ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА

СРПСКЕ НАРОДНЕ

ПРИПОВИЈЕТКЕ, ЗАГОНЕТКЕ И ПОСЛОВИЦЕ

КЊИГА ПРВА

ПРИПОВИЈЕТКЕ И ЗАГОНЕТКЕ

(ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ)

Biblioteka Jagiellońska
1001890691

БИОГРАД
ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ
1897

B U J
BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL. CRACOVIENSIS
772213
1 II

Książka
po dezynfekcji

PK 199 | 2/83

СРПСКЕ
НАРОДНЕ ПРИПОВИЈЕТКЕ
И
ЗАГОНЕТКЕ

СКУПИО ИХ И НА СВИЈЕТ ИЗДАО

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ

(ДРЖАВНО ИЗДАЊЕ)

Биоград

ШТАМПАРИЈА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1897

772213
II, 1
St. zasób, Sławice 146

ПРЕГЛЕД

стр.

[Бројеви у заградама означују: римски *књигу*, арапски *страну* ранијих Вукових издања.]

ПОСВЕТА И ПРЕДГОВОР
ДРУГОМ ИЗДАЊУ (БЕЧ, 1853.)

СЛАВНОМЕ НИЈЕМЦУ

ЈАКОВУ ГРИММУ.

ПРЕДРАГИ И МНОГОПОШТОВАНИ ПРИЈАТЕЉУ. [I]

Ви сте с покојнијем Копитаром највише учинили те су се Српске народне пјесме на славу народа Српскога тако разгласиле по свој Европи и по осталоме ученом свијету. Осим тога Ви сте мене још од 1823 године, како сам имао срећу у Каслу с Вама се видјети и познати, једнако наговарали и опомињали да наштампам што и Српскијех народнијех *приповиједака:* ево Вам овом књижицом испуњујем ту жељу. Ја сам увјерен да књижица ова никоме не ће бити милија него Вама; за то сам се и| усудио украсити је Вашијем [II]
славнијем именом. За мене ће бити особита радост

и срећа, ако Ви нађете да су и ове приповијетке, према пјесмама, достојне народа Српскога.

ВАШ

У Бечу о Мученицима 1853.

захвални пријатељ
Вук Стеф. Караџић.

[II]

ПРЕДГОВОР.

Године 1821 ја сам у Давидовићевијем новинама наштампао неколико нашијех народнијех приповиједака и загонетака, уз које сам ово казао:

„Ја сам прије неколике године дана хтио да издам малу књижицу народнијех Српскијех приповиједака и загонетака, и био сам им овај предговор написао:

„Нека родољубиви Мушицки лети за Пиндаром и за Хорацијем, нека се дружи и пореди с Рамлером, с Клопштоком, с Државином и с Дмитријевим; нека дубоко замишљени Соларић истражује и доказује какијем су језиком говорили земљаци и врсници Рема и Ромула; коме Србину Српски језик не ваља, нека га *поправља по своме вкусу*, и нови нека гради: „„Не завидим, на част сваком своје;““ а ја ћу само готово да скупљам оно што је народ Српски већ измислио.“

„Колико се овај посао чини ласан толико IV
је и још више широк и дугачак. Читав човјечиј вијек требао би једноме безбрижном човјеку да скупи све наше народне пјесме, приповијетке, приповијести, загонетке, обичаје и ријечи.*) И кад би се мислило на свршетак, не би још ни чему томе било ни почетка, али почињач мисли: само нека се почне, па ће свагда бити лакше додати и наставити него ли што изнова почети и начинити. А оваке народности треба купити док се нијесу *просвјештенијем* и новијем *модама* загушиле и искоријениле.“

„Пјесме, загонетке и приповијести, то је готова народна књижевност, којој ништа више не треба него је *вјерно, чисто* и *непокварено* скупити; али у писању приповиједака већ треба мислити и ријечи намјештати (али опет не по *сво-|*
ме вкусу, него по својству Српскога језика), да V
не би ни с једне стране било претјерано, него да би могао и учен чатити и прост слушати; а ја сам казао у предговору к Српском рјечнику како је то за мене тешко! Па још видим да и поред све муке и труда опет остају погрјешке! У томе нека ме правда Доситије, који је у овакој струци писања готово послије *тридесет* година поправио

---

*) „Кад се говори о *свима* ријечима народнијем, онда треба узети и имена свију Српскијех *села, вода, планина, брда, поља* и свију осталијех мјеста која само име имају; такођер и имена свију *фамилија*“ (која нијесу од крштенијех имена, а особито која се не свршују на *иħ*).

своју једну погрјешку, па још није погодио како би требало.*)“

VI Ово је казано онда, а сад уз ову књижицу ваља казати јоште што.

Приповијетка у народу нашему, особито по јужнијем крајевима, највише се зове *прича*, као што се говори и *причати* мјесто *приповиједати*, а гдјешто и *гатка*.

Наше народне приче или приповијетке готово се могу раздијелити на *мушке* и на *женске*, као и пјесме. Женске су приповијетке оне у којима се приповиједају којекаква чудеса што не може бити (и по свој прилици само ће за њих бити ријеч *гатка*, Њемачки Mährchen); а мушке су оне у којима нема чудеса, него оно што се приповиједа рекао би човјек да је заиста могло бити. Многе су мушке приповијетке смијешне и шаљиве. Мушке приповијетке опет би се могле раздијелити на дугачке и на кратке. По овоме правилу мушке

---

*) „*У Мезимцу* на страни 39 и 40 стоји: „„У моей первой Басны, первый періодъ ништа не валя. Ево каковъ є: Орао и лисица учинили су медьу собомъ дружество; и щобы то было всегдашнѢ и постоянно, договорилисусе и согласили, да живу у комшилуку, да бы у потребы єданъ другомъ могли помоћь дати. Ово бы валяло овако да є: Орао и лисица *учине* медьу собомъ дружство; и щобы то было всегдашнѢ и постоянно, *договоресе* и *согласе* у комшилуку живити, да бы у потребы могли єданъ другомъ помоћь *давати*.““ — Прво Доситије сам каже да не ваља ништа, а ја бих рекао да ни друго није као што би ваљало, јер, н. п. мјесто *учине дружство* Србин
VI би казао *удруже се* или *здруже се*; а мјесто *єданъ другомъ*, казао би *једно другом*; нити би Србин казао *щобы*, *всегдашнѢ*, *согласе* и т. д.“

су приповијетке у овој књижици по броју ове:
25. *(Дјевојка цара надмудрила)*, 41. *(Ђевојка, удо-
вица и пуштеница)*, 42. *(Једна| гобела у као а друга* VII
из кала), 44. *(Лаж за опкладу)*, 45. *(Краљ и чоба-
нин)*, 46. *(Ко умије, њему двије)*, 47. *(Два новца)*,
48. *(Све, све, али занат)*, а остале су све женске.
Као што има пјесама за које се управо не може
казати или су женске или јуначке, тако има и
приповиједака које су између женскијех и му-
шкијех.

Приповијетку овдје 1. *(Мећедовић)* и 49. *(Ме-
ђед, свиња и лисица)* ја сам слушао од Тешана
Подруговића, пак сам их послије писао како сам
их упамтио; 18. *(За што у људи није табан ра-
ван?)*, 32. *(Пепељуга)*, 37. *(Зла жена)*, 41. *(Ђевојка,
удовица и пуштеница)*, 42. *(Једна гобела у као а
друга из кала)*, 43 *Соломуна проклела мати)*, 44.
(Лаж за опкладу) и 48. *(Све, све, али занат)* слу-
шао сам још у Тршићу, пак сам их послије писао
како сам се опомињао, а 47. *(Два новца)* слушао
сам у Новом саду од једног просјака, пак сам је
послије писао; 2. *(Чардак ни на небу ни на зем-
љи)* написао ми је у Берлину 1844 године кнез
Михаило М. Обреновић, као што је он слушао у
дјетињству од својијех дадиља; 3. *(Немушти је-
зик)*, 4. *(Златна| јабука и девет пауница)*, 5. *(Стој-* VIII
ша и Младен), 6. *(Ђаво и његов шегрт)*, 7. *(Права
се мука не да сакрити)*, 8. *(Аждаја и царев син)*,
14. *(Ко мање иште више му се даје)* и 39. *(У
цара Тројана козје уши)* приповиједао ми је и
писао 1829 године у Земунскоме лазарету Грујо

Механџијћ из Сентомаша*); 16. *(Правда и кривда)*,
19. *(Ђавоља маштанија и Божја сила)*, 20. *(По-
братимски дарови)*, 21. *(Калуђер и четири грјеш-
ника)*, 22. *(Копање блага)*, 23. *(Лијепе хаљине много
којешта учине)*, 24. *(Дјевојка бржа од коња)*, 26.
(Чудновата тица), 27. *(Црно јагње)*, 28. *(Царева кћи
IX овца)*, 29. *(Три јегуље)*, 30. *(Чудотворни нож)*,| 31.
(Чудновата длака), 33. *(Зла маћеха)* и 40. *(Цар
Дукљан)* послао ми је из Боке Г. Вук Врчевић;
25. *(Дјевојка цара надмудрила)* и 38. *(Дивљан)* по-
слао ми је Г. поп Вук Поповић из Рисна; 45.
(Краљ и чобанин) и 46. *(Ко умије, њему двије)*
писало ми је 1835 године по наредби поменутога
попа Вука у Рисну једно ђаче из Српске школе;
11. *(Коме Бог помаже, нико му наудити не може)*,
12. *(Златоруни ован)*, 17. *(Очина заклетва)* и 35.
(Опет маћеха и пасторка) послао ми је Лазар Мар-
јановић, који је био Грчки учитељ у Земуну; 50.
(Лисица се осветила вуку) дао ми је написану Г.
Дамјан Груборовић, свештеник из Хрватске из се-
ла Љубине (на сухој међи у II. банској регементи);
15. *(Милостива снаха и немилостива свекрва)*, 34.
(Маћеха и пасторка) и 36. *(Како су радиле онако
су и прошле)* послала ми је госпођица Милица

---

*) Грујо је Механџијћ био трговчић и поменуте године ишао је некакијем послом у Србију, па кад се одонуд у јесен врати, састанемо се у Земунскоме лазарету. И не имајући никаква посла дању смо највише спавали а ноћу приповиједали. Кад ја чујем да он зна овако много и лијепијех приповиједака, замолим га те ми их ондје напише, а уза њих и неколике народне пјесме, као што је поменуто у предговору к IV књизи народнијех пјесама (у Бечу 1833).

Стојадиновића из Врдника; 9. *(Змија младожења)* и 10. *(Опет змија младожења)* послао ми је Земунски учитељ Г. Димитрије Чобић; као што је ова посљедња, оваку ми је од прилике послала и госпођица Милица Стојадиновића,| а и Г. Василије X
Јовановић кад је био учитељ у Земуну дао ми је једну написану; 13. *(Усуд)* написао ми је поменути Грујо Механџијћ, а и Лазар Марјановић послао је једну од прилике оваку.

Као што се пјесме по народу различно пјевају тако се и приповијетке различно приповиједају: ја сам *пепељугу* имао написану и од госпођице Милице Стојадиновића и од Г. Чобића, али је овдје наштампана онако као што сам је ја у дјетињству слушао. Приповијетка је ова наштампана и у Љетопису у I. ч. од године 1842 с потписом на крају I. С. (Јован Суботић), и ова се од моје највише по том разликује што у њој о крави нема ни спомена.

Г. Атанасије Николић наштампао је у Биограду 1842 и 1843 године двије књижице: „*народне Србске приповедке*“, али штета што језик у овијем приповијеткама нити је чист народни нити је језик нашијех народнијех приповиједака, него у њима има и граматичнијех погрјешака у нашему народном језику (као н. п. *живеше* човекъ, руке имъ *беше* дугачке, *сѷчећи*, *пеняюћи се*, *псоваюћи*, *викаюћи*,| *преметаюћи*, *дркгаюћимъ* XI
гласомъ, *децама*, *променуо*, *безъ да є* што окусіо, *за увеличати*, и т. д.), и ријечи којијех у нашему народном језику нема (као н. п. *число*, *безчисленый*, *многочисленый*, *човечество*, *отрицателанъ*,

очаянiє, судбе човеческе, дѣйствовати, превестествены́й, удивленiє, негодованiє, наставленiє, зачатiє, трепетiє, присуствiє, бездѣлiє, обрежiє, извѣстiє, излишiє, воспитати, волшебница, возрастъ, човекопознаня притяжавао, и т. д.), тако да би човјек на много мјеста могао рећи да су приповијетке ове превођене с Њемачког језика. — Познато је да је Г. Ђорђије К. Стефановић још прије неколико година скупио подоста нашијех народнијех приповиједака и послао их Матици Српској да их она наштампа, а она их предала некоме да их *поправи*, пак тако остало и до данас, само је од њих наштампана једна у III. ч. Љетописа за годину 1846 „*Сынъ царевъ и три лабуда.*“

Ја имам још за једну оваку књижицу нашијех народнијех приповиједака, али би ми било врло XII мило кад би ми још| коју ко послао, особито из Херцеговине и из Босне и из старе Србије; само молим свакога који би их писао да он не поправља ништа, него да пише управо онако као што му их ко успривиједа, па гдје буде потребно да се која ријеч премјести или дода или изостави, то ћу ја чинити, као што сам радио и у овима свима које сам написане добио.

У Бечу о Мученицима 1852.

В. С. К.

I

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПРИПОВИЈЕТКЕ

1. [1]

Међедовић.

У некакоме селу пођу жене у планину да тра-
же дивљега броћа, и тако врљајући по планини је-
дна од њих зађе и дође пред једну пећину из које
изиђе међед те је ухвати и одведе унутра; и ондје
живећи с њоме, жена затрудни и роди мушко
дијете. Пошто дијете мало поодрасте, жена се
некако украде и утече у село кући својој. Међед
је једнако којешта доносио и дијете хранио, као
му прије и матер. Кад дијете нарасте повелико,
оно навали да иде из пећине у свијет. Међед га
стане од тога одвраћати говорећи му да је он
још млад и нејак, а у свијету има злијех звјерова
који се зову људи, пак ће га убити. И тако се
дијете мало поумири и остане у пећини. Послије
некога времена дијете опет навали да иде у сви-
јет, и кад га међед друкчије није могао одвра-
тити, а он га изведе пред пећину под једну букву,
па му рече: „Ако ту букву можеш ишчупати из
земље, онда ћу те пустити да идеш| у свијет, ако 2
ли не можеш, још ваља да сједиш код мене.“ Ди-
јете спопадне букву, па повуци тамо повуци амо,
али не може да је ишчупа; онда се опет врати

с оцем у пећину. Кад послије некога времена дијете опет навали да иде у свијет, међед га изведе пред пећину и каже му да огледа може ли сад ишчупати букву из земље. Дијете букву спопадне и ишчупа. Међед му онда рече да јој окреше гране, па заметнувши је на рамо као кијачу да иде у свијет. Дијете послуша оца, и идући тако по свијету дође у једно поље ђе су се неколике стотине плугова биле састале те орали спахији. Кад дође к ратарима, запита их еда би имали што да му даду за јело. Они му одговоре да причека мало, сад ће се њима донијети ручак, па ђе ручају они онолики, ручаће и он. Док су они још то говорили, а то се помоле кола и коњи и мазге и магарци с ручком. Кад се ручак донесе, Међедовић рече да ће он то све сам појести. Ратари се зачуде и реку му како ће он појести толико јело што је донесено за толико стотина људи! Он опет рече да хоће, и оклади се с њима: ако не поједе да им да своју кијачу, ако ли поједе да они њему даду све што је гвоздено на њиховијем плуговима. Ручак се постави, и Међедовић се наклопи те поједе све, и још да је било. Онда му они скупе с плугова све што је гвоздено на једну гомилу, а он усуче неколике брезе, па све повеже и натакне на своју кијачу па заметнувши је на рамо отиде к некакоме ковачу и рече му да му од онога гвожђа скује буздован на ону кијачу. Ковач се прими тога посла, али му се учини да је гвожђа много, па га сакрије готово пола, а од осталога буздован слупа којекако. Међедовићу се учини буздован мали према оноликоме гвожђу, а

и оно што га је да није начињен као што би требало. За то кад буздован насаде на кијачу, Међедовић да би га огледао је ли добар, баци га у небо пак се подањ начетвороножи, те га дочека у леђа. Буздован несрећом ковачевом прсне, онда Међедовић размахне кијачом те ковача убије, па отиде у његову кућу и нађе све сакривено гвожђе, и однесе га са онијем комадима од буздована другоме ковачу, и каже му да му скује буздован на кијачу, али му рече да се не шали него од свега гвожђа добар буздован да скује, ако није рад проћи као и онај прије што га је ковао. Ковач чувши још прије шта је било од онога ковача, скупи све своје момке, па оно све гвожђе саставе уједно и скују буздован врло добар колико се игда могло. Кад насаде буздован на кијачу, Међедовић опет да би га огледао, баци га у небо, и начетвороножи се подањ, али се буздован не разбије него одскочи од леђа . . . . . Исправивши се Међедовић рекне: „Сад је буздован добар,“ па га заметне на рамо и пође даље. Идући тако нађе у пољу једнога чоека ђе је упрегао у ралицу два вола те оре, и дошавши к њему запита га еда ли има што за јело. Чоек му одговори: „Сад ће моја кћи донијети мени ручак, пак ћемо подијелити што је Бог дао.“ Међедовић му стане казивати како је он појео све што је било приправљено за неколико стотина ратара, „а шта ће сад у једноме ручку бити мени, шта ли ће теби?“ У томе ето ти ђевојке с ручком. Како ђевојка ручак постави, Међедовић се одмах руком хвати да једе, а чоек му не дадне него

му рече: „Не! док се не прекрстиш овако као
и ја.“ Међедовић гладан не имајући куд камо
прекрсти се, па онда почну јести, и наједу се
обојица и још им претече. Међедовић гледајући
у ручконошу, која је била крупна и здрава и ли-
јепа ђевојка, омили му, и рече оцу њезину: „Хо-
ћеш ли ми дати ову своју кћер да се женим
њоме?“ Чоек му одговори: „Ја бих ти је радо
дао, али сам је обрекао Брку.“ Међедовић на то
5 рекне: „Бре шта марим ја за Брка? Ја ћу Брка
овијем буздованом.“ А чоек му рекне: „Бе и Брко
је неки; сад ћеш га виђети.“ У томе стане хука
с једне стране, док се иза брда помоли један
брк и у њему триста и шездесет и пет тичијих
гнијезда. Мало по мало помоли се и други брк;
ето и Брка. Како дође к њима а он легне ни-
чице ђевојци главом на крило, и рече јој да га
побиште. Ђевојка га стане бискати, а Међедовић
уставши полагано, распали својијем буздованом
Брка у главу; а Брко прстом на оно мјесто го-
ворећи ђевојци: „Ето овђе ме нешто уједе;“ а
Међедовић опет буздованом на друго мјесто, а
Брко опет прстом на оно мјесто: „Ево овђе ме
опет нешто уједе.“ Кад га удари трећи пут, Брко
се опет пипне onђе и срдито повиче: „Та зар си
слијепа? Ево овђе ме нешто коље.“ Онда му ђе-
војка каже: „Не коље тебе ту ништа, него те
ево чоек бије.“ Кад Брко то чује, он се тргне
и скочи на ноге, а Међедовић већ бацио свој
буздован па бјежи преко поља, а Брко се натури
за њим. Међедовић полакши поизмакне пред Бр-
ком, али Брко никако не ће да га се махне. Ме-

ђедовић бјежећи тако дође на једну воду, и нађе код ње људе на гумну ђе вију шеницу, и повиче им: „Помагајте, браћо, за Бога! ево ме ћера Брко. Шта ћу сад? како ћу пријећи пре|ко ове воде?“ 6
А један од онијех људи пружи му лопату говорећи: „Сједи на лопату да те пребацим.“ Међедовић сједне на лопату, а чоек размахне њоме и пребаци га на другу страну, а он бјежи даље. Мало за тијем ето ти на гумно и Брка, па запита људе: „Прође ли овуда таки и таки чоек?“ А они му кажу да прође. Брко их запита: „Како пријеђе преко ове воде?“ А они му одговоре: „Прескочи.“ Онда се Брко залети, па хоп! преко воде на другу страну, па поћерај за Међедовићем. Међедовић бјежећи уз једно брдо врло сустане, а кад изиђе на брдо, нађе чоека на узораној њиви који је у торби о врату имао сјеме, па по један пут заграби шаком те сије, а по други у уста те једе; овоме чоеку повиче он: „Помагај, брате, за Бога! ћера ме Брко, и ево га сад ће ме стићи! Него шта ћу чинити? Сакриј ме ђе!“ А чоек одговори: „Богме Брко није шала. Али не знам ђе ћу те сакрити; него ходи овђе у моју торбу у сјеме.“ И тако га узме у торбу. Кад Брко по том дође, и запита га за Међедовића, он му каже да је он одавно онуда прошао, и до сад Бог зна куд је отишао. Онда се Брко врати натраг. Чоек онај сијући жито заборави за Међедовића, и узме га један пут са житом у шаку, те метне у уста. Међедовић се поплаши да га| не прогута, те по 7
устима овамо онамо док срећом нађе један крњав зуб, те се у њему устави и прићути. Кад сијач

у вече дође кући, он повиче на снахе: „Дајдете, ђецо, оне моје зубне чачкалице, нешто ме жуља у ономе моме поквареном зубу.“ Снахе донесу два велика гвоздена ражња, па пошто он зине, подувре једна с једне друга с друге стране, док Међедовић искочи из зуба. Онда га се спјач тек опомене, и рекне му: „А жље те сакрио! умало те нијесам прождерао!“ Иза тога пошто вечерају и стану се о свачему разговарати, запита Међедовић домаћина шта му је било ономе зубу, те је онако мимо све остале покварен. А домаћин му стане овако приповиједати: „Једном пођемо нас десетак су тридесет коња у Дубровник по со. Идући тако нађемо једну ђевојку код оваца, па нас запита куда ћемо, а ми јој кажемо да идемо у Дубровник по со; а она рече: „„Шта да се мучите тако далеко? Ево има у мојој плетивачи нешто соли што је претекло кад сам мрсила овце, мислим да ће вам свима бити доста.““ И тако онђе погодивши се с њоме, она скине с руке своју плетивачу, а ми с коњâ своје вреће, па пуни и мјери, док напунимо вреће за све тридесет коња. Пошто се онђе с њоме намиримо, вратимо се натраг. Ово бијаше у јесен, и вријеме
8 бјеше доста лијепо; али један дан пред ноћ кад бијасмо наврх Чемерна, нешто се наоблачи па окрене снијег са сјевером да се пометемо и ми и коњи. У том се још на већу нашу несрећу смркне са свијем, и тако тумарајући овамо онамо, док један од нас срећом набаса на једну пећину и повиче: „„Овамоте, браћо! Ево сухоте!““ Онда ми један по један онамо, док сви уђемо и уведемо

све тридесетеро коња, па коње растоваримо и наложимо ватру, те преноћимо као у кући. Кад сјутрадан сване, а то имаш шта виђети: ми сви у једној људској глави која стајаше између некакијех винограда. Док се ми томе још чуђасмо и коње товарасмо, не лези враже! ето ти пудара од онијех винограда, па узме ону главу с нама те метне у праћу, па окренувши је неколика пута себи изнад главе, баци је преко винограда да плаши чворке, и кад паднемо на једноме брду, онда ја покварим овај зуб.“ — И на част вам лаж.

2.

Чардак ни на небу ни на земљи.

Био један цар, па имао три сина и једну кћер, коју је у кафезу хранио и чувао као очи у глави. Кад ђевојка одрасте, једно вече замоли се оцу своме да јој допусти да изиђе са браћом мало пред двор у шетњу, и отац јој допусти. Али тек што изиђе пред двор, у један мах долети из неба змај, шчепа ђевојку између браће и однесе је у облаке. Браћа отрче брже боље к оцу и кажу му шта је било, и реку да би они ради своју сестру потражити. Отац им допусти да иду да је траже, и да им свакоме по коња и остало што треба за пут, и тако они отиду. По дугоме путовању нађу на један чардак, који нити је на небу ни на земљи. Дошавши онђе, помисле да не ће у ономе чардаку бити њихова сестра, па се одмах стану

договарати како би се уњ попели, и послије дугога промишљавања и договора, договоре се да један од њих свога коња закоље, и од коже коњске да окроје опуту, па притврдивши један крај од ње за стријелу, да пусте одоздо стријелу из лука да се добро за чардак прихвати, како би се уз њу пети могли. Млађа два брата реку најстаријему да он свога коња закоље, али он не шћедне, па ни средњи не шћедне, онда најмлађи закоље свога, од коже његове окроји опуту, један крај од ње веже за стријелу, пак је пусти из лука у чардак. Кад дође да се пењу уз опуту, опет најстарији и средњи не шћедну се пети, него се попне најмлађи. Попевши се горе, стане ићи из једне собе у другу, и тако наиђе на једну собу у којој види своју сестру ђе сједи а змај јој метнуо главу на крило па спава а она га биште. Она кад види брата својега, уплаши се и почне га тихо молити да бјежи док се није змај пробудио, али он не шћедне, већ узме буздован, па размахне њиме и удари змаја у главу, а змај иза сна маши се руком на оно мјесто ђе га је он ударио па рече ђевојци: „Баш овђе ме нешто уједе.“ Кад он то рекне, а царев га син још једном удари у главу, а змај опет рече ђевојци: „Опет ме нешто овђе уједе.“ Кад он и трећи пут замахне да га удари, онда му сестра руком покаже да га удари у живот, и он га удари онамо, и како га удари, змај остане на мјесту мртав, а царева га кћи сturи с крила, па притрчи брату своме, те се с њиме пољуби, па онда узевши га за руку стане га водити кроз све собе. Најприје га уведе у једну собу у ко-

јој је био један вран коњ за јаслима привезан с цијелијем такумом од чистога сребра. По том га одведе у другу собу, у којој је за јаслима стајао бијел коњ с такумом од сухога злата. Најпослије га одведе и у трећу собу ђе је за јаслима био кулатаст коњ и на њему такум драгијем камењем искићен.|
Кад прође те собе, онда га сестра одведе у једну 11
собу у којој је ђевојка једна сједила за златнијем ђерђефом и златном жицом везла. Из те собе одведе га у другу у којој је друга ђевојка златне жице испредала. А најпослије уведе га у једну собу у којој је трећа ђевојка бисер низала, и пред њом на златној тепсији од злата квочка с пилићима бисер кљуцала. Све ово обишавши и вишевши врати се натраг у ону собу ђе је змај мртав лежао, па га извуче на поље и баци на земљу, а браћа кад га виде, умало их грозница не ухвати. По том најмлађи брат спусти најприје сестру своју браћи, па онда све три ђевојке сваку с њезинијем радом, једну за другом; спуштајући ђевојке браћи, сваку је намјењивао чија ће која бити, а кад спусти трећу, и то ону с квочком и пилићима, он њу за себе намијени. Браћа његова завидећи му што је он био јунак те је сестру нашао и избавио, пресијеку опуту да он не би могао сићи, па онда нађу у пољу једно чобанче код оваца, и преобуку га и мјесто брата свога оцу поведу, а сестри својој и ђевојкама оштро запријете да никоме не казују шта су они учинили. Послије некога времена дозна најмлађи брат на чардаку да се браћа његова и оно чобанче онијем ђевојкама жене. Онај исти дан| у који се најстарији 12

брат вјенчавао, он узјаше на вранца, па баш кад су сватови из цркве излазили долети међу њих, те свога брата, младожењу, удари мало буздованом у леђа да се одмах с коња преметнуо, па онда одлети опет натраг у чардак. Кад дозна да му се средњи брат жени, а он у оно исто вријеме кад су сватови из цркве ишли, долети на ђогату, те и средњега брата онако удари да се одмах с коња преметнуо, па између сватова опет одлети. На пошљетку дознавши да се чобанче његовом ђевојком жени, узјаше на кулаша, и долети у сватове баш кад су из цркве излазили, те младожењу буздованом удари у главу да је на мјесто мртав пао, а сватови онда ђипе да га ухвате, али он не шћедне ни бјежати, него остане међу њима, па се покаже да је он најмлађи царев син а не оно чобанче, и да су га браћа из зависти оставила на ономе чардаку у коме је он сестру нашао и змаја убио, а то све засвједочи и сестра и оне ђевојке. Кад цар то чује, он се наљути на своја два старија сина и оћера их одмах од себе, а њега ожени ђевојком коју је себи изабрао и остави га наком себе да царује.

---

13 3.

Немушти језик.

У некаква човека био један чобан који га је много година верно и поштено служио. Једном идући за овцама чује у шуми неку писку, а не

знадијаше шта је. На тај глас отиде он у шуму да види шта је. Кад тамо, али се запожарило па у пожару змија пишти. Кад чобан то види, стане да гледа шта ће змија радити, јер се око ње са свију страна било запожарило, и пожар се једнако к њој примицао. Онда змија повиче из пожара: „Чобане, за Бога, избави ме из ове ватре!“ Онда јој чобан пружи свој штап преко ватре, а она по штапу изађе, па њему на руку, па по руци домили до врата и савије му се око врата. Кад чобан то види, нађе се у чуду, па рече змији: „Шта је то, у зао час! ја тебе избавих а себе погубих.“ Змија му одговори: „Не бој се ништа, него ме носи кући моме оцу. Мој је отац змињи цар.“ Онда јој се чобан стане молити и изговарати да не може оставити својих оваца, а змија му рече: „Не брини се ни мало за овце; овцама не ће бити ништа; само хајде што брже.“ Онда чобан пође са змијом кроз шуму и најпосле дође на једну капију која је била од самих змија. Кад дођу ту, змија на врату| чобанову звизне, а змије се све одмах расплету. Онда змија 14
рече чобану: „Кад дођемо у двор к моме оцу, он ће теби давати шта год заиштеш: сребра, злата и камења драгога, али ти не узимај ништа, него ишти *немушти језик*. Он ће се дуго затезати, али ће ти најпосле опет дати.“ У томе дођу у двор к оцу, и отац плачући запита змију: „За Бога, синко! где си?“ А она му каже све по реду како је био опколио пожар и како је чобан избавио. Онда цар змињи рече чобану: „Шта ћеш да ти дам за то што си ми сина

избавио?“ Чобан одговори: „Ништа друго не ћу, него да ми даш немушти језик.“ А цар рече: „Није то за тебе, јер да ти то дам, па да коме кажеш, ти би одмах умро, него ишти друго шта год хоћеш даћу ти.“ На то му чобан одговори: „Ако ћеш ми што дати, дај ми немушти језик, ако ли ми то не даш, а ти с Богом остај! мени друго не треба ништа.“ Па пође да иде. Онда га цар врати натраг говорећи му: „Стани! ходи овамо, кад баш то хоћеш. Зини.“ Чобан зине, а змијињи му цар пљуне у уста, па му рече: „Сада ти пљуни мени у уста.“ Чобан му пљуне у уста, а змијињи цар опет чобанину. И тако три пута пљуну један другоме у уста, па му онда змијињи цар рече: „Сад имаш немушти језик. Иди с Богом, али за главу своју ником не казуј, јер ако кажеш ко-
15 мегод, одмах ћеш умрети.“| Чобан пође кроз шуму, и идући чујаше и разумеваше све што говоре тице и траве и све што је на свету. Кад дође к овцама и нађе их све на броју и на миру, леже мало да се одмори. Тек што легне, али долете два гаврана те падну на једно дрво и почну се разговарати својим језиком говорећи: „Кад би знао овај чобан, овде где лежи оно црно шиљеже има у земљи пун подрум сребра и злата.“ Чобан кад чује то, отиде своме господару те му каже, а господар дотера кола па откопају врата од подрума и крену благо кући. Овај је господар био поштен човек па све благо даде чобану говорећи му: „Ево, синко, ово је све твоје благо, то је теби Бог дао. Него ти начини себи кућу па се жени, те живи с оним благом.“ Чобан узме благо,

начини кућу, и оженивши се стане живети, и
мало по мало изиђе он најбогатији човек — не
само у ономе селу него у свој околини није га
било. Имао је свога овчара, говедара, коњушара,
свињара, многу имовину и велико богаство. Је-
дном лицем на Божић рече он својој жени: „Спре-
ми вина и ракије и свега што треба, па ћемо
сутра ићи на салаш да носимо пастирима нека се
и они провеселе.“ Жена га послуша и уради све
како је заповедио. Кад сутрадан отиду на салаш,
онда газда у вече каже свима пастирима:| „Сад 16
сви скупите се, па једите и пијте и веселите се,
а ја ћу бити код стоке сву ноћ.“ И тако газда
отиде и остане код стоке. Кад је било око по-
ноћи, али курјаци заурлају, а пси залају: курјаци
говоре својим језиком: „Можемо ли доћи да учи-
нимо штету, па ће бити меса и вама?“ А пси од-
говарају својим језиком: „Дођите да бисмо се и
ми најели!“ Али међу псима бијаше један матори
пас који само још два зуба имадијаше у глави.
Онај матори пас стане говорити курјацима: „Тамо
њима то и то! Док су још ова два зуба мени у
глави, не ћете ви учинити штете моме господару.“
А то газда све слуша и разуме што они говоре.
Кад у јутру сване, онда газда заповеди да све псе
потуку само онога маторога пса да оставе. Слуге
стану говорити: „За Бога, господару, штета је!“
А газда им одговори: „Што рекох то да учините.“
Па се оправи са женом кући, и пођу на коњма:
под њиме бијаше коњ, а под женом кобила. Иду-
ћи тако човек измакне напред, а жена заостане.
Онда коњ под човеком зарже: коњ вели кобили:

„Хајде брже! што си остала!“ А кобила одговара:
„Е, ласно је теби: ти носиш једнога господара,
а ја троје: носим газдарицу, и у њој дете, па у
себи ждребе.“ На то се човек обазре и насмеје,
17 а жена то опази, па брже ободе| кобилу и стигне
човека па га запита за што се насмеја. Он јој
одговори: „Ни за што, само онако.“ Али жени
не буде то доста него салети мужа да јој каже
за што се насмејао. Он се стане бранити: „Прођи
ме се, жено, Бог с тобом! што ти је? не знам
ни сам.“ Али што се он више брањаше, она све
више наваљиваше нањ да јој каже за што се на-
смејао. Најпосле јој човек рече: „Ако ти кажем,
ја ћу одмах умрети.“ Она опет ни за то не ма-
рећи једнако навали говорећи да друкчије не може
бити него да јој каже. У том дођу кући. Одсе-
днувши с коња, човек одмах наручи мртвачки сан-
дук и кад буде готов, метне га пред кућу па каже
жени: „Ево сад ћу лећи у сандук па да ти кажем
за што сам се насмејао; али како ти кажем, од-
мах ћу умрети.“ И тако легне у сандук, па још
један пут обазре се око себе, кад али онај ма-
тори пас дошао од стоке и сео му чело главе па
плаче. Човек опазивши то рече жени: „Донеси
један комад хлеба те подај томе псу.“ Жена до-
несе комад хлеба и баци пред пса, али пас не ће
ни да гледи, а петао дође и стане кљувати у
комад; онда пас рече петлу: „Несрећо несита!
теби је до јела, а видиш где газда хоће да умре!“
А петао му одговори: „Па нек умре кад је луд.
У мене има сто жена, па их свабим све на једно
18 зрно проје кад где нађем, а кад| оне дођу, ја га

прождерем; ако ли се која стане срдити, ја је одмах кљуном; а он није вредан једну да умири.“ Кад то човек чује, он устане из сандука, па узме батину и дозове жену у собу: „Ходи, жено, да ти кажем.“ Па све батином по њој: „Ето то је, жено! Ето то је, жено!“ и тако се жена смири и никад га више не запита да јој каже за што се смејао.

4.

Златна јабука и девет пауница.

Био један цар па имао три сина и пред двором златну јабуку која за једну ноћ и уцвета и
узре и неко је обере, а никако се није могло дознати ко. Једном стане се цар разговарати са својим синовима: „Куд се то дева род с наше јабуке!“ На то ће рећи најстарији син: „Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је то бере.“ И кад се смркне, он отиде под јабуку па легне под њом да је чува, али кад јабуке већ почну зрети, он заспи, па кад се у зору пробуди, а то јабука обрана. Онда он отиде к оцу и каже му све по истини. Тада се понуди други син да чува јабуку, али и он прође као и онај: заспи под јабуком, па кад
се у зору пробуди, а то ја|бука обрана. Сад дође 19
ред на најмлађега сина да и он чува јабуку; он се оправи, дође под јабуку и намести кревет под њом, па легне спавати. Кад буде испред поноћи, он се пробуди па погледа на јабуку, а јабука већ почела зрети, сав се двор сјаје од ње. У тај час

долети девет златних пауница, осам падну на јабуку а девета њему у кревет, како падне на кревет, створи се девојка да је није било лепше у свему царству. Тако су се њих двоје грлили и љубили до после поноћи. Па онда девојка устане, и захвали му на јабукама, а он је стане молити да му остави барем једну; а она му остави две: једну њему а другу да однесе своме оцу. Девојка се по том опет претвори у пауницу и одлети са осталима. Кад у јутру дан осване, устане царев син па однесе оцу оне обадве јабуке. Оцу буде то врло мило, и похвали најмлађега сина. Кад буде опет у вече, најмлађи царев син опет се намести као и пре да чува јабуку, и сачува је опет онако, и сутрадан опет донесе оцу две златне јабуке. Пошто је тако неколико ноћи једнако радио, онда му браћа почну злобити, што они нису могли јабуке сачувати, а он је сваку ноћ сачува. У томе се још нађе некака проклета бабетина која им се обећа да ће ухватити и дознати како он јабуку сачува. Кад буде у вече, та се баба прикраде под јабуку, па се подвуче под кревет и онде се притаји. После дође и најмлађи царев син, те легне као и пре. Кад буде око поноћи, али ето ти девет пауница, осам падну на јабуку, а девета њему у кревет па се претвори у девојку. Онда баба полагано узме девојчину плетеницу, која је висила низ кревет, па је осече, а девојка одмах ђипи с кревета, створи се пауница па полети, а остале паунице с јабуке за њом, и тако их нестане. Онда ђипи и царев син па повиче: „Шта је то?“ Кад тамо, али баба под креветом,

он зграби бабу па је извуче испод кревета и сутрадан заповеди те је растргну коњма на реповима. Паунице више не дођу на јабуку, и за то је царев син једнако тужио и плакао. Најпосле науми да иде у свет да тражи своју пауницу, и да се не враћа кући док је не нађе; па онда отиде к оцу и каже му што је наумио. Отац га стане одвраћати и говорити му да се махне тога, него ће му он наћи другу девојку коју год хоће у свему царству. Али је то све било залуду, он се спреми и још с једним слугом пође у свет да тражи своју пауницу. Идући тако за дуго по свету, дође један пут на једно језеро, и онде нађе једне велике и богате дво|ре, и у њима једну бабу, царицу, и једну 21
девојку бабину кћер, па запита бабу: „За Бога, бако! еда ли ти што знаш за девет златних пауница?“ А баба му стане казивати: „Е, мој синко, знам ја за њих: оне долазе свако подне овде на ово језеро, те се купају; него се ти прођи пауница, већ ево ти моја кћи, красна девојка и толико благо, све ће теби остати.“ Али он једва чекајући да види паунице није хтео ни слушати што баба говори за своју кћер. Кад буде у јутру, царев син устане и оправи се на језеро да чека паунице, а баба поткупи слугу његова и да му један мешчић, којим се ватра пири, па му рече: „Видиш овај мешчић; кад изиђете на језеро, а ти му кришом само мало дуни за врат, па ће заспати те се не ће моћи с пауницама разговарати.“ Несретни слуга тако и учини: кад изиђу на језеро, он нађе згоду па своме господару дуне за врат из онога мешчића, а он сиромах одмах заспи

као мртав. Тек што он заспи, али ето ти девет
пауница, како дођу, осам падну на језеро, а де-
вета њему на коња, па га стане грлити и будити:
„Устај, храно! устај, срце! устај, душо!“ А он ништа
не зна као да је мртав. Паунице пошто се оку-
пају, одлете све заједно. Онда се он одмах про-
22 буди па запита слугу: „Шта је? јесу ли дола-
зиле?“ А слуга одговори да су долазиле и како
су осам пале у језеро, а девета њему на коња,
и како га је грлила и будила. Царев син спро-
мах чујући то, да се убије. Кад буде други дан
у јутру, он се опет оправи са слугом, седне на
коња, па све поред језера шеће Слуга опет нађе
згоду те му дуне за врат из мешчића, а он одмах
заспи као мртав. Тек што он заспи, али ето ти
девет пауница: осам падну у језеро, а девета њему
на коња па га стане грлити и будити: „Устај,
храно! устај, срце! устај, душо!“ Али ништа не
помаже: он спава као мртав. Онда она рече слузи:
„Кажи господару своме: још сутра може нас овде
дочекати, па нас више никад овде не ће видети.“
И тако опет одлете. Тек што оне одлете, про-
буди се царев син па пита слугу: „Јесу ли до-
лазиле?“ А слуга му одговори: „Јесу и поручиле
су ти да их још и сутра можеш овде дочекати,
па више никад овде не ће доћи.“ Он спромах кад
то чује не зна шта ће од себе да ради: све чупа
косу с главе од муке и жалости. Кад трећи дан
осване, он се опет оправи на језеро, уседне на
коња, па све покрај језера, али није хтео шетати,
него све стане трчати да не би заспао. Али опет
слуга некако нађе згоду те му дуне из мешчића

за врат, а он од|мах падне по коњу и заспи. Тек 23
што он заспи, али ето ти девет пауница, како
дођу, осам падну у језеро а девета њему на коња, па га стане будити и грлити: „Устај, храно! устај, срце! устај, душо!“ Али ништа не помаже: он спава као мртав. Онда рече пауница слузи: „Кад ти устане господар, кажи му *нека смакне горњи клин на доњи*, па ће ме онда наћи.“ С отим одлете све паунице. Како оне одлете, а царев се син пробуди, па запита слугу: „Јесу ли долазиле?“ А слуга одговори: „Долазиле су, и она што је била пала теби на коња, рекла ми је да ти кажем да смакнеш горњи клин на доњи, па ћеш је онда наћи.“ Како он то чује, истргне сабљу те осече слузи главу. После тога почне сам путовати по свету, и тако путујући за дуго, дође у једну планину, и онде запоћи у једнога пустиника, па га запита не би ли му знао казати што за девет златних пауница. Пустиник му одговори: „Е, мој синко! срећан си, сам те је Бог упутио куда треба. Одавде нема до њих више од по дана хода. Само ваља управо да идеш, па ћеш наћи једне велике вратнице, кад прођеш оне вратнице, држи десно, па ћеш доћи управо у њихов град, онде су њихови двори.“ Кад у јутру сване, царев син устане,
оправи| се, и захвали пустинику, па пође како му 24
је казао. И тако путујући наиђе на велике вратнице, и прошавши их, одмах узме десно, и тако око подне угледа град где се бели, и врло се обрадује. Кад уђе у град, запита и двор златних пауница. Кад дође на врата, онде га заустави стража и запита ко је и откуда је, па пошто се он каже,

отиду те јаве царици, а она како чује, као без душе дотрчи пред њега онако као девојка, па узевши се с њим по руке уведе га у дворе. Ту буде велика радост, и после неколико дана венчају се њих двоје, и он остане живети онде код ње. После некога времена пођe царица у шетњу, а царев син остане у двору; царица му на поласку да кључеве од дванаест подрума, па му рече: „У све подруме можеш ићи, али у дванаести не иди ни по што, нити га отворај, не шали се главом!“ С отим она отиде. Царев син оставши сам у двору, стане мислити у себи: „Шта би то било у дванаестом подруму!“ Па онда стане отворати подруме све редом. Кад дође на дванаести, није изнајпре хтео отворати га, али га опет стане копати: шта би то било у томе подруму! па најпосле отвори и дванаести подрум, кад тамо, али насред подрума једно велико буре са гвозденим обручима одврањено| па из њега изиђе глас: „За Бога, брате! молим те! умрех од жеђи; дај ми чашу воде.“ Царев син узме чашу воде па успе у буре, али како је он успе, одмах пукне један обруч на бурету. За тим опет изађе глас из бурета: „За Бога, брате! умрех од жеђи; дај ми још једну чашу воде.“ Царев син опет успе чашу воде, а на бурету пукне још један обруч. По трећи пут изиђе глас из бурета: „За Бога, брате! умрех од жеђи; дај ми још једну чашу воде.“ Царев син успе још једну чашу воде, пукне обруч и трећи; онда се буре распадне, а змај излети из њега, па на путу ухвати царицу и однесе је. После дођу слушкиње и кажу царевоме сину шта је и како је, а он си-

ромах од жалости није знао шта ће радити; најпосле науми опет да иде у свет да је тражи. И тако путујући по свету за дуго, дође на једну воду, па идући покрај оне воде опази у једној локви малу рибицу где се праћака. Рибица кад види царевога сина, стане му се молити: „По Богу да си ми брат! баци ме у воду; ја ћу теби једаред врло требовати, само узми од мене једну љуску, па кад ти затребам, само је протри мало." Царев син дигне рибицу, узме од ње једну љуску, па рибицу баци у воду а љуску завије у мараму.|
После некога времена идући тако по свету нађе 26
лисицу где се ухватила у гвожђа. Кад га лисица опази, рече му: „По Богу да си ми брат! пусти ме из ових гвожђа, ја ћу ти кадгод требати, само узми од мене једну длаку, па кад ти затребам, само је мало протри." Он узме од ње једну длаку па је пусти. Опет тако идући преко једне планине нађе курјака где се ухватио у гвожђа. И курјак кад га види, рече му: „По Богу да си ми брат! пусти ме, ја ћу теби бити у невољи, само узми од мене једну длаку, па кад ти затребам, само је мало протри." Он узме длаку од курјака па га пусти. Иза тога царев син опет дуго путујући срете једнога човека, па га запита: „За Бога, брате! еда ли си чуо кад од кога где су двори змаја цара?" Овај га човек лепо упути и каже му и време у које ваља да је тамо. Онда му царев син захвали, па пође унапредак и једва једном дође у град змајев. Кад уђе у змајеве дворе, нађе своју љубу, и обоје се врло обрадују кад се састану, па се стану разговарати шта ће сад, како

ће се избавити. Најпосле се договоре да беже.
Брже боље спреме се на пут, седну на коње па
бежи. Како они умакну из двора, а змај на коњу
дође; кад уђе у двор, али царице нема: онда он
27 стане говорити коњу: „Шта ћемо сад? или ћемо
јести и пити или ћемо терати?“ Коњ му одговори:
„Једи и пиј, стићи ћемо их, не старај се.“ Кад
змај руча, онда седне на коња па терај за њима,
и за тили час их стигне. Како их стигне, царицу
отме од царевога сина па му рече: „Ти иди с Богом,
сад ти праштам за оно што си ми у подруму дао
воде; али се више не враћај ако ти је живот мио.“
Он спромах пође мало, али не могавши срцу одо-
лети, врати се натраг, па сутрадан опет у змајев
двор, и нађе царицу а она седи сама у двору и
сузе рони. Кад се наново видеше и састаше, по-
чеше се опет разговарати како би побегли. Онда
рече царев син њојзи: „Кад дође змај, питај ти
њега где је добио онога коња, па ћеш ми казати,
да и ја тражим онакога, не бисмо ли му како
утекли.“ С отим отиде из двора. Кад змај дође
кући, она му се стане умиљавати и превијати се
око њега, и од свашта се с њиме разговарати;
па му најпосле рече: „Ала имаш брза коња! Где
га доби? тако ти Бога!“ А он јој одговори: „Е
где сам ја добио, онде не може свак добити. У
тој и у тој планини има једна баба, па има два-
наест коња за јаслама да не знаш који је од кога
лепши. А има један у буџаку коњ као да је губав,
тако се чини, али је он најбољи; он је брат мога
28 коња, њега ко добије, може у небеса ићи. Али
ко хоће да добије од бабе коња, ваља да служи

у ње три дана: у бабе има једна кобила и ждребе, па ту кобилу и ждребе ваља чувати три ноћи, ко за три ноћи сачува кобилу и ждребе, баба му да коња да бира којега хоће. А ко се у бабе најми, па за три дана не сачува кобиле и ждребета, он је изгубио главу.“ Сутрадан кад змај отиде од куће, царев син дође, па му она каже све шта је чула од змаја. Онда он отиде у ону планину к баби, и дошавши к њој рече јој: „Помози Бог, бако!“ А она му прихвати Бога: „Бог ти помогао, синко; а које добро?“ Он јој рече: „Рад бих у тебе служити.“ Онда му баба рече: „Добро, синко. За три дана ако ми сачуваш кобилу, даћу ти коња кога год хоћеш; ако ли не сачуваш, узећу ти главу.“ Па га онда изведе насред двора, око којега је био све колац до коца, и на свакоме коцу по људска глава, само на једноме није била, и овај је колац све једнако викао: „Дај, баба, главу.“ Баба му ово све покаже, па му рече: „Видиш, ови су сви били у мене у најму, па нису могли кобиле сачувати.“ Али се царев син од тога не поплаши, него остане код бабе да служи. Кад буде у вече уседне он на кобилу па у поље а ждребе трчи уз кобилу. Тако
је седео на кобили једнако, а кад буде око по- 29
ноћи он задрема на кобили и заспи, а кад се пробуди, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи улар у рукама. Како то види, препадне се па скочи да тражи кобилу, и тако тражећи је удари на некаку воду. Кад је види, онда се сети оне рибице што је из локве у воду бацио, па извадивши из мараме ону њезину љуску,

протре је мало међу прстима, а рибица му се у
један пут јави из воде: „Шта је, побратиме?“ А
он јој одговори: „Утекла ми бабина кобила, па
не знам где је.“ А рибица му рече: „Ево је међу
нама, створила се риба а ждребе рибић; него
удри уларом по води и реци: дура, бабина кобила!“
Онда он удари уларом по води говорећи: „Дура,
бабина кобила!“ А она одмах постане кобила као
што је и била и изиђе са ждребетом на обалу.
Онда је он заулари и узјаше па кући, а ждребе
уз кобилу. Кад дође кући, баба њему да јести, а
кобилу уведе у коњушницу, па све жарачем: „У
рибе, курво!“ А кобила јој одговори: „Ја сам
била у рибама, али су њему рибе пријатељи па
ме проказаше.“ Онда опет баба: „А ти у лисице!“
Кад буде пред ноћ, он уседне на кобилу, па у
поље а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео
једнако на кобили, а кад буде око поноћи, он
30 задрема на кобили и заспи,| а кад се прене, а он
опкорачио некаку кладу па седи на њој и држи
улар у рукама. Кад то види, препадне се па скочи
да тражи кобилу. Али му одмах падне на памет
што је баба кобили говорила, па извади из ма-
раме ону лисичју длаку, и протре је, а лисица у
један пут те предањ: „Шта је, побратиме?“ А он
одговори: „Утекла ми бабина кобила, па не знам
где је.“ А лисица му одговори: „Ево је међу нама,
створила се лисица а ждребе лисичић; него удри
уларом о земљу па реци: дура, бабина кобила!“ Он
онда удари уларом о земљу говорећи: „Дура, ба-
бина кобила!“ а кобила постане кобила као што
је и била и у један пут се са ждребетом обри

пред њим. Онда је он заулари и узјаше па кући а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му изнесе ручак, а кобилу одмах уведе у коњушницу, па све жарачем говорећи: „У лисице, курво!“ А она јој одговори: „Била сам у лисицама, али су лисице њему пријатељи, па ме проказаше.“ Онда опет баба: „А ти у курјаке!“ Кад буде пред ноћ, царев син уседне на кобилу па хајде у поље, а ждребе трчи уз кобилу. Тако је седео на кобили једнако, а кад буде око поноћи, он задрема и заспи на кобили, а кад се прене, а он опкорачио некаку кладу па седи на њој и улар држи у рукама. Кад то види,| препадне се па 31
скочи да тражи кобилу; али му одмах падне на памет што је баба кобили говорила, па извади из мараме курјачју длаку, и протре је, а курјак у један пут те предањ: „Шта је, побратиме?“ А он му рече: „Утекла ми бабина кобила, па не знам где је.“ А курјак му рече: „Ево је међу нама, створила се курјачица а ждребе курјачић; него удри уларом о земљу, па реци: дура, бабина кобила!“ Он онда удари уларом о земљу говорећи: „Дура, бабина кобила!“ а кобила постане кобила као што је и била и у један пут се са ждребетом обри пред њим. Онда је царев син заулари и узјаше на кући, а ждребе уз кобилу. Кад дође кући, баба му да ручак, а кобилу уведе у коњушницу па све жарачем говорећи: „У курјаке, курво!“ А кобила јој одговори: „Била сам у курјацима, али су курјаци њему пријатељи па ме проказаше.“ Онда баба изиђе на поље а царев јој син рече: „Е, баба, ја сам тебе служио поштено, сад ми дај

што смо погодили.“ Баба му одговори: „Синко, што је погођено оно ваља да буде. Ето од дванаест коња бирај којега хоћеш.“ А он рече баби: „Та шта ћу бирати, дај ми онога из буџака, губавог, за мене нису лепи.“ Онда га баба стане одвраћати: „Како би ти узео онога губавог код
32 таких красних коња!“ Али он једнако остане на своме говорећи: „Дај ти мени кога ја хоћу, тако је погођено.“ Баба не имајући куд камо, да му губавога коња, а он се онда с њом опрости па пође водећи коња на улару. Кад га одведе у једну шуму, отре га и уреди, а коњ сине као да му је златна длака. Онда он уседне на њега па га потрчи, а он полети баш као тица, и за тили час донесе га пред змајеве дворе. Царев син како уђе унутра, одмах рече царици: „Спремај се што брже.“ И тако се брзо спреме, седну обоје на онога коња, па хајде с Богом путовати. После мало кад змај дође и види да царице нема, рекне своме коњу: „Шта ћемо сад? или ћемо јести и пити или ћемо терати?“ А коњ му одговори: „Јео не јео, пио не пио, терао не терао, не ћеш га стићи.“ Кад то змај чује, одмах седне на коња па потерај. А њих двоје кад опазе за собом змаја где их тера, препадну се, те стану нагонити коња да брже трчи, али им коњ одговори: „Не бојте се, не треба бежати.“ Кад један пут, али змај већ да их стигне, онда коњ под змајем повиче коњу под царевим сином и царицом: „За бога, брате, причекај ме, хоћу да цркнем тебе вијајући.“ А овај му одговори: „А што си луд те носиш ту алу. Ногама у вретен, те њега о камен па хајде са мном.“ Кад

то чује коњ под змајем,| а он махне главом и 35
снагом, а ногама у вретен те змаја о камен; змај сав прсне на комаде, а коњ се с њима удружи. Онда царица уседне на овога коња, и тако отиду сретно у њезино царство и онде остану царујући до свога века.

5.

Стојша и Младен.

Био један цар па имао три кћери, и једнако их држао у потаји да нису никад на поље излазиле. Кад нарасту за удају, пусти их отац први пут у коло. Али тек што се ухвате у коло, дуне некакав вихар и све три однесе. Цар се препадне кад види да их нестаде, па брже пошље слуге на све стране да их траже, а пошто се слуге врате и кажу да их нигде нису могле наћи, цар се разболи и од жалости умре. Иза цара остане царица трудна, и кад дође време да се бреме има, она роди мушко чедо, и надене му име Стојша. Кад Стојша мало поодрасте, он настане јунак да је мало онаких било. Кад му буде осамнаест година, запита матер своју: „За Бога, мајко, како ти ниси више деце родила до само мене?“ А она уздахне и заплаче се, али му не смедне казати да је имала три кћери па да их је нестало, бојећи се да не би Стојша тумарио у свет
да их тражи,| и тако да не би и њега изгубила. 34
Али он кад види мајку где плаче, навали још

већма и стане је заклињати да му каже што је.
Онда му мати приповеди све по реду како је
имала три кћери као три руже, и како их је не-
стало, и како су их тражили узалуд на све стране.
Стојша кад саслуша матер своју, рече јој: „Немој
плакати, мајко. Идем ја да их тражим.“ Мати
кад то чује, удари се рукама у прси: „Куку мене
кукавици! зар да мајка остане и без сина!“ па
га стане одвраћати и молити да не иде, казујући
му како је то било давно и Бог зна јесу ли већ
и живе. Али се он није дао одвратити, него јој
рече: „Кажи ми, кад је мој отац био цар, где
му је оружје што је пасао, где ли му је коњ
што га је јахао.“ Онда мати видећи да се Стојша
оканити не ће, рече му да му је отац кад је
видео толику жалост, пустио коња у ергелу а
оружје на таван бацио. Стојша одмах нађе на
тавану оружје све прашно и зарђало, али га он
лепо очисти и уреди те сине као ново ковано;
па онда отиде у ергелу и нађе очина коња, па
га доведе кући и уведе у подруме и стане га
хранити и тимарити, те за месец дана оправи се
коњ као кака тица, а и онако је био крилат и
змајевит. Кад се Стојша већ спреми да иде, рече
85 матери: „Имаш ли,| мајко, какав знак од мојих
сестара да понесем: ако да Бог те их нађем, да
би ми веровале да сам им брат?“ Мати му пла-
чући одговори: „Има, храно моја, три мараме што
су оне својим рукама везле,“ па му изнесе ма-
раме и да. Онда он пољуби мајку у руку, па
уседне на коња и отиде у свет да тражи своје
сестре. Идући тако по свету дуго времена, дође

један пут под један велики град. Пред оним гра-
дом била је једна чесма с које је сав град но-
сио воду. Стојша кад дође на ону чесму, напије
се воде па легне мало у хлад да се одмори по-
кривши се по лицу једном од оне три мараме
да га мухе не би клале. У томе дође једна го-
спа по воду и опази Стојшу крај чесме у хладу.
Како опази њега и мараму, а она уздахне, по
том точећи воду једнако је уњ гледала, и пошто
наточи воду никако није могла да се оданде отргне
него је све уњ гледала. Стојша то опази па је
запита: „Што је, снахо, што ме тако гледиш?
Или давно ниси видела човека или се у што упо-
знаjеш?“ А она му одговори: „Брате, познајем у
тебе мараму што сам је својом руком везла.“
Онда Стојша устане па је запита откуда је и
кога је рода, а она му каже да је царска кћи
из тога и из тога града и да су биле њих три
сестре па их вихар однео све три. Кад то чује 36
Стојша одмах јој се покаже: „Ја сам твој брат.
Можеш ли се сетити да је мати била трудна кад
је вас вихар однео?“ А она се одмах сети и бризне
плакати па њему око врата: „Слатки брате! ми
смо све три у змајевским рукама. Има њих три
брата змаја, они су нас однели па нас држе сваки
у своме двору.“ Онда се узму за руке, па у зма-
јев двор; у двору сестра брата лепо дочека и
угости, а кад буде пред ноћ, она му рече: „Брате,
сад ће доћи љутит змај огњевити, све ватра из
њега сипа, рада бих те заклонити да те она сила
не опали, ходи сакриј се.“ А Стојша јој одговори:
„Сестро моја, кажи ти мени шта је његов оброк?„

Онда га сестра одведе у другу собу, кад тамо, али во печен, пеђка хлеба и аков вина, „ето то му је оброк“ рече сестра, а Стојша кад то види, прекрсти ноге па све опуцка до мрве, па онда скочи на ноге и рече: „Аха, сестро, да бијаше још!“ Кад Стојша тако вечера, рече му сестра: „Сад ће змај бацити буздован пред кућу да се зна да иде кући.“ Тек што она то рече, а буздован зауји више куће, а Стојша брже истрчи пред кућу па му не дадне ни на земљу пасти него га дочека у руке па га завитла преко змаја чак на други хатар. Кад змај то види, зачуди се: „Каква то сила гони од мојега двора!“ па се
37 врати натраг и узме буздован па с њим кући. Кад дође пред двор, изиђе царева кћи предањ, а он се продере на њу: „Ко ти је у двору?“ А она му одговори: „Мој брат.“ Змај је опет запита: „А што је дошао?“ А она му одговори: „Дошао да ме види.“ Онда змај срдито рече: „Бре није он дошао да те види, него да те води.“ Чујући Стојша из двора овај разговор изиђе и он пред змаја, а змај како га види стисне се на њега, а Стојша га дочека те се ухвате у коштац па се понеси. Један пут Стојша обори змаја и пришуши га, па му рече: „Шта ћеш сад?“ А змај му одговори: „Да си ти мени под коленима као ја теби, ја бих знао шта бих.“ А Стојша му рече: „Ја теби нећу ништа,“ па га пусти. Онда га змај узме за руку, па га уведе у двор и учини весеље за недељу дана. Кад прође недеља дана, запита Стојша змаја за друга два зета, змаја огњевита, и змај га упути куда ће ићи док не нађе град

где су двори другога змаја, а онде рече му да
ће чути за трећега. После тога оправи се Стојша
на пут, опрости се са сестром и зетом, па пође
к другоме змају. Тако путујући дође под један
град, и пред градом нађе једну чесму с које је
сав град воду носио. Стојша се онде напије воде
па легне мало у хлад да се одмори покрививши се 38
по лицу једном од оне три мараме да га мухе
не би клале. Мало време постоји, ал' ето ти једне
госпе по воду; како угледа Стојшу и мараму, а
она уздахне, по том точећи воду једнако је уњ
гледала, и пошто наточи воду, никако није мо-
гла да се откине оданде него је све уњ гледала.
Стојша то опази па је запита: „Што је, снахо,
што ме тако гледиш? Или давно ниси видела
човека или се у што упознајеш?“ А она му од-
говори: „Брате, познајем у тебе мараму што сам
је својом руком везла.“ Онда Стојша скочи на
ноге па јој се одмах покаже да је њезин брат,
и приповеди јој како је био и у друге сестре. А
она кад види брата, бризне плакати, па њему
око врата. После се узму за руке па у змајев
двор; у двору сестра брата лепо дочека и уго-
сти, а кад буде пред ноћ, она му рече: „Брате,
сад ће доћи љутит змај огњевити, све ватра из
њега сипа, рада бих те заклонити да те оном си-
лом не опали, ходи сакриј се.“ А Стојша јој од-
говори: „Сестро моја, кажи ти мени шта је ње-
гов оброк?“ Она га онда одведе у другу собу,
кад тамо, а то два вола печена, две пећке хлеба
и два акова вина, „ето то му је оброк“ рече се-
стра Стојши, а он кад то види, прекрсти ноге па

39 све опуцка до мрве,| па онда скочи на ноге и
рече: „Аха, сестро, да бијаше још!“ Кад Стојша
тако вечера, рече му сестра: „Сад ће пасти бу-
здован пред кућу чак из другога хатара, да се
зна да иде змај.“ Тек што она то рече, а буздо-
ван зауји више куће, а Стојша брже истрчи пред
кућу па му не дадне ни на земљу пасти, него га
дочека у руке па завитла њим чак на трећи
хатар. Змај кад то види, зачуди се: „Каква то
сила гопи од мојега двора!“ па се врати натраг
и узме буздован па с њим кући. Кад дође пред
кућу, изиђе царева кћи предањ, а он се продере
на њу: „Ко ти је у кући?“ А она му одговори:
„Мој брат.“ Змај је опет запита: „А шта је
дошао?“ А она одговори: „Дошао да ме види.“
Онда змај срдито рече: „Није он дошао да те
види, него да те води.“ Чујући Стојша из двора
овај разговор, изиђе и он пред змаја, а змај како
га види, стисне се на њега, а Стојша га дочека
па се ухвате у коштац те се понеси. Најпосле
Стојша обори змаја и припуши га, па му рече:
„Шта ћеш сад?“ А змај му одговори: „Да си ти
мени под коленима као што сам ја теби, ја бих
знао шта бих радио.“ А Стојша му рече: „Ја
теби не ћу ништа,“ па га пусти, а змај га онда
узме за руку па с њим у двор, те се стану ве-
40 селити за недељу дана. Кад прође недеља| дана,
запита Стојша змаја и за трећега зета, и змај
га упути куд ће ићи док не нађе град где су
двори и трећега зета. После тога оправи се Стојша
на пут, опрости се са сестром и зетом, па пође
да тражи трећега змаја. Идући тако дуго вре-

мена, дође опет под један град и пред градом
нађе једну чесму, с које је сав град воду носио.
Стојша се онде напије воде па легне у хлад да
се мало одмори покривши се по лицу једном од
оне три мараме да га мухе не би клале. Мало
време за тим прође, ал' ето ти једне госпе по
воду. Како угледа Стојшу и мараму, а она уз-
дахне, по том точећи воду једнако је уњ гледала,
и пошто наточи воду, никако није могла да се
откине оданде него је све уњ гледала. Стојша то́
опази пак је запита: „Што је, снахо, што ме тако
гледиш? Или давно ниси видела човека, или се
у што упознајеш?“ А она му одговори: „Брате,
познајем у тебе мараму што сам је својом руком
везла.“ Стојша кад то чује, скочи на ноге, па
јој се одмах покаже да је њезин брат, и припо-
веди јој како је већ био у других сестара. Она
кад види брата, бризне плакати па њему око
врата. После се узму за руке па у двор. У дво-
ру сестра брата лепо дочека и угости, а кад буде
пред ноћ, онда му рече: „Брате, сад ће доћи љу-
тит змај| огњевити, све ватра из њега сипа, рада 41
бих те заклонити да те оном силом не опали, ходи
сакриј се.“ А Стојша јој одговори: „Сестро моја,
кажи ти мени шта је његов оброк?“ Она га онда
одведе у другу собу; кад тамо, а то три вола
печена, три пећке хлеба и три акова вина, „ето
то му је оброк“ рече сестра Стојши, а он кад то
види, прекрсти ноге па све опуцка́ до мрве, па
онда скочи на ноге и рече: „Аха, сестро, да би-
јаше још!“ Кад Стојша тако вечера, рече му се-
стра: „Сад ће пасти буздован пред кућу чак из

трећега хатара, то је знак да иде змај.“ Тек што
она то рече, а буздован зауји више куће, а Стојша
брже истрчи пред кућу па му не дадне ни на
земљу пасти, него га дочека у руке па завитла
њим чак на четврти хатар. Кад змај то види, за-
чуди се: „Каква то сила гони од мојега двора!“
Па се врати натраг и узме буздован па с њим
кући. Кад дође пред двор, изиђе царева кћи предањ,
а он се продере на њу: „Ко ти је у двору?“ А
она му одговори: „Мој брат“. Змај је опет за-
пита: „А шта је дошао?“ А она му одговори:
„Дошао да ме види.“ Онда змај срдито рече: „Није
он дошао да те види, него да те води.“ Чујући
Стојша из двора овај разговор, изиђе и он пред
42 змаја, а змај како га опази, стисне се нањ њега,
а Стојша га дочека те се ухвате у коштац па се
понеси. Један пут Стојша обори змаја и припуши
на земљу, па му рече: „Шта ћеш сад?“ А змај
му одговори: „Да си ти под мојим коленима као
ја што сам под твојим, ја бих знао шта бих ра-
дио.“ Онда му Стојша рече: „Ја теби не ћу ни-
шта,“ па га пусти. Онда га змај узме за руку па
га уведе у двор и стану се веселити за недељу
дана. Један пут изиђу у шетњу, и шетајући се
опази Стојша у авлији једну велику јазбину —
отишла под земљу, па онда рече: „А шта је то,
зете? Како можеш у своме двору трпети толику
пропаст? За што то не зарониш?“ Змај му од-
говори: „Е, мој шура, не могу ти од срамоте ни
казати шта је то. Има овамо један змајевски цар,
па с нама често има рат, и сад скоро имамо рок
да се ударимо; па кад се год побијемо, сву нас

тројицу надбије, и што утече у ову јазбину оно остане.“ Онда му рече Стојша: „Хајде, зете, да ударимо нањ, док сам и ја овде да вам помогнем, еда бисмо га како сатрли.“ А змај одговори: „Ја не смем ни по што пре рока.“ Кад Стојша види да они не смеју да ударе, онда се он сам дигне да тражи цара змајевскога. Пошто једва један пут напита, дође пред дворе и опази наврх двора
зеца где стоји. Онда запита дворане шта онај зец 43
наврх двора ради. А дворани му одговоре: „Да се ко нађе да скине онога зеца, зец би се сам заклао, сам одерао, сам исекао, сам приставио, па се сам скувао; али то не сме нико учинити за своју главу.“ Стојша кад то чује, он узлети на коњу па скине зеца, а зец се сам одмах закоље, сам се одере, сам исече и сам се пристави к ватри. Онда Стојша изиђе на змајев чардак па легне у хлад, а дворани кад виде шта учини, стану му говорити да бежи: „Бежи, јуначе, куд те двоје очи воде, док није дошао змај, јер ћеш зло проћи ако те затече.“ А Стојша им одговори: „Шта ја марим за вашега змаја, нека дође нек се наједе зеца.“ Кад мало час, ето ти змаја; како дође одмах опази да зеца нема па повиче на дворане: „Ко је то урадио?“ А они му кажу: „Дошао један делија те скинуо зеца, и ено га горе на чардаку.“ Онда им змај рече: „Идите и кажите му нек ми иде из двора, јер ако му дођем, не ће му ни кост с кошћу остати.“ Дворани изиђу на чардак к Стојши па му кажу шта вели змај, а Стојша се осече на њих: „Идите кажите змају, ако му је жао зеца, нека ми изиђе на мејдан.“ Кад они

то кажу змају, а змај цикне, све ватра сипа из
44 њега, па по|лети на чардак, а Стојша га дочека,
па се понеси: нити се Стојша даје оборити, нити
може змаја да обори; најпосле рече Стојша змају:
„Како ти је име?“ А змај му одговори: „Моје је
име Младен.“ Онда му Стојша рекне: „И ја сам
најмлађи у оца и мајке;“ па се онда пусте и збрате,
и тврду веру даду један другоме да ће братински
живети. После некога времена рече Стојша змају:
„Шта чекаш оне змајеве што беже у ону јазбину?
Хајде ти да ми ударимо на њих и пре рока.“
Змајевски цар пристане, и тако пођу њих двојица
да ударе на змајеве. Кад она три брата змаја чују
да се Стојша удружио и збратио са змајевским царем, и да сад обадвојица иду на њих, они се уплаше
па скупе силну војску, те изиђу с војском преда
њих, а ови ударе на целу војску, и све разбију
и растерају, само она три змаја утеку у ону јазбину. Онда ова двојица брже вуци сламу, па турај
у ону јазбину, па онда запале, и тако сва три
змаја онде пропадну. После тога Стојша оправи
све три сестре, и крене све благо иза сва три
змаја, а змају побратиму остави њихове дворе и
сву њихову државу, па се дигне са својим сестрама у своје царство, и сретно дођу к матери,
па му мати преда царство, те је царовао до
свога века.

6. 45

Ђаво и његов шегрт.

Био један човек па имао јединца сина. Овај син рече један пут оцу: „Бабо, шта ћемо радити? Ја овако не могу живети; него идем у свет да учим какав занат. Видиш како је данас: који зна најмање заната, тај сваки боље живи од свакога тежака.“ Отац га је дуго одвраћао говорећи му да и у занату има бриге и труда, и како би оставио оца сама! Али кад се син никако не дадне одвратити, најпосле му допусти отац да иде да учи занат. Онда се он дигне у свет да тражи заната. Путујући тако удари на једну воду, и идући покрај те воде срете се с једним човеком у зеленим хаљинама, па га човек запита куда иде, а он му одговори: „Идем у свет да тражим мајстора каквог да учим занат.“ Онда му рече онај човек у зеленим хаљинама: „Ја сам мајстор, ходи к мени па учи занат кад ти тако срце иште.“ Дете једва дочека и пође с њим. Идући они тако покрај оне воде, на један пут мајстор скочи у воду и стане пливати говорећи детету: „Хајде за мном скачи у воду, и учи пливати.“ Дете се стане одговарати
да не сме, јер га је страх да се не утопи; а мај- 46
стор му одговори: „Не бој се ништа, него скачи.“ Дете скочи у воду и стане пливати с мајстором упоредо. Кад су били насред воде, узме мајстор дете за врат па с њим у воду на дно. То је био ђаво. Он одведе дете у своје дворе и преда га једној старој баби да га учи, па се опет врати на овај свет. Пошто се он врати и баба остане сама

с дететом, онда му стане говорити: „Мој синко, ти мислиш да је овај човек какав мајстор као што су мајстори на оном свету. Није он онаки мајстор, него је ђаво. И мене је тако преварио и довукао амо с онога света, а и ја сам крштена душа. Него послушај ме што ћу ти казати. Ја ћу тебе учити свему његову занату, и он кад год дође, питаће те јеси ли што научио, а ти му свагда кажи да ниси ништа, ако си рад да га се курталишеш и да се опет вратиш на онај свет.“ После некога времена дође ђаво и запита дете: „Шта си научио?“ А оно одговори: „Нисам још ништа.“ И тако прођу три године дана, и кад би год мајстор запитао дете шта је научило, оно би му свагда одговорило да није ништа. Најпосле га запита ђаво још једном: „Јеси ли штогод научио?“ А дете му одговори: „Нисам ништа, него сам заборавио и оно што сам пре знао.“ Онда се ђаво
47 расрди| па му рече: „Кад ти до сад ниси ништа научио, не ћеш никад ништа ни научити, него иди без трага куд те очи воде и ноге носе.“ Дете које је већ добро ђаволски занат изучило било, одмах скочи на воду и стане пливати ка крају и испливавши изиђе на брег и отиде к оцу своме. Отац како га угледа, далеко истрчи предањ говорећи: „Где си, сине, за Бога!“ А син му одговори: „Учио сам занат.“ Иза тога прође неко време и дође вашар у оближњему једноме селу. Тада рече син оцу: „Бабо! хајдемо на вашар.“ Отац му одговори: „А с чим ћемо, синко, кад немамо нигде ништа?“ — „Ти за то немаш бриге,“ одговори му син, и пођу на вашар. Идући тако

путем син рече оцу: „Кад будемо близу вашара,
ја ћу се створити леп коњ, што га не ће бити
у целом вашару. Сав вашар чудиће му се. А мој
ће мајстор доћи да купи коња, и што год заце-
ниш он ће дати. Али се немој шалити да му даш
улар, него кад новце примиш, одмах ми улар
скини с главе па удри њиме о земљу.“ Кад дођу
близу вашара дете се претвори у коња што га
нигде нема. Старац поведе коња по вашару, а
сав се вашар слеже око њега, па се сви стадоше
згледати, јер нико не сме ни да запита по што
је. Кад али ето ти мајстора: створио се Тур|чин 48
па завио чалму око главе а спустио хаљине до
земље. Како дође а он рече: „Ја ћу тога коња
купити. Говори, старче, по што је.“ Што је год
старац заискао, Турчин му одмах извади готове
новце без речи. Старац кад прими новце, скине
с коња улар, па њиме о земљу. У тај мах нестане
и коња и купца. Старац дошавши кући с новцима,
затече и сина код куће. Кад после неког времена
дође други вашар, онда син опет рече оцу: „Хај-
демо, бабо, на вашар.“ Отац му већ није хтео
ништа говорити, него одмах пође с њим. Кад су
били близу вашара, син рече оцу: „Ја ћу се сад
створити једна трговина: шатра пуна робе, што
је на вашару не ће бити лепше и богатије. Ни
њу не ће моћи нико купити, а мајстор ће мој
доћи, и платиће што год зацениш. Али не шали
се не даји му кључева у руке, него кад новце
примиш, удри кључевима о земљу.“ Тако и буде:
кад се он створи лепа трговина, сав се вашар
стане дивити. Али ето ти мајстора, опет се створио

Турчин као и пре, па пита старца: „По што?“
Колико је год старац заценио, толико је Турчин
одмах платио, а старац кад прими новце, удари
кључевима о земљу. У тај час нестане и трго-
вине и купца, него од трговине створи се голуб,
49 а од Турчина створи се| кобац, па потерај голуба!
Док су се они тако вијали овамо онамо, царева
кћи била изишла пред двор па их гледала, а го-
луб у један пут стрелимке девојци на руку, па јој
се претвори прстен на руци. Онда кобац падне
на земљу па се створи човек, те отиде к цару и
понуди му се да га прими у службу: служиће га
три године дана, а ништа на свету не иште, ни
хране ни пића ни одела, само да му цар да онај
прстен с девојчине руке. Цар га прими и обећа
се да ће му дати. Тако је онај служио а девојка
прстен носила, и врло јој је био мио, јер је дању
био прстен а ноћу леп момак, пак јој говорио:
„Кад дође време да ме узму од тебе, не дај ме
никоме у руке, него удри мноме о земљу.“ Кад
се наврше три године дана, дође цар ка кћери
својој, пак је стане молити да му да прстен. Онда
она као срдито баци прстен на земљу; прстен
прсне, а од њега се проспе ситна проја, и једно
зрно откотрља се под цареву чизму; а слуга се
у један пут створи врабац, па на врат на нос
стане проју зобати, и кад сва зрна позобље, пође
да и оно последње испод цареве чизме кљуне,
али од зрна у један пут постане мачак па врапца
за врат.

7. 50

Права се мука не да сакрити.

Био један сиромах човек, па се прибије у
некаква богата човека да служи без погодбе.
Тако је служио годину дана, а кад се наврши
година, он дође господару своме и заиште да му
плати што мисли да је заслужио. Господар из-
вади један новчић па му рече: „На, то ти је
служба.“ Слуга узме онај новчић, и захвали го-
сподару, па онда отиде на један поток где је
вода била врло брза. Кад дође на поток рече
сам у себи: „Боже милостиви! шта је то да сам
заслужио само један новчић за целу годину дана?
Али Бог зна јесам ли и толико заслужио. Ево ћу
сад да огледам: бацићу овај новчић у воду, па
ако не потоне, онда сам га заслужио, ако ли по-
тоне, нисам га заслужио.“ Па се онда прекрсти
говорећи: „Боже милостиви! ако сам заслужио
овај новчић, нека плива поврх воде, ако ли ни-
сам, нека потоне на дно.“ То рекавши баци нов-
чић у поток, а новчић одмах потоне на дно. Онда
се он сагне те извади новчић из воде, па га од-
несе господару натраг говорећи: „Господару! ево
ти новчић натраг, ја га још нисам заслужио, него
ћу те служити још једну годину дана.“ И тако
стане на ново служити, и кад се опет наврши 51
година дана, он дође господару и заиште да му
плати што мисли да је заслужио. Господар опет
извади новчић па му рече: „На, то ти је служба.“
Он узме новчић и захвали господару, па опет
отиде на онај поток, прекрсти се и баци новчић

у поток говорећи: „Боже милостиви! ако сам га
право заслужио, нека плива поврх воде, ако ли
нисам, нека потоне на дно.“ Како га баци у воду,
а новчић одмах падне на дно, а он се сагне, те
га извади па опет однесе господару говорећи:
„Ево ти, господару, новчић натраг, још га нисам
заслужио, него ћу још једну годину да те слу-
жим.“ Тако опет почне служити, па кад изиђе и
трећа година, он отиде господару и заиште да
му плати што мисли да је заслужио. Господар
му опет да новчић, а он га узме и захвали, па
отиде опет на поток да види је ли га сад заслу-
жио. Кад дође на поток, прекрсти се па баци
новчић у воду говорећи: „Боже милостиви! ако
сам заслужио овај новчић, нека плива поврх воде,
ако ли нисам, нека потоне на дно.“ Кад новчић
падне у воду, почне пливати поврх воде. Онда
он весео узме из воде новчић, и метне га у џеп,
па отиде у шуму и начини малу колебицу, и онде
52 стане живети. После некога времена| чује он да
се стари његов господар спрема на галији преко
мора чак у друго царство, па отиде са својим нов-
чићем к њему, и стане га молити да би му ку-
пио што у другом царству за његов новчић.
Господар се обећа и узме његов новчић, па
пође на пут. Путујући тако нађе крај мора
некаку децу која су била изнела мачка да га
убију и у море баце. Кад он то види, притрчи
к њима, па их запита: „Шта је то, децо?“ А они
му одговоре: „Чини штету, па хоћемо да га уби-
јемо.“ Онда он извади онај новчић својега нег-
дашњега слуге, па им пружи да му даду мачка

Деца то једва дочекају, па узму новчић а трговцу
даду мачка. Он однесе мачка на галију па пође
даље путовати; и тако путујући један пут дуне
јаки ветар те однесе галију Бог зна куда, да за
три месеца није могла изаћи на свој прави пут.
Кад ветар стане, господар од галије није знао
где је, и пошавши још мало даље, дође под је-
дан град. Кад се чује у граду да је дошла га-
лија из непознате земље, навале многи да је гле-
дају, и један од оних људи који је био врло бо-
гат, позове господара од галије на вечеру. Кад
тамо, али господар од галије има шта и видети:
мишеви и пацови трче на све стране и слуге с
батинама стоје те бране да не натрче на сто.
Онда он рече домаћину: „За Бога,| брате, шта 53
је то?“ А домаћин му одговори: „Тако је, брате,
увек код нас, да не можемо од тога звериња на
миру ни ручати ни вечерати. Још кад спавамо
сваки имамо свој сандук, па се у сандук затво-
римо, да нам не би уши поизодгризало.“ Онда се
господар од галије сети свога за новчић куплје-
нога мачка, па рече домаћину: „Ја имам у га-
лији зверку која би то све затрла за два три
дана.“ Домаћин на то одговори: „Брате, ако
имаш таку зверку, дај је овамо, ја ћу ти напу-
нити галију самога сребра и злата, само ако је
истина што кажеш.“ После вечере отиде господар
од галије те донесе свога мачка, и рече дома-
ћину да лежу без сандука, али они опет не смедну
ни по што, него он сам остане тако да спава.
Онда он пусти мачка, а мачак кад опази толике
мишe и пацове почне их хватати и давити па

све на гомилу свлачити, а и миши и пацови по-
знавши ко је ту, стану бежати куд који. Кад у
јутру дан осване, и они поустају, али насред собе
велика гомила мртвих мишева и пацова, а по
соби слабо је који још трчао, него су извиривали
из јама. А после три дана није се могао ни
један ни видети. Онда домаћин за мачка напуни
путнику галију пуну сребра и злата. По том наш
путник пође с галијом кући. Кад дође кући сво-
54 јој, дође му стари слуга његов да га пита шта
му је донео за онај новчић. Господар му изнесе
један мермер камен, лепо отесан на четири угла,
па му да: „ Па, то сам ти купио за твој новчић.“
Слуга се томе врло обрадује, па узме камен и
однесе у своју колебу те начини од њега сто.
Сутрадан отиде слуга у дрва, па кад се врати
кући, а то се онај камен претворио у злато те
сија као сунце, сва се колеба од њега светли.
Кад он то види, уплаши се па отрчи своме ста-
роме господару и каже му: „Господару, шта си
оно ти мени дао? Оно није моје, ходи да видиш.“
Господар дође, и кад види какво је Бог чудо учи-
нио, онда му рече: „Није фајде, мој синко! коме
Бог томе и сви свети; ходи овамо ево твога блага.“
Па му да све што је год донео на галији, и да
му кћер своју те се ожени њоме.

8.

Аждаја и царев син.

Био један цар па имао три сина. Једном
најстарији син пође у лов, па како изиђе иза
града, скочи зец иза грма а он за њим, те овамо
те онамо док утече зец у једну рекавицу, а ца-
рев син за њим, кад тамо, а то не био зец него
аждаја, па дочека царева сина те га прождере. 55
Кад после тога прође неколико дана а царев син
не долази кући, стану се чудити шта би то било
да га нема. Онда пође средњи син у лов, па како
изиђе иза града, а зец скочи иза грма а царев
син за њим, те овамо те онамо док утече зец у
ону рекавицу, а царев син за њим, кад тамо, а
то не био зец него аждаја, па га дочека те про-
ждере. Кад после тога прође неколико дана а
цареви синови не долазе натраг ни један, забрине
се сав двор. Онда и трећи син пође у лов, не
би ли и браћу нашао. Како изиђе иза града, опет
скочи зец иза грма, а царев син за њим, те овамо
те онамо док утече зец у ону рекавицу. А ца-
рев син не хтедне ићи за њим, него пође да тражи
другога лова говорећи у себи: „Кад се вратим,
наћи ћу ја тебе.“ По том ходајући дуго по пла-
нини, не нађе ништа, па се онда врати у ону
рекавицу, кад тамо, али у рекавици једна баба.
Царев син јој назове Бога: „Помози Бог, бако!“
А баба му прихвати: „Бог ти помогао, синко!“
Онда је запита царев син: „Где је, бако, мој зец?“
А она му одговори: „Мој синко, није оно зец,
него је оно аждаја. Толики свет помори и затоми.“

Чујући то царев син, мало се забрине, па
рече баби: „Шта ћемо сад? ту су ваља да и моја
два брата пропала.“ Баба му одговори: „Јесу|
56 богме; али није фајде, него, синко, иди кући, док
ниси и ти за њима.“ Онда јој он рече: „Бако,
знаш ли шта је? Ја знам да си и ти рада да се
опростиш те напасти.“ А баба му се утече у реч:
„О, мој синко, како не бих! И мене је тако
ухватила, али сад се нема куд.“ Онда он настави:
„Слушај добро што ћу ти казати. Кад дође аждаја,
питај је куда иде и где је њезина снага, па све
љуби оно место где ти каже да јој је снага, као
од милине, докле је искушаш, па ћеш ми после
казати кад дођем.“ После царев син отиде у
двор, а баба остане у рекавици. Кад дође аждаја,
стане је баба питати: „Та где си за Бога? Куда
тако далеко идеш? Никад не ћеш да ми кажеш
куда идеш.“ А аждаја јој одговори: „Е, моја бако,
далеко ја идем.“ Онда јој се баба стане умиљавати: „А за што тако далеко идеш? Кажи ми
где је твоја снага. Ја да знам где је твоја снага,
ја не знам шта бих радила од милине, све бих
оно место љубила.“ На то се аждаја насмеје па
јој рече: „Онде је моја снага у оном огњишту.“
Онда баба притисне грлити и љубити огњиште,
а аждаја кад то види, удари у смех па јој рече:
„Луда жено! није ту моја снага. Моја је снага у оном
дрвету пред кућом.“ Онда баба опет притисне грлити и љубити дрво, а аждаја опет у смех па јој рече:|
57 „Прођи се, луда жено, није ту моја снага.“ Онда
баба запита: „Да где је?“ А аждаја стане казивати: „Моја је снага далеко, не можеш ти тамо

отићи. Чак у другоме царству код царева града има једно језеро, у оном језеру има једна аждаја, а у аждаји вепар, а у вепру зец, а у зецу голуб, а у голубу врабац, у ономе је врапцу моја снага.“ Баба кад то чује, рече аждаји: „То је богме далеко, то ја не могу љубити.“ Сутрадан кад аждаја отиде из рекавице, царев син дође к баби, па му баба каже све што је чула од аждаје. Онда он отиде кући, па се преруши: обуче пастирске хаљине и узме пастирски штап у руке, те се начини пастир па пође у свет. Идући тако од села до села и од града до града најпосле дође у друго царство и у царев град, под којим је у језеру била аждаја. Дошавши у онај град стане распитивати коме треба пастир. Грађани му кажу да треба цару. Онда он управо к цару. Пошто га пријаве, пусти га цар преда се, па га запита: „Хоћеш ли чувати овце?“ А он одговори: „Хоћу, светла круно!“ Онда га цар прими и стане га световати и учити: „Има овде једно језеро, и покрај језера врло лепа паша, па како изјавиш овце, оне одмах иду онамо те се развале око језера, али који год чобан тамо отиде, онај се више| не 53
враћа натраг; за то, синко, кажем ти, не дај овцама на вољу куд оне хоће, него држи куда ти хоћеш.“ Царев син захвали цару, па се оправи и изјави овце, и узме са собом још два хрта што могу зеца у пољу стићи, и једнога сокола што може сваку тицу ухватити, и понесе гајде. Како он изјави овце, одмах их пусти к језеру, а овце како дођу на језеро, одмах се развале око језера, а царев син метне сокола на једну кладу а хрте

и гајде под кладу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро па стане викати: „О, аждајо, о, аждајо! та изиђи ми данас на мејдан да се огледамо, ако жена ниси.“ Аждаја се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“ Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! Како аждаја изиђе, ухвати се с њим попојаске, па се понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.“ А царев јој син одговори: „Бре, аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.“ Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред вече, он се лепо умије и оправи, сокола метне на раме а хрте уза
59 се а гајде под пазухо па крене овце и пође у град свирајући у гајде. Кад дође у град, сав се град слегне као на чудо где он дође а пре ни један чобан није могао доћи с онога језера. Сутрадан царев син оправи се опет, и пође с овцама управо к језеру. А цар пошље за њим два коњаника да иду крадом да виде шта он ради, те се они попну на једну високу планину откуда ће добро видети. А чобан како дође, метне хрте и гајде под кладу ону, а сокола на њу, па засуче гаће и рукаве те загази у језеро па повиче: „О, аждајо, о, аждајо! изиђи ми на мејдан да се још огледамо, ако жена ниси.“ Аждаја му се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“ Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је, гадна је! па се ухвате попојаске те се понеси

летни дан до подне. А кад подне пригреје, онда рече аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да замочим своју пусту главу у језеро, па да те бацим у небеске висине.“ А царев јој син одговори: „Бре, аждајо, не копај трица; да је мени царева девојка да ме пољуби у чело, још бих те више бацио.“ Аждаја се на то одмах отпусти од њега и отиде у језеро. Кад буде пред ноћ, царев син крене овце као и пре, па кући свирајући у гајде. Кад уђе у град, сав се град усколеба и стане се 60
чудити где чобан долази кући свако вече, што пре ни један није могао. Она два коњика још су пре од царевога сина била дошла у двор и приповедила цару све по реду шта су чули и видели. Сад кад цар виде чобана где се врати кући, одмах дозове к себи своју кћер и каже јој све шта је и како је, „него“ вели „сутра да идеш с чобанином на језеро, да га пољубиш у чело.“ Она кад то чује, бризне плакати и стане се молити оцу: „Нигде никога немаш до мене једину па и за мене не мариш да погинем.“ Тада је отац узме слободити и храбрити: „Не бој се, кћери моја, видиш, ми променисмо толике чобане, па који год изиђе на језеро, ни један се не врати, а он ево два дана како се с аждајом бори, па му ништа не науди. Ја се уздам у Бога да он може ту аждају свладати, само иди сутра с њиме, еда би нас опростио те напасти што толики свет помори.“ Кад у јутру бео дан освану, дан освану и сунце ограну, уста чобан, уста и девојка, па се сташе опремати на језеро. Чобанин је весео, веселији него игда, а девојка царева тужна, сузе пролива,

па је чобан теши: „Госпођо секо, ја те молим
немој плакати, само учини што речем, кад буде
време, ти притрчи и мене пољуби па се не бој.“
61 Кад пођоше и кре|тоше овце, чобан путем једнако
весео, свира у гајде весело, а девојка иде покрај
њега па једнако плаче, а он кашто пусти дулац
па се окрене њојзи: „Не плачи, злато, не бој се
ништа.“ Кад дођу на језеро, овце се одмах развале
око језера, а царев син метне сокола на кладу а
хрте и гајде пода њу, па засуче гаће и рукаве
па загази у воду и повиче: „О, аждајо, о, аждајо!
изиђи ми на мејдан да се још огледамо, ако жена
ниси.“ Аждаја се одзове: „Сад ћу, царев сине, сад.“
Мало час, ето ти аждаје, велика је, страшна је,
гадна је! Како изиђе, ухвате се попојаске па се
понеси летни дан до подне. А кад подне пригреје,
тада беседи аждаја: „Та пусти ме, царев сине, да
замочим своју пусту главу у језеро, па да те ба-
цим у небеске висине.“ А царев јој син одговори:
„Бре, аждајо, не копај трица; да је мени царева
девојка да ме пољуби у чело, још бих те више
бацио.“ Како он то рече, а царева девојка при-
трчи и пољуби га у образ, у око и у чело. Онда он
махне аждајом и баци је у небеске висине, те
аждаја кад падне на земљу сва се на комаде раз-
бије, а како се она на комаде разбије, скочи из
ње дивљи вепар, па нагне бегати, а царев син
викне на чобанске псе: „Држи! не дај!“ а пси
скоче те за њим, па га стигну, и одмах га рас-
62 ргну, али из вепра скочи зец, па| нагне преко
поља, а царев син пусти хрте: „Држи! не дај!“
а хрти за зецом те га ухвате и одмах растргну, али

из зеца полети голуб, а царев син пусти сокола те соко ухвати голуба и донесе царевоме сину у руке. Царев син узме голуба те га распори, а то у голубу врабац, а он држ' врапца. Кад ухвати врапца, рече му: „Сад да ми кажеш где су моја браћа.“ А врабац му одговори: „Хоћу, само ми немој ништа учинити. Одмах иза града твојега оца има једна рекавица, и у оној рекавици имају три шибљике; подсеци оне три шибљике, па удри њима по корену; одмах ће се отворити гвоздена врата од великога подрума, у ономе подруму има толико људи и старих и младих, и богатих и сиромаха, и малих и великих, и жена и девојака, да можеш населити читаво царство; онде су и твоја браћа.“ Кад врабац то све искаже, царев га син одмах за врат те удави. Цар главом бијаше изишао и попео се на ону планину откуда су они коњаници гледали чобана, те и он гледао све што је било. Пошто чобан тако дође главе аждаји, почне се и сутон хватати, и он се лепо умије, узме сокола на раме а хрте уза се, а гајде под пазухо, па свирајући крене овце и пође двору цареву, а девојка поред њега још у страху. Кад дођу у град, сав се град слегне као на| чудо. Цар који је све његово ју- 63
наштво гледао с планине, дозове га преда се па му да своју кћер, те с места у цркву па их венчају и учине весеље за недељу дана. По том се царев син каже ко је он и откуд је, а цар се онда и сав град још већма обрадује, па пошто царев син навали да иде својој кући, цар му да многе пратиоце и оправи га на пут. Кад буду код оне рекавице, царев син заустави све пратиоце па

уђе унутра те подсече оне три шибљике, и удари њима по корену, а гвоздена се врата одмах отворе, кад тамо, а то у подруму свет Божиј. Онда царев син заповеди да сви излазе један по један и да иду куд је коме драго, а он стане на врата. Излазећи тако један за другим, ето ти и браће његове; он се с њима загрли и ижљуби. Кад већ сав народ изиђе, захвале му што их је попуштао и избавио и отиду сваки својој кући. А он са својом браћом и младом отиде кући своме оцу, и онде је живео и царовао до свога века.

9.

Змија младожења.

Била једна сирота жена која није имала од
64 срца порода пак се молила Богу да јој да да затрудни макар змију родила. Бог јој да те затрудни, и кад дође време, роди змију. Змија како се роди од мајке одмах утече у траву и нестане је. Сирота жена једнако је жалила за змијом и плакала где јој Бог испуни жељу те роди, па јој пород побеже незнано ни куд је ни како је. Кад тако прође двадесет година онда змија дође и проговори матери: „Ја сам она твоја змијица што си ме родила па сам од тебе у траву побегла; сад сам, мајко, дошла к теби да ми просиш у цара девојку те да ме жениш.“ Мати се обрадује изнајпре кад види свој пород, али се одмах забрине како би смела она за змију и у својој сиротињи просити

у цара девојку! А змија јој опет рече: „Иди, мати,
не премишљај ништа, јер знаш да су свакој девојци
врата отворена; а ако ти је баш цар и не
да, не ће ти главе узети. Макар ти шта цар казао,
кад се вратиш не освр̂ћи се док нашој кући не
дођеш.“ На то се она склони па пође к цару.
Кад дође у царев двор, слуге је не хтену одмах
пустити пред цара, а она се стане молити и тако
је једва пусте. Кад изиђе пред цара, рече му:
„Светли царе! Ето твоје сабље, а ево моје главе.
Ја нисам дуго време имала од срца порода, пак
сам се молила Богу да ми да да затрудним макар
змију родила, и он ми да те затрудним, а кад дође 65
време, роди се змија, и како се роди, побегне у
траву и нестане је. Сад пошто је прошло двадесет
година, змија дође к мени и посла ме к теби да
просим у тебе за њу девојку.“ Цар се на то насмеје
па јој рече: „Даћу ја за твога сина девојку,
ако начини ћуприју од мога двора до свога од
бисера и драгога камења.“ Онда се мати врати кући
не обзирући се, и како је ишла од царева двора,
све се за њом ћуприја градила од бисера и драгога
камења до пред њезину кућу. Кад мати каже
змији шта јој је цар рекао, онда јој она опет
рекне: „Иди, мати, сад да видиш хоће ли ми цар
дати девојку, пак шта ти год одговори, кад се
вратиш, опет се не освр̂ћи до наше куће.“ Мати
се опет подигне, и кад изиђе пред цара, запита
га, еда ли ће јој сад за сина дати девојку, а цар
јој одговори: „Ако твој син начини дворе боље
од моjих, даћу му девојку.“ Онда се мати врати
кући и идући путем није се освртала, а кад дође

својој кући, а то место њезине куће двори бољи
од царевих. Кад мати каже змији шта је цар рекао,
онда јој змија опет рекне: „Иди, мати, да видиш
хоће ли ми цар сад дати девојку, па шта цар рекао
66 да рекао, кад од њега по|ђеш не осврћи се до
наше куће.“ Кад мати дође пред цара она му каже
да су у њена сина двори бољи од царевих и за-
пита га хоће ли јој већ дати девојку, а цар јој
одговори: „Ако твој син узима у своме двору
свашта боље него што је у моме, даћу му девојку.“
Онда мати пође кући, и идући није се освртала,
а кад дође кући, али у њеној кући три пут боље
него у царевоме двору: све златни јелени, кошуте,
тице, квочке, пилићи, зецови, све златно. Кад мати
каже змији шта је цар рекао, змија јој рекне:
„Иди, мати, опет цару, те га питај хоће ли ми
сад дати девојку.“ Кад мати отиде к цару и каже
му да у двору њена сина има свашта боље него
у његову, онда цар рекне својој кћери: „Кћери
моја! Теби сад ваља поћи за ову змијицу, јер он
свашта има боље од нас.“ Тако змијица скупи
сватове и одведе цареву кћер те се венча с њоме.
После некога времена змијина жена затрудни. Онда
је стане питати мати, стану је питати сестре и сви
њезини: „Како ти са змијом остаде трудна?“ А
она се није хтела издати, него је све говорила:
„Тако ми је Бог дао те сам трудна остала.“ Нај-
после узме је свекрва питати: „Снахо моја, како
је то? Како ти са змијом спаваш?“ Она се онда
67 изда свекрви говорећи:| «Мати моја! он није змија,
већ је момак да лепшега нема. Свако вече он
излази из оне змијиње кошуље, а у јутру се опет

у њу завлачи.“ Кад мати змијина то чује, врло
се обрадује и зажели видети свога сина кад изиђе
из змијиње кошуље, па запита снаху како би га
могла видети, а снаха јој рече: „Кад пођемо легати,
ја ћу извадити кључ из врата, па кад се стане
скидати, онда ћеш га видети кроз рупу.“ Кад мати
тако види свога сина, онда стане мислити како
би учинила да он онаки остане до века. Једном
рече снаси својој: „Хајде, снахо, да ми његов
свлак изгоримо: ја ћу ужарити пећ и у ватру га
бацити нека изгори.“ А снаха јој одговори: „Бојим
се, мајко, да му што не буде.“ А мати рече: „Не
ће њему бити ништа, него како га врућина обузме,
а ти узми хладне воде па га помало поливај док
свлак не изгори.“ И тако се договоре, те мати
ужари пећ, па кад у вече изиђе момак из змијиње
коже и легне спавати, оне некако украду онај
свлак па га баце у пећ. Како свлак стане горети,
одмах њега стане врућина обузимати, а оне га све
водом поливај и тако остане жив. А кад га по-
пусти врућина и прене се од сна, он осети смрад
од свлака, па скочи на ноге и повиче: „Шта ура-
дисте да од Бога нађете? Куда ћу оваки?“| А мати 68
и жена салете га: „Па боље да си таки, и боље
да си међу људима.“ И тако га једва утишају.
Кад то чује таст његов, одмах му још за свога
живота преда царство, и тако он постане цар, те
је царовао сретно до свога века.

10.

Опет змија младожења.

Била једна царица која није имала од срца порода, па се једнако молила Богу да јој да роди. Једно вече молећи се тако уздахне и рече: „Та дај ми, Боже, од срца порода, да би и љута змија била!“ После некога времена она се осети трудна, и кад буде на том доба, роди змију, па је стане неговати. хранити, дојити, као свака мати своје дете. Та змија за двадесет и две године није од себе пустила никаква гласа, а кад јој се наврше двадесет и две године, она проговори и рече оцу и матери: „Сад хоћу да ме жените.“ А они јој одговоре: „Ко ће дати за змију девојку, која ли ће девојка поћи за змију?“ „Е,“ одговори им змија, „ви не гледајте од царскога или госпоског рода, него ону која ће доћи у царство да живи.“ На то му реку отац и мати да би он сам себи
69 изабрао коју хоће. Он онда| нађе сам једну сироту и пошље оца да му је проси. Отац отиде и девојку запроси, а она онако у сиротињи пође радо и весело. После је прстенују, доведу је и венчају их, и змија стане живети са својом невестом, те ти она богме затрудни. Онда рече свекрва снаси: „Како, ћерко, за Бога, остаде трудна са змијом?“ А она јој не хтедне одмах казати, али кад је свекрва заокупи неколико дана једнако за то питати, најпосле јој рече да он није змија него момак да га лепшег у свету нема, „преко дан је“ вели „змија, али како вече дође, он свуче са себе ону змијињу кошуљу те изиђе момак, лепота на

свету. Кад би само и дању онакав био као што ноћу бива, али како зора забели, он се опет увуче у своју кошуљу и постане змија.“ Свекрва кад то чује, врло се обрадује, па рече снаси: „Е кад је тако, то ћемо ми учинити да он такав остане какав је ноћу с тобом.“ Па се онда договоре шта ће радити. Кад буде у вече, а он свуче кошуљу змијињу са себе, те је као и прије метне под узглавље, па легне спавати. Кад га први сан ухвати, жена му полако извуче кошуљу испод главе, и матери кроз пенџер дода, а мати је одмах баци у ватру. Како кошуља почне горети а он скочи од
сна па повиче: „Шта то| уради, да од Бога нађеш! 70
Сад ме видиш, па ме више не ћеш видети док не подереш гвоздене опанке и не сатреш гвозден штап тражећи ме, нити ћеш се с тим дететом што ти је под срцем пре растати докле руку преко тебе не пребацим.“ То изрече па га нестане. Она је после носила оно дете пуне три године, и на послетку јој дотужи па науми тражити свога мужа. И тако начини гвоздене опанке и гвозден штап па пође у свет. Идући тако и тражећи га свуда, дође к сунчевој мајци и нађе је где пећ жари и голим рукама ватру изгрће. А она кад то види, брже боље одреже свој скут па јој руке њим умота, а сунчева је мајка запита: „Откуд ти овде, рајска душице?“ Она јој одговори: „Невоља ме, мајко, натерала,“ па јој приповеди како је страдала, како је муж проклео и како иде по свету те га тражи, „па сам“ вели „дошла питати твога сина, не би ли ми могао он зањга што казати, није ли га где видео, јер он преко свега

света прелази.“ Сунчевој се мајци на то врло ра-
жали, па јој рече да се склони мало за врата:
„Ето иде сунце уморно, а може бити да су га и
облаци наљутили, пак ти у љутини може што учи-
нити, већ се притаји док се оно не одмори.“ И
она се склони за врата, али ето ти сунца, па на-
71 зававши| матери добар вече, рече јој: „Мајко! ту
мирише рајска душица.“ А мајка му одговори:
„Нема ту, синко, никога; та не може овамо ни
тица долетети, а како би рајска душица дошла?“
Сунце јој одговори: „Има, има, мајко, него нека
изиђе слободно, не ћу јој ништа.“ Она онда изиђе,
пак му приповеди сву своју невољу, најпосле му
рече: „Јарко сунце! ти сијаш по целоме свету,
ниси ли гдегод видело такога и такога човека.“
Сунце јој одговори да га оно није даљу нигде
видело, и пошаље је к месецу да пита њега није
ли га он где видео ноћу. На походу оданде по-
клони јој сунчева мајка златну преслицу са злат-
ном кудељом и са златним вретеном. Кад она
отиде к месецу, нађе месечеву мајку код куће, па
је пољуби у руку и назове: „Помози Бог, месе-
чева мајко!“ А она јој одговори: „Бог ти помогао,
рајска душице. А откуд ти овде?“ Онда јој она
каже сву невољу своју, и како је била код сунца,
и покаже јој што јој је његова мајка поклонила,
и рече како је сунце послало да пита месеца није
ли он где видео њезина мужа. Месечева јој мајка
одговори да се̏ мало склони за врата, јер ће сад
доћи месец љутит и уморан, и она се склони, кад
али ето ти месеца, како дође, назва матери добро
72 јутро, па јој рече: „Овде мирише рајска| душица.“

А мати му одговори: „Нема, синко, никога; та овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска душица доћи?“ Месец јој опет рече: „Има, мајко, има, него нека изиђе слободно, не ћу јој ништа.“ Онда она изиђе, па му приповеди све што је и како је, па му најпосле рече: „Сјајни месече! ти сјаш целу ноћ по свему свету, ниси ли гдегод видео такога и таког човека?“ А месец јој одговори: „Рајска душице, ја га ноћу на земљи нисам нигде видео, него иди ти к ветру, те њега запитај није ли га где видео, он преврће дрвље и камење и завлачи се свуда.“ Кад она оданде пође, поклони јој месечева мајка златну квочку с пилићима. По томе она дође к ветровој мајци, те јој приповеди све како је страдала, и како је дошла да пита њенога сина ветра није ли он гдегод видео такога и таког човека. Ветрова јој мајка на то рече: „Уклони се малко за врата, рајска душице, јер ће сад мој син срдит доћи, па те може сву издрапати.“ И она се склони за врата, кад али ето ти ветра, дува, руши, крши, преврће где год што нађе, сав изгребен и подеран, па како дође, назва матери помоз' Бог! па јој рече: „Мајко! овде мирише рајска душица.“ А она му одговори: „Бог с тобом, синко! овамо не може ни тица долетети, а како ће рајска ду- 73
шица доћи? „Ветар јој одговори: „Има, мајко, има, већ нека изиђе слободно, не ћу јој ништа.“ И тако она изиђе пред ветра, и приповеди му невољу своју; а ветар јој одговори: „Ја сам га видео, он је чак у другоме царству, тамо се оженио и царује. Него моја ће ти мајка дати златан разбој са златном

пређом и чекрком, па кад дођеш у онај град,
а ти намести према царевоме двору тај разбој, па
ткај, и пусти квочку и пилиће пак их храни, и
изнеси преслицу.“ Она тако и учини. Кад дође у
онај град, и опанци јој се подеру и штап пребије;
она према царевоме двору намести разбој, пусти
квочку с пилићима, и изнесе преслицу, па стане
ткати. Али је царица угледа с двора, па стане
говорити сама себи: „О, Боже мој! ја сам царица,
пак немам златног разбоја ни преслице, ни златне
квочке ни пилића, и пошље свога слугу к жени
да је пита хоће ли продати те ствари. Она одго-
вори: „Ја не ћу продавати, него да ме пусти ца-
рица да преноћим једну ноћ с царем њеним, па
ћу јој дати преслицу.“ Царица обенђелучи цара и
допусти јој преноћити с њиме. Цар како легне у
постељу, он се занесе и као мртав утиша се, а
она кад остане сама с њим, стане му говорити:
„Светли царе, сунце огрејало! баци десну руку
74 преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом.“
Али цар нити што види ни чује. Сутрадан она да
царици златну преслицу са златним повесмом и
златним вретеном, а царица заиште и квочку с
пилићима, а она јој рекне да ће јој дати ако је
пусти још једну ноћ да преноћи с њеним царем.
Царица пристане и на то, па цара опет обен-
ђелучи, и тако се цар опет занесе и не чује кад
она стане викати: „Светли царе, сунце огрејало!
баци десну руку преко мене, не бих ли се растала
с твојим дететом.“ Кад буде у јутру, стража при-
поведи цару како већ две ноћи она жена с њиме
спава, и једнако виче да пребаци десну руку преко

ње, не би ли се растала с његовим дететом. Кад царица прими квочку с пилићима, заиште и разбој са златном пређом и чекрком, и жена јој обећа ако јој допусти још једну ноћ с њеним мужем да преноћи. Она допусти у мисли да мужа опет опоји, али он дознавши од слугу шта је и како је, метне у вече под браду сунђер, те уњ сасне оно пиће које му царица донесе, и тако остане при себи. Кад легну у кревет, он се учини као да спава, а она повиче: „Светли царе, сунце огрејало! пребаци руку преко мене, не бих ли се растала с твојим дететом.“ А цар кад то чује, одмах руку преко ње пребаци, и онај час почне се она трудити, и роди му мушко чедо златоруко и злато-
косо. По том он остави ону земљу и царицу а с 75
првом се женом и дететом врати у пређашње царство своје.

11.

Коме Бог помаже, нико му наудити не може.

Био човек и жена, па имали три сина. Најмлађи био најлепши и одвећ добар, па су га друга браћа држала за будалу. Сва тројица већ дорасту за женидбу, а отац их не жени ни једнога, јер је био сиромах. Онда рече најстарији к оцу: „Бабо, хоћу да ме жениш.“ А кад то чује средњи, рече и он: „И мене, бабо, и ја сам за женидбу.“ А кад чује и најмлађи, и он рече: „И мене, бабо, и ја сам за женидбу.“ Сад се отац нађе у невољи

па се стане договарати са својом женом шта ће
радити. Најпосле се договоре, те отац дозове си-
нове преда се па им рече: „Идите у какву варош
те заслужите по мараму, па који донесе најлепшу
мараму, онога ћу женити.“ По том они пођу сва
тројица заједно, али старија двојица стану путем
једнако ружити најмлађега и смејати му се, па
га најпосле отерају од себе, те он удари другим
путем молећи се Богу да му да добру срећу. И
76 тако идући дође на једну воду. На оној води с
друге стране био је велики град и у граду царски
двор. Цар је од онога града био врло зао и
опак, па је умро пре времена и у двору му остала
јединица кћи. Ону су царску кћер многи просили,
али ко је год од просилаца допао у двор и онде
заноћио, онај више није жив освануо, јер се цар
био повампирио па долазио ноћу те давио. Кад
најмлађи брат дође на ону воду и стане ходати
покрај ње мислећи како би прешао на ону страну,
угледа га кроз пенџер царева кћи, па заповеди
момцима те га превезу и доведу преда њу. Он кад
изиђе пред царску кћер, мало се збуни и поплаши;
али царева кћи како га види, загледа се у њега па
га запита откуда је и куда је наумио; а он јој
каже откуда је и приповеди јој све по реду како
има још два брата и како сва тројица хоће да се
жене, а отац им сиромах, па им рекао да донесе
сваки по једну мараму кући па који донесе нај-
лепшу да ће онога женити. Кад то чује царева
кћи, рекне му: „Ти ћеш вечерас овде остати код
мене и ноћити, пак ћемо у јутру гледати за ма-
раму.“ Кад буде пред ноћ, нахрани га лепо и

напоји, па га одведе у једну собу сву зелену, и рече му: „Немој да се плашиш, ту ће ноћас долазити и лупати око тебе да те пла|ше, али ти се 77
не бој.“ Он као простак није могао ни заспати од чуда, него се једнако чудио где је дошао, кад али око поноћи стане лупа по соби и вика: „Овај је дошао да прими царство; овоме не можемо ништа учинити.“ Он се Богу молио једнако и тако та ноћ прође и он остане жив и здрав. Кад зора забели, он устане па седне. Сви су у двору мислили да ће га извући мртва из собе као и друге просиоце. Кад царева кћи пошље једнога од дворана да види је ли он жив, и ако је жив, да га доведе преда њу, дворанин се зачуди кад га нађе у соби где седи жив и здрав, па му онда рече: „Хајде, зове те наша царица.“ Кад он изиђе преда њу, и она се сама зачуди како је остао жив, па му да доручак, и пошто доручкује, да му у хартији завијену свилену мараму, златом везену, па му рекне: „Ево носи своме оцу, и ако ти још што каже, опет дођи овамо к мени.“ Он јој захвали на марами и на конаку, па пође кући; кад тамо, а то већ дошла и друга два брата. Онда они изваде сваки своју мараму: њихове биле којекакве, а кад он своју извади, сви се зачуде, па она два брата скоче на њега: „Откуда теби то? Ти си то негде украо.“ Најпосле отац да би их умирио, рече им: „Знате ли шта? Идите још један пут у свет,
па који донесе ланац да се | девет пута обавије око 78
наше куће, онога ћу женити.“ Тако се браћа умире и старија двојица отиду куда су знали, а најмлађи управо к царевој кћери, па кад изиђе преда њу,

она га запита: „Шта ти је сад отац казао?“ А он јој одговори: „Казао да донесем ланац који се може обавити девет пута око наше куће.“ Она га опет лепо нахрани и напоји па га уведе у жуту собу и рече му: „Не бој се ништа, опет ће долазити ноћас да те плаше; а у јутру ћемо гледати за ланац.“ Тако су и ону ноћ долазиле авети и правиле страву којекакву око њега, али он остане здрав и жив. Кад буде у јутру, опет дође дворанин по њега, и одведе га пред царицу. Она му опет да доручак, и пошто доручкује, да му малу кутијцу и рече му: „Ево носи оцу, али ни по што не отворај док не дођеш кући, па ако ти отац још што каже, а ти опет дођи овамо.“ Он јој лепо захвали, па пође кући и нађе браћу код куће. Старија браћа донела по ланац који се није могао ни један пут омотати око куће; онда најмлађи да оцу кутију, а кад је отац отвори и извади из ње златан ланац, они се сви удиве, па старија браћа скоче нањ, готово да га убију: „Ти ћеш нашу кућу оборити, ти си то негде украо.“ Отац их стане опет умиривати и тишкати, па им најпосле
79 ре|че: „Идите, доведите сваки девојку па ћу вас сву тројицу оженити.“ Онда старија браћа отиду куда су знали, а најмлађи управо к царевој девојци, па јој каже шта им је отац сад казао. Царица му на то рекне: „Сад треба још у једној соби да преноћиш, па ћемо онда и за то гледати.“ Пошто га опет нахрани и напоји, одведе га у црвену собу да преноћи. Онде је ону ноћ још већу страву претрпео него пређашње обе ноћи: ту је била страшна лупа, вика, звека ланаца и страшни

гласови: „Тај хоће моје царство да прими!“ вукли
су с њега и хаљине, али се њега нису смели так-
нути, а он се једнако Богу молио, и Бог га сачува
здрава и ону ноћ. У јутру кад га изведу жива и
здрава пред цареву кћер, она одмах доведе бер-
бере те га обрију и умију, па онда изнесе господске
хаљине те га преобуку, па седне с њим на кочије
и отиде у цркву те се с њиме венча. После тога
остану у њезину двору још три дана у весељу,
па онда пођу к оцу његовоме, и удесе те пођу
дођу у његово село. Кад дођу пред кућу, чују вику
и виде да је весеље: жене се она два брата; онда
он повиче испред куће: „О, домаћине!“ Кад отац
то чује, он истрчи пред кућу и зачуди се кад
види такове госте пред својом кућом. Онда га
син запита: „Можемо ли ноћити| овде?“ А отац му 80
одговори: „Драге воље, али имамо весеље у кући,
а немамо много соба, па ће вам прости људи
заглушати и виком досађивати.“ На то он одго-
вори: „Ништа за то; ја сам то рад, нисам никад
чуо; а и моја жена још више је рада.“ И тако
уђу унутра у једну собу, а у другој весеље. Кад
уђу у собу и наместе се, поклони им се мати ње-
гова као господи, а они јој реку: „Благо теби кад
имаш два весеља у један пут!“ А она им одговори:
„Е, моја господо! једно ми је весеље, а друго жа-
лост: имала сам још једнога сина па отишао у
свет и пропао, Бог зна како је и где је.“ После
мало изађе он на поље, па преко онога господскога
одела обуче своје старе сиромашке хаљине и по-
клопи се шеширом па уђе у ону собу где је било
весеље и стане за врата. Кад га виде браћа, повичу

на оца и матер: „Камо те се да видите свога
хваљеног сина што иде и краде којешта!“ Кад
га отац опази, рече му: „Несрећо, где си био до
сад? камо теби девојка?“ А мати опет стане на-
рицати: „Куку мене кукавици, за што ме тако уби-
јаш!“ Кад он то види и чује, рече им: „Немојте
ме тако хулити; добро ће бити, ако Бог да,“ па
онда збаци са себе сиромашке хаљине и остане
у онима госпоскима; а они кад то виде, браћа се
81 упропасте и поплаше и стану га молити да им
опрости, а отац га и мати загрле и стану га љу-
бити. Сад се наново учини весеље за неколико
дана. После најмлађи син одведе оца и матер са
собом, а браћи својој даде спахилуке, те су од оно
доба госпоски живели.

12.

Златоруниован.

Био један ловац, па кад једном отиде у лов у планину, изиђе предањ ован са златном вуном. Ловац кад га опази потегне из пушке да га убије, а ован се затрчи те њега пре роговима убије. Ловац падне на место мртав, и друштво његово кад га после нађе, не знајући ко га је убио, однесе га кући и укопа. После тога жена овога ловца обеси његову пушку о клин. Кад јој се син опаше снагом, он заиште од матере ону пушку да иде с њом у лов, а мати му је не хтедне дати говорећи: „Ни по што, синко! отац је твој

погинуо с том пушком па хоћеш и теби главе да
дође?“ Једном он украде пушку и отиде у лов.
Кад дође у шуму, онај ован са златном вуном
изиђе и предањ, па му рече: „Твога сам оца
убио, па ћу и тебе.“ А он се упла|ши па рекне: 82
„Помози, Боже!“ и натегне пушку те убије овна.
Сад се обрадује где је убио златоруна овна, што
га у царству нема, па здере кожу с њега и
однесе кући. Мало по мало прочује се то до цара,
и цар заповеди да му се донесе та кожа да види
каквих још зверова има у његову царству. Кад
онај момак однесе кожу и цару покаже, цар му
рече: „Ишти шта хоћеш да ти дам за ту кожу.“
А он му одговори: „Не ћу је продати ни по што.“
У онога цара био је доглавник стриц онога момка,
па своме синовцу није био пријатељ, већ злотвор.
Он рече цару: „Кад он не ће ту кожу теби да
да, гледај да му скрхамо врат, заповеди му да
учини што не може бити.“ И тако научи цара те
дозове момче и рече му да посади виноград и
да за седам дана донесе с њега нова вина. Момче
кад то чује, стане плакати и молити се да он то
не може учинити, нити то може бити; а цар му
опет рече: „Ако за седам дана то не урадиш,
није на теби главе.“ Он онда плачући отиде кући
и каже матери шта је и како је, а мати кад чује,
одговори му: „Јесам ли ти казала, синко, да ће
теби она пушка доћи главе као и оцу твоме.“
Плачући тако момче и мислећи шта ће радити и
куда| ће, да би га нестало, изиђе иза села и по- 83
добро се од њега удаљи. Кад на један пут једно
девојче изиђе предањ и запита га: „За што,

брате, плачеш?“ А он јој срдито одговори: „Иди
с Богом, кад ми помоћи не можеш,“ и пође даље,
а девојче пристане за њим и стане га молити да
јој каже, „може бити“ вели „да ћу ти помоћи.“
Онда он стане па јој рече: „Казаћу ти, али сам
Бог да ми помогне, други ми нико не може по-
моћи,“ и приповеди јој све шта га је снашло и
шта му је цар заповедио. Она кад га саслуша,
рече му: „Не бој се, брате, него иди и ишти
у цара на ком ће месту да буде виноград, па
нека ти ишпартају, а ти узми торбу и у њу струк
босиљка, па иди на оно место и лези те спавај,
а за седам дана имаћеш грожђа зрела.“ Он се
на то врати кући и каже матери као од муке
како се с девојчетом нашао и шта му је казало.
А мати кад чује, рече му: „Иди, синко, иди огле-
дај, и онако си пропао.“ Онда он отиде к цару
и заиште место за виноград и да му се ишпар-
та где ће бити бразде. Цар му да све и учини
како је искао; а он узме торбу о раме и у њу
струк босиљка, па невесео легне онде спавати.
Кад у јутру устане, а то виноград посађен; друго
84 јутро — листао, — до седам да|на било већ грожђе
зрело у њему, а то је било време кад нигде нема
грожђа. Он набере грожђа, измуља и однесе цару
слатка вина и у марами грожђа. Кад цар то види
врло се зачуди и сви у двору. Онда стриц онога
момка рече цару: „Сад ћемо му заповедити друго
што заиста не ће моћи учинити.“ Па научи цара
те дозове оно момче и рече му: „Од виљевских
зуба да ми начиниш двор.“ Он кад то чује, отиде
кући плачући и приповеди матери шта му је сад

цар заповедио, и рече јој: „Ово, мајко, нтии
може бити, нити ја могу свршити.“ А мати му
одговори: „Иди, синко, опет иза села, не би ли
те Бог намерио на ону девојчицу.“ Он изиђе иза
села, и кад дође на оно исто место где је пре
ону девојку нашао, она изиђе опет предањ па му
рече: „Опет си, брате, невесео и плачан.“ А он
јој се стане тужити шта му је сад заповеђено.
Она кад га саслуша, рече му: „Лако ће бити и
то; него иди к цару и ишти лађу и у њој три-
ста акова вина и триста акова ракије, и уз то
још двадесет дунђера, па кад дођеш на лађи ту
и ту између две планине, загради воду што је
онде, па успи у њу све вино и ракију. Виљеви
ће онамо доћи да пију воду, па ће се опити и
попадати, а дунђери| онда нека им све зубе изрежу 85
на их носи на оно место где цар хоће да му се
град сагради, па лези те спавај, а за седам дана
биће град готов.“ Онда се он врати кући и при-
поведи матери како је био опет с девојком и
шта му је она казала. А мати му опет рече:
„Иди, синко, не би ли Бог дао да ти опет по-
могне.“ Он отиде к цару и изиште све, па онда
отиде и сврши како му је девојка казала: виљеви
дођу те се опију и попадају, а дунђери им исеку
зубе и донесу на оно место где ће се град зи-
дати; он у вече метне у торбу струк босиљка,
па отиде онамо и легне спавати, и тако за седам
дана буде град готов. Кад цар види готов град,
врло се удиви па рече стрицу онога детета, своме
доглавнику: „Е сад шта да му радим? Ово није
човек, Бог зна шта је.“ А он му одговори: „Још

једно да му заповедиш, па ако и то сврши, заиста је нешто више од човека;“ и тако опет наговори цара, те дозове момче и рече му: „Сад још да ми доведеш царску девојку из другога царства из тога и из тога града. Ако ми је не доведеш, на теби нема главе.“ Момче кад то чује, отиде матери својој и каже јој шта је цар заповедио; а она му рече: „Иди, синко, тражи опет
86 ону девојку, не би ли Бог| дао да те опет избави.“ Он отиде иза села и нађе ону девојку, па јој приповеди шта му је опет заповеђено. Девојка кад га саслуша, рече му: „Иди ишти у цара галију, и у њој да се начини двадесет дућана, и у свакоме дућану да буде трг од друге руке, све бољи од бољега; и ишти да се изберу најлепши момци, па нека их лепо обуку и наместе за калфе, у сваки дућан по један. Па ћеш онда ти поћи на тој галији и срешћеш прво и прво човека а он носи живу орлушину, па га питај хоће ли је продати, он ће казати да хоће, а ти му подај што год заиште. После ћеш срести другога где носи шарана у чуну, све су му златне крљушти, и тога шарана купи по што по то. Трећега ћеш срести а он носи жива голуба, и за голуба подај што год заиште. Од орла ћеш из репа ишчупати једно перо, од шарана крљушт, а од голуба из левога крила једно перо, па ћеш их пустити све. Кад отидеш у друго царство под онај град, а ти отвори све дућане и нареди нека сваки момак пред својим дућаном стоји. Онда ће доћи сви грађани и гледаће трг и дивиће се, а девојке које дођу по воду, говориће по граду: „„Говоре

људи: од како је овога града, још оваке галије
није било ни овака трга.““ То ће зачути и ца-
рева девојка, па ће се искати у оца да је пусти
да и она ви|ди. Кад она дође са својим друга- 87
рицама у галију, ти је води све из дућана у ду-
ћан, и износи трг свакојаки преда њу све лепши и
лепши, и све је забављај док се мало посумрачи,
па кад се посумрачи, а ти крени галију, — у тај
ће мах пасти тама да се ништа не види. У девојке
ће бити тица на рамену што је увек код себе има,
па кад види да лађа иде, она ће пустити ону тицу
с рамена свога да обзнани у двору шта је и како
је. А ти онда запали перце од орла, те ће ти
орао одмах доћи, а ти му кажи нека ухвати тицу,
и орао ће је ухватити. После ће девојка бацити
један камичак у воду, те ће галија одмах стати,
а ти онда узми крљушт од шарана и запали је,
и шаран ће ти одмах доћи, а ти му кажи да
нађе и прогута онај камичак, шаран ће га наћи
и прогутати, а галија ће одмах поћи. После ћете
дуго путовати на миру, па ћете најпосле доћи
између две планине, онде ће се галија окаменити
и велики ћете страх претрпети, и девојка ће те
терати да јој донесеш живе воде, а ти онда од
голуба перце запали, и голуб ће ти одмах доћи,
а ти му подај стакленце и он ће ти донети живе
воде; по том ће се одмах галија кренути и доћи
ћеш сретно кући с царском девојком.“ Пошто
момче саслуша девојку, отиде кући и каже матери
све, па| онда отиде к цару и заиште све што му је 88
требало; цар му није могао одрећи, него му да, и
тако се он крене с галијом. Путујући тако сврши на

путу све као што му је речено, и дође под онај град
у другоме царству, и као што му је девојка ка-
зала, он учини све, дочепа се царске кћери и
сретно с њоме дође натраг. У граду цар и његов
доглавник с царевих пенџера угледају галију из-
далека где иде, пак рече доглавник цару: „Сад
га погуби како изиђе из галије, друкчије му не
можеш досадити.“ Кад галија већ стане у крај,
онда стану излазити на брег сви редом, најпре
девојка са својим другарицама па онда момци а
најпосле он, а цар намести џелата те како се
помоли из галије, одсече му главу. Цар је мислио
ону царску кћер за себе узети, те како она изиђе
из галије, он прискочи к њој те је стане мило-
вати, а она се окрене од њега па рече: „Камо
онај што се трудио за мене?“ А кад види да му
је глава одсечена, одмах узме живу воду, те га
прелије и састави главу, и он опет оживи као и
био. Кад цар и његов доглавник опазе да је он
оживео, рече доглавник цару: „Тај ће сад још
више знати него што је знао, јер је био и мртав
па опет оживео.“ Цар зажели дознати да ли се
89 заиста више зна кад се наново про|живи, па за-
поведи да и њему одсеку главу, и да га девојка
живом водом проживи. Пошто цару одсеку главу,
царска кћи не хтедне ни да зна за њега, него
одмах напише оцу књигу и каже све како је
било и да она хоће да пође за оно момче, а
отац њезин отпише да народ прими оно момче
за цара, ако ли не ће да ће он дигнути крајину
на њих. Народ одмах призна да је право да он
узме цареву кћер и да царује. И тако оно момче

ожени се царевом девојком и постане цар, а остали момци што су с њим ишли ожене се оним девојкама што су биле поред царске кћери и постану велика господа.

13.

Усуд.

Била два брата заједно у кући, па један
све радио, а други једнако беспослично и готово
јео и пио. И Бог им да те стеку у свачему: у
говедима, у коњма, у овцама, у свињама, у че-
лама и у свему другоме. Онај који је радио је-
дном помисли у себи: „Што бих ја и за овога
ленивца радио? Боље да се оделим, па да за себе
радим, а њему што драго!“ И тако један пут
рече своме брату: „Брате, није право, ја све ра-
дим а ти ни у чему не помажеш, него само го- 90
тово једеш и пијеш. Ја сам наумио да се поде-
лимо.“ Овај га стане одвраћати: „Немој, брате,
та добро нам је обојици, ти имаш све у рукама
и своје и моје, а ја сам задовољан како год ти
урадиш.“ Онај други остане при своме, и тако
се приволи и овај па му рече: „Кад је тако, да
ти је просто, ето дели сам како знаш.“ Онда
онај подели све по реду па свак своје узме преда
се: нерадин узме за стоку говедара, за коње ко-
њушара, за овце овчара, за козе козара, за свиње
свињара, за челе кованцију, па им рече: „Остав-
љам све своје добро на вама и на Богу;“ пак

стане живети код куће као и пређе. А онај други брат трудио се око свога добра сам као и пређе, чувао и надгледао, али напретка никаква није видео, него све пропаст, од дана на дан све горе докле тако не осиромаши да већ није имао ни опанака него ишао бос. Онда рече у себи: „Идем к брату своме да видим како је у њега.“ И тако идући наиђе на ливади на стадо оваца; кад тамо а код оваца нема чобана него једна прелепа девојка седи па преде златну жицу. Он назвавши јој „Помози Бог,“ запита је чије су јој овце, а она му одговори: „Чија сам ја онога су и овце.“ А он је запита: „А чија си ти?“ Она му одговори: „Ја сам твога брата срећа.“ Онда се он
91 ражљути па јој рече:| „А да где је моја срећа?“ Девојка му одговори: „Твоја је срећа далеко од тебе.“ „А могу ли је наћи?“ запита он, а она му одговори: „Можеш, потражи је.“ Кад он то чује и види да су овце брата његова добре да не могу боље бити, не хтедне даље ни ћи да гледа другу стоку, него оданде управо отиде к брату. Кад га брат угледа, ражали му се и заплаче: „Камо се од толико времена?“ Па видећи га гола и боса, одмах му да једне опанке и новаца. После тога пошто су се неколико дана прочастили, дигне се онај брат да иде кући својој. Како дође кући, узме торбу на раме и у њу хлеба, и штап у руке, па пође у свет да тражи своју срећу. Путујући тако дође у једну велику шуму и идући кроз њу нађе једну седу матору девојчуру под једним грмом где спава, па измахне штапом те је опали по стражњици, а она се једва дигне и једва отвори

очи од крмељи, па му проговори: „Моли се Богу
што сам заспала, а да сам будна била, не би ти
добио ни тих опанака.“ Онда јој он рече: „А ко
си ти да ја не бих добио ни ових опанака?“ А
она му одговори: „Ја сам твоја срећа.“ Кад он
то чује стане се бусати: „И ти ли си моја срећа,
Бог те убио! Ко тебе мени даде?“ А она се од-
мах утече: „Мене је *Усуд* теби дао.“ Он је онда
за|пита: „А где је тај Усуд!“ А она му одговори: 92
„Иди па га тражи.“ И у тај је мах нестане. Онда
човек пође да тражи Усуда. Идући тако дође до
једнога села, и види у селу велику газдинску
кућу и у њој велику ватру, па помисли у себи:
„Овде ваља да је како весеље или слава,“ па
пође унутра; кад он унутра, а то на ватри ве-
лики казан, кува се у њему вечера, а поред ва-
тре седи домаћин. Човек онај ушавши у кућу,
назове домаћину: „Добар вече!“ А домаћин му
прихвати: „Бог ти добро дао!“ па му рече да
седне до њега, па га стане питати откуда је и
куда иде, а он му све приповеди како је био
газда, и како је осиромашио, па како сад иде
Усуду да га пита за што је сиромах. По том за-
пита домаћина за што он толико силно јело го-
тови, а домаћин му рече: „Е, мој брате, ја сам
газда и свега имам доста, али своје дружине ни-
како не могу наситити, све као да ала из њих
зија; само ћеш видети кад станемо вечерати шта
ће радити.“ А кад седну вечерати, све је грабило
једно од другога, и онај велики казан с јелом
за тили час прође. После вечере дође редуша те
покупи све кости на једну гомилу па их баци за

пећ, а он се стане чудити где млада баци кости
93 за пећ, док у један пут изиђу две старе оклепа|не
вешти, сухе као авети и почну сисати оне ко-
сти. Онда он упита домаћина: „Шта ти је оно
за пећком, брате?“ А он му одговори: „Оно је,
брате, мој отац и мати, као да су се оковали на
овоме свету, не хтеше црћи један пут овога света.“
Сутрадан на походу рече му домаћин: „Брате,
опомени се и мене, ако где нађеш Усуда, и за-
питај га каква је ово несрећа, те не могу своје
дружине никако да заситим, и за што ми отац
и мати никако не умиру.“ Он се обећа да ће га
питати па се опрости с њиме и пође даље да
тражи Усуда. Идући тако после дугога времена
једно вече дође у друго село, па се замоли у
једној кући да га приме на конак. Они га приме
и упитају га куда иде, а он им каже све по реду
што је и како је. Онда му они почну говорити:
„За Бога, брате, кад тамо идеш, питај и за нас
за што нам се говеда не даду него све натрашке
иду.“ Он им се обрече да ће питати Усуда, пак
сутрадан пође даље. Идући тако дође на једну
воду, па почне викати: „О, водо! о, водо! пре-
неси ме!“ А вода га упита: „Куда идеш?“ А он
јој каже куда иде. Онда га вода пренесе, па
му рече: „Молим те, брате, питај Усуда за што
ја немам рода у себи.“ Он обећа води да ће
94 питати, па онда пође даље.| Идући тако за дуго,
најпосле дође у једну шуму, и онде нађе једнога
пустиника, па га упита не би ли му могао казати
што за Усуда. Пустиник му одговори: „Иди овуд
преко планине па ћеш доћи баш пред његов

двор, али кад изиђеш пред Усуда, ништа не говори, него што год он ради оно ради и ти, докле те год он сам не запита.“ Човек захвали пустинику па пође преко планине. Кад дође у Усудове дворе, има шта и видети: у двору као да је царевина, ту су слуге и слушкиње, све се ужурбало, а Усуд седи сам за готовом софром па вечера. Кад човек то види, седне и он за софру па стане вечерати. После вечере легне Усуд спавати, легне и он. Кад буде око поноћи, стане страшно тутњити и из тутњаве зачује се глас: „О, Усуде! о, Усуде! родило се данас толико и толико душа, подај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане, па отвори сандук с новцима, и стане бацати по соби све саме дукате, говорећи: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад у јутру дан осване, али нема оних дворова великих, већ место њих средња кућа; али и у њој опет има свега доста. Кад буде пред вече, седне Усуд за вечеру, седне и он с њим, а нико не говори ни речи. После вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, почне
страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас: 95
„О, Усуде! о, Усуде! родило се данас толико и толико душа, него дај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане, и отвори сандук с новцима, али нема дуката, него сребрни новци и гдекоји дукат. Усуд стане просипати новце по соби говорећи: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад у јутру дан осване, али нема ни оне куће, него место ње стоји мања, и тако је Усуд сваку ноћ радио, а кућа му се свако јутро смањивала, док најпосле од ње постане мала колебица, те Усуд узме

мотику и стане копати, онда и онај човек узме мотику те стане копати, и тако су копали вас дан. Кад буде у вече, узме Усуд комад хлеба, па одломи од њега половину те да и њему. Тако вечерају, и после вечере легну спавати. Кад буде око поноћи, опет почне страшно тутњити, и из тутњаве зачује се глас: „О, Усуде! о, Усуде! данас се родило толико и толико душа, подај им шта ћеш.“ Онда Усуд устане и отвори сандук, па стане просипати све саме цице и гдекоји марјаш надничарски вичући: „Како мени данас, тако њима до века.“ Кад у јутру сване, а колеба се претвори у велике дворе као што су били први дан. Онда га Усуд запита: „Шта си дошао?“ Он му каже све по реду своју невољу и да је дошао
96 да га пита за што му је дао злу срећу.| Онда му
Усуд рече: „Ти си видео како сам прву ноћ дукате просипао, и шта је после било. Како је мени било ону ноћ кад се ко родио, ономе ће онако бити до века. Ти си се родио сиротињске ноћи, ти ћеш бити сиромах до века. А твој се брат родио сретне ноћи, он ће бити сретан до века. Него кад си се закانио и толико си се трудио, казаћу ти како ћеш се помоћи. Има у твога брата кћи Милица; она је сретна као и отац јој. Кад отидеш кући, а ти узми к себи Милицу, па што год стечеш све кажи да је њезино.“ Онда он захвали Усуду, па му опет рече: „У томе и у томе селу има један богат сељак и свега има доста, само је несретан у томе што му се чељад никад не могу да насите: изеду на један оброк пун казан јела, па им је и то још мало. А отац

и мати онога сељака као да су се оковали на овоме свету, остарели и поцрнели и осушили се као авети, а не могу да умру. Он ме је молио, Усуде, кад сам код њега био на конаку, да те питам шта би то било.“ Онда му Усуд одговори: „То је све за то што не поштује оца и матере; њима баци иза пећке да једу, а да их метне у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да да, они не би ни полак онога јели, и
душе би се оне опростиле.“ По том он опет за|пита 97
Усуда: „У томе и у томе селу кад сам ноћио у једној кући, тужио ми се домаћин како му се говеда не даду него све натрашке иду; па ме молио да те питам шта би то било.“ А Усуд му одговори: „То је за то што он о крсном имену најгоре закоље, а да закоље што најбоље има, све би се штркљала говеда.“ Онда га он запита и за воду: „Шта би то било да она вода нема рода?“ А Усуд му одговори: „За то нема што није човека никад удавила; али не шали се, не казуј јој док те не пренесе, јер ако јој кажеш, одмах ће те удавити.“ Онда он захвали Усуду, па пође кући. Кад дође на ону воду, вода га запита: „Шта је код Усуда?“ А он јој одговори: „Пренеси ме, пак ћу ти онда казати.“ Пошто га вода пренесе, он потрчи, па кад одмакне подалеко, а он се осврне па повиче: „О, водо! о, водо! нисн никад човека удавила, за то рода немаш.“ Кад вода то чује, а она се разлије преко обале, па за њим, а он бежи, те једва утече. Кад дође у оно село к ономе човеку што му се говеда нису дала, он га једва дочека: „Шта је, брате, за

Бога! Јеси ли питао Усуда?“ Он му одговори: „Јесам, и Усуд каже: кад славиш крсно име, а ти закољеш најгоре, а да закољеш што најбоље|
98 имаш, све би ти се штркљала говеда.“ Кад он то чује, рече му: „Остани, брате, у нас, ето до нашега крсног имена нема три дана: па ако буде истина, да ти дам јабуку.“ Он остане онде до крснога имена. Кад дође крсно име, домаћин убије најбољега јунца, и од онога часа марва се стане штркљати. После тога домаћин му поклони петоро говеда, а он му захвали и пође даље. Кад дође у оно село к ономе домаћину што је имао неситу чељад, домаћин га једва дочека: „Како је, брате, за Бога! шта вели Усуд?“ А он му одговори: „Усуд вели: оца и матере не поштујеш, него им бацаш за пећку да једу; а да их метнеш у зачеље, па прву чашу ракије и прву чашу вина њима да даш, не би ти чељад ни пола толико јела, а отац и мати би ти се упокојили.“ Кад домаћин то чује, каже жени, а она одмах умије и очешља свекра и свекрву, па их лепо преобуче, а кад дође вече, домаћин их посади у зачеље и прву чашу ракије и прву чашу вина њима да. Од тога часа не могоше чељад ни полак јести колико су донде јела, а сутрадан и отац и мати преставе се. Онда му домаћин да два јунца, а он му захвали па пође кући. Кад дође у свој завичај, стану га сретати познаници и питати:
99 „Чија су ти то| говеда?“ А он свакоме одговараше: „Браћо, Милице моје синовице.“ Како дође кући, одмах отиде брату своме, па га стане молити: „Дај ми, брате, Милицу да је моја. Видиш

да немам никога.“ А брат му одговори: „Добро, брате, ево ти Милице.“ Он узме Милицу па је одведе кући, и после тога стече много, али је за све говорио да је Миличино. Један пут изиђе на њиву да обиђе жито, а жито лепо, не може лепше бити. На то удари онуда један путник па га запита: „Чије је то жито?“ а он се превари па рече: „Моје.“ У који мах он то рече, жито се упали и стане горети, а он кад то види, потрчи за човеком: „Стани, брате, није моје, него је Милице моје синовице.“ И тако се жито одмах угаси, и он с Милицом остане сретан.

14.

Ко мање иште, више му се даје.

Била три брата, па на беломе свету ништа
више нису имали до једну крушку, те би ту кру-
шку редом чували: један би остао код крушке, а
друга двојица ишла би на надницу. Једноћ Бог
пошље анђела да види како ова браћа живе, па
ако зло живе да им да бољу храну.| Кад анђео 100
Божиј сиђе на земљу, претвори се у просјака, па
дошавши к ономе што чува крушку замоли га да
му да једну крушку. Он узбере од својих крушака,
па му да и рече: „Ево ти од мојих крушака, од
братинских не могу ти дати.“ Анђео му захвали
и отиде. Кад сутрадан остане други брат да чува
крушку, дође опет анђео па га замоли да му да
једну крушку. И он му узбере од својих крушака

па му да и рече: „Ево ти од мојих крушака, од
братинских не могу ти дати.“ Анђео и њему за-
хвали и отиде. Кад буде ред на трећега брата да
чува крушку, опет дође анђео и замоли и њега
да му да једну крушку. И он му узбере од својих
крушака па му да и рече: „Ево од мојих крушака,
од братинских не могу ти дати.“ Кад буде четврти
дан, анђео се начини калуђер, па дође рано у јутру
и затече их сву тројицу код куће, па им рече:
„Хајдете за мном да вам дам бољу храну.“ Они
пођу за њим без речи. Кад дођу на један велики
поток, вода тече, све ући, онда запита анђео нај-
старијега брата: „Шта би ти да ти је?“ А он
одговори: „Да је све вино од ове воде, па да је
моје.“ Анђео прекрсти штапом, а то место воде
потече вино: ту се бурад оправљају, ту се вино
сипа, људи раде, село читаво. Онда га анђео онде
101 остави и рече му: „Ето ти што си желео, сад
живи.“ Па узме ону двојицу и пође с њима даље. Кад
дођу на једно поље, а ту голуб прекрилио поље.
Онда запита анђео средњега брата: „Шта би ти
сад желео?“ А он му одговори: „Да су то све овце,
па да су моје.“ Божиј анђео прекрсти поље шта-
пом, а то све место голубова овце: ту су станови,
једне жене стоку музу, једне млеко разливају,
једне скоруп скидају, једне сир сире, једне масло
топе; ту се начини и козара, једни секу, једни
мере, једни новце примају, људи раде, село читаво.
Онда му рече анђео: „Ето ти што си желео.“ Па
узме најмлађега брата и пође с њим преко поља
па га запита: „А шта би ти хтео?“ Он му одго-
вори: „Ја не бих ништа друго, већ да ми Бог да

жену од праве крви Хришћанске.“ Онда му анђео рече: „О! то је тешко добити; у свему свету само три имају: две су жене а једна је девојка, и њу просе двоји просиоци.“ Идући тако за дуго, дођу у један град где је био цар и у њега кћи од праве крви Хришћанске. Како дођу у град одмах отиду к цару да просе у њега девојку. Кад они тамо, а два цара дошла да је просе и метнули јабуке на сто. Онда и они своју јабуку метну поред оних. Кад их цар сагледа, рече свима који су се онде десили: „Шта ћемо сад: оно су цареви, а ово су
као просјаци пре|ма њима?“ Онда ће анђео рећи: 102
„Знате ли шта? Овако да уредимо: нека узме девојка три лозе, па нека посади у башчи намењујући коју коме хоће, па на чијој лози сутра буде грожђе, за онога нека пође девојка.“ Они сви на то пристану: девојка посади три лозе у башчи и свакоме намени по једну. Кад у јутру, а то на лози онога сиромаха грожђе. Онда цар немадне куд, него да кћер ономе брату најмлађему, па одмах у цркву те се венчају. Пошто се венчају, анђео их одведе у шуму па их остави онде и они стану живети у шуми за годину дана. А кад се наврши година, рече Бог опет анђелу: „Иди види како оне сироте живе. Ако тешко живе, подај им бољу храну.“ Кад анђео сиђе на земљу, опет се претвори у просјака, па отиде к ономе што му поток тече вином и замоли у њега чашу вина, а он га одбије говорећи: „Да ја дајем свакоме по чашу вина, не би тога било.“ Кад то чује анђео, прекрсти штаком, а поток потече водом као и пре, па онда рече ономе брату: „Није то за тебе; иди

ти под крушку, па чувај крушку.“ По том отиде анђео оданде и дође к ономе другом што су му овце поље прекрилиле, и замоли се да му удели кришку сира, а он га одбије говорећи: „Да ја делим свакоме по кришку сира, не би тога било.“ Кад то
10 чује анђео, прекрсти штаком, а то од оваца прну голубови, па онда рече ономе брату: „Није то за тебе; иди ти под крушку, па чувај крушку.“ Најпосле отиде анђео и најмлађему да види како и он живи, кад тамо, а он са својом женом у шуми живи сиромашки у једној колеби. Он се замоли да га приме да преноћи, а они га са свим срцем приме и стану се молити да им опрости што га не могу дочекати како би желели, „ми смо“ вели „сиромаси људи“. Анђео им одговори: „Ништа за то, ја сам задовољан оним што има.“ Они онда шта ће да раде? жита нису имали да месе прави хлеб, него су тукли кору од којекака дрвећа и од тога хлеб месили. Такови хлеб умеси жена и сад за госта и метне га под црепњу да се пече. Пак стану разговарати госта. Кад после они огледају је ли им тај хлеб печен, а то под црепњом прави хлеб, нарастао, ништа ти лепше, и дигао црепњу над собом. Кад они то виде, дигну руке Богу: „Хвала ти, Боже, те можемо госта угостити!“ Пошто изнесу хлебац пред госта, донесу тикву с водом, па кад стану пити, а то у тикви вино. Онда анђео прекрсти штаком колебу, и на ономе месту створе се царски двори и у њима свега доста. Тада их благослови анђео и остави онде, те су сретно живели до свога века.

15. 104

Милостива снаха и немилостива свекрва.

Била снаха и свекрва. Свекрва бијаше лукава и немилостива на сироте, а снаха добра као добар дан у години: кад би дошла каква сирота пред кућу, свекрва би је обравницом отерала, а снаха би свој залогај сироти уделила; кад би млеко од оваца носила кући, она где би год видела рупицу на путу, одмах би рекла: „Овде мора бити кака бубица,“ пак би јој усула млека. Што је она тако милостива била, свекрва је мрзила на њу, те би је и глађу патила: затворала би хлеб од ње, и тако би по два по три дана сирота гладовала. Један пут свекрва се тешко разболи, и лежећи молила је Бога: кад умре да је пушта опет на овај свет, да не да снаси којекаким битангама делити. Кад умре и сахране је, свет је јео и пио на даћи, а кад се разиђе, снаха опере судове, па однесе помије у валов свињама, те успе, па онда оде те пусти свиње. Кад свиње дотрче валову, грде, обилазе око њега, а не ће да пију помија. Она се стане чудити што им је, кад тамо, а то помија ни капи, а око валова земља суха, нису
истекле!| Сутрадан у вече опет тако, и тако за 105
седам вечери. Кад би осмо вече, она каже мужу да он успе свињама да једу. Кад муж успе, и пустивши свиње кад види како су измршавиле, стане жену грдити што их није хранила, већ их тако упустила да измршаве. Онда му она приповеди шта је и како је, а он потрчи валову да види је ли празан, кад тамо празан! Он се стане

крстити и чудити шта би то било! У тај мах његова мати испод валова проговори: „Сине! тамо на ономе свету ја сам ти у мукама: свака сирота што је уздахнула кад сам је с врата отерала — онај уздисај сваки се претворио овде у трн, па томе трњу лежим; а која је сирота на мене заплакала, свака њезина суза ври у казану, у њему се кувам. А што сам Бога молила да ме шаље с онога света да кућу надгледам да снаха битангама не дели, за то ми је суђено да долазим на овај свет да једем са свињама. А твојој жени постављене су три од злата трпезе, на њима сама ружа и босиљак. Питај је хоће ли ми дати једну да се смирим.“ Муж онда отиде жени у кућу, те јој каже све шта је и како је, а она кад то чује, дотрчи к валову да види свекрву, па кад је види каква је измучена, заплаче се, а свекрва
106 је стане закли|њати да јој да једну трпезу, јер јој је тако суђено: ако јој снаха удели једну трпезу, онда ће јој се пола греха опростити, и не ће више морати на овај свет долазити да са свињама једе. Снаха јој рече: „Ја теби поклањам све три трпезе: што сам до сад чинила, нека је за тебе, а од сад да ми да Бог за себе да заслужим.“ Онда свекрве нестане, и никад више није долазила.

16.

Правда и кривда.

У једнога краља била два сина, један бјеше лукав и неправедан, а други добар и праведан. Пошто им отац умре, рече неправедни праведноме: „Хајде од мене, не ћемо више заједно живљети, и ево ти триста цекина и један коњ, то ти је дио од свега што нам је од оца остало, више ти нема ништа.“ Он узме триста цекина и коња, па пође говорећи: „Хвала Богу! колико ме допаде од цијелога краљевства!“ Послије неколико времена сретоше се ова два брата у путу јашући оба на коњма. Праведни назва неправедноме: „Помози ти Бог, брате!“ А онај му одговори: „Јаох ти Бог дао! Што вазда Бога спомињеш? Сад је боља крив'да него ли правда.“ Тада му рече добри: 107
„Хајде да се окладимо да није боља кривда од правде.“ И тако се окладише у стотину златнијех цекина, и рекоше кога најприје срету да им о томе суди. Идући мало наприједа сретоше на коњу ђавола, који се бјеше претворио у калуђера, па га запиташе да им каже али је боља правда али кривда. Ђаво рече: „Кривда“, и тако добри изгуби стотину цекина. Али се опет окладе у другу стотину, пак и у трећу, и по осуди ђавола који се различно претварао и пред њих излазио, изгуби добри све три стотине цекина, пак по том и коња. Онда рече: „Хвала Богу! већ немам цекина, али имам своје очи, окладићу се још једном и у њих.“ Тако се оклади у своје очи да је боља правда него ли кривда. Тадар његов брат и не тражећи

другога суда извади нож пак му извади оба ока
и рече му: „Сад нека ти поможе правда кад си
без очи.“ Он жалостан захвали Бога, и рече: „Ја
немам очи за правду Бога, него те молим, брате
мој, да ми дадеш воде у какав суд да квасим
уста и да умивам ране, и да ме изведеш и оставиш
под јелом више извора.“ Брат га послуша и даде
му у суду воде, и изведе га и остави под јелом
више врела. Онђе он јадан стојећи чу у неко доба
108 ноћи ђе дођоше виле на извор, и купајући се
поче једна другима говорити: „Знате ли, друге,
да се огубала у краља ђевојка; краљ је сазвао
све љекаре, али је нико не може излијечити. Али
да зна пак да сад узме ове воде иза нас и да је
њоме окупље, у дан и ноћ остала би здрава, а
тако и да је ко глух, слијеп, хром, исцијелио би
се од ове воде.“ У том запјеваше кокоти, и виле
пођоше. Онда невољник испод јеле добата на
ногама и рукама до воде, пак најприје умије очи
и одмах прогледа; по том захвати у суд воде и
пође хитро у онога краља што му бјеше шћер
губава, пак рече: „Дошао сам да излијечим кра-
љеву шћер, ако ме пусти, у дан и ноћ биће здрава.“
Кад краљ разумије, пушти га у камару ка ђевојци,
а он нареди те је окупљу оном водом. Кад прође
дан и ноћ, ђевојка остаде чиста и здрава од губе.
Краљ се веома обрадује, и даде му пола краљев-
ства и шћер за жену, и тако он постане краљев
зет и први до краља. То се одмах разгласи по
свему ономе краљевству, те дође у уши и брату
његову, који говораше да је боља кривда него
правда. Он помисли да је онај нашао под јелом

срећу, па пође и сам да је тражи: најприје узе
у суд воде, и отиде под јелу, пак извади ножем
своје очи. Кад би у неко доба ноћи, дођоше виле
да се купљу, и стадоше говорити како се излијечи 109
краљева шћи, „ваља да нас је“ рекоше, „неко
слушао кад смо говориле да би се овом водом
иза нас излијечила. Може бити да нас и сад ко
слуша, пођимо виђети.“ Кад оне пођоше и под
јелу дођоше, нађоше онога који бјеше дошао тра-
жити срећу и говораше да је боља кривда од
правде, те га шчепаше за четврти па га растр-
гоше. И тако му проклетнику поможе кривда.

17.

Очина заклетва.

Био један старац па имао три сина и једну
кћер. Кад дође време да старац умре, он дозове
своја сва три сина па их закуне да сестру даду
првоме ко дође да је проси, макар ко био. Кад
по смрти очиној прође неко време, дође један
старац на двоколицама те запроси девојку. Два
старија брата не хтедну му је одмах дати, где је
стар и сиромах, али најмлађи навали да је даду
опомињући их очине заклетве на самрти. И тако
је даду за старца и старац је одведе својој кући
После некога времена отиде најстарији брат сестри
у походе, кад тамо, а то кућа велика не може
боља бити. Сестра се врло обрадује кад види
брата, и кад је брат запита како живи, она му 110

одговори: „Добро, не може боље бити.“ Кад је
брат сестри дошао, старца није било код куће,
али мало час дође и он, и врло му мило буде
кад види шуру па му рече: „Частићемо се и ве-
селити, само најпре да идеш на моме коњу да
му донесеш траве, али онде да накосиш где коњ
закопа ногом, а не где је теби воља.“ Шура му
рече: „Добро, зете, хоћу.“ Па онда узјаше на
коња и отиде. Идући тако дође на сребрну ћу-
прију; кад сагледа ћуприју и види да је сва од
сребра, полакоми се, па сјаше с коња, те истргне
једну сребрну талпу говорећи: „Могу се помоћи.“
По том накоси траве где је њему воља била не
чекајући докле коњ ногом закопа, па узјаше опет
на коња и врати се натраг. Дошавши кући намести
коња у коњушницу, и метне траву предањ, па
отиде у кућу. Кад дође у кућу, старац га запита
је ли намирио коња и једе ли коњ траву, а он
одговори да јесте и да једе. Онда старац рече:
„Добро, да видим и ја.“ Па изиђе у коњушницу,
кад тамо, а коњ није ни такао. Старац позна да
трава није накошена онако као што је он казао;
за то одмах испрати шуру неугошћена да иде от-
куда је и дошао. Онај дошавши кући не каже
111 braћи својој како је код зета пропао, него рекне
средњему брату: „Поздравио те зет да му и ти
идеш у госте.“ После некога времена отиде средњи
брат сестри у походе; али и он прође као и онај
први: и њега пошље зет онако по траву, а он
кад дође на сребрну ћуприју полакоми се као
и онај, те истргне једну сребрну талпу, и не на-
коси траве као што му је зет рекао, него по својој

вољи. Кад се врати к зетовој кући, зет и њега
ухвати у лажи, и пошаље кући неугошћена као и
првога. Кад и он дође кући, не каже никоме како
је прошао код зета, него рекне најмлађему брату:
„Поздравио те зет да му идеш у госте.“ После
некога времена отиде и најмлађи брат, сестра кад
га угледа, врло се обрадује, па му рече: „Само,
брате, немој да учиниш као што су наша браћа
учинила.“ Он није знао шта су опи учинили, а
ни сестра му није хтела више ништа казати до
само то. Кад дође зет кући, и он се шури врло
обрадује, па му рече: „Частићемо се и веселити,
само иди најпре на моме коњу те му донеси траве,
али где коњ ногом закопа онде да накосиш, а не
где је теби воља.“ Он узјаше на коња и отиде
по траву. Кад дође на ону ћуприју зачуди се њеној
красоти, али му чисто жао буде што јој нема и
оних двеју талпи, па кад| дође на среду, погледа 112
и с једне и с друге стране, и види испод ње где
у једноме великом казану кључа вода, и у њој се
кувају људске главе, а орлови их одозго чупају.
За тим прешавши преко ћуприје дође у једно
село, и пролазећи крозањ чује са свију страна
певанку и весеље, па се зачуди где све село пева
и весели се, те запита једнога: „Како је то, брате,
у вас све весело?“ А онај му одговори: „За што
не би било, кад нам је свака година родна и свега
имамо изобила.“ Кад изиђе из села, нађе на путу
две кучке где се кољу једнако; па их стане раз-
ваћати, али не могавши их развадити, окани се
и отиде даље. Идући тако дође у друго село и
пролазећи крозањ види где је у њему све жалосно

и плачно, па рече једноме: „Ја прођох кроз једно село, и видех све весело, а за што је у вас све тако жалосно?“ Сељак му одговори: „Како не ће бити жалосно, кад нас туча туче сваке године, па немамо ништа.“ Кад изиђе иза онога села, нађе два бравца а они се једнако косе. Он их стане развађати, али залуду, и не могавши их развадити, остави их и пође даље. Најпосле га коњ донесе на једну прекрасну ливаду. Кад буду насред ливаде, коњ стане па закопа ногом, а он
113 скочи с коња и накоси траве, па| се врне натраг кући. Кад дође кући, уведе коња у коњушницу, па му положи траву и коњ одмах стане јести. Зет кад види да му је шура коња намирио, врло му буде мило, па му рече: „Ти си мој шура; сад ћемо се веселити и гостити.“ Па онда седну за трпезу и стану вечерати. За вечером рече му старац: „Сад да ми кажеш шта си видео?“ А он му одговори: „О, мој зете, исказати се не може шта сам видео. Прво сам видео сребрну ћуприју врло лепу, али је нагрђена где јој нема двеју талпи. Ко оно узе, убио га живи Бог!“ Старац му на то рекне: „Оно су твоја браћа украла; како су чинили онако су и прошли. Него ми казуј шта си друго видео?“ Шура одговори: „На среди под ћупријом видео сам велики казан где кључа, и у њему главе мртвачке а одозго их орлови чупају.“ На то зет рече: „Онака је вечна мука на ономе свету. Шта си још видео?“ Шура настави даље: „Видео сам село све весело.“ Зет му на то рече: „Оно су људи Богу по вољи; свакога радо дочекају и угосте и сиромаха не терају пра-

зна испред својих кућа. Казуј шта си још видео.“
А шура му даље каже: „Видео сам на путу две
кучке где се једнако кољу.“ Зет на то: „Оно су
две јетрве. Шта си још видео?“ Шура одговори:
„Видео| сам друго село и у њему све невесело.“ 114
Старац му рече: „Онде нема никакве правде и
никакве слоге нити знаду за Бога. Шта си још
видео?“ Шура одговори: „Видео сам два брава
где се једнако косе.“ На то зет: „Оно су браћа
која се добро не живе. Казуј шта си још видео?“
Шура му рече: „Видео сам прекрасну ливаду.
Онде бих ти стајао три дана да се оне красоте
нагледим.“ На то зет рече: „Онаки је рај онога
света; али је тешко до њега доћи.“ — После тога
још су се дуго дана гостили и веселили. Најпосле
се шура дигне да иде кући, а зет га лепо оправи
са великим даром и рече му да га је одмах познао да је поштен човек, што је навалио да се испуни очина заклетва, и да ће бити сретан а браћа његова несретна.

18.

За што у људи није табан раван?

Кад су ђаволи отпали од Бога и утекли на земљу, онда су и сунце однијели са собом, па га ђаволски цар набио на копље и носио на рамену. Кад већ земља протужи Богу да хоће сва да изгори

[У првом издању] I (девета приповетка), [стр.] 25. — [Натпис:] Зашто. — [Врста] 17: међу тим не однесе. 36: не бојсе.

од сунца, онда Бог пошље светог Аранђела, да
гледа како да узме сунце од ђавола. Кад сиђе
115 свети Аранђел на земљу, а он се удружи с ђавол-
ским царем; али се ђаволски цар осјети шта он
хоће, па се добро узме у памет. Ходајући тако
по земљи њих двојица заједно дођу на море и
стану да се купају; а ђаво удари копље са сунцем
у земљу. Пошто се мало прокупају, онда рече
свети Аранђел: „Де да ронимо, да гледамо који
може дубље.“ А ђаво му одговори: „Хајде де.“
Онда свети Аранђел зарони, и изнесе у зубима
пијеска морскога. Сад треба и ђаво да зарони,
али се боји да му свети Аранђел дотле не однесе
сунце. У том му падне на ум, те пљуне на земљу,
и од његове пљуванке постане сврака да му чува
сунце док он зарони и изнесе у зубима морскога
пијеска. Како ђаво зарони, а свети Аранђел пре-
крсти руком море, те на њему постане лед од
девет аршина дебео; па онда спопадне сунце и
побјегне к Богу, а свраке стане крека. Кад ђаво
чује сврачиј глас, онда већ види шта је, па се
брже боље врати натраг. Кад горе, али се море
заледило, не може на поље! Онда се брже боље
врати опет на дно мора, те узме камен и њим
пробије лед, па онда потеци за светијем Аранђе-
лом! Онај бјежи, а овај за њим! Таман кад свети
Аранђел корачи једном ногом к Богу на небо,
онда ђаво стигне, те му ноктима из табана у
друге ноге ишчупа велики комад меса. Кад свети
116 Аранђел дође са сунцем онако рањен пред Бога,
онда заплаче: „Што ћу, Боже, овако грдан?“
А Бог му рече: „Ћути, не бој се; ја ћу наредити

да сви људи имају тако на табану као малу долину.“ И тако Бог уреди, те у свију људи постане на табанима у обадвије ноге као мала долина. И тако остане и до данас.

19.

Ђавоља маштанија и Божја сила.

Крене једно јутро царев син у лов. Гацајући преко снијега почне му точити крв из носа, па гледајући како је крв црљену по бијелу снијегу лијепо вићети помисли у себи: „Ох да ми је вјенчати ђевојку да је бијела као снијег, а румена као крв!“ У тој мисли идући срете једну бабу и упита је има ли ђе такијех ђевојака, а она му одговори да има напријед у оној гори једна кућа без врата а само један прозор на кући кроз који се улази и излази, и у тој кући да има така ђевојка, „ма“ рече му „синко мој! ко год је тамо ходио да је проси, ни један се није више вратио.“ — „Богме ако и не ћу“ одговори царев син, „ја идем, него је ли ово пут?“ Пошто баба то чу, сажали јој се пак се маши у њедра и извади један бокунић круха, и даде| га цареву сину гово- 117
рећи: „На ово круха, али га чувај као зјеницу од очи.“ Он узме крух и крене даље и до мало срете опет другу бабу. Она га упита' куда ће, а он јој каже да иде просити ђевојку ту и ту, а баба га стане одвраћати говорећи му исто што и она прва, а он јој рече: „Богме, баба, идем да

бих се и не вратио.“ Онда му баба да један лешник говорећи му: „Држи при себи ови лешник, јере ће ти служити.“ Он узевши лешник пође даље, кад опет до мало нађе трећу бабу ђе сједи украј пута, и она га упита куд иде, а он јој каже да иде просити ђевојку ту и ту. Кад баба зачу почне га плачући заклињати да се прође те ђевојке казујући му што и оне прве, али он ни ње не шће послушати Ондар му баба да један орах говорећи му: „Узми ови орах, чувај га до потребе.“ Он се зачуди овијем даровима, пак упита ову трећу бабу што ће рећи да му је она најпрва дала мало круха, потоња лешник а она орах. Баба му рече: „Крух кад дођеш пред кућу баци онијем звјерадма да те не изједу, а кад ти до највеће муке буде, упитај најприје лешника па ораха.“ По том царев син крене даље док набаса у некаку густу гору и у гори угледа ону кућу. Кад дође пред кућу скочи наањ мноштво свако-
118 јаке звјеради, а он како му је ре|кла она баба, баци оно круха па свако од звјеради пошто примириса оно круха паде потрбушке и реп сави пода се. Сад — кућа врата нема а прозор високо — не може да се припне, док на један мах види ђе низ прозор некака жена спушта своје косе златне, те он притрчи и ухвати се за оне косе, те га извуче у кућу; кад ко је? она иста ђевојка. Обесели се једно другоме, па му ђевојка рече: „Моли Бога ђе се моја матер није дома намјерила, него пошла да биље кроз гору бере да њим младиће замађијава и у звјерад претвара, као што је учинила свијема онијем који су ме просили и тебе

у мало не растргоше да ти Бог не поможе; него бјежимо!« Онда они бјежи гором што боље могу. Бјежећи обазру се, кад ли њезина матер за њима трчи, они се препадоше, а баба већ да их стигне, али у муци паде на ум цареву сину они љешник, пак га извади и упита: „Ах за Бога! шта ћемо сад?« А љешник му одговори: „Отвори ме.« Пошто га отвори, букнуше из њега жестоке ријеке, те мајци пут прекидоше. Али она таче штапом у воду, вода се раздвоји на двоје: те она за њима. Пошто вијеше да ће их опет стићи, извади царев син они орах пак завика: „А ти казуј шта ћемо!«
„Разбиј ме!« одговори му орах, и| како га разби, 119
сину из њега огањ да се за мало сва гора не запали. Али мајка ђевојчина пљуне у огањ, те се у они час удуне, па једнако за њима у поћеру. Ондар царев син виђе да су ово ђавоља маштанија, прекрсти се пут истока и кликну јакога Бога у помоћ, док пуче муња из неба те сажеже ђевојачку мајку, и под њом се земља просједе, те јој кости сатопи, и тако царев син с ђевојком здраво дома одбјеже, ђевојку покрсти и вјенча је себи за жену. И Бог ми те веселио!

20.

Побратимски дарови.

Причају људи да је у стара времена био некакав силан чоек који се никад Богу не мољаше, ни у цркву идаше, нити се по закону

исповиједаше ни причешћиваше, него у свака безакоња упадаше, да је цијели град од њега на јадима био. Од више силе није хтио оженити се као што Господ Бог заповиједа, него науми да вјенча аждају како ће више зло чинити, и упути се у некаку пустињу ђе су страшна језера, али не погоди пута, и тако га ноћ стигне те у некакој пећини заноћи. Тек што заспао бјеше, чује у
120 пећини клопот свакоја|кијех верига, тутњавину као громови, док у томе и пробуди се. Кад ево ти на један пут свану у пећини као дан, и тушта и тама од сваке врсте људи, црнијех, цръенијех и жутијех, у различите хаљине обучени, а пред њима један старац бијеле косе и браде као овца, на двије дворогасте шљаке, који му рече: „Који си ти?“ А он му у страху одговори: „Путник из далеке земље, и ваш друг.“ На то му старац одговори: „Ако си наш, треба да се побратимиш са мном, ако желиш срећан да будеш.“ Он на то пристане и побратими се са старцем. Пошто се побратимише, рече му старац: „Е, побратиме, сад да се дарујемо, ја ћу тебе даровати снагу и благо, а ти мене за оба ова дара само своју душу.“ Ови човјек премда је био опак, опет промисли хоће ли дати своју душу, али га страх нагна, те се дароваше. Старац запахну њега духом, те у они час стече крила, реп и мале рошчиће на глави, и даде му један штап двороги, цръен као ватра, говорећи му: „Ево ти ови штап, кад ти гођ буде потреба од новаца, њиме у што гођ куцнеш ондоле ће излазити на стотине онаке аспре каке ти намијениш.“ Обрадује се ови човјек, те у јутро

кад сване одвоји се од побратима те онаки какав је крену, и идавши| за дуго почине под једнијем 121
великијем каменом, на почне да куша срећу у штапу. Куцне њим у кам говорећи: „Све жути цекини да буду!“ И цекини из камена пореваше тако да њега притискоше и замало не удавише, а он завика: „Побратиме! побратиме! погибох!“ У то долеће му побратим говорећи: „Ево me, шта је?“ А он му одговори: „Ево притискоше ме цекини, хоће да ме удаве.“ А побратим му рече: „Реци: „„доста већ““, па не ће више излазити.“ Пошто он рече: „доста већ“ и цекини престадоше излазити, рече му старац: „Узми колико можеш, пак хајде од мјеста до мјеста, те купуј душе за благо.“ Онда он опростивши се с побратимом упути се те к једноме граду. Кад дође на једну раскрсницу на један пут нестаде аспри с плећи; он се обазре и угледа једнога калуђера на једноме ћошку ђе сједи и бројанице у рукама држи. „Ха!“ рече сам у себи „идем онога калуђера преварити и хоћу да из њега цекини извиру.“ Па се примакне калуђеру и куцне га штапом говорећи: „Све цекини и талијери.“ Али на мјесто аспри растопи му се штап у руци, а калуђер прекрсти оне бројанице пак му их натаче на главу и рече: „Да васкрсне Бог!“ И он се у они час стресе и проврже се човјеком какав је и био.|
Ондар му калуђер рече: „О, Хришћанине! Хри- 122
шћанине! покај се од својијех гријехова, и моли се Богу и захвали му који је чуо плач родитеља твојијех на небу у они час кад си душу своју продао, пак се прођи ђавољијех аспри, него се

труди.“ Чоек му се поклони, захвали и у руку га пољуби па оде дома и покаја се и као прави Хришћанин до дубоке старости живље. И Бог с нама!

21.

Калуђер и четири грјешника.

Био некакав богоугодни калуђер, бијеле бра-
де и главе, који се вазда Богу мољаше. Путујући
једном нотњо нанесе га пут покрај једне цркве
ђе се Хришћани копају. Кад дође пред врата од
авлије црковне угледа три коња, једнога црљена
као крв, другога црна као угаљ, а трећега жута
као чафран, ђе обиграваjу тамо амо около гробова
и около цркве. Али кад виђеше калуђера, не знаде
им се стрва као да их земља прождрије. Калуђер
пошто виђе шта би, уклони се мало за једно дрво,
док ево ти опет она иста три коња, дођоше на
један гроб и над њим стадоше ногама тући и у
сву вриску дријети се, док ево ти изађе из гроба
123 један чоек средовијечан, но громорадна стаса,
онако прекрштенијех рука и нога као што су
га кад је умр̓о у гроб вргли. Коњи около њега
једнако скакаху и вриштијаху, ма га не дотицаху,
нити он њима што одговараше но све плакаше.
Калуђер бојећи се да коњи што не учине чоеку,
притрчи к њима изненада, и закле их небом и
земљом да сваки стане на своме мјесту, те коњи
стадоше. Онда калуђер таче штапом најприје

чоека, па коње редом. Тек што којега такну,
мртви оживље а коњи се у људе проврготе; па
их упита: „Који сте и што сте ви? Један по је-
дан исповједите ми се на тајно или пред свијема,
ако догох да вам помогнем.“ Онда рече они чоек:
„Оче духовни! ово су били моји несретњи синови,
и ја сам сва три једну вечер кад су спавали за-
клао својом руком, пак сам тајао и никад ни-
кому казао, па ни попу на исповијести, него сам
мислио исповиђети при смрти, али ме уграби прије
него поп приспје.“ — „А вама шта је?“ упита
калуђер она три сина. „Ми родитеља својијех
нијесмо шћели слушати, него противу њихове
воље све друкчије радили, а не покајали се.“
Тадар калуђер извади из торбице петраиљ и треб-
ник, па најприђе рече оној тројици: „Питајте оцу
своједу проштење,“ а оцу: „Сада ти покај се од
гријехова;“ те тако| учинише, па поткупи сву 124
четворицу под петраиљ и очита им опроштену
молитву. По том они пољубише калуђера у руку
и пошто се између себе изгрлише и ижљубише
сузе ронећи отидоше сваки у свој гроб, а калу-
ђер својим путем казујући народу да се каје и да
не би који без исповијести пошао с овога свијета.

22.

Копање блага.

Некакав чоек усни благо: дође му на сан
једно дијете крилато и као снијег бијело, говорећи

му: „Хајде у оно највише брдо што знаш, ту ћеш наћи велики бор, и под бором тророги кам из којега пишти вода као суза; ископај испод камена толико дубине колико је он висок, па ће ти се отворити обла једна ћара са златнијем заклопом пуна аспри, дигни заклоп и онђе остави а аспре носи, и никому се вјешт не чини да те љута гуја не увједе.“ Кад се чоек пробуди обесели се, дигне се, обуче се и трком пут онога мјеста ђе му је речено, и кад угледа они бор и под њим кам сузовити и тророги, онако сам уложи копати, и тек што је трећи пут кљуком удрио у земљу, зачу оздол један глас као ђетињски: „Проћ' се, ко си, те работе данас!“|
125 Кад он ово чу, од страха паде на земљу и као заклан заспа. У та му исти час дође опет на сан оно исто дијете говорећи му: „Ти си устануо, умио си се, обукао си се, кренуо си на пут, и работу си започео, а прекрстио се нијеси; а моли Бога за што га молиш: да ти није мене било, умио би казати шта би ти се догодило; него кад устанеш, прекрсти се као што Бог заповиједа; прије но коју му драго работу започнеш, вазда ваља да се најприје прекрстиш.“ Кад се чоек пробуди и растријезни, кад ли се не налази на ономе мјесту ђе је био од страха пануо, него у некаквоме бостану пунану цвијећа, па се прекрсти, узме своју кљуку и мотику те опет на оно исто мјесто пође ђе му је било речено, и прије него почне работати прекрсти се према сунцу, које у они трем излажаше, у три пута говорећи: „Сунце на исток а јаки Бог на помоћ!“ Те уложи да

копа земљу, али с неким страхом да не би опет
чуо какав глас оздол. Копајући и изгрћући земљу,
кад ли — засја му се нешто као да му све жраке
сунчане у очи синуше, кад ли што је? змај спава
на ономе благу и пошто чоек виђе да од њега
никако не могаше благо да узме, у три маха за-
куми га да се миче. На то се змај пробуди и
рече му: „Ја се одолен не мичем, јер нити је
твоје ни моје благо ово, ма са свијем тијем, ако 126
пребројиш све изворе колико их има у овој пла-
нини и да ми дођеш да кажеш, макнућу ти се
с мјеста, а друкчије никако.“ Кад ово чу они
чоек, зађе од извора до извора и почне их бро-
јити редом по гори, али се помете и никако им
броја ни краја није могао наћи. Опако трудан
сједне испод једнога високога дрвета, да такога
у свијету није, и зачује наврх њега ђе се двојица
у велике дегају, па погледа, кад ли долећео ви-
леник и вила, и виленик хоћаше да му вила не-
што силом каже, а вила бојећи се закле му се
говорећи: „Тако ми седамдесет и седам извора
што је у овој планини, не знам.“ Вила негђе по-
леће, а виленик упази овога чоека и рече му да
иде на оно благо и да га носи. Он пође, кад ли
змаја не налази, него диже они заклоп од злата
те на ћари бјеше, и поћера све благо што у њој
нађе, а заклоп од ње остави.

23.

Лијепе хаљине много којешта учине.

Имао некакав цар јединицу шћер, преко
мјере лијепу, па од више силе и ње љепоте про-
127 гласи у свијет: који се младић нађе да| погоди
какав биљег има ова ђевојка и на којему мјесту,
да ће је дати њему за жену и да ће му дати
половину царства свога, а који не погоди да ће
се проврћи у јагње или останути без главе. Ово
се чудо разгласи по свијету тако да је на хиљаде
просилаца од свакуда приступљивало, али све
залуду, и толико сила младића у јагњад се про-
метнула, а сила васиљена опет без главе остануло.
Ови глас зачу и један младић, сиромах но про-
вртан и домишљат, па се слакоми на лијепу ђе-
војку и на половину царства, те оде к ђевојци,
али не да је проси, него само да је види и да
је нешто пита. Дошавши у царев двор — шта
ћеш да видиш? наврвљеше около њега Бог зна
колико јагњића од сваке врсте и скачући узањ
стане их блека, и то бјеше знак као да га од-
врате од те мисли да се не би и он јагњетом
провргао, а оне главе што бјеху осјечене и на
кочиће побјене у реду, поче свака сузе проли-
јевати. Кад он то виђе, препаде се и хоћаше
натраг да бјежи, но га дочека некакав чоек вас
у крваве хаљине обучен, крилат и с једнијем
оком у глави, који завика: „Стан'! куда ћеш?
натраг! јере си погинуо.“ У то се поврати те к
царевој ђевојци која га дочека и рече му: „Јеси
128 ли дошао и ти да ме| просиш за жену?“ „Не,

честита царице, него сам чуо да се мислиш с добријем часом удавати, пак сам дошао да те питам је ли ти потреба од каквијех хаљина за вјенчање.“ „Каквијех хаљина имаш?“ упита га она, а он јој одговори: „Имам гаће од мрамора, кошуљу од росе, фацулет у коме су жице жраке сунчане а потка звијезде и мјесец, и цревље од сухога злата ни ткате ни коване: сад ако желиш све ово купити, заповједи да пођем донијети, ма само ово да знаш: кад станеш провати једну по једну од овијех хаљина, не ћу нико код нас да буде, него нас двоје; па ако ти ваљаше, ласно ћемо се погодити, ако ли не ваљаше, ондар их ни кому не ћу казивати него ћу их дохранити својој невјести.“ Превари се царева шћер те му рече да донесе све ово. И он пође и све донесе, а Бог зна откуда је он ово добавио и имао. Они се онда затворе у једну камару, и она почне најприје обуковати гаће, а он подвируј не ће ли јој биљегу вићети ђегођ на ногама, док својом срећом виђе јој звијезду златну на десном кољену, па кад виђе, ништа не рече, него сам у себи помисли: благо мени јутрос и до вијека! По том стане царева шћер провати кошуљу и друго остало, али он већ није ни пазио има ли какав други| биљег, и све јој пође као да је о њој кро- 129
јено. Онда се они погоде за цијену и она плати колико се погодише, и он новце своје понесе, па наком неколико дана изођене се што најљепше могаше и пође просити у цара ђевојку. Кад изиђе пред цара, рече му: „Е, честити царе! Ја сам дошао да просим твоју шћер, него да ми је даш.“

„Добро“ одговори цар, „него знаш ли ти како се проси моја шћер? и пази добро, ако јој не погодиш биљега, ти си погинуо, а ако погодиш, на поклон ти она и половина царства мојега.“ Он се поклони цару и рече: „Евалај, цару и тасте мој! кад је тако, она је моја. Она има златну звијезду на десноме кољену.“ Зачуди се цар чуду откуда он ово зна, али му не би куђ камо, него му је да и он се с њоме вјенча. Кад је било да му оцијепи половину царства, рече му зет: „На поклон ти царства половина! само да повратиш ове јадне душе какве су и биле.“ У то цар рече да у његовој вољи то не стоји, него у његове шћере „а твоје“ рече „жене“. Ондар он замоли своју жену и она му рече: „Пушти ми крв испод ове звијезде, па нека свако јагње од ње само лизне језиком а главу сваку помажи њоме по доњој усни, па ће се јагње свако проврћи опет човјеком, а главе ће оживљети и постати људи
130 као што су и прије| били.“ Он тако и уради, и пошто се свак проврже какав је био, он их сазва све у сватове, пак с ђевојком дома пјевајући и лубардајући, и ту их части пићем и јестивом, па најпослије сваки својој кући, а он са својом младом оста, и већ Бог зна шта је од њих било, а сад се спомињало.

24.

Дјевојка бржа од коња.

Била је некака ђевојка која није рођена од оца и мајке, него је начиниле виле од снијега извађена из јаме бездање према сунцу Илијнскоме, вјетар је оживио, роса је подојила, а гора лишћем обукла и ливада цвијећем накитила и наресила. Она је била бјеља од снијега, руменија од ружице, сјајнија од сунца, да се таке на свијету рађало није нити ће се рађати. Она пусти глас по свијету да ће у тај и у тај дан на томе и на томе мјесту бити тркија, па који је младић на коњу претече да ће бити његова. Ово се у мало дана разгласи по свему свијету, те се просаца скупи хиљаде на коњма да не знаш који је од којега бољи. И сам царев син дође на тркију. Ђевојка стане на бињегу и сви просиоци нареде се на коњма а она између њих без коња него 131
на својијем ногама, па им онда рече: „Ја сам онамо поставила златну јабуку, који најприје до ње дође и узме је, ја ћу бити његова, а ако ја прва к њој дођем и узмем је прије вас, знадите да ћете ви сви мртви на оно мјесто остати, него пазите добро што чините.“ Коњаници сви се погледају и сваки се у себе уздаше да ће задобити ђевојку, па рекоше између себе: „Знамо одиста да не ће она ни једноме од нас на ногама одбјећи, него неко од нас, а ко, тогај ће Бог и срећа данас помоћи.“ Те тако кад ђевојка руком о руку пљасну, сви потекоше у један трем. Кад је било на по пута, богме ђевојка одвојила бјеше,

јер пусти некака мала крила испод пазуха. У то
укори један другога, те приошинуше и ободоше
коње, и пристигоше ђевојку. Кад она виђе, из-
вади једну длаку из главе, те баци и они исти
час узрасте страшна гора да не знадоше просци
ђе ће ни куда ће, но тамо амо те за њом, а она
опет далеко им одвојила, а они ободи коње и
опет је стигоше. А кад ђевојка виђе злу и гору,
пусти једну сузу, — док букнуше страшне ријеке,
те се за мало сви не потонише, за ђевојком нико
више не пристајаше до самога царева сина, те
он плиј на коњу те за њом, али пошто виђе да
му је ђевојка одмакла, закле је три пута име|
132 ном Божјим да стане и она стаде на ономе мје-
сту на којему се нађе; онда је он ухвати, те за
се на коња врже, и преплива на сухо, па се
упути једном планином дома, али кад дође у нај-
височију планину, обазре се, кад ли му ђевојке
нема.

25.

Ђевојка цара надмудрила.

Један сиромах живљаше у једној пећини и немаше ништа до једну шћер, која бијаше много мудра и иђаше свуда у прошњу, па и оца свога учаше како ће просити и паметно говорити. Дође једном сиромах к цару да му штогођ удијели; цар га упита окле је и ко га је научио мудро говорити. Ови му одговори окле је и како га је шћер

научила. „А шћер твоја од кога се научила?“
упита цар, а сиромах одговори: „Бог је њу уму-
дрио и наша јадна сиромаштина.“ Тада му цар
даде тридесет јаја и рече му: „Понеси ово твојој
шћери и реци јој нека ми из тијех јаја излеже
пиплад, пак ћу је добро даровати, ако ли пак не
излеже, хоћу те ставити на муке.“ Сиромах отиде
плачући у пећину и каже све шћери. Она позна
да су јаја варена, и рече оцу да пође починути
а да ће се она за све бринути. Отац је послуша
и отиде спавати, а она дохвати пињату и настави 133
на ватру пуну воде и боба, па кад свари боб,
зовне у јутро оца и рече му да узме рало и волове
пак да иде орати покрај пута куда ће пасати
цар, и рече му: „Кад видиш цара, узми боб пак
сиј, и вичи: „„хај, волови, помози, Боже, да роди
варени боб.““ Кад те цар запита како може ро-
дити варени боб, а ти реци: као и из варенијех
јаја излећи се пиплад.“ Сиромах послуша шћер
па отиде те стане орати; кад угледа цара ђе иде,
он стане викати: „Хај, волови, помози, Боже, да
роди варени боб.“ Чувши цар ове ријечи, стане
на путу и рече сиромаху: „Сиромаше, како може
родити варени боб?“ А он му одговори: „Честити
царе, као и из варенијех јаја излећи се пиплад.“
Стави се цар одмах да га је шћер научила, па
заповједи слугама те га ухвате и доведу предањ,
па му онда пружи повјесмо лана говорећи: „Узми
то, и од тога имаш учинити гумину и једра сва
што је од потребе за један брод; ако ли не, изгу-
бићеш главу.“ Ови сиромах с великијем страхом
узме повјесмо и плачући отиде дома и каже све

својој шћери. Шћер га пошље да спава обећава-
јући да ће она све то учинити. Сјутрадан узме
мали комад древета, пак пробуди оца и рече му:
134 „На ти ово дрво и понеси га цару нека| ми од
њега направи куђељу и вретено и стативе и остало
што требује, пак ћу ја њему направити све што
наређује.“ Сиромах послуша шћер и искаже цару
све као што га је она научила. Цар чувши ово
зачуди се и стане мислити шта ће чинити, па онда
дохвати једну малу чашицу и рече му: „Узми ову
чашицу и понеси твојој шћери нека ми њом пре-
сека море да остане поље.“ Сиромах послуша и
плачући понесе шћери ону чашицу и каже јој све
што је цар рекао. Ђевојка му рече да остави до
сјутра и да ће она све учинити. А сјутрадан зовне
оца и да му литру ступе и рече: „Понеси ово
цару и реци му нека овијем затисне све изворе
и сва језера, пак ћу ја пресекати море.“ Сиромах
отиде и овако цару рече. Цар видећи да је ђевојка
много мудрија од њега, заповједи му да је доведе
пред њега; а кад је доведе и обоје се поклоне
пред њим, онда је цар запита: „Погоди, ђевојко,
шта се може најдаље чути?“ Ђевојка одговори:
„Честити царе, најдаље се може чути гром и лаж.“
Тада се цар дохвати за браду и обрнувши се својој
господи запита их: „Погодите колико ваља моја
брада?“ Кад једни стану говорити оволико други
онолико, онда ђевојка одговори свијема да нијесу
погодили, пак рече: „Царева брада ваља колико
135 три кише љетне.“| Цар се зачуди па рече: „Ђевојка
је најбоље погодила.“ Па је онда запита хоће ли
бити његова жена, и да друкчије не може бити

него тако. Ђевојка се поклони и рече: „Честити царе! како ти хоћеш нека буде, само молим да ми напишеш на карти својом руком, ако би се кадгођ на ме расрдио и мене од себе оћерао, да сам госпођа узети из твога двора оно што ми је најмилије.“ Цар јој ово одобри и потпише. Пошто паса неколико времена, цар се на њу ражљути и рече јој: „Не ћу те више за жену, него хајде из мога двора куд знаш.“ Царица му одговори: „Свијетли царе, послушаћу, само ме пусти да преноћим а сјутра ћу поћи.“ Цар јој допусти да преноћи, онда царица кад су били при вечери помијеша му у вино ракију и нека мирисна биља, и нудећи га да пије говораше му: „Пиј, царе, весело, јер ћемо се сјутра растати, и вјеруј ми да ћу бити веселија него кад сам се с тобом састала.“ Цар се опјани и заспи, а царица справи кароцу и понесе цара у камену пећину. Кад се цар у пећини пробуди и види ђе је, повиче: „Ко ме овђе донесе?“ А царица му одговори: „Ја сам те донијела.“ Цар је упита: „За што си ти то од мене учинила? да ли ти нијесам рекао да више нијеси моја жена?“ Онда му она извадивши ону карту
рече: „Истина је, честити царе, да си ми то казао, 136
али погледај што си на овој карти потписао: што ми буде најмилије у твојему дому да понесем собом кад од тебе пођем.“ Цар видећи то, пољуби је и поврате се опет у царски двор.

26.

Чудновата тица.

Био један чоек сиромах. Једно јутро пође од куће да добави откуд круха својој ђечици и жени; идући путем види једну тичицу шарену ђе крилима лепеће а њега гледа, те он њу ухвати и врати се с њоме дома. Покрије је једном ситком да не би побјегла, па се опет поврати за крух, али не могући нигђе ни откле добавити врати се јадан и жалостан дома без залогаја круха. Тек што уљезе у кућу, ђечица скоче око њега онако гладни и кажу му да је тица снијела два јаја, и једно од ђеце рече му да пође у пазар ова два јаја да прода, и што од њих ухвати да им за оно круха купи. Насмије се отац пут њега, но и уздахне говорећи: „Јадно дијете! што ћу за овака мала два јаја ухватити?“ Но оно му одговори да ће много и много ухватити. Он пође су ова два јаја у пазар, и срете на вратима од града
137 некаква чоека,| који тек што виђе јаја притрча к њему и упита га шта иште за њих, а он му одговори: „Што даш, теке да могу купити за себе и за своју чељад круха.“ Чоек му пружи златни цекин говорећи: „Ево ти за њих ови цекин, а ево ти ови други да ми кажеш отклен ти ова јаја.“ Он му све каже, и кад га онај чоек запита би ли му и тицу продао, он одговори да би за добру цијену; те они заједно натраг. Кад дођу у кућу и ови чоек види тицу, рече: „Ево ти сто златнијех цекина за њу!“ Те му је он да. Ови чоек закоље тицу и окине главу и извади из ње срце

па рече: „Испеците ми ову главу и ово срце да
изједем.“ Они наврте на ражањ срце и главу и
даду једноме ђетету да обрће. Они се чоек забави
у разговору с осталом кутњом чељади, а ђечица
около онога печења скупе се и прије него се
добро и испекло, два ђетића — онако гладни —
изједу један главу а други срце, па побјегну. Мало
послије ево ти онога трговца да види је ли пе-
чено, па кад види шта је, удри се шаком у чело
и залелече што је више могао не жалећи онијех
сто цекина што је за тицу избројио, него што
се преварио и изгубио срећу на овоме и на оном
свијету, и кукајући отиде дома. Сјутрадан у јутро
она два ђетићка про|буде се, кад ли ономе што 138
је изио срце освануло под главом сто златнијех
цекина, а они што је изио главу почне казивати
оцу и матери што гођ ко чини у свијету, па и што
краљеви мисле. И тако свако јутро првоме осви-
тало по сто цекина под главом, а они други знао
што ко мисли и чини. Тако они обогате и пот-
купе народ да једнога од њих два ставе за краља,
и допаде онога што је срце изио. Брат његов
што је главу изио од зависти и као најпаметнији
чоек на свијету, почне мрзјети на свога брата
краља, те шта ће како ли ће да га смакне с овога
свијета, науми да га убије, и да он мјесто њега
краљује, па једну вечер кад му брат заспи убије
га, па га распори и нађе у њему оно срце од
тице, па га изједе а утробу свога брата опет за-
шије. Сјутрадан глас кроз народ: „умр̂о краљ!
кога ћемо за краља?“ Те тамо те амо, те више
те ниже, те ура те фура, богме брата му, њега

те њега. Кад постане краљ, и свако му јутро
почне под главом освитати по сто цекина, он за-
проси у цара ђевојку и цар му је да и вјенчају
се по закону. Нова краљица видећи прво и друго
јутро да њезину мужу освиће испод главе по сто
цекина, зачуди се и треће јутро кридимице украде
139 мужу| педесет а педесет остави му; али кад јој
се муж пробуди и не нађе пунане сто, кидише
јој тако да је погуби, те она од страха баци нањ
оне цекине а он падне у несвијест и почне бљу-
вати те и оно срце избаци; у тај мах дође некака
рука бијела као на гори снијег те уграби срце
и зачу се глас ђе завика: „Ово је моје било, а
сад да ви је просто.“ Ово је била душа његова
брата, а рука је била његова сјен. Мало по том
поврне се дух у краља и пошто виђе што је и
како је, поче се кајати од својијех гријехова, и
до смрти своје кајао се и сиромасима дијелио.

27.

Црно јагње.

Био један царев син који се бјеше зарекао да се не ће оженити дотлен доклен гођ у сну не види ђевојку која ће му рећи: „Ја сам твоја, ја ћу ти бити сретња и родићу ти сина са сјајном звијездом на челу.“ И ово никому не казиваше док једну ноћ у сну јави му се некаква прелијепа жена и рече му: „Што, јуначе, чиниш те се не жениш? Ено ти три сироте ђевојке без оца и

мајке у једној кући поземљуши која је на троје раздијељена и пред сваком оплетен ша|рапод, и 140
свака по себе различиту работу послује: једна везе, друга плете, а трећа пјевајући прћију шије. Него кад се пробудиш, хајде у лов, и упути се к најближему селу, на путу ћеш срести једно јагње црно без биљега са златнијем рошчићима, и оно ће те пред ђевојачку кућу довести.“ Кад се у јутро царев син пробуди, обрадује се и како му је рекла она жена тако и учини. Подрани рано те са слугама у лов крене. Кад на путу сретне оно црно јагње, рече слугама: „Ви хајте ћа, или ме овђен причекајте, па кад ме видите, тадар ми се надајте.“ По том он пође за јагњетом док угледа кућицу на три шарапода, и у свакоме по ђевојка ђе работају како му је она жена била казала; и зачуђен љепоти онијех ђевојака, не могаше разликовати која је од које љепша, па им назове: „Помоз' Бог!“ Једна му од њих, најстарија рече: „Бог дај буди, господину!“ друга: „Добра ти срећа, делијо!“ а трећа: „Са срећом дошао, сретњи и пресретњи јуначе!“ Зачуди се царев син на овакe одговоре, а највише на ови најпотоње ђевојке и промисли у себе да ће бити срећан и пресрећан ако ову узме, те слими с десне руке прстен и стави јој на руку говорећи јој: „Ти си моја заручница.“ Па отолен свој пут, те дома. Казује оцу све шта је и како;| отац му се врло обрадује и велико весеље 141
учини. Оне друге двије сестре пошто виђеше да им се сестра најмлађа вјери преко њих живијех и старијих, почну јој о глави радити и домишљати се како ће је обестрвити, и договоре се те дозову

једну вјештицу, бабу из села, која је знала мађијати, и обећају јој све што имају ако што учини да се њихова сестра не уда; те ова баба да им једну траву и рече им: „Даћете јој ову траву да попије у јутро на штс срца у води неначетој, и како је попије доћи ће јој памрак у главу, те ће у гору побјећи, и кад се у гори нађе, већ се дома не врће, него ће се самодавити у пустињи или ће је звјерад растрћи; а када дође они чоек, оно је царев син, рећи ћете му да је сама побјегла.“ Како им ова баба рече, тако бездушнице и учине; даду јој ону траву у води, па теке попи, поче тамо амо бјежати те у пустињу као изван себе. Сјутрадан опет дође царев син да своју заручницу нађе, али му свасти одговоре да је сама јутрос рано некуд побјегла и да ништа не знаду куда се стрвила, и почну као плакати и жалити је пред њим. Царев син одмах брже боље за њом у гору да је тражи, као помамљен; кад — чује негђе да неко завија и плаче, те он по гласу трчи, кад ли нађе
142 своју заручницу ђе се при|била при једноме камену на пола мртва од великога страха и плача; он притрчи к њој и плачући је пригрли и завиче: „Ха благо мене, ево ми је!“ Она га познаде, и теке чу његов глас, и она њега загрли, те од велике радости и плача њему на руке испијену. Кад то виђе царев син, извади нож иза паса, те сам себе уби, и обоје мртви на земљу падоше. У ови исти час — Божја воља! — цар спаваше, и у сну она иста жена што је цареву сину на сну долазила, појави се цару говорећи: „Устај на ноге, твој је син мртав и твоја снаха; него узми

траву што под узглавницом нађеш и трчи у ту и у ту гору, наћи ћеш их обоје једно до другога мртво, па помажи ране сину и добро траву ожми да му од ње сок у рану уљезе, а снаси срце намажи, и три пут реци: устаните несретњи па сретњи, ако Бог да.“ Пробуди се цар и уплашен преврне узглавницу и нађе под њом траву жуту као жукови цвијет, те потеци на коњу пут оне горе ђе му је речено. Кад тамо, нађе сина и снаху пруђени једно покрај другога, и почне нажимати сок од оне траве сину у ране а снаси срце мазати њоме, и не изрекао бјеше трећу ријеч: „устаните несретњи па сретњи, ако Бог да!“ обоје устадоше на ноге као да им ништа није било. Мртви се зачуде како ускрснуше, а отац раду- 143
јући се поведе их у свој двор, па их вјенча, и прве године роди млада царица сина са златном звијездом на челу.

28.

Царева кћи овца.

Имаше некакав цар жену коју преко начина миловаше. Они од свога срца немадијаху ништа друго до једну јединицу шћер, која већ бјеше приспјела за удају. Ова царица разболи се и кад види да не ће остати, него да ће умријети, зазове мужа цара, и сузе ронећи, на четири ока рече му: „Ево се приближила пошљедња ура моје чаше, и ја ћу умријети прије но трећи кокоти запоју,

и ја знам да се ти не можеш проћи да се не жениш, и била ти срећа! и просто ти било од Бога и од мене грешнице! али тако ти овога и онога свијета, чуј ме и послушај ме што ћу ти рећи: ево ти прстен, и коју ђевојку нађеш и испросиш, немој је вјенчати ако јој ови прстен не узиде добро на први прст десне руке, и заклињем те по три пут од неба до земље, да ону ђевојку себе вјенчаш мјесто мене којој пристане најљевше на руку, а ако ме не послушаш, све што радио и о
144 чему се Богу молио све ти| узалуд и наопако обршило, и од тебе не остало трага.“ Цар јој се обећа и закуне да не ће вјенчати никакве ђевојке ако јој добро не узиде они прстен, и ако је не би нашао, да се не ће ни оженити. Царица му на то одговори: „Наћи ћеш је, само не преступи клетве да те љута змија не увједе,“ и тек што ово изрече, издахну. Цар по смрти жениној пошље слуге по ономе граду да обидују све ђевојке хоће ли којој они прстен добро ићи, али кад у граду не нађоше, посла их по бијеломе свијету да траже еда би се по срећи која нашла, али све залуду. Слуге се врнуше наком толико силе времена и кажу цару да у свијету ђевојке не нађоше којој не би или превелик или преузак ови прстен. Цар се на чуду нађе шта ће како ли ће: хтио би се женити, а ђевојке нема, хтио би клетву преступити, али не смије од страха да га не постигне, и онако узмучен у мислима, баци они прстен, те ђе ће? него одскочи с долине те његовој истој шћери на скут, а она видећи златни и лијепи прстен, узме га те стави на први прст

од десне руке, и пружајући руку пут свога оца
рече му: „Виђи, тата, како ми лијепо стоји.“ Кад
виђе цар, онесвјесну од чуда, и за цијело по дана
разабрати се није могао, док његова| шћер у то 145
скочи и као да га рукама поткријепи и загрли,
почне од жалости над њим плакати, док се на
један пут освијести и рече шћери: „Ти си моја
жена, тако је зар Бог осудио, и ти ћеш бити
царица мјесто своје покојне матере.“ Шћер му
се стане чудити шта збори, и као за луда и не-
свијесна чоека цијенити га, али наком дугога пре-
пирања виђе већ да није куђ камо, те она шта
ће, да је отац не вјенча и да пас пасу као при-
казаније не казује, науми да убије сама себе, те
тако и учини: узме очин ханџар те њиме сама
себе усред срца. Отац пошто виђе поручи за ба-
јалицу те му она рече: „Ево ти свирала, пак јој
над главом свири од жрака до мрака, и оживље-
ће ти.“ Цар тако и учини, и теке стане звију-
кати около мртве шћери, она сједе, а отац је
загрли и одмах нареди да се сјутрадан приправи
што треба за свадбу. Кад шћер ово дочује, узме
очину сабљу те сама себе лијеву руку осијече, а
десну у огњу изгори. У јутру слуге приправљају
свадбу, а један од њих докаже цару како му је
видио шћер без рука. Отац јој потече и кад је
види, опет брже боље за бајалицу, те му она да
некакве траве, и теке јој ручне патељке намаза,
изникоше руке какве су и биле. Цар ондар стави|
шћер под стражу да не би опет што од свога 146
живота сама себи учинила, те тако не могући већ
ништа, шетајући се тамо амо кроз камару угледа

негђе у некаквоме ћошку од куће некакав штап вас од сухога злата, на којему пише крвавијем словима: „не тичи ме.“ Она се зачуди шта то може бити, прихвати штап у руке, и тек што га поче превртати преко прста од руке, у они исти час она се прометну овца, и поче кроз кућу блејати. Кад вићеше слуге, сви се од страха и од чуда препадоше и побјегоше казујући цару, док и сам цар виђе, и брже боље опет за бајалицу, а она му одговори да лијека не зна никакога, него да друге бајалице добавља. Цар по том хођаше на многе бајалице, али му свака одговори да томе лијека не зна и тако не могући шћери своје повратити, више се не ожени. По том је овца свеђер уз цара скакутала и блејала, а он је њивио и гојио као своје дијете, и кад цар умре, у они дан умре и овца.

29.

Три јегуље.

Бијаше један рибар, који једном за три дана
147 засобице ништа друго не могаше ухва|тити у мрежу него само по једну јегуљу. Ухвативши трећи дан трећу јегуљу, наиједи се и рече: „Враг узео и овако рибање, кад се ништа друго не ухвати него по једна јегуља.“ У то једна од оне три јегуље проговори и рече му: „Немој тако, јадан чоече, проклињати; ти не знаш шта си ухватио; ти си ухватио за се велику срећу, него

закољи једну од нас три и прекини на четверо, па један комад дај жени да изије, други кучки, трећи кобили, а четврти усади више куће: ондар ће ти родити жена два близанца сина, кучка окотити два пса, кобила ождријебити два ата, а више куће изникнуће ти двије сабље златне.“ Послуша рибар јегуљу и учини све како му је она рекла, и све му се ово догоди прве године: роди му жена два близанца, кучка два хрта, кобила два ата, а више куће му изникну двије сабље. Кад му синови приспију у нека доба година, један од њих два рече оцу: „Тата! видим да си ти чоек сиромах и да нас не можеш хранити, него ја ћу узети једнога коња, једнога пса и једну сабљу па одох по свијету: млад сам, зелен сам, па ће ми глава ту ми храна.“ Рекавши ово оцу обрне се к брату говорећи: „Брате, с Богом! ја пођох главом по свијету, чувај кућу и ради о користи, оца поштуј; и ево ти ова бочица пунана воде, држи| је 148
при себи, а кад видиш да ти се вода у њој замути, знади ондар да сам ти погинуо.“ Ово изрече те отлен свој пут. Ходајући по свијету дође у некакав велики град и шетајући крозањ упази га царева шћер, и уњ се смртно заљуби и рече оцу цару да га зове у кућу, те је он послуша. Када ови младић уљезе у царски двор, и ђевојка каде га добро сагледа и упази сабљу, пса и коња да је све мимо и шта на свијету лијепо, још се већма заљуби и оцу рече: „Тата! ја хоћу вјенчати овога младића.“ На ово цар пристане, а ни младићу не би жао, те ствар погођена: вјенчају се по закону. Једно вече стојећи он са женом својом на прозору,

угледа не далеко од куће некаку велику гору
ђе сва у великоме пламену пламти, па упита жену
шта је оно, а она му одговори: „Не питај ме,
господару! оно је чудовита гора, што преко дан
сијева а по ноћи гори, и ко гођ к њој пођe
да види што је, остане у они трем мутав и на
оно мјесто удуречен.“ Он њe не слушајући узјаше
на свога коња, припаше своју сабљу и поведе
свога пса, те пут оне горе. Кад дође у гору,
упази једну бабу ђе сједи на једном камену станцу,
и држи у једној руци штап, а у другој некакву
траву. Тек што бабу види, упита је што је ова
149 гора овака, а она му| рече да приступи напријед
пак ће знати. Он приступи и баба га уведе у
некаку авлију ограђену костима јуначкијем, а по
авлији толики људи мутави и удуречени стоје.
Тек што у ову авлију уљезе, остаде и он и коњ
му и пас мутав и окамени се на ономе мјесту ђе
се нашао. У та исти трем замути се брату му
бочица воде, те он јави оцу и мајци да је његов
брат а њихов син мртав, и да га иде тражити;
те он од мјеста до мјеста, од града до града,
док нанесе га срећа у онај исти град и пред
царев двор. Када га цар угледа, ухвати муштулук
шћери говорећи јој: „Ево ти мужа!“ Она истрчи,
и видећи ђевера који бијаше исто као брат, као
да си јабуку разрезао по наполи, а видећи истога
коња, истога пса, исту сабљу, притрче обоје и цар
и шћер к њему и почну га љубити и у кућу во-
дити мислећи цар да му је зет а шћер му да јој
је муж. Ови ђетић зачуди се овој њиховој љу-
бави, досјети се да су га узели на мјесто брата,

те се и он стане показивати као да је њезин муж
и царев зет. Кад је било к вечеру, пођу лијегати,
и жена га као мужа зовне шњоме да леже, но
он тек што леже, извади сабљу и стави је између
себе и ње. Она му се зачуди шта му је, а он
јој рече да му се разбио сан, пак се дигне, стане|
на прозор, па ону чудесну гору кад види, упита 150
је: „Ма, жено моја! кажи ми што она гора гори.“
Она му одговори: „За Бога, да ли ти нијесам
још ону вечер казала каква је гора.“ „Како ка-
ква је?“ упита је он опет, а она му одговори:
„Да ко гођ онамо пође, остане мутав и удуречен,
пак сам се била препала да нијеси почем онамо
пошао.“ Чувши он то, досјети се јаду, те једва
дочека доклен му дан дође. Кад свану, он узјаше
на свога коња, припаше сабљу и поведе пса па се
упути к оној гори, те кад опази ону бабу, извади
сабљу и насрне с коњем, а надрпка пса, не го-
ворећи ни ријечи. Баба се препане и повиче да
је не посијече. „Брата ми на двор!“ повиче он.
Онда му баба доведе брата и поврати му говор
и душу. Кад се браћа виђеше и за здравље рас-
питаше, крену пут дома. У путу рече брат који
бијаше удуречен: „Ах, брате, за Бога, дај да се
повратимо и да избавимо оне људе који су за-
трављени као што сам и ја био.“ Те тако и ураде:
поврате се и ухвате бабу, те јој отму ону траву
и почну мазати оне људе док сви говорити и
мицати се почеше. Кад тако сви који су онђе
затрављени били оживе, убију ону бабу, те ова|
два брата к царевој кући а остали сваки својој; 151
и лаж чуо, лаж казао, и Бог ми те веселио!

30.

Чудотворни нож.

Некакав младић учини клетву да се не ће оженити другом но царевом ђевојком, те један дан стопице крене у цара и запроси ђевојку. Цар не смијући му рећи да му је не да, рече му: „Добро, синко, даћу ти ђевојку, али најдаље до осам дана да ми добавиш коња једнога неокоћена бијела без биљеге, другога нејахана црљена с црном главом, и трећега непоткивана црна с бијелом главом и бијелијем ногама и да их мене даруједи, а мојој царици онолико блага колико би могли ови три коња доћерати: а ако ово не добавиш, твоја ђевојка не ће бити.“ Младић кад то чу, нагна се на свакојаке мисли, пак најпослије захвали цару на ђевојци и пође с Богом натраг како је и дошао. Срећом, кад се он с царем разговарао, све је слушала царева шћер и вирјела младића, који јој се љепши учини од и каква на овоме свијету чоека, те она у та час напише књигу посланицу те је пошље за њим по једној највјернијој слузи, у којој му пише да
152 сјутра у ју|тро рано крадом до ње дође, и да инако не учини ако жели да њу узме за жену. Кад књигу опреми, ону исту ноћ украде оцу из потаје један чудотворни нож, па с њиме сјутрадан у јутро у сусрет ономе младићу, који бјеше пошао како му је она писала. Теке се састану, ухвате једно друго за руку док се познаду и једно другом докаже да се љубе, и закуну се да их не ће друго ништа раздвојити вако црна

земља. Тадар царева шћер рече му: „Ево ти
овога коња испод мене, нађ узјаши те брзо у
вилену гору пут истока, и кад дођеш на једну
тророгу главицу, обрни се с десне на лијеву док
упазиш једну бисерну ливаду и по њој пасу сва-
којаки коњи, те одабери онака три коња каква
ти је мој отац нарекао, али ако би се препали,
а ти извади овај нож и пут сунца окрени да се
обасја ливада, онда ће ти сви коњи сами доћи
и као јагњад паднути пред тобом, те ћеш их тако
похватати и са собом довести. Кад коње похва-
таш, погледај око себе док угледаш један ћепа-
риз насред оне ливаде, коријен му је мједен,
гране сребрне а перја златна; пођи к њему и
удри ножницом од ножа у коријен, и отвориће
ти се силновите и од сваке сиже аспре, те узми
и натовари оне три коња и с њима овамо бјежи,
те ћеш тако мојега оца цара смирити и мене ће 153
ти он поклонити.“ Чувши младић ово обесели се,
те узјаше на онога ђевојчина коња и зађене за
пас онај чудотворни нож па управ к оној гори
упути се, и кад дође на ону главицу, угледа ли-
ваду и по ливади коња свакојакијех; кад сиђе у
ливаду, коњи се почну плашити, а он извади нож
и окрену пут сунца, те сину да се сва ливада
засја као на гори сунце кад огријѐ, и ево ти од
свакуда свакојакијех коња к њему, и како који
долази, тако на прва кољена пред њим пада, а
он почне бирати и изабере онака три каква му
је цар наручио. Кад коње изабере, ондар стане
те тамо амо погледа и види насред ливаде они
ћепариз, те он к њему, куцне ножницом од онога

ножа у коријен, док шта ћеш виђети? отворе се и почну се просипати из коријена силне аспре; ондар он напуни вреће и натовари на оне три коња, па к цару. Кад дође пред цара и кад цар види коње и аспре, зачуди се и већ му инако није могло бити, него му обећа шћер за жену, упита га какву ће прћију и колико ће прћије тражити, а он му одговори: „Честити царе! ђевојку твоју шћер за главно, а твој нож чудотворни за добит.“ И ово му обоје цар дарује, те он дома натраг с ђевојком и ножем пјевајући

---

154 31.

Чудновата длака.

Био је један чоек, много сиромах и пунан ђеце тако да их никако хранити није могао, и више пута се канио да их једно јутро побије да не гледа јада ђе му од глади умиру, али му жена брањаше. Једну ноћ дође му у сну једно дијете и рече му: „Чоече! видим да си сумао душу да изгубиш и да покољеш ону јадну своју ђечицу, а знам да ти је невоља, него ћеш у јутру наћи под својом узглавницом једно огледало, један фацулет црљен, и једну везену мараму, то све троје узми кридимице и не казуј никоме па хајде у ту и у ту гору, у њој ћеш наћи једну ријеку, па хајде уза њу док јој дођеш на извор, онђе ћеш наћи једну ђевојку сјајну како сунце, просутијех коса низ плећи и голу као од мајке рођену, и чувај се да те љута змија не увије,

немој ријечи проговорити, јер ако проговориш за-
травиће те и претвориће те у рибу или у што
друго пак ће те изјести; а ако рече да је поби-
штеш по глави, обишти је, па пребирајући ње-
зине косе гледај наћи ћеш једну длаку црљену
као крв, истргни је и бјежи натраг, па ако се
она досјети и за тобом почне трчати, баци јој
најприђе везену мараму, па фацулет, па| најпо- 155
слије огледало, онда ће се она забавити, а ти ону
длаку продај какву богату чоеку; него немој да
те преваре, јер ова длака небројено благо ваља;
те ћеш се тако обогатити и своју ђецу прехра-
нити.“ Кад се ови сиромах пробуди нађе све под
узглавницом као што му је дијете на сну рекло
па онда пут оне горе, кад у њој нађе ријеку, он
покрај ње хајде, хајде, док дође на извор. Оба-
зревши се да види ђе је ђевојка угледа је над
језером ђе зраке сунчане у иглу удијева, те по
ђерђеву везе на поставу којему су жице од ју-
начкијех перчина. Теке виђе, поклони јој се, а
она устаде на ноге и упита га: „Откуда си, не-
знани јуначе?“ А он муч’! Она га опет запита:
„Који си? што си дошао?“ и много друго које-
шта, а он мучи као камен, рукама показујући као
да је нијем и да иште помоћи. Онда му она рече
да сједе њојзи на скут, а он једва дочека и сједе,
а она му подврже главу да је побиште. Он пре-
мећући длаке по глави као да је биште, једва
нађе ону длаку црљену, па је одвоји од друге
косе, изгули је, ђипи јој са скута па бјежи на-
траг што боље може. Она се досјети па сусто-
пице трком за њим. А он обазревши се кад види

да ће га стиһи, баци на пут мараму везену како
156 му је речено, а она кад виђе| мараму, саже се и
поче да је прегледа тамо амо чудећи се ономе
везу док он подобро одмаче. А ђевојка стави мараму у њедра, те опет за њим. Он кад види да
ће га стигнути, баци црљени фацулет, а она се
опет забави чудећи се и загледајући, док они јадни чоек опет подобро одмаче, а ђевојка се ражљути те баци на пут и мараму и фацулет, те трчке
у поћеру за њим. Опет он кад виђе да ће га стићи,
баци огледало. Ђевојка кад набаса на огледало
којега још нигда није виђела, дигне га па пошто
себе у њему виђе, не знајући да је оно она него
мислећи да је некака друга налик на њу заблену
се у огледало, те чоек одмакне далеко да га већ
није могла стићи. А она кад виђе да га стићи не
може, врати се натраг, а они чоек својој кући
здраво и весело. Дошавши дома покаже жени ону
длаку и приповједи све шта му се прикојасило, а
она му се почне ругати и смијати, али он њу не
слушајући пође у некакав град да прода ону длаку.
Скупи се око њега свакојијех људи и трговаца:
неко даје цекин, неко два, те све више, све више,
док дођу до стотине златнијех цекина, у томе за
ову длаку чује и цар те дозове овога чоека и рече
му да ће му дати за њу хиљаду цекина, и он му
157 је прода. Кад| шта је та длака? Цар је расцијепи
уздуж с врха до дна, и у њој нађе записано много
знатнијех ствари кад се шта догађало у стара времена од постања свијета. Тако они чоек обогати
и проживље са својом женом и ђецом. А оно дијете што је на сну долазило, био је анђио послан

од Господа Бога који је хтио да потпоможе овога јаднога чоека, и да се открију тајне које нијесу биле јавне до онда.

32.

Пепељуга.

Преле ђевојке код говеда око једне дубоке
јаме, а дође некакав старац бијеле браде до по-
јаса, па им рече: „Ђевојке! чувајте се ви те јаме,
јер да које од вас упадне вретено у њу, оне би
се мати одмах претворила у краву.“ Ово рекавши
старац отиде, а ђевојке онда чудећи се његови-
јем ријечима прикуче се јами још ближе и стану
се у њу надвиривати и разгледати је, док се је-
дној, која је била најљепша између њих, измакне
вретено из руке и падне у јаму. Кад она у вече
дође кући, а то јој се мати претворила у кра-
ву и стоји пред кућом. По том она стане ову
краву гонити на пашу с осталијем говедима. По-
слије некога времена отац се ове ђевојке ожени 158
удовицом која доведе једну своју кћер. Маћеха
стане одмах мрзити на своју пасторку особито за
то што је она била много љепша од њезине кћери:
забрањивала јој је да се умива, чешља и прео-
блачи, и свакојако је тражила узроке да је кара
и мучи. Једном јој даде у јутру пуну торбу ку-
ђеље па јој рекне: „Ако ово све данас не опре-
деш и у кокошку не смоташ, не иди ми довече
кући, убићу те.“ Ђевојка сирота идући за говедима

прела је колико је могла, а кад на подне говеда полијежу у пландишту, она видећи да се на куђељи не познаје што је опрела, стане плакати. Кад је виђи она крава што јој је била мати ђе плаче, запита је што јој је, а она јој каже све редом што је и како је. Онда крава тјешећи је рекне јој да се за то не брине ни мало: „Ја ћу“ вели „куђељу узимати у уста и жватати па ће се на моје ухо помолити жица, а ти је ухвати па одмах мотај на кокошку.“ Тако и учине: крава стане куђељу у уста узимати и жватати а ђевојка на ухо њезино жицу извлачити и мотати, и одмах буду готове. Кад ђевојка у вече маћеси да велику кокошку, маћеха јој се врло зачуди, па јој сјутридан да још више куђеље, а кад она и ово опреде и смота као и оно прије и у вече донесе
159 кокошку готову, она| помисли у себи да то њој помажу њезине другарице, па јој трећи дан да још више куђеље, али крадом пошаље за њом и своју кћер да гледа ко то њој помаже прести и мотати. Кад се ова послана ђевојка привуче те види како крава куђељу узима и жваће а пасторка на њезино ухо пређу мота, она се врати кући и каже све матери својој. По том маћеха навали на свога мужа да се крава она закоље; муж је изнајприје жену од тога одвраћао, али најпослије кад се жена није шћела оканити, пристане и он на то, и каже јој да ће је у тај и у тај дан заклати. Кад пасторка за то дозна она стане једнако плакати, а кад је крава запита за што плаче и она јој каже све што је и како је, рече јој крава: „Мучи ти, не плачи, већ кад мене закољу, да не

једеш од мене меса, већ кости моје да поку-
пиш, па да их за кућом под тијем и под тијем
каменом закопаш у земљу, па кад ти буде кака
невоља, дођи на мој гроб и наћи ћеш помоћ.“
Кад краву закољу и месо јој стану јести, ђевојка
није шћела окусити изговарајући се да није гладна
и да не може, него покупи све њезине кости па
их закопа ђе јој је крава казала. Ђевојци је овој
било име Мара, али како је послије тога највише
радила и слушала у кући: носила воду, готовила
јело, прала судове, мела| кућу и радила све остале 160
кућевне послове, и како се тако највише око ватре
налазила, прозову је маћеха и њезина кћи *пепе-
љугом*. Једном у нећељу маћеха опремивши се са
својом кћери у цркву проспе по кући пуну ко-
пању проса па рече пасторци: „Ти пепељуго! ако
ово све просо не покупиш и ручак не зготовиш
док ми из цркве дођемо, убићу те.“ Пошто оне
отиду у цркву, ђевојка сирота стане плакати го-
ворећи у себи: „За ручак ми није бриге, ласно
ћу га зготовити, али ко ће толико просо поку-
пити!“ У том јој падне на ум што јој је крава
рекла ако кад буде у невољи да иде на њезин
гроб и да ће наћи помоћ, па отрчи одмах онамо,
кад тамо, али шта да види! на гробу стоји вели-
качки сандук отворен пун свакојакијех драгоцје-
нијех хаљина, а на заклопцу његову два бијела
голуба, па јој реку: „Маро! узми из сандука ха-
љине које хоћеш, па се обуци и иди у цркву, а
ми ћемо просо покупити и остало све уредити.“
Она весела узме прве хаљине с врха све од саме
свиле, пак се обуче и отиде у цркву. У цркви

све се, и женско и мушко, зачуди њезиној ље-
поти и њезинијем хаљинама, а највише што нико
није знао ко је она и откуда је, а особито јој се
зачуди и око на њу баци царски син који се онђе
161 десио. Кад буде| испред свршетка летурђије, она
се из цркве искраде па бјежи кући, па свукавши
своје хаљине остави их у сандук, а он се сам за-
твори и нестане га, а она брже к ватри, кад тамо
а то просо покупљено, ручак готов и све уређено.
Мало постоји, ал' ето ти јој маћехе са кћерју сво-
јом из цркве, и врло се зачуде кад виде све уређено
па и просо покупљено. Кад буде у другу нећељу,
маћеха се са својом кћерју опет спреми у цркву и
на походу проспе још више проса по кући па
каже пасторци као и прије: „Ако то све просо
не покупиш и ручак не зготовиш и остало све не
уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те.“ По-
што њих двије отиду у цркву, пасторка одмах к
материну гробу, кад тамо, а то сандук опет отво-
рен као и прије и на заклопцу стоје два бијела
голуба, па јој реку: „Обуци се ти, Маро, па иди
у цркву, а ми ћемо просо покупити и остало све
уредити.“ Онда она узме из сандука хаљине све
од чистога сребра, пак се обуче и отиде у цркву.
У цркви јој се опет зачуди све још више него
прије, а царев син очију не сметаше с ње; али
кад буде испред свршетка летурђије, она се из-
међу народа некако украде, те бјежи кући, пак
се брже боље свуче и хаљине остави у сандук,
па к ватри. Кад јој маћеха са својом кћерју дође
162 из цркве,| још већма се зачуде кад виде просо
покупљено, ручак готов и остало све уређено, и

никако се нијесу могле дочудити. Кад буде у трећу
неђељу, оне се опет спреме у цркву, па на по-
ходу маћеха проспе још више проса по кући и
каже пасторци као и прије: „Ако ово просо све
не покупиш, ручак не зготовиш и остало све не
уредиш док ми дођемо из цркве, убићу те.“ По-
што оне отиду из куће, пасторка одмах к мате-
рину гробу и нађе опет сандук отворен и на за-
клопцу два бијела голуба који јој реку да се обуче
и да иде у цркву а да се не брине ни за што у
кући. Онда она узме из сандука хаљине све од
суха злата пак се обуче и отиде у цркву. У цркви
јој се сви зачуде још већма, а царев је син био
намислио да је не пушта као и прије, већ да је
чува да види куда ће. Кад буде испред свршетка
летурђије те она пође да иде, а царев син за њом
устопице, и тако она између народа провлачећи
се и бјежећи некако јој спадне папуча с десне
ноге, и она не имајући кад тражити је побјегне
босонога а царев син узме јој папучу. Дошавши
она кући свуче се и хаљине остави у сандук па
одмах к ватри као и прије. Царев син по том
зађе с оном папучом њезином да је тражи по
свему царству огледајући свакој ђевојци папучу
на ногу, али којој дуга, којој кратка, којој уска, 163
којој широка, не може ни једној да пристане. И
тако идући од куће до куће дође и кући њезина
оца. Маћеха њезина кад је виђела да ће царев
син доћи и њиховој кући да тражи ону ђевојку,
она њу пред кућом сакрије под корито. Кад царев
син дође с папучом и запита имају ли каку ђе-
војку у кући, она му каже да имају и изведе му

своју кћер. Кад јој папучу он огледа на ногу, али јој папуча не може ни на прсте да се навуче; онда царев син запита имају ли у кући још каку ђевојку, а она му каже да немају више никаке. У том пијевац скочи на корито пак запјева: „Кукуријеку, ево је под коритом.“ Маћеха повиче: „Иш, орао те однио!“ Царев син чувши то, потрчи брже боље ка кориту те га дигне, кад тамо, а то под њим она иста ђевојка што је била у цркви и у онијем истијем хаљинама у којијем је трећи пут била, само без папуче на десној нози. Кад је царев син угледа, он се готово обезнани од радости, па јој брже боље папучу назује на десну ногу, и видећи да јој је не само таман на ногу него да је управо и онака као и она што јој је на лијевој нози, одведе је своме двору и ожени се њоме.

---

164 33.

Зла маћеха.

Био некакав чоек врло богат и имао злу и преопаку жену с којом се други пут вјенчао, а имао је од прве жене само једну шћер благу као андио, добру као крух, да јој у ономе мјесту није друге било, а при том бијаше и лијепа као вила од горе, висока као јела, а танка као шибика, а румена као јабука и у лицу бијела као горски лијер. Али враг који вазда о злу настоји, потакне ову маћеху да није могла своју пасторку колико крв на очима

виђсти, и много би је пута шћела убити или ђе обестрвити да је од свога мужа смјела. Једном дође заповијест од цара да сваки ко пушку носи иде на војску, те пође и ови чоек, и кад је хтио кренути дозове своју жену и закуне је свакијем клетвама да му чува шћер да јој се не би што догодило доклен се он с војске врати; и она му се кучка закуне и обећа да ће је љубити и чувати као своје два ока у глави. Кад муж њезин отиде, она ти богме у та исти час дозове слуге и нареди им да сјутра зором одведу ову сироту ђевојку као у прошетњу у једну оближњу гору, и кад је у гору уведу, да је заведу стрампутицама и збан|де 165
од пута нека је убију и њезине двије руке осјечене до иза шака и срце да јој донесу, а ако ово не донесу, рече им и запријети да ће она то од њих мјесто пасторке урадити. У јутро у просвитање устану слуге и приправе се на пут, и отиду те пробуде ђевојку казујући јој да им је госпођа њезина маћеха наредила да је воде у прошетњу, на које она сирота не знајући шта јој се приправља добровољно пристане и шњима се упути. Кад дођу у некаку густу шуму заведу је како им је она бездушница наредила, свежу је за једно дрво и хоћаху је убити, али је стаде писка и видећи да је преварена почне молити, плакати и заклињати да је не убију, али кад јој они казаше како им је заповједила госпођа и да друкчије не смију вако да обадва главом плате, онда им она опет рече: „Ах немојте ме убити, а просте вам моје руке, ево их посијеците, а и срце бих вам своје дала кад бих знала да бих без њега могла

живљети.“ Ражали се слугама те јој само руке
осјекоше а за срце договорише се да одговоре
госпођи да су га путем изгубили, и тако се на-
траг врате а њу несретњицу онако оставе саму
у пустињи без рука и без и чесове помоћи. Кад
дома дођу, јаве госпођи као што су се договорили
166 и она их| обдари. Али Бог као Бог — хвала њему
и слава! — у они час у који су њојзи руке осје-
чене, учини те оцу њезину дође у сну некакав
чоек и рече му: „Врати се дома овај час, јер је
твоја шћер живот изгубила по заповијести твоје
безбожне жене, него тражи у војсци црна коња
без биљега, бијелу бедевију без биљега, ата врана
пријед нејахана и ждребну кобилу, и од свакога
узми по три длаке репне, изгори на огањ, па они-
јем прахом поспи ране својој шћери, те ће одмах
бити као што је пријед била.“ Кад се пробуди
несретњи отац, вас забуњен нађе све како је снио
и трчи трком дома. Кад дома упита жену за шћер,
она му одговори да је негђе одбјегла и да не зна
ђе је, но он скочи на њу и на слуге говорећи
ако му не кажу ђе му је шћер да ће их све са-
бљом искомадати. Жена аша те аша, а слуге богме
препану се и све једно по једно кажу што је и
како је било, те он запучи пред собом двије своје
слуге с голом сабљом у руци, а они пред њим ка-
зујући му пут дођу у ону гору, кад ли нађу ђе-
војку више мртву него живу, нешто од муке без
рука, нешто од глади и самотиње а нешто од
страха. Пошто је отац виђе заплака се па паде
над њом, и видећи је без рука посу је онијем
167 прахом од| репова коњскијех, те она оживље у

онп час и друге јој руке изникоше — не од меса, него од сухога злата. Тада он своју златноруку шћер одведе дома, а жену привеже коњма за репове и нареди својијем слугама те је тако одвуку до онога мјеста ђе су му шћери руке осјекли и онђе је коњи раскину, те пасју душу испусти.

34.

Маћеха и пасторка.

Била једна девојка која је имала маћију, па маћија на њу мрзила да је очима не види за то што је она била лепша од маћијине кћери коју је довела. Поред маћије омрзне на њу и њезин отац и стане је псовати и бити само да би жени угодио. Један пут рекне њему жена: „Хајде, човече, да ми ову твоју девојку пошљемо у свет нека себи срећу тражи.“ А он јој одговори: „А куда је знамо, жено, послати? куд је девојка сама пристала?“ Она му рече: „Ти, човече, ако не ћеш то учинити, ја не ћу с тобом живети, него ти њу сутра одмах води од куће, па је заведи где у шуму, одакле сама не ће знати кући доћи, а ти се укради од ње па бежи кући.“ Он сиромах| пристане на 168
то и рекне јој: „Барем спреми јој што на пут, да не умре први дан у шуми од глади.“ Маћија јој умеси погачу, па сутрадан како сване, заведе је отац далеко у шуму, па се украде од ње и врати се кући. Она сирота оставши сама тумарала је читав дан по шуми, али из ње никако није могла

изићи. У томе приспе и мрак и она се попне на једно дрво да преноћи, да је на земљи не би изело како звериње. И целу ноћ су курјаци по земљи испод ње урликали да је сирота од страха једва жива остала. Кад у јутру сване, она сиђе с дрвета и пође опет по шуми не би ли како из ње изишла, али шума све гушћа а краја никако. Кад се прикучи опет вече, и она стане тражити згодно дрво за ноћиште, док у један пут опази где се нешто кроз помрчину у шуми беласа. Она помисли не ће ли то срећом бити каква кућа, па пође онамо. И заиста нађе кућу лепу и велику; врата су била отворена, она уђе унутра, кад тамо, собе не може лепше бити, и на асталу у једној соби свећа гори. Она помисли да је то кућа каквих пустаија, али се није страшила мислећи у себи: „Пустаија се боје само богати људи, а ја их се немам за што
169 бојати; казаћу им да ћу их свашта слушати и| радити за ону кору хлеба што ће ми дати.“ Па извадивши своју погачу из торбе прекрсти се и стане јести. Тек почне јести, ал’ ето ти једнога петла, који стане скакати за погачом, а она му стане по мало мрвити. Не постаја мало дође и једна мала вашчица, стане се око ње умиљавати, а она јој одломи парченце погаче па је узме на крило, почне је миловати, и хранити из руке. За тим дође и мачка, она и мачки одломи погаче па јој да. На један пут чује велики бат и мумлање, сва протрне кад види лава где у собу уђе, али лав одмах стаде махати репом, и око ње се умиљавати; она се мало ослободи, па пружи и њему погаче, и лав узме, па јој стане руку лизати и она се са свим осло-

боди па почне лава миловати и хранити погачом, док у један пут чује звеку од оружја, и хтеде од страха пасти, док ето ти у собу уђе некако створење у медвеђој кожи; петао, вашка, мачка и лав отрче одмах предањ, и стану се око њега умиљавати и цичати од радости. Она сирота ни помислила није да је то човек, него је мислила да је Бог зна кака зверка и чекала је само кад ће је спопасти и растргнути. Ал' то страшно створење скиде са лица медвеђу кожу, и збаци медвеђину
са себе, и сину сва соба од њего|вих златних ха- 170
љина. Девојка иза великога страха чисто се обезнани кад види у госпоским хаљинама прекраснога младића. Али он приступи к њојзи, и рече јој: „Не бој се, драга душо, ништа; ја нисам никакав рђав човек, ја сам царски син, па кад хоћу да ловим, дођем овамо, а ову медвеђину носим да ме ко не би познао, нити и ко зна да сам ја човек, до ти сад, него ко ме год види, мисли да сам кака авет и бежи од мене; и у ову кућу не сме нико да уђе, ни близу ње прође, јер виде и знаду да ја овде стојим, а ти једна ниси се плашила овамо доћи, ваља да си знала да ја авет нисам?“ Она му стане приповедати да она о њему и његовој кући ништа није знала, већ да је маћија отерала, и све редом искаже како је било. Кад он све чује, ражали му се здраво, па јој рече: „Маћија је на тебе мрзила, а Бог те милује; ја хоћу да те узмем; хоћеш ли поћи за мене?“ „Хоћу“ рекне она. Сутрадан он је одведе своме оцу у двор, и тамо се венчају. После некога времена измоли се она да иде да види свога оца, муж је пусти, и она се обуче

сва у злато, па дође к оцу. Отац јој није био код
куће, већ маћија која кад је види, уплаши се да
није пасторка дошла да јој се освети, и потрчи
пред њу говорећи: „Видиш, ја сам те на ту срећу
171 упутила.“ Па|сторка је загрли и пољуби се с њоме
и с њеном кћерју. Здраво јој жао буде што оца
није нашла код куће, али полазећи даде и маћији
доста новаца. Маћија за њом претећи песницом
рекне: „Чекај, несрећо! не ћеш ти сама тако ићи,
одмах сутра и моја ће ћи.“ Кад у вече дође јој
муж, а она почне му говорити: „Знаш шта је, чо-
вече! ја велим нека иде и ова моја девојка у свет
да тражи срећу, видиш, ону смо послали, па се
не враћа, може бити да до сад злато на њој трепти.“
Човек уздахне па пристане и на то. Сутрадан она
спреми својој кћери колача и печења па је оправи
са оцем у шуму. Отац је заведе као и ону прву,
па оде кући. Она кад види да оца нема, почне
тражити пут кући, па наиђе на ону кућу у шуми
одмах; уђе унутра, кад види да нигде никог нема
у целој кући, закључа врата, говорећи: „Сам Бог
да дође, не ћу му отворити.“ Извади из торбе пе-
чење и колаче па метне на астал и почне вече-
рати, ал' ето ти петла, вашке и мачке, стану се
око ње умиљавати да би им што дала, а она као
бесна: „До ђавола! немам ни ја колико ми треба,
а да дам вама.“ Па их почне тући, а вашка стане
дречати, а кад лав дреку чује долети, па шчепа
девојку, и сву растругне. Сутрадан дође царски син
172 са женом у лов, она| одмах позна своју сестру по
хаљини, покупи сву парчад од ње те однесе ма-
ћији, и нађе свога оца код куће, он се врло об-

радује кад види своју кћер за царским сином удату. А кад чује шта је са жениним кћерју било, жао му буде, „али јој је“ рече „мати то заслужила код Бога, јер је на тебе бадава мрзила. А ено је“ вели „на бунару, идем да јој кажем.“ Кад жена чује шта је од њене кћери, она почне човеку говорити: „Ја, човече, не могу твоје кћери очима гледати, већ хајде да ми њих обоје убијемо, ако не ћеш, ја ћу сад скочити у бунар.“ „Па скочи!“ одговори човек „ја свога детета убити не могу.“ „Добро кад не ћеш, и ја је гледати не могу.“ Па скочи у бунар.

35.

Опет маћеха и пасторка.

Био човек удов и имао једно мушко и једно женско дете, па се ожени на ново и друга му жена доведе пасторку. Ова жена све је волела своме детету, а на оно двоје пасторчади мрзила и свакојако их мучила. Најпосле рече мужу: „Чујеш, човече; ја ове твоје деце више не могу гледати, него их води из куће, или не ћемо ни нас
двоје заједно хлеба јести.“ Човек је стане бла- 173
жити: „Та немој, жено, за Бога! куда знам с њима?“ „Макар куда,“ одговори жена, „одведи их у планину, па их остави у планини, што им драго.“ Најпосле наврати мужа те јој рече да ће сутра одвести децу у планину и онамо их оставити. А то све слушала његова кћи, па плачући каже брату своме, који је био млађи од ње: „Мој брате! наш

отац хоће сутра да нас одведе у планину, па да
нас онамо остави. Него знаш шта ћемо радити?
Да напунимо џепове пепела, па путем за собом
по мало да просипамо, кад у мене нестане, онда
ти, па ћемо после из планине по пепелу моћи
доћи кући.“ Кад буде у јутру они се сироте украду,
те напуне џепове пепела, и кад их отац зовне да
иду с њим, они пођу. Идући тако за дуго деца
су просипала за собом по мало пепела. Кад их
отац доведе усред шуме, рече им: „Седите овде
мало, сад ће тата доћи.“ Деца седну, и он се тако
украде од њих и отиде кући, а деца чекајући онде
оца огладне, и кад буде пред ноћ, она се по пе-
пелу врате натраг кући; али кад дођу тамо, не
смедну одмах ући унутра, него се под стрехом са-
крију крај пенџера да чују шта се у кући ради и
говори. У то време човек и жена били су за ве-
чером, па пошто вечерају, рекне жена: „Да је
174 овде сад оно| наше двоје деце, дали бисмо им ово
мало корица, те би и они могли вечерати.“ А деца
онда кроз пенџер: „Ево нас, мајко!“ па утрче
унутра. Кад их запитају како су дошли, мушкарац
каже управо да су дошли по пепелу. Кад деца по
том вечерају и легну спавати, жена опет навали
на човека да их сутрадан одмах води опет, а она
ће пепео сакрити. Деца то чују опет, па кад у
јутру рано устану, не нашавши пепела накупе ме-
киња у џепове, па кад их отац опет поведе у пла-
нину, они стану по мало просипати мекиње. Кад
их отац одведе далеко у шуму, он им наложи
ватру, па узевши тикву пође као на воду рекавши
деци да седе код ватре, а он ће сад доћи, и тако

се од њих украде и отиде кући, а деца остану
сама у планини. Деца су дуго седила код ватре
и чекала оца, а кад виде да њега нема, а ноћ се
прикучи, она пођу по мекињама кући, кад тамо,
а то некаке зверке наишле те мекиње све појеле.
Деца кад то виде, бризну плакати па се врате к
ватри. У том ударе онуда некаки Чивути, па кад
опазе ватру, дођу к деци па их запитају шта раде
онде, и имају ли још кога онде, а пошто им деца
приповеде све шта је и како је, реку им Чивути
да иду с њима и да ће им у њих добро бити.
Деца пристану на то и пођу с| Чивутима, и Чи- 175
вути их одведу својој кући. Они код куће нису
никога имали до само једну матер, па кад дођу
кући, мушко дете затворе да се гоји а девојку
оставе да им матер слуша. Кад се дете добро
ухрани и угоји, Чивути полазећи на посао некакав
заповеде матери да га испече па кад дођу довече
с посла да га поједу. Девојчица је за оно време
што је код Чивута провела, била увеџбала нешто
Чивутски, те је разумела што су Чивути матери
казали за њенога брата, па отиде и каже брату:
„Брате, данас Чивути одоше некуда и заповедише
матери да те испече; него ми да гледамо да бабу
туримо у пећ.“ Кад буде после подне, ужари баба
пећ и изведе дете да га у њу тури, па му рече
да седне на лопату. Онда девојчица рече баби:
„Мајко! он је још млад и нејак, па не зна како
то треба, него седи ти најпре да он види.“ Баба
то учини и седне, а они за лопату те с њом у пећ
и баба се испече. Онда деца бежи из куће, и бе-
жећи дођу на једну воду и на њој нађу мост, те

брже пређу на ону страну и дођу у шуму. Кад
Чивути у вече дођу гладни кући, викну матер да
им донесе јести, али у кући нигде никога, него
176 осете мирис од печења, кад извуку печење из пе|ћи,
познаду своју матер па брже боље за децом у по-
теру. Кад дођу на ону воду, а то ударила плаха
киша и мост однела, и они не могавши прећи преко
воде, врате се натраг. Деца тумарајући којекуда
по планини најпосле дођу на један извор, и код
онога извора нађу једну жену, и назову јој помози
Бог! па се напију воде и седну да се одморе.
Онда рече жена девојчици: „Ћерко! да ти легнем
главом на крило да ме мало поиштеш.“ А она јој
одговори: „Драге воље, мајко.“ И тако жена легне
девојци главом на крило, па је онда запита откуда
су њих двоје. Девојче јој плачући приповеди све
шта је и како је, па јој најпосле рече: „Мајко!
како ти мирише глава!“ Онда жена устане с ње-
зина крила, погледи жалосну и плачну девојчицу,
па јој рече: „Куд год ходила, сретна била, кад
плакала, бисер ти ишао из очију место суза, и
кад говорила, ружа ти златна из уста излазила!“
После тога жена покаже деци куда ће изаћи на
пут, и деца отиду а жена остане код извора. Деца
изишавши на пут отиду кући. Девојчица како опази
маћију и оца, бризне плакати, а маћија како види
да јој место суза бисер из очију иде, рашири руке,
па је стане грлити и љубити: „Благо мени кад си
177 ми дошла!| А где си ми тако била?“ Девојчица
кад стане приповедати, а из уста све златна ружа.
Онда се маћија још већма зачуди, па је запита:
„Где си таку благодет на себе добила?“ Девојчица

јој каже како су у планини ту и ту нашли жену
на извору па је жена благословила. Онда маћија
запита: „А је ли та жена још тамо? да и ја
своју кћер к њој пошљем да добије ту благодет.“
Девојчица јој одговори да је иза њих онде оста-
ла. И тако маћија стане говорити својој кћери
да иде онамо, а она се затезала и супротила, еле
најпосле мати је којекако намоли и она отиде и
нађе ону жену на извору. Кад дође на извор, ме-
сто да јој назове помози Бог, не рече јој ништа,
него у себи промрмла: „Ето оне жентурине, убио
је Бог!“ Па се напије воде и седне код извора
као што су јој казали. Жена одмах приступи к
њој па јој рече: „Да ти легнем главом на крило
да ме мало поиштеш.“ А она јој одговори: „Хоћу
да, Бог зна каква ти је главурина,“ и стане пла-
кати: „Не бих ја ни дошла овамо, да ме није моја
матерешина отерала.“ Онда је жена погледи, па
јој рече: „Тамо њој крваве сузе из очнју летеле
кад плакала, а кад говорила, тамо она прскала и
балила те те не могли људи слушати.“ После тога 178
девојка се врати кући мајн својој, а маја је једва
дочека и рашири руке пред њу, а кад она про-
говори, стане прскати и балити, да се мати упро-
пасти шта јој је. Девојка онда окрене плакати:
„Ти си ми крива,“ а сузе крваве полете јој низ
образе. — За ону се сироту девојку после про-
чује до цара, те цар пошље по њу и узме је за
свога сина, а она узме и свога брата к себи, те
су тако сретно живели. А она друга девојка са
својом матером и очухом остане онако.

36.

Како су радиле онако су и прошле.

Била једна девојка па имала маћију, и маћија
имала кћер што је довела, па мрзила на пасторку,
тукла је и грдила откуд је год ишла, патила је
глађу и голотињом да би је само какогод са света
нестало; ал' што је она њу горе држала, то је
она све здравија и лепша бивала. Кад маћија види
да јој овако досадити не може, отера је од куће
кад јој је отац некуд на пут био отишао. Она
ишла не знајући ни сама куда, најпосле заиђе у
шуми, па тумарала тамо амо тражећи куд ће да
изађе, док смотри на далеко ватру где се светли
179 па онда хајд' к оној страни откуд је ва|тра светлила.
Кад тамо а то мала колебица, непочишћена
и у њој ватра раштркана и већ се згорела. Она
лепо узме метлу па почисти колебу, ватру склони,
и још дрва донесе те бољу наложи на седне да
чека ко ће доћи. Кад у вече, Боже! дува ветрина,
крше се дрва мислиш све ће из корена извалити.
Она се сакрије за колебу дркћући од страхоте,
ал' ето ти ала иде, како дође у колебу, стаде мирисати
па рече: „Овде има рајска душа; изађи,
рајска душо! не ћу ти ништа.“ Девојка изађе, онда
јој ала каже: „Јеси ли ти моју колебу почистила
и моју ватру наложила?“ А она одговори: „Јесам.“
„Добро,“ каже ала, „сад ме мало поишти.“ Девојка
седне, ала јој метне главу на крило и почне
да је поиште, кад тамо, али глава пуна црви, па
смрди као буба. „Смрди ли моја глава? девојко!“
запита је ала; а она одговори: „Не смрди, мајко!

већ мирише као смиљ.“ Сутрадан рано полазећи ала девојци заповеди да нахрани њену живину и да скува вечеру. Девојка стане мамити живину, кад ал', Боже! скупише се еје, совуљаге, вране, курјаци, лисице, јазавци, творови, што је год у Бога животиње, све се скупи на храну; девојка их лепо нахрани, и све се разиђе. Кад у вече опет дође ала, запита је је ли нахранила њену живину.
„Јесам“ каже. Пошто је тако стајала неко време 180
код але, рекне јој ала: „Ако хоћеш, иди кући; за то што си ме лепо служила узми од оних сандука који хоћеш, па понеси кући.“ Девојка узме најлакши сандук, а ала је запита за што узима најлакши. „Знам“ вели „да у њему најмање има; а ја за ово неколико дана нисам више ни заслужила.“ И тако отиде, кад дође кући са сандуком и отвори га, а то у њему све сами дукати! Кад маћија то види она одмах отера и своју кћер да донесе сандук дуката. Њена кћи наиђе на ону исту колебу; ал' нити је хтела ватре стакнути, ни спремити. Кад у вече дође ала онако исто с ветром, запита је: „Рајска душо! што ниси моју ватру стакла и моју колебу почистила?“ А она јој одговори: „Нисам ни код своје куће чистила.“ „Добро, добро,“ каже ала. „а ти ме мало поишти.“ Тек девојка завири у главу, стане пљувати: „Пи! чудна смрада! ја те богме не могу поискати.“ „Добро, добро!“ опет каже ала. — Сутрадан ала опет оде а њој заповеди да живину нахрани, кад девојка види каква је живина, узме батину, па ком ногу, ком главу, ком крило одбије, и тако све растера. Кад у вече дође ала, запита је је ли живина нахрањена. —

„Јесте да! каква ти је оно ђаволска живина? Ка-
181 ква је онако сам је и нахранила,| батином.“ „Добро, добро,“ каже јој ала. Кад буде у јутру, каже јој да иде кући: „Доста си ме“ вели „служила; ето узми који хоћеш од тих сандука па носи кући.“ Девојка избира најтежи, па однесе. Кад га донесе кући, брже и она и маћија отворе га да виде силно благо у онако тешком сандуку. Кад се надвире над сандук, а две гује искоче из њега па једна матер а једна кћер за очи, те им испију очи. Како су право радиле онако су и прошле.

37.

Зла жена.

Путовао некуд чоек са женом, па ударе преко ливаде скоро покошене, онда чоек рече: „Ала, жено! лијепо ти је ова ливада покошена!“ А жена: „Зар ти је напало на очи, те не видиш да то није кошено, него стрижено!“ А чоек опет: „Бог с тобом, жено! Како ће се ливада стрићи? то је кошено, его видиш откоса.“ — И тако чоек доказујући да је кошено, а жена да је стрижено, сваде се и чоек удари жену, па јој стане викати да ућути; а жена пристане поред пута уз чоека, па му унесе два

I (прва приповетка), 4. — 11: стрижући. 30: и пође. 32: нећеш живот. 35: срећа ту. 40: живити. 47: осиједила. 55: нећу. 61: растанусе. 73: у нутра. 81: зашто не ће. 92: већег.... овим. 97: оног. 103: побацио љекарину. 108: онда каже. — *Место речи* јама *свуда* рупа.

прста под очи, и њима стригући као ножицама,
стане викати: „Стрижено! стрижено! стрижено!“
Идући| она тако поред пута, а не гледајући преда 182
се него чоеку у очи и у своје стрицкање, нагази
на некакву јаму, која је од озго била покривена от-
косима, и у њу упадне. Кад види чоек ђе се она
стровали и замкне у јаму, а он рече: „А! тако
теби ваља!“ Па отиде својим путем и не надвиру-
јући се над јаму. Послије неколика дана ражали
се чоеку па стане у себи говорити: „Хајде да је
извадим, ако још буде жива! Кака је така је; а
може бити да ће се у напредак што и попра-
вити;“ па узме уже и отиде над јаму, па пусти
уже у јаму и стане викати да се ухвати за уже,
да је извуче на поље. Кад већ опази да је уже
затегло, а он онда повуци! Кад већ уже прикупи
близу краја, али има шта виђети: мјесто жене,
ухватио се за њега ђаво, с једне стране бијел
као овца, а с друге црн као што и јест. Чоек се
уплаши, па пође да упусти уже, а ђаво повиче:
„Држи, да си ми по Богу брат! извуци ме на
поље, па ме убиј ако ми не ћеш живота покло-
нити; само ме избави одавде.“ Чоек прими за
Бога, и извуче ђавола на поље. Ђаво одмах за-
пита чоека каква га је ту срећа донијела да га
избави, и шта је тражио у тој јами; а кад му
чоек каже да му је ту прије неколика дана упала
жена, и да је дошао сад да је из|вади, онда ђаво 183
повиче: „Шта, побратиме, ако Бога знаш! Па то
твоја жена! и ти могао с њом живљети! И опет
дошао да је извадиш! Та ја сам у ту јаму упао
прије толико времена, па ми је из најприје истина

било тешко, а послије сам се био којекако навикао; али како та проклета жена дође к мени, мало за ова неколика дана не цркох од њезина зла: саћерала ме била у крај, па видиш како ми је ова страна што је била од ње, осијеђела, све од њезина зла! — Прођи је се, ако Бога знаш! Остави је ту ђе је; а ево ја ћу тебе учинити честита, што си ме од ње избавио" па ишчупа из земље једну травку, и пружи је чоеку: „на ти ову траву, те је остави; а ја идем, па ћу ући у кћер тога и тога цара; из свега ће царства доћи љекари и попови и калуђери да је лијече и да мене ћерају, али ја не ћу изићи доклегођ ти не дођеш; а ти се начини љекар, па и ти дођи да је лијечиш, и само је окади овом травом, а ја ћу одмах изићи, по том ће теби цар дати своју кћер, и узеће те да царујеш с њиме." Чоек узме траву, те остави у торбу, па се опрости с побратимом и растану се. Послије неколико дана пукне глас да је болесна царева кћи: ушао ђаво у њу. Скупе
184 се из цијелога царства| љекари и попови и калуђери, али залуду, не може нико ништа да учини. Онда чоек узме торбу с травом, те објеси о врату, и узме штап у шаке, па запали пјешице у царску столицу, и управо у цареве дворе. Кад се прикучи собама ђе болује царева кћи, види ђе лете љекари и љекарице; попови, калуђери и владике чате молитве, свјештавају масла, држе денија, и зову ђавола да изиђе, а ђаво једнако виче из ђевојке и руга им се; пође и он тамо са својом торбом, али га не пуштају унутра; онда он отиде у кућу управо царици, па јој каже да је и он

љекар, и да има траву којом је он до сад ишћерао неколико ђавола. Царица, као свака мати, скочи брже боље и одведе га ђевојци у собу. Како га ђаво опази, он му проговори: „Ту си, побратиме?“ — „Ту сам.“ — „Е добро! а ти чини своје, па ћу ја изићи; али ти више да не идеш за мном ђе се ја огласим, јер не ће добро бити“ (ово су они тако говорили да нико други није могао чути ни разумјети осим њих двојице). Чоек извади своју траву из торбе, те окади ђевојку, а ђаво изиђе, и ђевојка остане здрава као од мајке рођена. Сви остали љекари као посрамљени разиђу се куд који, а овога загрле цар и царица као свога сина, па га уведу у ризницу, те га преобуку и даду за њега своју јединицу кћер, и по- 185
клони му цар пола царства свога. Послије некога времена отиде онај исти ђаво те уђе у кћер другога већега цара, који је био комшија с овијем. Ударе свуд по царству тражити јој лијека, а кад не нађу, онда разберу како је и овога цара кћи била тако болесна, па је излијечио некакав љекар, који је сад његов зет. Тада онај цар напише књигу своме комшији, и моли га да му пошље онога љекара што му је кћер излијечио, да излијечи и његову кћер од онаке болести, па ће му дати што гођ иште. Кад то цар каже своме зету, а зет се опомене што му је најпослије казао побратим на растанку, па не смије да иде, него се стане одговарати да је он већ побацио лијечење, и да више не зна лијечити. Кад то одговоре ономе цару, а он пошље другу књигу, и каже да ће дигнути војску и заметнути крајину ако му цар

не пошље свога љекара. Кад овом цару дође такови глас, он каже свом зету да друкчије бити не може, него да треба њи. Кад се царев зет види на невољи, спреми се и отиде. Кад дође царевој кћери, а ђаво се зачуди, па повиче: „А! побратиме, шта ћеш ти овђе? Нијесам ли ја теби казао, да ти више не идеш за мном?“ — „Е! мој
186 побратиме!“| проговори царев зет, „не идем ја да тебе ћерам из цареве кћери, већ те тражим да те питам шта ћемо сад? изишла моја жена из јаме, па што тражи мене, којекако; али тебе! што ми је нијеси дао извадити из јаме.“ — „Шта наопако! изишла твоја жена!“ повиче ђаво, па скочи из цареве кћери, и утече чак у сиње море, и више се никад не врати међу људе.

38.

Дивљан.

Поп и ђак ходили кроз једну велику планину, па их оњђе ухвати ноћ. Видећи они да већ не могу тај дан приспјети куда су били наумили, стану гледати тамо амо кроз планину ђе би преноћили, и угледају огањ далеко у једној пећини. Примакну се они близу и назову: „Добар вече, има ли ко тамо?“ Кад ли шта виде? ни људи ни никога другог, до једног дивљег чоека с једнијем оком наврх главе. Запитају га: „Хоћеш ли нас пустити у кућу?“ Он им одговори да хоће. Али на врата од пећине бијаше приваљена велика плоча,

коју сто људи не би могло помаћи. Дивљан устане,
дигне плочу, пусти их унутра, па опет плочу на
врата привали; потакне им велики огањ и сјед|ну 187
гријати се. Пошто се мало разгрију, почне их див-
љан пипати иза врата, да види који је претљи да
га закоље и испече, и напипље попа претљега,
спопане га и убије, наврти на ражањ и метне крај
огња да се пече. Кад ђак то види, досјети се и
своме јаду, али утећи из пећине није могао ни-
како. Пошто се поп испече, зове дивљан ђака да
с њим једе, а ђак јадни не шћене, већ му одго-
вори да није гладан. „А хоћеш“ рече дивљан „и
на срамоту, ако не ћеш на лијепо.“ Ђак шта ће?
већ сједне с њим, дивљан проклети једе, а ђак
меће у уста па опет баца у крај. „Jeђи“ стане ви-
кати дивљан, „јер ћу и тебе сјутра овако.“ Пошто
се дивљан наједе, легне крај огња, а ђак почне
ђељати један мали шиљак. Упита га дивљан: „Шта
ђељаш та шиљак?“ Ђак му одговори да се код
оваца сједећи беспослен научио вазда тако ђељати,
па да га је и сад та вољa допала. Дивљан затвори
око и заспи, а ђак јадни видећи да се и њему
сјутра ножић под грло справља, домисли се те
они шиљак заврти дивљану у око и ослијепи га.
Дивљан слијеп скочи као махнит и ђаку рече:
„Нека, да је Богу хвала! извади ти мене ово једно
око, кад не умјех ја тебе обадва, али ми утећи
не ћеш.“ Кад у јутру сване, напипље дивљан врата
од| пећине и видећи да су затворена почне по пе- 188
ћини брбати тамо амо да ђака ухвати, али га не
могне наћи никако, јер је имао у пећини много
стоке, те се ђак домисли и огули једног овна, па

се обуче у ону кожу и измијеша међу овце. Див-
љан већ види да му од многе стоке не може ни-
шта, па пође на врата од пећине, отвори један
крај од врата и почне стоку вабити да једно по
једно избаца. Ђак у оној кожи овнујској стане се
примицати с овцама не би ли и њега избацио, и
тако мало по мало примичући се дође до њега,
дивљан га ухвати и избаци међу осталијем овно-
вима. Кад се ђак дохвати пољане, и види сву стоку
пред собом, викне дивљана: „Не тражи ме“ рече,
„ја сам већ на пољу.“ Дивљан кад види да му је
утекао, домисли се што ће, отвори врата са сви-
јем, и пружи му један штап говорећи: „Кад си
ми већ утекао, на тиови штап да ћераш стоку,
јер ти без њега не ће ни једна кренути.“ Ђак не-
сретни превари се, и пође да узме штап; али како
га се прихвати, пријену му један прст при њему;
виђевши да је погинуо стане скакати око дивљана
тамо амо да га не дохвати, у то падне му на ум
бритвица коју је при себи имао, извади је и оси-
јече они прст што му при штапу пријенуо био и
189 утече. Онда се| почне дивљану ругати и смијати
ћерајући пред собом стоку. Дивљан онако слијеп
пристане за њим, те тако дођу до једне велике
воде и ђак види да ће га већ моћи у воду уто-
пити, па почне звиждјети около њега ругајући му
се. Дивљан примичући се мало по мало да би га
ухватио примакне се управ над воду, а ђак му
онда притрчи иза леђа и тисне га у воду те се
дивљан утопи. Онда ђак с миром и с Богом оћера
стоку и дође здраво кући, али без попа.

39.

У цара Тројана козје уши.

Био један цар који се звао Тројан. У тога
цара биле су уши козје, па је редом звао бербере
да га брију; али како је који ишао није се натраг враћао, јер како би га који обријао, цар Тројан би га запитао шта је видео на њему, а берберин би одговорио да је видео козје уши; онда
би га цар Тројан одмах посекао. Тако дође ред
на једног берберина, али се овај учини болестан
па пошље свога момка. Кад овај изиђе пред цара,
запита га цар, што није мајстор дошао, а он одговори да је болестан. Онда цар Тројан седне те
га момак обрије. Момак бријући| цара опази да су 190
у њега козје уши, али кад га Тројан запита шта
је у њега видео, он одговори да није видео ништа.
Онда му цар да дванаест дуката и рече му да од
сад увек долази он да га брије. Кад момак отиде
кући, запита га мајстор како је у цара, а он му
одговори да је добро и да му је цар казао да га
свагда он брије и покаже му дванаест дуката што
је од цара добио, али му не каже да је у цара
видео козје уши. Од то доба овај је момак једнако ишао и Тројана бријао, и за свако бријање
добијао по дванаест дуката, и није никоме казивао
да цар има козје уши. Али га најпосле стане мучити и гристи где не сме никоме да каже, те се
почне губити и венути. Мајстор то опази па га
стане питати шта му је, а он му на много запиткивање најпосле одговори да има нешто на срцу,
али не сме никоме казати, „а да ми је“ вели „да

комегод кажем, одмах би ми одлахнуло.“ Онда му
мајстор рече: „Кажи мени, ја не ћу никоме ка-
зати; ако ли се бојиш мени казати, а ти иди ду-
ховнику, па кажи њему; ако ли не ћеш ни њему,
а ти изиђи у поље иза града, па ископај јаму те
завуци главу у њу па у три пута земљи кажи шта
знаш, па онда опет јаму затрпај.“ Момак избере
191 ово треће: отиде иза града у поље, па| ископа
јаму, те у њу завуче главу и у три пута рекне:
„У цара Тројана козје уши.“ Па онда загрне зем-
љу, и тако се смири и отиде кући. Кад после тога
прође неко време, али из оне јаме никла зова, и
три прута нарасла лепа и права као свећа. Чобан-
чад кад нађу зову, одсеку један прут и од њега
начине свиралу, али кад почну свирати, свирала
издаје глас: „У цара Тројана козје уши.“ То се
одмах разгласи по свему граду, а најпосле и цар
Тројан сам собом чује како деца свирају: „У
цара Тројана козје уши.“ Чувши то цар Тројан
одмах дозове онога берберскога момка, па га за-
пита: „Море шта си ти огласио народу за мене?“
А он се сиромах стане правдати да није никоме
ништа казао, али да је видео шта он има. Онда
цар истргне сабљу да га посече, а он се препадне
па све по реду искаже, како се земљи исповедао,
па како је сад на ономе месту нарасла зова, од
које свака свирала издаје онаки глас. Онда цар
седне с њим на кола и пође на оно место да види
је ли истина, кад тамо, али још само један прут
нађу. Цар Тројан заповеди да се начини свирала
од онога прута да види како ће свирати. Кад они
начине свиралу и почну свирати, а свирка издаје

глас: „У цара Тројана козје уши.“ Онда се цар Тројан увери да се на| земљи ништа не може са- 192
крити, па ономе берберину опрости живот, и после допусти да сваки може долазити да га брије.

40.

Цар Дукљан.

Био је један цар те се звао цар Дукљан. Један дан ловећи он по дубокијем алугама и густијем грменима угледа једно језеро те се шумке примакне к њему еда би што уловио. Наднесавши се мало над језеро угледа крилата коња и на њему крилата чоека златнијех коса дугијех до пета ђе из језера излази. Кад их цар виђе, потаја се и стаде вирке да гледа ђе ће шта ли ће ови чоек. Кад тек што на сухо изиде, сиде с коња и дохвати некаку свиралу дугу превјену и шарену као највећа змија и поче у њу свирјети да се од мила Бога не могаше слушати, и на ови глас поче се све камење и дрвеће шикати. Цар се уплаши па запне стријелу на овога чоека и љуто га обрани кроз обадва крила. Чоек падне с коња и врисне од муке и жалости да се до неба могаше чути, и завиче: „Моли Бога, чоече, те си ти мене виђео прије него ја тебе.“ Пошто цар виђе ђе обрани чоека, притрчи к њему с голом сабљом, а он| фук 193
те у језеро онако рањен; онда цар ухвати онога коња, узјаше га те с њим бјежи дома. Али теке што га бјеше узјахао, изникоше и краљу крила,

а краљ се препаде те сиђе с њега и ухвативши га за фузду поведе га, и мало идући нестаде му крила те тако дома дође. Дошавши дома каже све што се збило, и коња уведу у коњушницу међу остале коње. Царев син чујући за то језеро крене једно јутро кридимице од оца, те по казивању очину набаса на језеро, али не дође шумке него са запетом стријелом, али пријe него дође до језера упази изван језера једну жену средовјечну ђе расплетенијех коса плаче и њега гледа, те он на ономе мјесту паде у несвијест као мртав. У који час он ту заковрну, у та час они крилати коњ почне у царевој коњушници вриштати и крилима ударати да се од велике уке и треске и сав царев двор затресе. Цар скочи да види шта му је, док коњ рече цару: „Ако желиш сина свога жива видјети, врћи ме на мјесто оклен си ме довео.“ Цар се препане те онако на коња гола узјаше, кад се коњ пољa дохвати, прелеће као муња до језера. Кад тамо, види цар сина мртва прострта и над њим ону жену ђе плаче и ђе му очи вади једном длаком из главе. Цара стаде лелек за сином а коња вриска за оном женом, док завика
194 коњ: „Сада| мијењајмо сина за сина, а отац да му је прост.“ Онда она жена поврати очи цареву сину и задуне га, и кад оживље, даде га цару а он њојзи коња.

(Даклем се мисли да је коњ био син оне жене, а онај човјек што га је цар ранио његов отац.)

41.

Ђевојка, удовица и пуштеница.

Био чоек неожењен, па га једни нудили ђевојком, други удовицом, трећи пуштеницом. Сад он није знао коју ће узети, јер су по себи све три биле добре и лијепе; него отиде некаком старцу да га пита: или је боље узети ђевојку или удовицу или пуштеницу; а старац му каже: „Синко! ја ти на то не умијем ништа казати, него иди Премудроме (т. ј. Соломуну), он ће ти знати казати шта је боље: па дођи послије да ми кажеш шта ти је рекао.“ Онда чоек отиде Соломунову двору. Кад дође пред двор, питају га слуге шта ће, а он им каже да иде Премудроме. Онда га узме један слуга, те га уведе у двор, па пружи руку на једно дијете, које бјеше узјахало на штап па трче по двору: „Ено оно је Премудри.“ Чоек се зачуди, па помисли у себи: „Шта ће оно дијете мени знати казати! Али већ кад сам дошао довде, хајде да
видим| шта ће рећи!“ Па се онда упути к Соло- 195
муну; а кад дође к њему, он стане лијепо са својим коњем, па га запита шта ће, а чоек му каже све редом шта је и како је. Онда му Премудри одговори: „Ако узмеш ђевојку, ти знаш; ако узмеш удовицу, она зна; ако ли узмеш пуштеницу, чувај се мога коња!“ па се онда окрене, и чоека мало предре крајем штапа преко ногу, и стане

I (трећа приповетка), 14. — 3: зашто су. 10: отиде к Соломунову двору. 14: бијаше узјало. 29. на траг. 33: шишта онако рекао. 34, 37, 41: т. ј. 38: зато. 39: ћети *(два пута)*.

опет тркати по двору. Онда чоек помисли у себи: „Баш сам права будала! ја матор чоек, па сам дошао ђетету да ме свјетује како ћу се женити;“ па се врати натраг, и отиде оном старцу да га пита коме га је послао по свјет! Кад дође старцу, и вичући на њега и срдећи се каже му све како је прошао с Премудријем, онда му старац рече: „Е, мој синко! није то Премудри ништа узалуд рекао: ако узмеш ђевојку, ти знаш, то ће рећи: она ће држати да ти све знаш боље од ње, па ће те слушати како гођ ти хоћеш; ако узмеш удовицу, она зна, то ће рећи: она је већ једном била жена, па сад мисли све да зна, за то не ће те шћети слушати, него ће све шћети да ти заповиједа; ако ли узмеш пуштеницу, чувај се мога коња (па тебе штапом преко ногу), то ће рећи: чувај се да те не ожеже онако као што је и првог мужа ожегла.“

196

42.

Једна гобела у као а друга из кала.

Жена Премудрога Соломуна загледа се у некака другога цара, и намисли да остави првога мужа и да бјежи овоме другоме; али никако није могла да се украде, јер је је Соломун врло чувао; за то се договори с овијем другијем царем те јој пошаље нешто те попије па се учини као мртва. Кад она тако умре, Соломун јој осијече мали прст у руке да види је ли заиста умрла, и кад види да

жена не осјећа ништа него да је мртва, онда је
закопа. А онај цар нареди своје људе, те је ноћу
ископају и донесу њему и он јој опет некако по-
врати живот, и узевши је за жену стане с њоме
живљети. Кад Премудри Соломун дозна шта је
било од његове жене, он се дигне да је тражи,
и поведе са собом подоста наоружанијех људи,
па кад дође близу столице онога цара што му је
жену узео, остави људе у шуми казавши им кад
чују труба да затруби, онда да иду на њезин глас
њему у помоћ носећи сваки пред собом по зелену
шумнату грану, а он отиде сам у царев двор. Кад
тамо, а то жена са слугама сама у двору, а цар
отишао у лов. Кад жена опази својега првог мужа, 197
она се поплаши, али га опет некако превари те
га у једној соби затвори. Кад цар дође из лова
жена му каже да је дошао Премудри Соломун, и
да је у тој и у тој соби затворен: „него“ вели „иди
сад одмах к њему у собу те га посијеци; али се
немој шалити да и што почнеш с њим говорити,
јер ако га пустиш само једну ријеч да проговори,
превариће те.“ Цар с голом сабљом у рукама
отвори врата, и пође к Премудроме Соломуну да
му осијече главу. Соломун је мирно и без страха
сједио на јастуку, па кад види овога ђе иде к
њему са сабљом, а он се насмије. Кад цар то
види, није се могао уздржати да га не запита за
што се смије, а Соломун му одговори да се смије
ђе цар цара хоће да погуби на женском узглављу.
Цар га онда упита: „А да како?“ А Соломун му
одговори: „Ја сам већ у твојим рукама; свежи
ме па изведи на поље иза града те ме погуби на

видику, па прије него ме погубиш, заповједи да се три пута затруби у трубу да чује сватко и ко хоће да може доћи да види, па ће поћи и гора да гледа ђе цар цара губи.“ Цар то послуша особито да види да ли је истина да ће и гора поћи да гледа ђе цар цара губи. Па онда свеже Соломуна и метне га на једна проста кола, па га са
198 својим момцима и двора|нима поведе на поље да погуби. Кад су тако ишли, Соломун се кроз кола био загледао у предње точкове, пак се у један пут насмије. Цар који је поред њега јахао на коњу запита га што се смије, а он му одговори: „Смијем се гледајући како једна гобела у као а друга из кала.“ Онда цар окренувши главу од њега рекне: „Хвала Богу, људи говоре *Премудри* Соломун, а он будала!“ Кад у том дођу на мјесто ђе хоће да га погубе, цар заповједи те се један пут затруби. Како чују трубу војници Соломунови, они се крену. Кад се други пут затруби, они се стану примицати, али се људи нијесу виђели него само зелене гране пред њима као гора. Цар се томе врло зачуди и увјери се да је истина што му је Соломун казао, па заповједи те се затруби и трећи пут; у том Соломунови војници стигну на оно мјесто те Соломуна отму, а цара и све његове момке и дворане похватају и побију.

43.

Соломуна проклела мати.

Премудри Соломун једноћ у разговору рече пред матером својом да се свака жена може преварити. Мати га за то врло искара говорећи му да то није истина. Послије тога негђе Соломун 199
матери својој некако докаже да је и она као и остале жене. Мати се његова за то врло расрди па га прокуне да не умре док не види морске дубине и небеске висине. Пошто Соломун већ остари и већ му се досади живљети на овоме свијету, стане се старати како би се опростио материне клетве, да би могао умријети. Најприје сакује гвозден ковчег, велики како може он у њему сједити; на заклопцу овога ковчега утврди један крај од гвозденијех верига које су биле тако дугачке као што је од прилике мислио да је море дубоко. По том ушавши у ковчег заповједи жени да га заклопи па да баци у море а она да држи други крај од верига, па пошто ковчег падне на дно мора, онда да га извуче на бријег. Жена ковчег затвори и заклопи и баци у море; али докле је још држала крај од верига и није могла ковчега да извуче, дође неко те је превари да су Премудрога с његовијем ковчегом заједно већ одавно рибе прождрле и да га већ никад на сухо извући не може, већ нека пусти крај од верига, па нека иде кући. Онда она вериге испусти, те све са превеликом тежом својом притисну Премудрога у ковчегу на дну мора. Послије тога ђаволи нађу светога Јована штаку и капу и одежду,

па се сваде не знајући како ће то подијелити, и најпослије реку: „Хајдемо к Премудроме да нас он намири.“ И тако дознавши ђе је Премудри, отиду к њему на дно мора, и дозвавши га кажу му за што су дошли; а он им из ковчега одговори: „Како ћу вас ја из ковчега намирити, кад нити видим вас ни онога око чега се свађате? Него ме изнесите на бријег па ћу вас онда намирити.“ Ђаволи онда одмах узму ковчег с Премудријем те изнесу на бријег. Кад Премудри изиђе из ковчега и узме у руке од ђавола оно око чега су се посвађали као да види шта је и шта које вриједи, он прекрсти штаком, а ђаволи се одмах разбјегну куд који, те њему остане све. Тако је Премудри виђео морске дубине, па онда стане мислити како ће још виђети небеске висине. За то ухвати два ноја, па им за неколико дана не да ништа јести док добро огладне, па им онда привеже за ноге велику котарицу у коју он уђе и сједне држећи рукама више себе и више нојева на дугачком ражњу печено јагње. Нојеви желећи да би пециво дохватили, полете у висину и тако су све лећели докле Премудри не удари ражњем у небо, па онда обрне ражањ на ниже те га нојеви снесу на земљу. Тако је виђео и небеске висине и послије је умро.

44. 201

Лаж за опкладу.

Послао отац дијете у воденицу, па му казао да не меље нигђе у воденици ђе нађе ћоса. Кад дође дијете у једну воденицу, а то у њој сједи ћосо: „Помоз' Бог, ћосо!“ — „Бог ти помогао, синко!“ — „Бих ли ја могао ту мало самљети?“ — Би, за што не би, ево ће се моје сад изамљети, па онда мељи колико ти драго.“ — Али дијете помисли шта му је отац рекао, па изиђе на поље и пође уз поток у другу воденицу. А ћосо брже боље узме мало жита, па отрчи другијем путем прије ђетета, те и у оној воденици мало заспе. Кад дијете дође у другу воденицу и види да је и у њој ћосо, а оно пође у трећу; а ћосо опет узме мало жита, па отрчи другијем путем прије ђетета и у трећу воденицу, те заспе; тако и у четврту. Кад се већ ђетету досади, онда помисли у себи: ваља да је у свакој воденици ћосо; па спрти своју торбу с леђа и остане да меље с ћосом. Кад се ћосино изамеље, и дијете заспе своје, онда ћосо рече: „Хајде, синко, да умијесимо колач од твога брашна!“ Дијете једнако држи у памети што му је отац казао да не меље
у воденици ђе нађе ћоса, али сад већ помисли: 202
што је ту је; па рече ћосу: „Хајде де.“ Ћосо

I (друга приповетка), 9. — 2, 24: ћосу. 5: били и ја. 6: зашто. 10, 14: другим. 23: ћосу ... мисли. 33: што. 43: млого. 49, 58: пређем. 51: за ситну проју. 54: да и челца ... торбу проје. 55: пројом. 58: сва проја. 68: какву. 80: моја проја узрела, па је ... од ње. 85: сву проју. 101: неда. 110: цбан. 111: моју.

устане, па разгрне ђетиње брашно у мучњаку, а ђетету рече да доноси воду у прегрштима. Дијете стане доносити воду, и ћосо почне по мало закувавати; тако мало по мало док се све изамеље, и ћосо све брашно закува, па онда умијеси једну велику погачу, па разгрну ватру те је запрећу да се пече. Кад се погача испече и изваде је из ватре па прислоне уза зид, онда ћосо рече ђетету: „Знаш, синко, шта је? Ову погачу ако подијелимо, нема ни мени ни теби, већ хајде да лажемо, па који кога надлаже онај нека носи сву погачу.“ Дијете помисли у себи: већ се сад нема куда, па рече: „Хајде де! почни ти.“ Онда ћосо почне којешта лагати, овамо онамо, а кад се већ излаже и умори, онда му дијете рече: „Е, мој ћосо! ако ти више што не знаш, то је све ништа; стани да ја теби кажем једну праву истину. Кад ја бијах у младо доба стари чоек, онда ми имадијасмо много кошница, па бих их ја свако јутро бројио, и све бих челе пребројио, а кошница не могу. Кад једно јутро пребројим челе, а то нема најбољега челца; онда ја брже боље оседлам пијевца, па узјашем на њега, и пођем тражити
203 челца.| Кад доћерам траг до мора, а то он отишао преко мора, а ја за њим трагом. Кад пријеђем преко мора, а то чоек ухватио мога челца у ралицу, па оре за просо. Ја повичем на њега: „„То је мој челац; откуд теби мој челац?““ А чоек одговори: „„Брате! ако је твој, ето ти га.““ Па ми да челца, и још пуну торбу проса од изора. Онда ја упртим торбу с просом на леђа, а седло с пијевца пребацим на челца, те челца узјашем,

а пијевца поведем у поводу, да се одмара. Кад
будем преко мора, онда ми некако пукне једна
упрта на торби, те се све просо проспе у море.
Кад пријеђем преко мора, у том стигне и ноћ, а
ја онда сјашем с челца, па га пустим да пасе, а
пијевца свежем код себе, па му метнем сијена,
а ја легнем спавати. Кад у јутру устанем, а то
вуци дошли те заклали и изјели мога челца: лежи
мед! по долу до чланка, а по брду до кољена.
Онда почнем мислити у што ћу покупити мед. У
том падне ми на ум да имам једну малу сјеки-
рицу, па је узмем и зађем у шуму да уловим каку
звјерку да згулим мјешину. Кад тамо, а то двије
срне скачу на једној нози. Онда ја потегнем сје-
кирицом, те им пребијем ону ногу, па их ухватим,
те згулим с њих три мјешине, и покупим| у њих 204
сав мед, па притоварим на пијевца и однесем
кући. Кад дођем кући, а то ми се родио отац,
па мене пошљу Богу по водицу. Сад ја почнем
мислити како ћу се попети на небо, док ми паде
на ум оно моје просо што се просуло у море.
Кад тамо дођем, а то оно пало на влажно мјесто
па узрасло до неба; те ја уз њега хајде на небо.
Кад се горе попнем, а то моје просо узрело, па
га Бог пожњео и умијесио од њега хљеб, па удро-
био у вруће млијеко, те једе. Назовем му ја: По-
моз' Бог! А он ми одговори: Бог ти помогао; и
да ми водицу. Кад се вратим натраг, а то мојом
несрећом ударила киша, па дошло море и све
просо поплавило и однијело! Сад се ја забринем
како ћу сићи на земљу! Док ми падне на ум да
ми је дугачка коса: кад стојим до земље, кад

сједнем до ушију; па узмем нож, па све длаку по длаку одрезуј па навезуј. Кад стигне мрак, а ја онда завежем на длаци један узао, па останем на њему да преноћим. Али шта ћу сад без ватре! Кресиво сам имао, али нема дрва! У један пут падне ми на ум да имам у зубуну једну шиваћу иглу, па је извадим те исцијепам, па навалим ватру и сит се огријем, па легнем поред ватре спавати. Пошто заспим а мојом несрећом скочи варница те прегори длаку, а ја стрмоглав
205 на| земљу те пропаднем до појаса. Обрнем се тамо амо не бих ли се како извадио, а кад видим да се не да, онда брже отрчим кући те донесем мотику те се откопам, па однесем водицу. Кад дођем кући, а то жетеоци жању по пољу. Пригријала врућина, вољани Боже! да погоре жетеоци. Онда ја викнем: Камо што не доведете овђе ону нашу кобилу што је два дни дуга а до подне широка, а по леђима јој врбе порасле; нека начини хлад по њиви. Брже боље отрчи мој отац, те доведе кобилу, и жетеоци лијепо стану жети по хладу. А ја узмем жбан, па одем на воду. Кад тамо, а то се вода смрзла; онда ја скинем своју главу, те њом пробијем лед, и захватим воде. Кад донесем воду жетеоцима, а они повичу: „„камо ти глава?““ Ја се машим руком, а то нема главе, заборавио је на води. Онда се брже боље вратим натраг; кад тамо, а то лисица дошла па вади мозак из моје главе те једе; а ја полагано хајде хајде, те се привучем близу, па потегнем лисицу ногом у стражњицу, а она се уплаши, па од страха п..е, и исп..е тефтер; кад га ја отворим, а то

у њему пише: мени погача, а ћоси г...о.“ Онда дијете устане, па узме погачу и отиде кући, а ћосо остане гледајући за њим.

---

45. 206

Краљ и чобанин.

Некакав краљ имао је једну кћер, која је
била много лијепа. Ње се љепота била разгла-
сила по свијету. Ту су ти ишли краљеви и ца-
реви да је просе, или од чуда само да је виде.
Али отац њезин није је стио никоме другоме дати
до ономе који би се нашао мудрији од њега да
га како превари. То зачује на далеко један бо-
гати чоек, па крене из далеке земље, и про-
шавши многе земље и градове нанесе га једно
вече пут пред кућу једнога богатог чоека. Кад
запита може ли ноћити, домаћин га једва дочека
и одговори му да може, за што не би! Домаћин
ради госта одмах закоље брава, и кад га изнесу
за вечеру, оставе од њега главу чобану, који
бјеше у планини код стоке. Кад сјутрадан сване,
крене се путник даље својијем путем да проси у
краља ђевојку. Идући кроз планину нађе чобана
од оне куће ђе је био на конаку, и назвавши му
Божју помоћ, рече: „Добро пасеш!“ А он му од-
говори: „Пасем да их напасем.“ Путник опет рече:
„Ја сам синоћ у вас на конаку био.“ А чобан му
одговори: „Нека си био; пут те нанио.“ Онда 207
опет путник: „Кад сам дошао у ваш дом, за мене

су брава заклали.“ А чобан: „Кад људи долазе, за њих ваља месо да се и коже.“ Опет путник: „За тебе смо главу оставили.“ А чобан: „Глава глави и иде.“ Опет путник: „Чељад од куће метнуше је на полицу, а дође кучка па изједе.“ А чобан: „За њу је и била.“ Опет му рече путник: „Твој отац дође те уби ону кучку.“ А чобан: „Ако су је убили, то је и заслужила.“ Опет путник: „Пошто је убише, бацише је на буниште.“ А чобан: „Ако су је на буниште бацили, ођђе је и жива лежала.“ Кад путник чује ђе чобан тако на сваку одговара, врло се зачуди и помисли у себи да би он био добар за просца оне краљеве шћери, па му рече: „Тако ти вјере, примакни се ближе да још мало зборимо.“ А чобан му одговори: „Причекај мало док вратим овце.“ Па онда чобан отрчи те поврати овце, па се примакне ономе чоеку; а чоек му рече: „Ево сам кренуо к томе и томе краљу да просим у њега ђевојку, али он ђевојке своје не да никоме другоме дономе који би се нашао мудрији од њега да га како превари. А ја виђу да си ти хитре памети, и да умијеш добро и мудро зборити, би ли дакле пошао са мном к томе краљу, еда би ми како|
208 ђевојку испросио?“ На то рече чобан: „Ја ћу поћи.“ Па отоле заједно крену и дођу у град ђе је живљео они краљ. Кад дођу на краљева врата ођђе их дочека стража па их запита: „Куд идете?“ А они кажу стражи: „Ми идемо ка краљу да просимо ђевојку.“ А стража одговори: „Свакоме је слободно проћи ко иде да проси ђевојку.“ Па их пропусти. Кад изиђу горе пред краља, онда

они богати чоек проговори: „Помози Бог, наш
свијетли краљу!“ А краљ му помоћ прихвати:
„Бог вам добро дао, ђецо!“ Па онда рече ономе
богатом чоеку: „Што је дошао оки влах у гру-
бој роби?“ А чобан не даде чоек да одговара,
него се сам утече и рече: „Ако сам ја влах у
грубој роби, ја имам више блага него они у ли-
јепој роби, и сувише имам три хиљаде оваца. Па
у једну дубодолину музем, у другој сирим, а у
трећу смок слажем.“ Онда му краљ рече: „То
је добро кад ти толико благо имаш.“ А чобан
прихвати: „Није ово добро, него је зло.“ А краљ
му рече: „Окле може бити зло кад ти кажеш
толико добро?“ Онда чобан одговори: „Е, вас ми
се поштети смок, и учини се гној.“ Онда краљ
рече: „Јазук! толико се штете учини.“ А чобан
прихвати: „То мене није зло, него ми је добро.“
А краљ рече: „Како, море?“ Тада чобан одго-
вори: „Ја узех плуг и во|лове, па узорах три 209
стотине дана, те све посијах шеницу.“ А краљ
му онда рече: „То је добро кад си толико ше-
нице посијао.“ А чобан прихвати: „Валај није
добро, но је зло.“ А краљ рече: „Што, јадан?“
Одговори чобан: „Прометну ми се она шеница:
све никоше букве и јеле.“ Тада краљ рече: „Ох,
ту би много штете!“ А чобан прихвати: „Ту мене
није штете, већ ми је корист.“ Вели му краљ:
„Како ти може бити корист кад ти се толико
шенице прометну?“ Чобан му одговори: „Јере
налеће једно јато чела, па све притиште оне бу-
кве и јеле, ни се вијђе гране ни коријена.“ Тада
вели цар: „То је добро кад толико долеће чела.“

А чобан прихвати: „Валај није добро, но је зло.“ Опет цар: „Што, море?“ А чобан одговори: „Припече сунце Илијнско, па се отопи они кљук и мед па се просу по долини вас.“ Тада краљ рече: „Валај и јест ту било зла.“ А чобан прихвати: „Валај није зла, него добра.“ Опет пита краљ: „Како, море?“ А чобан одговори: „Ја ухватих једну буху, и заклах је, па је одријех на мијех и набих три стотине товара.“ Тада краљ рече: „Валај баш јест то лажно зборити.“ А чобан одговори: „Ако је лажно зборити, ти си за истину вјеровао. Ја сам те доста преварио, него дај ђевојку, ја сам
210 је заслужио.“ Цар не могне ни| куд ни камо, него чобану да ђевојку, а чобан је да богату чоеку, а богат чоек да чобану силно небројено благо.

46.

Ко умије, њему двије.

Био стриц и синовац, па рече једноћ синовац стрицу: „Хајде, стрико, да идемо у чету.“ Стриц пристане и пођу. Идући путем сустигну једнога чоека ђе води два брава на узлици. Тада рече синовац стрицу: „Хајде да украдемо она два брава.“ А стриц му одговори: „Како ћемо, јадан био, украсти, кад их води за узлицу?“ А он му рече: „Ласно ћемо их украсти; пусти ти мене.“ Па онда отиде побрзо напријед, па изује један опанак, па га баци на пут куда ће ударити онај с бравима, па се сакрије украј пута. Кад нађезе

онај што ћера два брава, дигне опанак па га опет баци говорећи: „Што ће ми ови један?“ Чувши то синовац отрчи опет напријед, па и други опанак изује и баци на пут, па се опет сакрије. Кад онај с бравима опет наљезе, и види још један опанак, онда му буде жао што онај први није узео, па свеже своја два брава крај пута за једно дрво, па се поврне да га узме, да оба састави.
У томе| се они пришума па одријеши два брава 211
и одведе стрицу. Послије тога пођу даље стриц и синовац да четују. Идући тако виде једнога чоека ђе оре њиву су два вола. Тада рече синовац стрицу: „Хајде да му украдемо једнога вола из рала.“ А стриц му одговори: „Како ћемо, јадан био, украсти вола испред чоека?“ А он рече: „Ласно ћемо украсти. Но пођи на они камен па сједи и вичи једнако: „„чудим се,““ па кад он дође к теби да те пита чему се чудиш, а ти му кажи да се чудиш њему што оре на једном волу.“ Стриц послуша синовца, отиде и сједне на камен па га стане вика: „Чудим се! чудим се!“ Кад се ономе чоеку што ораше већ додија слушајући га, устави волове, па отиде и упита га: „Чему се чудиш, јадан био?“ А онај му с камена одговори: „Чудим се тебе што ореш с једнијем волом.“ А орач му одговори: „Не орем с једнијем него су два.“ Па се брже боље врати к ралу да види јесу ли му обадва вола, кад тамо, а синовац се пришумао и украо вола из рала. Тако стриц и синовац ућерају вола и два брава. Идући отоле дођу на једну пећину. Ондје стану па закољу једнога брава, огуле га и припеку. А пошто га испеку,

онда стриц рече синовцу: „Хајде да једемо.“ А
212 синовац му одговори: „Сад ћемо,| стрико, док се
мало охлади. Него дотле ми хајде да се плашимо,
па који кога поплаши, онај први да почне јести.“
Стриц пристане на то, па изиђе пред пећину и
стане баукати: „Бау! бау! бау!“ А синовац му
одговори из пећине: „Не бојим ти се ја баукања;
ти си, стрико.“ Тада уђе стриц унутра, а синовац
изиђе на поље па узме мјешину од закланога
брава, те је напуше па удри по њој палицом и
вичи: „Јаох за Бога! нијесам ја, него стрико.“
Стриц у пећини кад то зачује, препадне се мислећи да је дошао онај што су му браве украли,
па на другу страну бјежи дома без ништа, и тако
синовцу остане, све. — Ко умије, њему двије.

47.

Два новца.

Био некакав сиромах човек, који се свакојако прометао, па најпосле набере врећу маховине
и метнувши одозго мало вуне понесе на вашар
да прода све место вуне с врећом заједно. Идући
тако на вашар састане се с једним човеком, који
је исто тако понео на вашар врећу шешарица
да прода место ораха, којима је одозго с врха
шешарице био мало покрио. Пошто на питање
213 шта који има у врећи| један одговори да носи на
вашар орахе а други вуну, навале обојица да пазаре хеспап онде на путу. Онај што је имао ма-

ховину доказујући да је скупља вуна од ораха заиште прида, али кад види да онај што је имао шешарице не да прида ништа, него хоће онако да пазаре једно за друго, он помисли да су бољи и ораси него маховина. И тако после дугога ценькања погоде се да онај што је имао шешарице да ономе другом *два новца* прида, али не имајући ни њих код себе остане му их *дужан*, и као за бољу тврђу да ће му их за цело вратити *побрате се.* Променивши сад вреће побегне један на једну а други на другу страну мислећи сваки да је другога преварио, а кад дођу сваки својој кући и изруче хеспап из врећа, онда виде да ни један управо није преварен. После некога времена дигне се онај што је имао маховину да тражи свога побратима и да иште два новца, и нашавши га у једном селу код попа у најму каже му: „Ти, побратиме, превари мене.“ А он му одговори: „Вала, побратиме, и ти си мене.“ По том онај стане искати два новца говорећи да оно ваља платити што је обречено и побратимством потврђено. И овај пристане да ваља платити, али се стане изговарати да нема два новца, „него“ вели „у мо|га 214
попа за кућом има велика јама у земљи, у коју он често силази, и по свој прилици биће у њој новаца или каких других скупоцених ствари: него хајде довече спусти ти мене у јаму, па кад је опленимо, онда ћемо добит поделити, и ја ћу ти платити два новца.“ Овај на то пристане. Кад буде у вече, попов најамник нађе врећу и уже, па отишавши с побратимом над јаму, уђе у врећу, и побратим га свеже преко среде, па спусти у

јаму. Кад овај доле изиђе из вреће, и по јами
туц тамо туц амо не нађе ништа до жита, помисли у себи: „Ако ја побратиму сад кажем да нема
ништа, он може отићи и мене у јами оставити, па
што ћу сутра од попа кад ме нађе у јами?“ Па
онда опет уђе у врећу, и добро се веже ужем,
па повиче побратиму: „Побратиме, вуци врећу,
пуна је свашта!“ Вукући побратим врећу, помисли
у себи: „Шта да ја ово делим с побратимом? Боље
је да ја ово носим сам, а он нека гледа како ће
изићи из јаме.“ Па упртивши врећу с побратимом
на леђа, побегне преко села: а за њим пристане
много паса лајући и гонећи га. Кад мало посустане, и врећа му се низ леђа пониско обеси,
онда побратим из вреће повиче: „Дижи, побратиме, уједоше ме пси!“ Кад овај то чује, а он
215 баци врећу на земљу. Онда| онај из вреће рекне:
„Тако ти, побратиме, шћаше мене да превариш?“
А онај му одговори: „Вала и ти си мене преварио.“ И онде после дугога разговора обрече онај
што је дужан два новца да ће их јамачно платити кад му побратим други пут дође, па се растану. После много времена овај што је био у
попа у најму стече своју кућицу и ожени се, и
један дан седећи са женом пред кућом опази поиздалека побратима где се упутио управо к његовој кући, па повиче жени: „Жено! ето мога
побратима! Дужан сам му два новца. Сад се већ
нема куд камо, јер сам му обрекао платити их
кад ме нађе. Него ја идем лећи у кући, а ти ме
покриј, па се пренемажи и јаучи, и кажи да сам
умро, те ће се он онда вратити натраг.“ Па онда

легне у кући налеђашке и прекрсти руке, а жена
га покрије и стане јаукати. У том побратим пред
кућу, и назвавши јој „Помози Бог!“ запита је ли
то кућа тога и тога; а жена му пренемажући се
одговори: „Јест, куку мене кукавици, ево га у
кући где лежи мртав.“ Онда побратим рекне: „Бог
да му душу прости! Он је био мој побратим. Ми
смо заједно радили и трговали, и кад сам га тако
нашао, барем ћу чекати да га отпратим до гроба
и да бацим земље нањ.“ Жена му рекне да ће 216
му бити дуго чекати докле га стану сахрањивати,
већ нека иде. Али он одговори: „Боже сачувај!
како бих ја оставио тако свога побратима? Че-
каћу макар било три дана, докле га не сахране.“
Кад жена у кући каже то мужу полако, муж јој
рече нека иде попу те му каже да је он умро,
већ нека га носе у цркву, око које је по брду
било и гробље, не ће ли побратим онда отићи.
Кад жена отиде и то попу каже, поп са неколика
човека дође, те онога назови-мрца метну на но-
сила, и однесавши га у цркву онако на носилима
оставе га насред цркве, да онде по обичају пре-
ноћи, пак ће га сутрадан опојати и сахранити.
Кад поп с осталим људима пође из цркве, побра-
тим каже да он побратима свога, с којим је то-
лико много трговао и соли и хлеба јео, ни по
што не ће оставити сама, него да ће га сву ноћ
чувати. И тако остане у цркви. Ону ноћ ударе
онуда некаки хајдуци који су нечије дворе били
похарали, и много благо и рухо и оружје били
задобили; и кад буду поред цркве и виде унутра
свећу где гори, рекну међу собом: „Хајдемо у

ову цркву да поделимо своју добит.“ Кад побра-
тим види где људи с оружјем улазе у цркву, он
се сакрије у један угао; а хајдуци ушавши унутра
217 поседају и благо| поделе све калпацима, а рухо
и оружје како се могло. Око свега се погоде и
намире, само остане једна сабља, за коју су где-
који од њих мислили да вреди много новаца. Онда
један узевши је у руке, скочи на ноге говорећи:
„Стани да је о овога мрца огледамо је ли така
као што је хвалите: ако му од једном осечем
главу, баш је добра.“ Па онда пође к носилима,
али се назови-мртвац у један пут исправи и седне
вичући: „Мртви! камо те се?“ А побратим из
угла: „Ево нас, сви смо готови.“ Кад хајдуци то
чују, онај побаци сабљу, а они други оставе своје
делове на гомилама, па скоче и побегну без об-
зира. Пошто далеко отиду, онда рече харамбаша:
„О, браћо, за Бога! ми ходисмо по гори и по
сваким местима и дању и ноћу, бисмо се с љу-
дима, и ударасмо на куле и дворове, и ни ода
шта се не поплашисмо до ноћас од мртвих људи!
Има ли који јунак међу нама да се врати натраг
да види како је сад у оној цркви?“ Један вели:
„Ја не ћу,“ други вели: „Ја не смем,“ трећи вели:
„Ја бих волиј ударити на десет живих него ли
на једнога мртвог,“ док се најпосле један не нађе
те рече да ће он ићи. И он вративши се натраг
привуче се полагано под црквени прозор еда би
218 што чуо, а у цркви| побратими поделили све хај-
дучко благо и рухо и оружје, пак се најпосле око
два новца свадили и готово почупали. Хајдук ис-
под прозора ништа друго није могао чути до вику:

„Камо мени два новца? Дај моја два новца!“ У томе онај што је био дужан опази хајдука под прозором, па брже боље руком кроз прозор те му зграби капу с главе, па је пружи побратиму: „Аратос ти два новца! Ево ти за два новца.“ Кад хајдук види шта од њега би, он бежи без обзира, и дошавши у дружину пола мртав повиче: „Браћо, хвала Богу кад живи побегосмо! Ми благо делисмо калпацима, а сад устали сви мртви, па свакоме једва по два новца допало, а једноме ни то није могло изпћи, него узеше моју капу те му дадоше за два новца.“

48.

Све, све, али занат.

Пође некакав цар са својом женом и са кћери да се шета по мору на лађи. Кад мало одмакну од бријега онда дуне вјетар па га баци чак у некакву земљу ђе се о његову царству ништа и не чује (као ни он о овоме што до сад ништа није
чуо ни знао). Кад изпђу на суho, он није смио ни 219
казати да је цар, а новаца нијесу имали са собом ништа, а не знајући никака заната, нијесу се могли друкчије хранити него се он најми да чува сеоска говеда. Пошто ту преживе тако неколике године,

---

I (шеста приповетка), 20. — 6: суво...смијо. 17: код толики други царски и краљевски кћери и т. д. 29: моје. 32: највећа милост и чест. 38: неда. 39: занат какавгођ. 52: преко сјутра. 54: сеоски. 57: највећим.

угледа син цара од оне земље његову кћер, која је била врло лијепа и већ дорасла до удаје, па каже свом оцу и мајци да се другом никаком ђевојком не ће оженити до кћери говедара из тога и из тога села! Отац и мати и други дворани стану га одвраћати да се прође те срамоте: како би он царски син узео говедарску кћер код толикијех другијех, царскијех и краљевскијех кћери! Али све залуду; он каже: „Ја њу, ја ни једну!“ Кад већ виде да друкчије не може бити, онда цар пошље једнога свог везира да јави говедару да ће цар да му узме кћер за сина. Кад везир отиде и јави то говедару, а говедар га запита: „Какав занат зна царев син?“ Везир се упропасти: „Бог с тобом, чоече! како ће царев син знати занат? Што ће занат цареву сину? Занате људи уче да се хране њима, а царев син има земљу и градове.“ Говедар каже опет: „Е, ако не зна никаква заната, ја му не дам своје кћери.“ Везир се врати, те каже цару шта говори говедар. Сад постане чудо још веће. Они су мислили да ће то за говедара бити највећа срећа и дика што му царски син узима кћер, а он пита какав занат зна царев син! Цар пошље другога везира, али говедар каже једно те једно: „Док царев син“ вели „не научи какавгођ занат, и не донесе ми своју рукотворину, дотле нема ништа од пријатељства!“ Кад се и овај везир врати те каже да говедар не да ђевојке док царев син не научи какавгођ занат (само нек је занат), онда царев син зађе по чаршији да гледа какав је занат најлакше научити. Ходајући од дућана до дућана и гледајући како различни мај-

стори раде, дође на дућан ђе се плету рогожине, и то му се учини најлакши занат, па га почне учити и научи за неколико дана, па онда оплете сам једну рогожину, те је однесу говедару, и кажу му да је царев син научио занат, и да је то његова рукотворина. Говедар узме рогожину у руке, те је загледа са свију страна, па онда запита: „Колико то вриједи?“ А они му кажу: „Четири паре.“ „Е!“ вели „добро! четири паре данас, четири сјутра, то је осам, а четири прекосјутра, то је дванаест и т. д. Да сам ја тај занат знао, не бих данас чувао сеоскијех говеда.“ Па им онда каже ко је он и како је ту дошао; а ови се онда обрадују још већма што| узимају ђевојку од цара, 221
а не од говедара, и с највећијем весељем вјенчају момка и ђевојку и проведу свадбу; па онда даду овоме цару лађе и војску, те отиде преко мора и нађе своју земљу.

49.

Међед, свиња и лисица.

Удруже се међед и свиња и лисица, па се договоре да ору земљу и да сију шеницу да се хране. Запитају једно другога шта ће које радити и како ће сјеме наћи. Свиња рече: „Ја ћу

I (једанаеста приповетка), 28. — 1: међед, свиња. 2, 21: пшеницу. 5: мојом. 7, 16: мојим. 12: како ће да вршу. 13, 29, 36: гувно. 16, 17: пшенице. 19: овръоше. 20: зашто га. 30: гувну. 32: по издалека.

провалити кош, и украшћу сјеме; и ја ћу својом
сурлом узорати.“ Међед рече: „Ја ћу посијати.“
А лисица рече: „Ја ћу својим репом подрљати.“
Узораше, посијаше. Дође жетва. Сташе се разго-
варати како ће пожети. Свиња рече: „Ја ћу жети.“
Међед рече: „Ја ћу снопље везати.“ Лисица рече:
„Ја ћу класје купити.“ Пожеше и снопље пове-
заше. Сад се сташе договарати како ће вријећи.
Свиња рече: „Ја ћу гумно начинити.“ Међед рече:
„Ја ћу снопље снијети, и ја ћу и вријећи.“ Свиња
рече: „Ја ћу претресати, и раставићу сламу од
шенице.“ Лисица рече: „Ја ћу својим репом тр-
нити пљеву са шенице.“ Свиња рече: „Ја ћу ови-
222 јати;“ а| међед рече: „Ја ћу жито раздијелити.“
Оврхоше. Међед жито подијели; али га не поди-
јели право: јер га свиња замоли, те јој даде само
сламу, а шеницу сву узе сам, лисици не даде ни-
шта. Расрди се лисица, па отиде на тужбу, и каза
им да ће им довести једнога царског чоека који
ће жито право раздијелити. Уплаши се свиња и
међед, па рече међед свињи: „Закопај се ти, сви-
њо, у сламу, а ја ћу се попети на ову крушку.“
Закопа се свиња у сламу, а међед се попе на кру-
шку. Лисица отиде те нађе мачку, па је позва у
друштво, да иду на гумно да хватају мише. Зна-
јући мачка да на гумну има доста миша пође радо,
па сад изнад пута сад испод пута трчи за тицама.
Опази је међед с крушке поиздалека, па каже
свињи: „Зло, свињо! ето лисице ђе води страш-
нога бумбашира: огрнуо ћурак од куне, па и кри-
лате тице хвата око пута.“ У том се мачка украде
међеду из очију, па кроз траву дође на гумно, и

тражећи миша стане шушкати по слами. Свиња подигне главу да види шта је, а мачка помисли од њезине сурле да је миш па скочи те свињу шапама за нос. Свиња се уплаши па рукне и скочи те нада у поток; а мачка се препадне од свиње, па нада уз крушку; а међед помисли да је она већ свињу| удавила, па иде сад на њега, па од 223
страха падне с крушке на земљу, те се разбије и цркне, а лисици остане све жито и слама.

50.

Лисица се осветила вуку.

Једна лисица умијеси од земље колаче, и испекавши их намаже их медом, пак онда с тијем колачима дође к тучарима и заиште једно туче у њих, а она њима да да меденијех колача. Тучари јој не шћену дати тучета, него јој кажу да иде к свињарима, да ће јој они дати прасе. Онда она отиде к свињарима и заиште у њих једно прасе, а она њима да да меденијех колача. Свињари јој не шћену дати прасета, него је пошљу ка говедарима, да ће јој они дати теле. Онда она отиде ка говедарима и заиште у њих једно теле, а она њима да да меденијех колача. Говедари јој не шћену дати телета, него је оправе ка коњушарима, да ће јој они дати ждријебе. Онда она дође и ка коњушарима, па заиште и у њих да би јој дали једно ждријебе за медене колачиће. Коњушари јој даду једно ждријебе, а она њима колаче,

али им добро прикричи да ни по што не ломе ко-
224 лача док она не пријеђе| преко оног брда. Они
је послушају, али кад послије преломе и загризу,
виде да су колачи од земље и да их је лисица
преварила, пак онда одмах за њом у поћеру, али
она бијаше већ далеко умакла на својој добити,
те се они врате празни и уморни натраг. Лисица
дошавши својој кући метне ждријебе у кошару,
и стане га тимарити: сваки дан му је доносила
травице зелене и водице студене, али кад би год
полазила по траву и по воду, свагда би прикри-
чила ждребету да пази на њезин глас и на ње-
зине ријечи: „Кобо, кобилице! отвори ми врата:
носим ти студене водице и зелене травице,“ па
ни на какав други глас да не отвора врата на
кошари. Једном дође вук који је више пута слу-
шао како лисица ждребету виче да отвори врата,
па стане и он својим крупнијем гласом викати:
„Кобо, кобилице! отвори ми врата: носим ти сту-
дене водице и зелене травице.“ Али ждријебе по-
зна да то није онај танки глас лисичин па му не
шће отворити, а вук кад то види, сакрије се за
сјек од кошаре. Мало времена за тијем постоји,
ал' ето ти лисице с водом и са травом. Како дође
пред кошару стане по обичају на вратима танко
говорити: „Кобо, кобилице! отвори ми врата: но-
сим ти студене водице и зелене травице.“ Ждрије-
225 бе познавши глас| њезин одмах јој отвори, пак
стане приповиједати како је неко долазио и го-
ворио као и она да му отвори врата, али круп-
нијем гласом, и како оно није шћело отворити.
Онда лисица рече: „Не отворај ни по што на кру-

пан глас, већ на врло танак.“ Сјутрадан кад лисица опет отиде по воду и траву, дође вук који је за сјеком слушао сав њихов разговор, па се стисне што је већма могао и почне врло танкијем гласом: „Кобо, кобилице! отвори ми врата: носим ти студене водице и зелене травице.“ Јадно ждријебе превари се па отвори врата, а вук њега за врат те га ували и свега поједе, само главу и реп остави, па онда отиде а врата се на кошари за њим затворе као што су и била. Кад послије дође лисица, по обичају стане звати: „Кобо, кобилице! отвори ми врата: носим ти студене водице и зелене травице.“ Али нити се ко јавља нити врата отвора. Онда она провири кроз брвна и кад опази у кошари само главу и реп од ждребета, одмах се своме јаду досјети, те обије врата и стане ридати и нарицати над мртвом главом ждребећом, а најпослије од тешке туге и жалости отиде па се умртви на путу. Мало за тијем удари онуда један чоек с колима, и нашавши лисицу на путу дигне је и баци у кола мислећи кад дође кући да је одере. Овај| је чоек имао у колима у торби три сирца. 226
Лисица која се била утајала, дигне се полако пак извуче сва три сирца из торбе, па побјегне с њима. Кад подобро умакне, а она поједе два сирца одмах, а трећи натакне на врат, па онда пође даље. Идући тако сукоби се с вуком, који јој је ждријебе ујио, а вук кад види у ње сирац запита је откуда јој, а она му одговори да је излокала из воде. „А ђе је та вода?“ запита опет вук, а лисица му рече: „Ходи, ја ћу ти показати.“ То бијаше око поноћи о уштапу, и небо бијаше ведро. Лисица доведе

вука на једну воду, и показавши му у води мјесец, рече: „Ено видиш колики је сирац у води, него лочи, па ћеш га излокати као и ја свој што сам излокала.“ Онда сиромах вук лочи, лочи, док му тргне вода назад. Лисица му онда јаму затисне, па му рече: „Лочи, вујо, сад ћеш излокати.“ А вук сиромах опет лочи, лочи, док му вода тргне и на уши. Лисица му затисне и уши, па му опет рече: „Лочи, вујо, сад ћеш излокати.“ А вук сиромах опет лочи, лочи, док му тргне вода на нос и на уста. Онда му лисица затисне и нос и уста, па узјаше нањ и рече да је болесна и да не може ићи, већ да је он носи. Јадни вук почне је но-
227 сити, а| она отегне пјевати: „Болан здраву носи, болан здраву носи.“ И кад је она ово једнако понављала, запита је вук: „Шта ти, тето, говориш?“ А она му каже: „Ништа, вујо, бунацам.“ Па опет удеси: „Болан здраву носи, болан здраву носи;“ и тако једнако до пред једну кућу у којој су били сватови. Чујући сватови што лисица говори, изиђу пред кућу и почну хвалити њезину пјесму, а она им каже да би и боље пјевала да их хоће пустити у кућу а за тијем и на таван. Сватови их пусте. Пошто вук с тешком муком изнесе лисицу на таван, који је био од љесе, она онда отвори све јаме вуку, и излије се сва вода из њега те полије доље сватове. Сватови полете на таван, лисица скочи с тавана и утече, а јаднога вука свега испребијају. Кад се послије састану вук и лисица, запита једно друго како утече; вук одговори да је сав испребијан и да је једва утекао; тако и лисица рече. Сад лисица позове вука да

прескакују преко једне стожине сијенске, која је онђе близу била. Вук је и то послуша наопако по себе. Пошто неколико пута прескоче, рече лисица вуку да добро не прескакује, да превећ на страну скаче, а не управо изнад стожине. Онда он пође
да прескочи| управо изнад стожине, те се на њу 228
набоде. Лисица видећи то обесели се врло и рече вуку: „Мичи, вујо, мичи, сад ћеш саћи.“ А вук мичући доћера до дна стожине; онда га она остави светећи му се: „Одавно ја око тебе дерем опанке; јер си ти моје ждријебе ујио.“

---

51. [185]

Баш-Челик.

Бијаше један цар, и имађаше три сина и три ћерке. Кад га већ старост обузме, дође вријеме да умре. На смрти дозове синове и шћери своје, па синовима препоручи да своје сестре даду за онога који први дође и запроси их. „Подајте“ рече „тако не били проклети.“ По том цар умре. Послије његове смрти стане земан по земану, док на једну ноћ стане неко на вратима лупати, задрма се цијели двор, нека хука, вриска, пјевање, сијевање, би рекао сама ватра око двора сипа. У двору се поплашише и стану од страха дрктати. На један пут неко проговори: „Отворите, царевићи, врата.“ На то вели најстарији син царев: „Не отворајте!“ Средњи рече: „Не отворајте ни по што.“ Али најмлађи рече: „Ја ћу да отворим врата“ па скочи

и врата отвори. Како врата отвори, нешто уђе у
двор од чега нијесу могли виђети друго ништа
осим ватре да сипа, па проговара: „Ја сам дошао
да вам просим сестру најстарију, и то сад овај
час да је водим, јер ја не чекам, нити ћу више
доћи да је просим, па ми сад одговор дајте, или
је дате или не дате, хоћу да знам.“ Вели најста-
рији брат: „Ја је не дам. Како ћу је дати, кад
не знам шта си и откуда си, ноћас дошао, хо-
ћеш одмах да је водиш, па не знам ни ђе би ишао
сестри у походе.“ Средњи вели: „Ја не дам сестре
186 ноћас| да се води.“ Али најмлађи вели: „Ја је дам,
ако је ви не дате; зар не знате што је наш отац
казао?“ па сестру ухвати за руку и дајући је рече:
„Нека ти је сретна и честита!“ Кад им сестра
преко прага пређе, сви у двору падну по земљи
од страха, сева, грми, тутњи, пуца, вас се двор
стане љуљати, но то прође, и сјутра осване дан.
Како сване, они одмах стану гледати, да л’ има
какога год трага, куд је она сила ишла од двора
царског, али се ништа знати не море; нигдје ни-
какога ни трага ни гласа. Друге ноћи у истоври-
јеме стане опет онака сила, хука и писка око дво-
ра царског, и неко почне на вратима говорити:
„Отвор’, царевићи, врата.“ Они се препану и отво-
ре врата и неке силе страховите почну говорити:
„Дајте ђевојку, средњу сестру, ми смо дошли да
је просимо.“ Вели најстарији брат: „Ја је не дам.“
Средњи вели: „Ја не дам сестре наше.“ Али нај-
млађи вели: „Ја је дам; зар не знате више што
је отац наш рекао?“ па узме сестру за руку и
дајући је рече: „На, нека вам је сретна и че-

стита!“ И она сила с ђевојком отиде. Сјутрадан
како сване, отиду браћа око двора и даље, па
траже трага да л' се што гођ знати може, куд је
она сила отишла, али ништа на овом свијету није
се могло дознати као да није ни долазила. Треће
ноћи у оно исто доба опет се затресе из темеља
двор од велике силе и тутњаве, и неки глас по-
виче: „Отвори врата!“ Цареви синови скоче и
отворе врата, уђе нека сила па повиче: „Дођо-
смо да просимо вашу најмлађу сестру.“ Старији
и средњи брат повичу: „Не дамо је ове треће по-
ноћи, заиста морамо бар за ову најмлађу сестру
знати, куд је дајемо и за кога је дајемо, да је 187
моремо походити као сестру своју.“ На то рече
брат најмлађи: „Ја је дајем, ако је ви не дате;
зар сте заборавили шта је отац на смрти нама
препоручио, то није давно било.“ Па ђевојку за
руку, говорећи: „На, води је, па нека ти је срет-
на и весела!“ а она сила оног часа отиде с ве-
ликом хуком. Кад сјутрадан сване, браћа се врло
забрину што се учини с њиховијем сестрама. По-
што прође доста времена, стану се браћа један
пут међу собом разговарати: „Мили Боже, да чуда
великога! шта се учини с нашијем сестрама кад
не знадосмо ни трага ни гласа, куд одоше и за
кога се удадоше“. Најпослије један другоме рече:
„Да идемо сестре наше потражити.“ И одмах ста-
ну се опремати сва три брата, узму новаца за
пута, па пођу тражити сестре своје. Тако путу-
јући заиђу у једну планину и цијели дан путо-
ваше. Кад се мрак ухвати, они се договоре да им
треба воду имати ђе буду законачили, па то и

учине; дођу једном језеру па ту конак учине и седу вечерати. Кад почну лијегати да спавају, онда рече најстарији брат: „Ви спавајте, а ја ћу стражу чувати.“ Тако они два млађи брата заспе а најстарији остане стражу чувати. Кад буде неко доба ноћи, заљуља се језеро, он се јако препане, кад види да нешто од средине иде управо њему: то је била аждаха страховита са двије уши, па јуриш на њега учини, но он потегне нож и удари је и главу јој одсијече, па уши обадвије одсијече и к себи их у џеп остави, трупину и главу баци у воду натраг. У том сване; али браћа јоште спавају, ништа нијесу знали шта је најстарији брат
188 учинио. Он их пробуди а не каже им ништа, отале се подигну и стану путовати даље. Кад се мрак почне приближивати, стану они једнако говорити да треба ђегођ близу воде заноћити, и сами се уплаше, јер су заишли у неке опаке планине; дођу једноме малом језеру, ту реку ноћити; наложе ватру и што су имали вечерају, по том почну да легну спавати. Тада вели онај средњи брат: „Ви спавајте, ја ћу ноћас чувати стражу.“ Они два заспе а он остане да чува стражу. У један пут брчак удари из језера, кад имаш шта и виђети! аждаха са двије главе, па јуриш, да их сва три прождере; али он скочи и повади нож, дочека аждаху и одсијече јој главе обадвије; по том одсијече уши и себи их у џеп остави, а остало баци у језеро. Но браћа за то ништа не знају, јер оба спаваше до бијеле зоре. Кад се сване, онда средњи брат повиче: „Устајте, браћо! свануло се“ а они одмах скоче, опреме се и пођу даље путовати, ама

нијесу знали ни ђе су ни у којој земљи. Велик страх их попадне да у оној пустињи од глади не поскапају, па се стану Богу молити да би се пуста села, вароши оли ма кога виђети могло, јер већ трећи дан врљаше по истој пустињи и нигдје краја ни конца виђети не могоше. Најпослије дођу порано опет код једног великог језера, и договоре се да даље не путују, него ту код језера да преноће, „јер“ веле „може бити, ако даље одемо, да воде не нађемо ђе би могли заноћити“ па тако ту и остану. Наложе ватру велику, вечерају и спреме се да легну спавати. Онда најмлађи брат рече: „Спавајте вас двоје, ноћас ћу ја стражу чувати,“ те тако| она двојица легну и заспе, а нај- 189
млађи најбоље гледаше око себе и често на језеро очи обраћаше: прође неко доба ноћи, док се све језеро стаде љуљати, пљусак од језера удари по ватри и загаси је половину, он потегне сабљу па стане до саме ватре, ал' ето се помоли аждаха са три главе, па на браћу јуриши, да их сва три прождере. Но најмлађи брат буде јуначка срца, не буди браћу своју, него срете аждаху па је удари три пут и све три јој главе одсијече, по том одмах уши одсијече и остави их себи у џеп, а труплну баци у језеро. Док је он то чинио, ватра се од оног великог пљуска угасила сасвијем. Онда он не имајући чим ватру зажећи а браћу не хотећи будити, пође мало у пустињу, не би л' штогођ виђети могао, али нигдје ништа. Најпослије попне се на једно дрво високо, па кад изађе у врх дрвета, погледа на све стране не би л' штогођ виђети могао; гледајући тако дуго опази

ватру да се сјаји, па му се учини то близу, скине
се са дрвета, па пође да ватру донесе и код браће
наложи. Тако је дуго ишао, све му се чинило
близу, кад на један пут дође у једну пећину, у пе-
ћини гори велика ватра и ту има девет дивова, па
натакли два чоека те их пеку уз ватру, једног са
једне а другог са друге стране ватре, а на ватри
стоји једна иранија велика пуна исјеченијех људи.
Кад то царев син виђе, јако се препане, би се
вратио, ама се не може, нема се куд камо. Онда
повиче: „Добар вечер, моја дружино, ја вас тра-
жим одавно.“ Они га добро дочекају и реку му:
„Бог ти помогао, кад си нам друг.“ Он одговори:
190 „Ваш до вијека остајем и за вас| ћу мој живот
дати.“ „Хе“ веле „кад ти мислиш наш друг да
будеш, хоћеш ли ти људе јести, и с нама у чету
ићи?“ Одговори царевић: „Хоћу, што гођ ви ра-
дите, то ћу и ја радити.“ „Е вала, добро кад је
тако, сједи“ па сви посједају око ватре, скину ону
иранију, поваде онда месо па почну јести. Шњима
и царевић једе, ама им очи завараје па баца месо
преко себе, тако и печење поједу све; па онда
рекоше: „Хајде да идемо у лов, јер сјутра треба
јести.“ Отале пођу сви девет и царевић десети.
„Хајде“ веле му „овдје има један град и у њему
цар сједи, отале се ми хранимо већ има томе више
година.“ Кад се близу града примакну, онда из-
ваде двије јеле с гранама из земље па их понесу
са собом, а кад дођу до града, једну јелу прислоне
уз бедем и повичу царевићу: „хајде“ веле „ти пењи
се горе на бедем да ти ову другу јелу додамо, па
је узми за врх и пребаци је у град, а врх јој за-

држи код себе, да се скинемо низ њу доле у град.“ Он се попење па онда рече њима: „Ја не знам што ћу, нијесам овдје увјежбао ово мјесто, не умијем је претурити, но ходите који од вас да ми покажете како ћу је претурити.“ Један се од дивова испење, ухвати за врх од јеле и претури је у град а врх јој задржи код себе. Кад се он тако намјести, онда царев син тргне сабљу па га дохвати по врату те му одсијече главу, а див пане у град унутра, онда он рече: „Е сад хајте по један редом да вас ја овамо спуштим.“ Они не знајући што је са онијем горе на бедему било, пођу један по један, а царевић њих све по врату, док све девет посијече па се скине низ јелу, и полако сиђе доле у град,| онда пође по граду уна- 191
крст, али никог жива да чује, све пусто! Сам у себи помисли: баш су то све дивови искоријенили и понијели! па онда дуго по граду тумарајући, нађе једну кулу здраво високу, и види ђе у једној соби свијећа гори, он отвори врата па уз кулу те у собу. Кад тамо ал' има шта и виђети! соба украшена златом и свилом и кадифом, у њој нема никога до једне ђевојке, а та ђевојка лежи на једном кревету па спава. Чим царевић уђе у собу, отму му се очи гледати ђевојку, како је врло лијепа. У исто вријеме смотри да иде једна велика змија низ дувар, тако се пружила да јој је глава више главе ђевојчине била близу па се издигне и у један пут ђевојку у чело међу очи да уједе; онда он притрчи па повади мали нож, и прибоде змију у чело уз дувар, па онда овако проговори: „Да Бог да да се овај мој ножић не да

ником извадити без моје руке,“ па онда похита
да се натраг врати. Пређе преко бедема, уз јелу
се испење и низ јелу сиђе на земљу; кад дође у
пећину ђе су дивови били, узме ватре па потрчи
и дође браћи ђе их још застане да спавају. Он
ватру наложи, а сунце огране и сване се, онда
он браћу избуди те устану и тако пођу даље.
Истог дана наиђу на пут који води томе граду.
У томе је граду живљео један силан цар који је
свакога јутра ишетао у град и тужно сузе про-
љевао, што му народ у граду од дивова страда
и поједен би, па се све бојао да му и ћерка је-
дном не буде поједена, зато порани истога јутра
па стане гледати по граду, а град опустјео, већ
је мало и народа још остало, јер су све дивови
192 појели, па оде тамо амо по граду,| кад на један
пут види неке јеле онако читаве из земље изва-
ђене па уз бедем прислоњене, а кад дође ближе,
има чудо и виђети: девет дивова баш онијех крв-
ника градскијех а њима свијема главе посјечене.
Кад цар то види, јако се обрадује, а свијет се
скупи и Бога стане молити за здравље онога
који их је посјекао. У исто вријеме дођоше и
слуге из двора царскога и јаве цару, како је
шћела змија да његову ћерку уједе. Како то
цар чује, одмах отиде у двор па управо у ону
собу својој шћери, кад тамо, види змију прибо-
дену уз дувар, па шћаше сам нож да извади из
дувара, ама није могао.

Онда цар учини заповијест на све стране по
његовом царству и огласи: ко је дивове побио и
змију прибо, нека дође да га цар обдари вели-

кијем даром и да му шћерку за жену даде: то се
огласи по цијеломе царству његовом и цар запо-
вједи, да се главне механе по великим друмовима
поставе, па свакога путника да питају, није ли
дознао, ко је дивове погубио, па кад који чује за
тог чоека, да цару јави, а тај чоек нека брже на
муштулук оде цару, да га цар обдари. То се тако
по царевој заповијести и учини, механе поставе
на главне друмове и свакога путника питали би и
за то казивали му. Послије неког времена ови тро-
јица царски синови тражећи сестре своје дођу у
једну од тијех механа да заноће те учине ту конак,
а послије вечере дође механџија и у разговору
шњима стане се фалити, шта је он јунаштва по-
чинио, па онда запита њих: а јесте ли и ви што-
гођ учинили до сад? Онда отпочне најстарији брат
говорити: „Кад сам пошао с мојом браћом по 193
овом путу, прву ноћ кад смо дошли коначити код
једног језера у некој великој пустињи, кад браћа
моја оба спаваху а ја чувах стражу, на један пут
аждаха пође из језера да нас прождере, а ја онда
повадим нож и одсијечем јој главу: ако се не
вјерујете, ево јој увета од главе,“ па извади уши
и на сто их баци. Кад то чу онај средњи брат,
и он рече: „Ја сам кад сам чувао стражу на дру-
гом конаку посјекао аждаху од двије главе: ако
се не вјерујете, ево увета од обје главе,“ па из-
вади уши и њима их покаже. Онај најмлађи ћути.
Поче га механџија питати: „Богме, момче, твоја
су браћа јунаци, а да чујемо, јеси ли и ти штогођ
учинио од јунаштва?“ Онда најмлађи отпочне да
казива: „И ја сам нешто мало учинио. Кад смо

заноћили ону ноћ код језера у пустињи, ви сте, браћо, спавали, а ја сам чувао стражу; кад би неко доба ноћи, заљуља се све језеро и изађе троглава аждаха и шћаше нас да прождере, онда ја повадим сабљу и главе јој све три одсијечем: ако не вјерујете, ево шест увета од аждахе.“ Томе се и сама браћа зачуде, а он настави казивати: „У томе се ватра угаси, а ја пођем да ватре потражим. Тумарајући по планини нађем у једној пећини девет дивова,“ и тако им све по реду каже што је учинио, и сви се томе чуду зачудише.

Кад то механџија чује, брже потрчи и цару све јави, а цар му даде много новаца, па брже пошаље своје људе да сва три царева сина њему доведу. Кад они изиђу пред цара, цар запита најмлађега царевића: „Јеси ли ти све то чудо у овоме
194 граду починио,| дивове исјекао и шћер моју од смрти сачувао?“ „Јесам, честити царе,“ одговори најмлађи царевић. Онда му цар даде своју шћер за жену, и допусти му да је он први до њега у своме царству, а оној двојици старије браће рече цар: „Ако хоћете, и вас хоћу оженити, па вам добре дворе саградити,“ но они њему кажу да су ожењени обојица, и цијелу му истину открију, како су пошли да сестре своје траже.

Кад цар све то чује, заустави само оног најмлађег код себе као зета, а оној двојици даде двије мазге новаца, и тако оба старија брата врате се своме двору и у своје царство. Онај најмлађи једнако мишљаше за својијем сестрама, и шћаше да иде да их тражи, али му је опет било и жао

оставити своју жену, а и цар му то не даше учинити,
и тако он за сестрама својима једнако веџаше.

Једном цар пође у лов, а њему каже: „Остани
ти ту код двора и ево ти девет кључева, чувај
их код себе; можеш“ вели „да отвориш три че-
тири одаје, тамо ћеш виђети да имаде и сребра
и злата, оружја и много другијех драгоцјености,
на посљетку можеш отворити све осам одаја, ама
девету да се нијеси усудио ни по што отворити,
јер“ вели „ако то учиниш, зло ћеш проћи.“

Онда цар оде, а зета остави код куће; овај
чим цар отиде, отвори једну па и другу собу и
тако редом све осам соба, и види у њима свако-
јакијех драгоцјености, на посљетку кад дође и на
врата од девете собе, рече у себи: „Ја сам много
чуда претурио, а сад да не смем отворити ову
собу!“ па и ту собу отвори, кад уђе унутра, има 195
шта и виђети! У соби један чоек до кољена у
гвожђе закоиат и руке до лаката заковате обје,
на четири стране имаду четири дирека, а тако од
свакога дирека има по један синџир од гвожђа,
и тако су крајеве своје саставили па онамо чоеку
око врата обавили, и тако је тврдо окован био,
да се није могао никако мицати. Пред њим је била
једна чесма на златном чунку извирала, и тако
саљева се пред њим у једно корито златно. Близу
њега стоји једна маштрава украшена драгијем ка-
мењем. Чоек би хтио да воде пије, ама не може
да дохвати. Кад царевић све то види, он се већма
зачуди, па се тргне мало натраг, а овај чоек про-
говори: „Ходи унутра код мене, заклињем те Бо-
гом живијем.“ Овај уђе унутра код њега, онда му

онај чоек рече: „Дај учини један севап, те ми дај једну маштраву воде да попијем, и знај за цијело да ћеш од мене за то добити на дар јошт један живот.“ Царевић се промисли: шта има боље него да добијем два живота, па узме маштраву, и да му пуну воде, те овај попије. Онда га царев син пита: „Како се ти зовеш, Бога ти, по имену?“ Овај одговори: „Ја се зовем *Баш-Челик*.“ Царевић пође ка вратима а овај га стане молити: „Дај ми и другу маштраву воде, па ћу ти поклонити и други живот.“ Царевић помисли: „Сад два живота да ми поклони, а трећи имам, то је чудо велико,“ па узме маштраву те му даде; а овај попије. Царевић пође па почне да врата затвори, а Баш-Челик рече: „О, јуначе, поврати се код мене, кад си већ два добра учинио, учини и треће, даћу ти и трећи живот. Узми ову маштраву, наточи је па
196 ми| успи на главу, а ја ћу ти за то што ми воду успеш на главу дати и трећи живот те живи.“ Кад царевић то чује, поврати се натраг, узме маштраву па наточи воде и успе му на главу. Како му вода поспе главу, у онај мах прснуше алке око врата, и све гвожђе које је Баш-Челика држало. А Баш-Челик скочи као муња, па рашири крила, полети, и у исто вријеме узме под крило цареву ћерку, жену његова избавитеља, и тако на један пут ишчезне из очију. Сад да видиш чуда; препане се царев син од цара! У том кад цар дође из лова, каже му зет његов све по реду, цар се већма у бригу даде, па му рече: „За што тако учини? јесам ли ти казао да не отвориш девету собу?“ Царевић му одговори: „Немој се срдити

на мене, ја ћу да идем да Баш-Челика тражим и да повратим моју жену.“ Онп цар га стане од тога одвраћати: „Немој“ вели „да идеш ни по што! ти не знаш ко је Баш-Челик, мене је много војске и новаца пропало док сам Баш-Челика ухватио, него остани код мене, ја ћу ти испросити другу ђевојку, и не бој се, ја те опет милујем као сина свога.“ Али царев син није хтио никако слушати, него узме новаца за пута, узјаше свога коња па пође у свијет тражити Баш-Челика. Путујући овако за дуго дође у једну варош, како уђе гледа тамо амо, док на један пут повиче једна ђевојка с чардака: „Е, царевићу, одјаш' коња па ходи у авлију.“ Кад царевић дође у авлију и онда га срете ђевојка а он погледа и познаде своју сестру најстарију: руке шире, у лица се љубе, а сестра њему говори: „Хајде, брате, са мном на чардак.“ Кад изиђу на чардак, онда царевић стане питати| се- 197
стру своју, ко је њен чоек за кога се она удала, а она му одговори: „Ја сам се“ вели „удала за цара змајског, и мој је чоек змај, него, брате, да те добро сакријем, јер мој чоек вели да би своје шуре исјекао кад би их само виђети могао; ја ћу њега најприје кушати, ако ти ништа не ћене учинити, ја ћу му казати за тебе.“ Па тако и учини: брата и коња му сакрије. Кад вече дође, змају зготове вечеру па га чекају, кад ето ти змајског цара! Како долеће у двор, сав се двор засветли и заблиста! Како уђе, одмах зове своју жену: „Жено,“ вели „овдје чоечја кост мирише, који имаде? казуј одмах.“ Она му рече: „Нема никога“ а он вели: „То не може бити.“ Онда му жена

одговори: „Бога ти, што те питам да ми право ка-
жеш: би ли ти штогођ мојој браћи да сад који
од њих овамо дође?“ А змајски цар одговори:
„Оног најстаријег и средњег бих заклао па их пе-
као, а најмлађем не бих ништа.“ Онда она вели:
„Дошао је мој најмлађи брат а твој шурак.“ Кад
цар чује, он повиче: „Дајте га.“ Кад шурака се-
стра доведе пред цара, цар скочи, руке шире, у
лица се љубе: „Добро дошао, шураче.“ „Боље
тебе нашао, зете!“ „Гдје си?“ „Ево ме.“ Па му
прича од краја до конца. Онда му цар рече змај-
ски: „Та куд идеш, Бога ти, прекојуче Баш-Челик
прође и пронесе твоју жену, ја га дочекам са се-
дам хиљада змајева, па му не могох ништа учи-
нити, прођи се ђавола, молим те, да ти дам но-
ваца колико хоћеш, па иди кући.“ Но царевић
није хтио никако да га слуша, него сјутрадан
наумио да пође, а кад цар види да га не може
да заустави и с пута да га одврати, онда му из-
198 ва|ди једно перо па му га да у руке, и овако му
рече: „Добро слушај шта ти кажем, и ево ти ово
моје перце, па кад ти буде велика нужда и Баш-
Челика нађеш, а ти запали ово перо моје, ја ћу
онда у исто вријеме да долетим са свом мојом
силом теби у помоћ.“ Царевић узме перо те пође.
Путујући опет по свијету дође у другу велику
варош и идући кроз варош повиче опет једна ђе-
војка са чардака: „Е ти, царевићу, одјаши коња
па ходи у авлију.“ Царевић уђе с коњем у авлију,
кад тамо а сестра средња срете га у авлији, руке
шире, па се у лица љубе; води брата на кулу.
Пошто сестра одведе коња у јарове а брата па

кулу, пита брата како је дошао, а он њојзи све
по реду каже, па је пита: „За кога си се“ вели
„удала?“ а она му одговори: „Ја сам се удала за
цара соколовског, и он ће довече доћи; него да
те добро ђегођ сакријем, јер он браћи мојој пре-
ти.“ Тако и учини и брата сакрије. Кад дуго не
прође ал’ ето ти цара соколовског! Како долеће,
сва се кула заљуља од велике силе. Одмах му по-
ставе вечеру, но он како дође, проговори својој
жени: „Овђе има чоечја кост.“ Жена говори:
„Нема, чоече,“ па по дугом разговору она му вели:
„Би ли ти мојој браћи штогођ, кад би који до-
шао?“ Цар вели: „Ја бих најстаријег и средњег
много мучио, а најмлађем не бих ништа.“ Онда му
она за брата каже. Он брзо нареди да га доведу,
а кад га цар види, скочи на ноге, руке шире па
се у лица љубе. „Добро дошао, шураче!“ вели со-
коловски цар. „Боље тебе нашао, зете!“ одговори
њему царевић, па одмах седну вечерати. Послије
вечере пита цар шуру свога куд је пошао, а овај 199
му одговори, да тражи Баш-Челика, и све му ре-
дом прича. Али цар га стане сјетовати: „Немој“
вели „даље да идеш, ја ћу ти за Баш-Челика ка-
зати: оног истог дана кад је твоју жену уграбио,
ја сам га дочекао са пет хиљада соколова, па
страшно смо се побили шњиме, крв паде до ко-
љена, и ништа му учинити не могосмо! а ти да
му један нешто учиниш! Зато те сјетујем ја да
се вратиш кући, и ево ти блага, узми и понеси
колико гођ хоћеш.“ Али царев син вели: „Хвала
ти на свему, али се вратити не ћу никако, него
хоћу Баш-Челика да тражим,“ а сам у себи мисли:

за што не бих, кад имам још три живота! Кад
соколовски цар већ види да га никако одвратити
не може, извади једно перце па му га даде гово-
рећи: „На ти“ вели „то моје перо, па кад ти буде
велика невоља, а ти искреши ватру па га запали,
а ја ћу ти онда доћи с мојом силом у помоћ.“
Онда царевић узме перце па пође тражити Баш-
Челика. Путујући тако за дуго по свијету дође у
трећу варош, како уђе у варош, ал’ ето ти ђе-
војке на повиче са чардака: „Одјаши коња па
ходи у авлију.“ Царевић сврати коња па управо
у авлију, кад тамо, ал’ ево ти његове сестре нај-
млађе, руке шире, па се у лица љубе, води брата
на кулу а коња у ровс. Брат је пита: „За кога
си се, сестро, ти удала, који је твој чоек?“ Она
му одговори: „Мој је чоек цар орлујски, за њега
сам се удала.“ Кад цар дође у вече кући, жена
га дочека а он ни речи, него вели: „Ко је овдје
у двор од људи дошао, казуј одмах!“ Она му од-
говори: „Није нико,“ па почну вечерати. Онда му
200 жена вели: „Да ли би ти| штогођ мојој браћи
учинио, да откуд дођу?“ Цар јој рече: „Ја бих
најстаријег ти и средњег брата убио, а најмлађег
не бих; њему бих и у помоћ свакад притекао, кад
бих могао.“ Онда она цару каже: „Ево онај мој
најмлађи брат а твој шурак дошао да ме види.“
Онда цар заповједи да га предањ доведу, дочека
га на ноге па се шњиме пољуби и рече му: „Добро
дошао, шуро!“ А тај њему одговори: „Боље тебе
нашао, зете!“ Па одмах сједну вечерати. За ве-
чером се разговарају о свачему, и на посљетку ца-
ревић каже да иде Баш-Челика да тражи. Кад то

зачу цар орлујски, стане га одвраћати говорећи му: „Прођи се ти, шуро, тога ђавољег врага, и не иди тијем путем, него остани овдје код мене, бићеш свега задовољан.“ Али царев син то не слуша, него сјутрадан како сване опреми се и пође даље тражити Баш-Челика. Онда цар орлујски кад види да га одвратити не може, извади једно перце па га даде шури: „На,“ вели „шуро, кад ти буде невоља, ти укреши ватру па га запали, ја ћу ти онда с мојијем орловима одмах у помоћ доћи.“ Царевић узме перце и пође тражити Баш-Челика. Путујући по свијету од града до града тако све даље и даље најпослије нађе своју жену у једној пећини. Жена како га види, зачуди се па му рече: „За Бога, ојче, откуд ти овдје?“ А он јој све по истини каже, и вели: „Бјежи, жено, да бјежимо!“ Но она му на то одговори: „Куд ћеш, кад ће нас Баш-Челик стићи одмах, па ће“ вели „тебе погубити а мене вратити.“ Царевић знајући да има још три вијека да живи, наговори жену да бјеже, па тако и учине. Но кад они| почну бјегати, Баш-Челик то дозна па брже 201
потрчи и царевића стигне па повиче: „Е, царевићу, зар ти украде жену,“ па му жену отме и каже: „Ја ти сад живот праштам, јер знам да сам ти казао, да ћу ти дати три живота, па сад иди, ама више за жену немој да се враћаш, јер ћеш погинути.“ Пошто то рече Баш-Челик, одведе жену са собом, а царевић опет остане сам не знајући што ће. Најпослије се ријеши да на ново иде за жену своју. Кад дође близу оне пећине, улучи прилику кад Баш-Челик буде отишао, на жену

опет поведе са собом да бјеже. Но Баш-Челик одмах то дозна, па потрчи и царевића стигне па повади стријелу и повиче: „Волиш ли“ вели „да те устријелим или да те сабљом посијечем?“ Царевић стане се молити, и Баш-Челик му рече: „Ја ти сад и други живот поклањам, но ти кажем да се више не усудиш да се за жену вратиш, јер ти не ћу више да поклањам живот, но ћу те на мјесту погубити.“ Пошто то рече, узме жену па је одведе, а царевић опет остане сам мислећи све једнако, како би жену своју избавио. Најпослије сам себи каже: „А што бих се Баш-Челика бојао, кад још имам два живота, један што ми је он поклонио, а један мој?“ па закључи да се сјутра жени поврати, кад Баш-Челика није било код ње: „Хајде“ вели „да идемо бјежати.“ Она га разбијаше да им није вајде бјежати, јер ће их стићи, но чоек њен примора је, па почну бјежати, а Баш-Челик брзо их стигне па повиче: „Чекај, ја ти више не праштам!“ Царевић се препане и почне га молити да му опрости, али Баш-Челик рече му:
202 „Знаш ли да сам ти казао да ћу ти поклонити три вијека? его сад ти трећи поклањам, и више живота од мене немаш, него иди кући, и немој живот свој што ти га је Бог дао да изгубиш.“ Царевић видећи да против ове силе не може ништа, пође кући, но једнако мишљаше како би жену своју Баш-Челику отео, док му на један пут падне на ум, што су му зетови казали, кад му је сваки од њих по једно перце дао. Онда рече сам себи: „Хоћу баш и четврти пут да се вратим да жену моју повратим, па ако ми буде до невоље,

онда ћу пера да запалим да ми зетови у помоћ дођу," па се одмах дигне и опет се врати оној пећини, ђе Баш-Челик држаше жену његову, и кад из далека види да Баш-Челик некуд оде, јави се жени, а она се зачуди и препане па му рече: „Бога ти, зар ти је тако омрзнуло живљети, те си се вратио по мене!" Но он јој каже за зетове како су му дали сваки по једно перце, па како ће му доћи у помоћ, ако му буде до невоље, „па за то сам" вели „још једаред дошао по тебе; хајде одмах да бјежимо" и тако и учине и почну бјежати, али Баш-Челик то одмах дозна па из далека повиче: „Стани, царевићу, нијеси утекао!" А царевић кад види Баш-Челика, повади она сва три пера и кресиво, па стане кресати док мало ватру прижеже па запали сва три пера, али док је запалио Баш-Челик га стигне, потегне сабљу и царевића на двије поле расијече. У исти час ето ти чуда! Долети цар змајски са својијем змајевима, цар соколовски са соколовима и цар орлујски с орловима, па се с Баш-Челиком страшно побију 203
и много се крви пролије, али Баш-Челик опет уграби жену и утече.

Онда три цара стану свога мртва шура гледати и закључе да му живот поврате, па онда запитају најбржа три змаја који може најбрже с Јордана воде донијети. Један вели: „Ја могу за по сахата;" други вели: „Ја могу за један четврт сахата;" трећи вели: „Ја могу за девет тренутака." Онда цареви повичу овоме: „А сад ти, змаје, брже похитај." Овај рашири силу ватрену и донесе заиста за девет тренутака воде с Јордана.

Цареви узму воду, поспу водом по онијем ранама, куд је царевић расјечен био, кад поспу, ране се саставе, и царевић скочи на ноге те оживи.

Онда га цареви сјетују: „Иди сад кући, кад си се смрти избавио.“ Царевић њима вели да ће још један пут да иде срећу покушати и жену ма на који начин украсти. Цареви, зетови његови, веле му: „Немој, погинућеш заиста сад ако одеш, јер живота ти другог нема осим онога твога од Бога.“ Али царевић не ће за то да чује. Онда му цареви реку: „Е кад већ хоћеш силом да идеш, а ти немој одмах жену да водиш, него јој кажи да пита Баш-Челика, ђе му је јунаштво, па онда дођи да нам кажеш, ми ћемо ти помоћи да га освојимо.“ Онда царевић оде кришом и дође жени, па је научи да куша Баш-Челика ђе му је јунаштво, па се врати натраг. Кад Баш-Челик кући дође, жена га стане питати: „Бога ти, ђе је то твоје јунаштво?“ Баш-Челик јој рече: „Моја жено, моје је јунаштво у сабљи мојој.“ Онда се жена стане молити спрам сабље Богу. Баш-Челик кад то види, удари у смијех
204 па| рече: „О, луда жено! није моје јунаштво у сабљи, него је у мојој стријели“ а она се онда окрене Богу молити спрам стријеле, а Баш-Челик јој рече: „О, жено, добро ли те неки учи да ме кушаш, ђе је моје јунаштво! ја бих рекао да је жив твој чоек, па он те учи,“ а она се почне клети да је нико не учи, јер и нема ко. Послије неколико дана дође јој чоек, она му све каже како још није могла дознати од Баш-Челика, ђе му је јунаштво, а чоек јој одговори: „Кушај га опет“ па оде.

Кад Баш-Челик дође, жена га стане опет
питати, ђе му је јунаштво. Онда јој Баш-Челик
одговори: „Кад ти моје јунаштво тако поштујеш,
ја ћу ти истину да кажем, ђе је моје јунаштво,“
па онда стане казивати: „Далеко одавдје има једна
висока планина, у оној планини једна лисица, у
лисици срце, у срцу једна тица, у оној је тици
моје јунаштво, ама се она лисица не да лако ухва-
тити: она се може претворити у разне начине.“
Сјутрадан кад Баш-Челик оде, царевић опет дође
жени својој да чује шта је дознала, а жена му
све каже. Онда царевић отиде управо зетовима,
а они га једва дочекају да чују, ђе је Баш-Чели-
ково јунаштво, па се одмах дигну и са царевићем
отиду. Кад тамо дођу у ону планину, пуште орлове
да лове лисицу, а лисица побјегне у једно језеро
које је било усред оне планине, и претвори се у
утву шестокрилу, али соколови одмах за њом и
одандје је изагнају, онда она полети у облаке па
почне бјежати, а змајеви за њом! Она брже онда
претвори се опет у лисицу и стане по земљи бје-
жати, али ту је орлови дочекају и остала војска, 205
па је салете и ухвате. Онда цареви заповједе те
се лисица распори и срце извади па наложе ватру,
срце распоре, из срца тицу изваде и у ватру баце,
како тица изгори Баш-Челик погине. Царевић онда
узме своју жену па оде шњоме кући.

52.

Ћела.

Био један цар па имао три кћери. Две старије уда за царске синове, а на најмлађој науми да остави царство, јер је била најлепша. У тога цара био је један слуга којега су звали Ћела, јер је био ћелав. Тај слуга ништа друго није радио, него само по башчи што је требало, али му је башча тако била урађена као да је у њој радило десет људи, и сви су се томе чудили. Царева је кћи често гледала с пенџера у башчу и говорила у себи: „Боже мој, каква је то лепа башча и како је урађена, а ради је само један човек, па још да је какав, него мали као шушица!“ Једно јутро царева кћи гледајући тако с пенџера и чудећи се, опази Ћелу у башчи па му проговори: „За Бога, Ћело, како можеш-ти сам толику башчу тако лепо радити и држати?“ А он јој одговори: „Госпођо девојко! ако си рада знати, поранп побоље па ћеш видети.“ Друго јутро царева кћи урани врло рано, и стане да гледа у башчу не јављајући ни оцу ни матери, кад али Ћели дошао змајевит коњ, и донео му госпоско одело и оружје, и довео уза се троје четворо чељади те раде башчу, а Ћела се обукао у оно одело, те постао са свим други: није више ни
206 ће|лав него леп момак што може бити, па узјахао на онога коња, те се шеће по башчи, а коњ да се помами под њим: све му варнице из ноздрва севају. Она како види Ћелу, загледа се у њега, али није хтела за дуго никоме казати. Кад многи просци стану долазити и просити је, она најпосле

каже да не ће ни за кога него за Ћелу. Цар и
царица кад то чују, стану је ружити и хулити:
„Како би ти за слугу пошла, па још да је какав,
него Ћела. Хоћеш да нам срамотиш царство.“
Али она то не хтедне ни слушати, него рече:
„Или за њега или ни за кога.“ Кад отац види да
ништа не помаже, обуче је у простачко одело и
начини је као пуку простакињу, те је уда за
Ћелу, па им да иза града мало земље, а Ћела
онде начини башчу и у њој колебу, и стане жи-
вети с царевом кћери као сваки башчован, носећи
зелен у град и тако по штогод заслужујући. Али
кад је год хтео, могао се претворити у најле-
пшега човека, само је требало да звизне, па би
одмах дотрчао змајевит коњ и донео госпоско
одело и оружје. Тако је трајало за неко време,
али на један пут ударе непријатељи на Ћелинога
таста са две стране, да није знао куда пре. Онда
рече у себи цар: „Оне две кћери што сам удао
за царске синове, имам сад од њих помоћ, а ову
од које сам се највише надао, дадох за рђу.“ И
тако цар у великој бризи издa заповест, да свако
иде на војску што год може сабљу пасати. Ишле
су војске све једна за другом пред непријатеља,
а гласови цару једнако несретни долазе да војска
пропада. Најпосле подигне се цар сам собом да
види, како је тамо. За њим по|ђе и мало и ве- 207
лико, а с њима и Ћела на једном коњичку. Сви
су се Ћели подсмевали говорећи: „Сад ће добро
бити, иде Ћела, он ће непријатеља потрти и уми-
рити.“ Кад дођу тамо, стану у логор, а и Ћела
за себе шатор начини, и остану онде три дана

на миру. А четврти дан започне се бој. Сад Ћела звизне, а коњ змајевити обри се пред њим. Ћела одмах обуче оне господске хаљине што му је коњ донео, припаше сабљу па уседне на коња и одмах улети у бој. Како он улети у бој, сва се непријатељска војска узбуни: не зна се или више он сече или му више коњ тлачи. И тако за тили час војска непријатељска прсне и разбегне се куд које. Одмах дође глас цару под шатор да је у његовој војсци био јунак који је непријатеља побио и да непријатељ иште мир. Цар одмах заповеди да тај јунак дође предањ и да иште што хоће да га дарује. Ови први гласници још и не оду да траже онога јунака, а то дођу други и кажу да је то његов Ћела. Цар се удиви кад то чује, и није хтео веровати: „Кад би он био, он би дошао к мени.“ А Ћела му поручи: „Кад пођемо кући, напоред ћу с њим јахати.“ Кад се после тога учини мир и пођу натраг, Ћела савије свој шатор и оно мало пртљага, и метне на свога коњичка, па онда звизне а коњ се змајевит обри пред њим. Он обуче господско одело и уседне на змајевита коња па пође с царем напоред да га сви виде да је он. Кад цар види да је он, од радости се заплаче и тако у радости дођу кући и онде цар још за живота свога преда Ћели царство, те Ћела постане цар.

53. 208

Гвозден човјек.

Био један цар, па имао три сина. Кад му синови дорасту до женидбе, онда им он заповеди да се попне сваки на кулу, па да с куле застрели: где кога падне стрела, оданде ће му довести девојку. Синови послушају оца, па кад застреле старија двојица, стреле им падну у два града; а кад најмлађи застрели, његова се стрела изгуби, па је стану тражити на све стране, и никако да је нађу; најпосле нагазе на некаку бунарину, кад тамо — у бунарини једна велика жаба, и код жабе стрела најмлађега царева сина. Брже боље јаве цару како су нашли стрелу, а цар, кад чује, одмах доведе девојке из она два града за два старија сина, а за најмлађега донесе ону жабу, па их венча и учини велико весеље. Кад буде време, сведу младенце, старија два брата сведу с њиховим девојкама, а најмлађега са жабом. Пошто их сведу, али из оне жабе изиђе красна девојка, што је нигде у царству нема, само жабља кожа остане на земљи, а кад буде у јутру, девојка опет уђе у жабљу кожу, и тако све дањом жаба а ноћом девојка. После неколика дана запита га мати: „За Бога, синко, како ти је с оним гадом?“ А он јој каже: „Е, моја мати, да ти видиш каква је то лепота, извуче се из оне кошуљице, па је онда девојка што је нигде под небом нема.“ Онда му рече мати: „За Бога, сине, па да је опростимо. Довече укради кошуљицу па метни на пенџер, а ја ћу је полако узети с пенџера па ћу је бацити

у пећ нека изгори.“ Он послуша матер; кад буде
209 у вече, и од жабе изиђе девојка, он јој у|краде кошуљицу, па метне на пенџер, а мати дође па је узме и баци у пећ, те изгори. Кад пред зору устане девојка па стане тражити кошуљицу да се претвори жаба, али кошуљице нема, и тако она остане девојка. Кад у јутру сване, изиђе она на поље, кад је виде, сви се зачуде: не могу да се нагледе таке лепоте.

Кад дође прва недеља, отиде царица са својим снахама у цркву; кад изиђу из цркве, сав народ стао па гледи каква је то лепота; за царицу нико ни мукает. Онда почне злобити царица најмлађој снаси својој, па како отиде у двор, одмах рече цару: „Ја не ћу с тобом хлеба јести, ако тога најмлађега сина не истераш из двора.“ Цар је стане блажити, и једва је мало умири. Кад дође друга недеља, опет царица отиде са својим снахама у цркву; па кад изиђе из цркве, сав народ стао па гледи најмлађу цареву снаху, и чуди се такој лепоти. Онда царица како отиде кући, одмах на цара: „Или он из двора, или ја.“ Кад цар види да се нема куд ни камо, дозове најмлађега сина, па му рече: „Синко! ја чујем да се ти хвалиш да можеш једним рупњаком проје сто браваца нахранити.“ Он се сиромах стане крстити говорећи, да он то није никад ни помислио. Али цар ни пет ни девет него: „Ако то не урадиш, иа теби нема главе.“ Онда он сиромах отиде плачући к жени својој, а она га запита што плаче, а он јој каже све шта је и како је. Онда му она рече: „Не бој се ништа, иди на ону бунарину, где сте

мене нашли, па се наднеси над њу па вичи:
„„Шура, шура.““ Он ће се одазвати па ће те пи-
тати шта ћеш, а ти му кажи све шта ти је отац
казао.“ Он послуша жену своју,| отиде на буна- 210
рину па стане викати: „Шура, шура.“ А шура
се одзове из бунарине: „Шта ћеш?“ а он му се
потужи како хоће отац да га погуби, ако једним
рупњаком проје сто броваца не нахрани. Онда
му шура рече: „Почекај мало,“ па му избаци је-
днога свињара па му рече: „Ти само један руп-
њак извади из амбара, па се онда не старај, сви-
њар ће вући колико год устреба, а нико га не
ће видети.“ Царев син узме свињара, па с њим
кући. Кад дође кући, а свиње гладне циче по
двору, чекају да им се да јести, и сав двор изи-
шао да види шта ће бити. Онда најмлађи царев
син отвори амбар па изнесе један рупњак проје,
те успе свињама; свиње једу а онај свињар је-
днако досипа, а нико га не види. Цар остане чу-
дећи се, где се наситише сто броваца од једнога
рупњака проје. Онај свињар после отиде својим
путем.

После некога времена опет цар дозове нај-
млађега својег сина, па му рече: „Ја чујем, где
се ти хвалиш да можеш напојити сто волова је-
дним каблом воде.“ Он се сиромах упропасти и
стане се одговарати, да то није никад ни поми-
слио. Али му се цар не дадне много одговарати,
него му рече: „Ако то не урадиш, на теби нема
главе.“ Онда он сиромах отиде кући плачући, а
жена кад га види где плаче, запита га што плаче,
а он јој приповеди како га на ново отац беди.

Онда му она рече: „Иди опет на ону бунарину
па вичи: „„Шура, шура,““ а он ће се срдити и
рећи ће ти: „„Аратос ти и такога зета,““ а ти му
кажи: „„Невоља ме тера,““ па му приповеди све
шта је и како.“ Он послуша жену своју, отиде на
211 бунарину, и стане ви|кати: „Шура, шура!“ а шура
му се срдито одзове: „Аратос ти и такога зета,
шта ћеш опет?“ А он му одговори: „Шура, невоља
ме тера, отац ми заповедио да једним каблом воде
сто волова напојим.“ Онда му шура рече: „Почекај мало.“ Те му избаци једнога говедара, па му рече: „Ти само један кабао извуци из бунара, па успи у валов, после немај бриге, овај ће говедар вући колико год устреба, а нико га не ће видети.“ Он захвали шури, па узме говедара, па с њим кући; кад тамо, а волови дрежде око валова, чекају да им се да вода, и сав двор изишао да види шта ће бити. Онда најмлађи царев син извуче кабао воде, па успе воловима у валов: волови пију, а онај говедар једнако долива, а нико га не види. Цар остане чудећи се, где се напоји сто волова од једнога кабла воде. Онај говедар после отиде сам својим путем.

После некога времена опет дозове цар најмлађега сина, па му рече: „Ја чујем да се ти хвалиш да можеш довести гвоздена човека.“ Он се сиромах стане одговарати, да то није никад ни помислио, али цар: „Ни речи више; него ако то не урадиш, на теби нема главе.“ Онда он сиромах отиде к жени својој плачући, а жена кад види где плаче, пита га: „Што плачеш?“ А он јој каже шта је и како. Онда му она рече: „Иди

опет на бунар, па вичи: „„Шура шура,““ он ће се одазвати и срдиће се па ће ти рећи: „„Аратос и такога зета.““ Али ти му кажи: „„За Бога! невоља ме тера!““ па му приповеди све редом.“ Он послуша жену, отиде на бунар, па стане викати: „Шура, шура!“ Он се срдито одзове: „Аратос и такога зета, шта ћеш опет?“ А он| му од- 212
говори: „За Бога, шура, невоља ме тера; иште отац да му донесем гвоздена човека, да се с њиме разговара.“ Онда му шура одговори: „Почекај мало; сад ћу ја изаћи, али се немој препадати ни страшити.“ Кад мало час, али ето ти гвоздена човека. Велики је, страшан је! вуче буџу за собом, све оре земљу, иде за њим бразда као да осам волова оре.

Кад цар издалека угледа где иде гвозден човек, он се поплаши, те затвори дворове, па побегне на горње чардаке, и затвори се. Кад дође гвозден човек, стане лепо на вратима лупати да му отворе, а кад види да нико не отвора, он бубне песницом у врата, а врата се одмах на двоје распадну, тако отвори редом сва врата и дође пред цара. Кад дође пред цара, запита га: „Шта си ме звао?“ А цар ћути као нем. „Та шта ти имаш са мном“ рече гвозден човек, па га зврцне у чело, а цар одмах душу испусти. Онда гвозден човек узме зета свога па га постави за цара, и тако је најмлађи син са својом женом царовао до свога века.

54.

Кум риба.

Некаквоме чоеку умираху ђеца: нека једва
крст дочекају а нека ни петнаест дана. Свуда је
на пророчице ходио и на пророке књигу отварао,
али ништа фајдисало није, док некаква проро-
чица сјетује овога чоека и даде му некакав за-
пис говорећи: „Узми ови запис и стави га твојој
жени да га носи о грлу, ма немој да шњиме
изван куће изађе. Она ће ти останути тешка, и
213 када дође вријеме да роди, не зови| друге бабице
да дијете обаби него мене.“ Чоек узме запис и
да га жени да га носи казавши јој, како му је
пророчица рекла, те она те исте године остане
тешка. Али несрећом испред самога рођења пође
негђе изван куће и заборави снимити с грла они
запис, и не би се ни тадар досјетила, него јој
дође некаква мука у дроб, те она трчи дома и
теке дође, изби дијете мушко мртво и лаком гла-
вом не даде. Досјети се сиромашица жена, али
сврх свијех јада не казује мужу да не буде више
трлабуке. Кад чује муж за несрећу, стане леле-
кати колико да је главом погинуо, па одмах опет
к оној пророчици, а она када дође, сјети се што
је, али ништа мужу не шће казивати, него опет
жену му покара и сјетује да посан сега бољи
опаз има. По том жена мало је кад изван куће
и излазила, а ако је кад и изљегла, остављала
је запис дома, те опет остане тешка; и када дође
вријеме од рођења, пошљу за ову пророчицу да
дијете баби. Кад ли ево роди сина у крвавој ко-

шуљици. Кад пророчица види, сјети се да је вједогоња, па сутуке ради изнесе дијете на двор од куће и завика иза свега гласа: „Чуј, пуче и народе! роди вучица вука, свему свијету на знање а ђетету на здравље.“ Обесели се отац и хоћаше у пут да се дијете крсти бојећи се смрти, али му не даде пророчица говорећи: „Не, ја знам што ћу чинити, ако желиш да ти дијете здраво остане и дуго живи.“ На то узме дијете, повије га, и објеси му драги камен о врату и на један листић карте запише: „Прими, куме, Бога и светог Јована а дар узми,“ па изнесе дијете и остави на раскрсницу близу некаке ријеке, и отолен дома у оно|га чоека. Дијете само а зар и гладно, стане 214
плакати, а било рано, те се нико онуда не намјери, док у оној ријеци зачује некаква велика риба, те она на суво, и по гласу набрбље оно дијете, и теке што зинула бјеше да га прождере, засја се они драги камен, те она да види шта је, кад ли — види и они запис ђетету на прсима, па се устегне на се, и ухвати дијете у чељусти те шњиме очиној кући. Они код куће опазе из далека рибу ђе дијете у зубима носи, и ђе риба вриском трчи, а дијете пишти и цичи, те сви у плач и у вриску, а пророчица их стане ћешити и говорити да се не боје, јере је то сјен ђетета, и истрчи на сусрет риби и дијете прими. По том зовиу попа да дијете крсти по закону, а за кума ону исту рибу. Кад сврши поп крштење, крену сви дома да пију и на честито, а кума риба не шће, него узе они драги камен, и отолен као најбржа тица полеће и остани се у сиње море,

и ништа не рече друго, него: „С богом, куме! кад ја из мора опет изишао, тадар и ти умро!“ Ово је дијете живљело Бог зна колико и докле, и кад је већ под старост хтио да умре, покаже му се опет она иста риба, и тек што се шњиме опрости, он умре, а рибе нестане с те стопе да нико ко се ту намјерио, не виђе куђ се ђеде и што се од ње учини.

55.

Царичина снаха овца.

Бијаше некаква зла царица, која многе људе
и жене с овога свијета смицаше да се никада
није нико могао досјетити, и немаше друго ни-
215 кога него једнога једиктога сина којега мишља-
ше наком себе за цара оставити. Кад дођеври-
јеме да царица жени сина, рече му: „Ја сам
нашла за тебе ђевојку сјеновиту, која ће ти кри-
лате јунаке рађати, и ако ову не узмеш што сам
ти ја нашла, пази се што ће ти се догодити.“
Син јој на то одговори да јој захваљује на свима
ђевојкама од свијета и на свима крилатијем си-
новима, јер је већ нашао ђевојку, и да ће је на
срамоту материну вјенчати, већ ни једну, макар
се никада и не оженио. Пошто царица ово чу,
ражљути се и запријети му говорећи: „Ела, ако
ти баста.“ Царев син матери за инат ожени се и
зовне вилу за кума и змаја за старога свата, те
с ђевојком дома, говорећи својој жени да се од

његове матере чува и крије, да је ненадно чудо
не нађе „јѐр је“ вели „она некака жена удесне
руке тако да су моја сва браћа и сестре па и
сам отац на пречац помрли, или их је она по-
тровала или замађијала.“ Прође неколико вре-
мена и царица не види своје снахе, и колико је
гођ настајала да је види, ништа није могла учи-
нити, док једно јутро несрећом пође јој муж у
лов, и залуду затвори врата од камаре ђе му је
невјеста спавала; јер царица обазна да је он
отишао у лов те некакијем штапом такне у врат-
нице те врата једанак бушише на тле. Препаде
се сирота невјеста, скочи у сусрет свекрви, и
падне пред њом на гола кољена као да јој се
умоли и опроштење иште. А она је подиже го-
ворећи: „Не бој се, мој синко, ја нијесам за друго
дошла него да те дарујем као поправ своје ди-
јете.“ Ово изрекавши извади један прстен и ухвати
снаху за руку, пак мећући јој ови прстен| на прст 216
проњуњори неколико ријечи, а она њу у руку
по закону пољуби и захвали на прстену. Царица
отиде с те стопе, а снаха јој гледајући и преме-
ћући они прстен, какога још у своме вијеку није
виђела, тако је био лијеп, мало за тијем пре-
твори се у овцу и там' амо кроз камару стане
блејати. Царица је имала негђе потајно некаку
велику аждају, и кад би кога очарала овијем
прстеном, и пошто би се прометнуо у овцу, по-
вела би овој неситој аждаји, и теке се врћаше
да ухвати и поведе снаху, приспије у толико и
ње син из лова те једанак се нађу на вратима
од камаре. Кад га жалосна жена види, почне

около њега и узаљ скакати и блејати да се и
сам царичин син зачуди, и не могаше да прого-
вори ријечи, крстећи се од чуда, па најпослије
матер запита: „Откуд ова овца овђен?“ и „Камо
ми жена?“ Она се смете не знајући му шта од-
говорити, него то толико да ништа не зна, и за-
куне се ње проклетом душом. Видећи царев син
да му жене нема, а ова овца мимо икаке овце
ђе непрестано њега у очи гледа, около нога му
се увија и непрестано блеји, стави се да је за-
мађијана, те он од жалости да сам себе убије,
и тражећи нож кроз камару, види они удесни
прстен у камари, и пружи руку да га узме, а
овца на њега скочи и не да му га узети, него
на њега насрће да му оба ока избије. Сјети се
он злу, те узме овцу, па с њом у гору тражећи
и зовући куму вилу, док је некако дозове, па
кад се састану, каже јој он све како је и што
је, а вила му одговори: „Она ти је затрављена
и замађијана, ма ја прије него се договорим са
217 својијем побратимом змајем, ни|шта ти не умијем
рећи.“ Онда ти вила некуда полеће и доведе
змаја. Кад се сви састадоше и змају казаше све
потанко, циче змај да се сва гора устресе, и рече
цареву сину: „Ако желиш да опет твоја жена
остане каква је и била, треба да двије душе из-
губимо.“ „Које?“ упита царев син. „Твоју и моју
мајку“, одговори змај, а змајева мајка била је
она аждаја у царице. Царев син на то пристане,
али вила рече им: „Не тако, ако су вам мајке
душу изгубиле, немојте ви; него хајде ти, змају,
закуми матер аждају, да више не прождире Бож-

јих душа, а ја ћу куму царицу, да се већ окани зло чинити.“ И тако пођу сви дома, закуме у три пута аждају, а три пута царицу, и оне им се закуну да не ће, те царица извади други прстен, даде овци, а овца проврже се опет каква је и била. И Бог ми те веселио!

56.

Вилина гора.

Имао некакав богати човјек јединка сина, па отхранивши га до оружја пошље га по свијету да тече, али не да тече да аспри стече него да стече памети, и да види идући по свијету како се трудно живи и како се ваља мучити да се овога краткога вијека поштено живи, и даде му неколико аспри што ће му доста за пут бити. Кад га опреми, многе му ствари препоручи а највише да чува новац, пак га с благословом отпусти. Идући овај младић по свијету дође у некакав град гдје види да једнога човјека воде на вјешало. Он се зачуди пак притрчавши запита шта је скривио| ови сиромах човјек те га на смрт 218
осудише, а неки му одговори: „Ови је човјек дужан множињи, и не имајући откуда да све свакоме исплати, по законима овога мјеста заслужио је смрт.“ Он чувши ово запита суднике: „Господо! је ли могуће да ја тога човјека од смрти откупим, и да платим што је дужан?“ Они му одговоре: „За што не! плати толико и толико,

па ево ти човјека да од њега чиниш што хоћеш.“ Он извади све оно новаца што имаше па најпослије све хаљине до кошуље, и кад намири колико је требало, судници му дадоше човјека, те он с њим по свијету просећи од врата до врата. Једну вечер лежећи заједно ова двојица, рече откупљеник: „Мени се додијало већ овако живјети, а још ми је жалост виша тебе гледајући ђе с мене страдаш, него хајдемо у вилину гору, тамо ћемо наћи једну моју посестриму и она ће нам казати начин како ћемо обојица обогатити.“ Младић пристане на ово и упуте се к вилиној гори све странпутицама некијем, калаузећи откупљеник а младић сустопице за њим, док тако дођу у некаку гору, којој врх до мјесеца дотицаше, а листови јој златни бјеху а стабла сребрна, а усред ње виђаше се велики плам и дим од огња. Младић видећи то препадне се и упита свога друга: „Шта је ово? каково је ово чудо.“ А он му одговори: „Не бој се, ово је све моје посестриме и њезине матере, па и наше, само теке знади да се ми двојица не можемо њима на један пут изненада јавити, него ја отидох к њима да им се јавим и да им кажем да смо дошли к њима да с њима живимо, а ти ме причекај овђен под оно
219 дријево, те је од сухога| злата а перја су му бисерна; ма пази, без великога свога чуда немој писнути ријечи једне доклен се вратим опет к тебе, јер је ово дрво свију вила, испод њега се купе љети те на ђерђеве везу, пак ако каква младића опазе у ову гору, у они час очима га затраве и у какву гођ хоће живину обрну.“ Ово

изрекавши нестаде га као да га земља прождрије.
Младић стојећи онђе досади му се чекати те поч-
не там' амо кроз гору шетати се док набаса на
некакво коло крилатијех ђевојака, па се прикри
да их гледа и слуша како пјевају, али његовом
несрећом опази га коловођица те га очима за-
трави и у они час остаде нијем и слијеп. Тада
се препаде те од страха и велике жалости стаде
викати и плакати, док ево ти однекуд долеће на
крилима предањ они човјек, ухвати га за руку и
рече: „Не бој се, што ти је?“ А он му рукама
покаже да је ослијепио и онијемио. Тада они чо-
вјек кад то виђе, извади иза паса некакву малу
златну свиралицу, па се припе на једно дрво и
поче у њу звижђети, док ево ти са свију страна
вила и виленика, овога човјека браће и сестара,
побратима и посестрима, толико да им броја не
бјеше, те почеше по гори брати некакве љековите
траве, па дадоше младићу да пије, а другом му
опет намазаше очи, те у они исти час стече вид
очињи и разговор десет пута љепши и бољи него
ли је прије имао. По том га примише у своје
друштво, и оженише га, те стече силно благо и
има лијеп пород. Али кад већ остари, покаја се
Господу Богу, поврати се своме дому, и једва
жива затече свога родитеља, те се с њим опрости
и укопа га, те до смрти живје| као прави хри- 220
шћанин, али опет доклен је гођ живию свакога је
љета по један пут у ону гору ходио те се с дру-
жином састајао и поздрављао.

57.

Тица дјевојка.

Имао некакав краљ јединка сина. Кад му већ за женидбу приспије, отправи га по свијету да тражи за себе ђевојку. Краљев син пође, и цијели свијет обишавши не може наћи за себе ђевојке. Пошто виђе да не може наћи наком толико силнога трошка и времена науми да сам себе убије, и мислећи како крене уз једно брдо да се с њега баци стрмоглав да му се ни стрва не би знало. Кад изиђе на брдо, попне се на један велики станац камен, и тек да се баци низањ, зачује један глас ђе му говори: „Не, не, човјече! за триста шездесет и пет који су у години!“ Он се устегне и не видећи никога упита: „Који си ти што са мном збориш? да се видимо, пак кад чујеш јаде моје, не ћеш ми сметати да себе не самодавим.“ На то му се укаже некакав човјек вас сијед као овца, и рече му: „Ја знам што је тебе, него ме чуј: видиш ли оно онамо (показујући прстом) велико брдо?“ Он му одговори: „Видим.“ „А видиш ли оно силно мраморје поврх њега?“ „Видим.“ „Е добро“ рече старац, „наврх онога брда има једна баба златнијех коса ђе дан и ноћ на једном мјесту сједи и у скуту држи једну тицу; ко је ову тицу кадер добавити, он ће најсретнији човјек на овом свијету бити; него пази добро; ти треба ову бабу,
221 ако ти баста, прво него те| види за косе да ухватиш, а ако она тебе прво види него ти њу за косе ухватиш, окамениђеш се на оно мјесто и у они час, као што се догодило од свијех онијех младића

што видиш онамо дупке окамењене, рекао би човјек да је мраморје.“ Чујући ове ријечи краљев син рече у себи: „Мени је све једно, идем онамо, па ако ми реуши да је за косе ухватим, добро сам; ако ли не, свакојако сам наумио животу своме кидисати.“ Те он онамо на оно друго брдо. Дошавши већ близу бабе пође јој с плећи те шумке пут ње, и његовом срећом баба се с оном тицом играше и према сунцу бискаше, а он полако те бабу за косе. Врисне баба да се све брдо од јакоте почне дрмати као кад је највећи потрес, али краљев син држи и не пушта. Ондар му баба рече: „Шта хоћеш од мене?“ Он јој одговори: „Да ми даш ту тицу са скута и да поврнеш све ове хришћанске душе.“ Она на то пристане, да му тицу и пусти из уста некакав вјетар плаветан и задуну пут онијех окамењенијех људи, те сви на једанак оживјеше. Краљев син дохвативши се ове тице почне да је љуби од милине, и љубећи је прометну му се најљепша ђевојка. А ово је била једна ђевојка коју је баба замађијала била и у тицу прометнула па мамила младиће њоме. Кад краљев син сагледа ђевојку, омиље му и крену с њоме својој кући, и на поласку она му даде један штап говорећи му, да што гођ се рече овоме штапу, оно учини. Богме краљев син најприђе куцну њим у један камен, а то се изручи из њега рпа рушпија златнијех, пак се нагрнуше колико им је доста за пут. Путујући дођу на пекаку| велику ри- 222
јеку и не могу пријећи, тache штапом а ријека се раздвоји, и пасаше. Идући напријед наступе на гомилу вукова, те вуци напану на њега и на вјереницу

му да их растргну; али како који насрташе тако га он штапом дочекиваше, и како којега удари, вук се преокрене у мрављињак. Најпотље путујући стигну здраво и весело дома и вјенчају се.

58.

Цар хтио кћер да узме.

Био један цар и царица. Ова царица имаше звезду на челу па роди и кћер са звездом на челу. Кад кћи буде на удају, умре царица и на смрти закуне цара, кад се стане женити да не узме друге већ која има звезду на челу. Кад пође цар да се жени, распише по свему свету, има ли где девојка или удовица са звездом на челу. Кад му од свију страна отпишу да нема таке ни девојке ни удовице, он онда шта ће, већ да узме своју кћер, па сазове све министре да му кажу може ли то бити; министри кажу да може, а он онда отиде својој кћери, и рече јој: „Ћерко! није друкчије, ваља за мене да пођеш, мати је тако заклела, а друге у свету нема са звездом на челу.“ Она стане плакати и молити се: „Јаој, тата, како бих ја за оца пошла!“ А цар је онда изведе на суд пред министре, и они још једном реку да може отац узети кћер своју. Онда она отиде једној баби и потужи јој се, а баба јој рече да иште да јој отац начини од свиле хаљине да могу стати у ораховy љуску, па ће онда поћи за њега. Она то каже
223 оцу, али шта цар не| би могао учинити? начини

он њој онаке хаљине, а она опет отиде баби: „Што ћу, баба? начинио.“ А баба јој рече: „Сад ишти од сребра хаљине, па да стану у орахову љуску. То ваља да не ће моћи начинити.“ Отиде она опет оцу и каже му да јој начини од сребра хаљине па да стану у орахову љуску. Али цар начини и то. Опет она отиде баби, а баба јој каже да иште од злата хаљине, па да стану у орахову љуску. Кад јој отац начини и таке хаљине, она дође баби плачући: „Јао, баба, шта ћу? начинио и од злата хаљине.“ А баба јој рече: „Сад ти не знам друго, већ ишти од саме мишје коже, то баш не ће моћи начинити.“ Кад она и то од оца заиште, он одмах изда заповест да сваки човек донесе по толико и толико кожа од мишева, и тако за неколика дана добије кћи царева хаљине од саме мишје коже. Па одмах цар скупи сватове да се сутрадан венча са својом кћери. Али њу баба научи шта ће радити, те у вече уочи свадбе заиште каду воде и две беле патке, „да се“ вели „окупам, тако ваља.“ Цар заповеди те јој се однесе у собу када воде и две беле патке, а она закључа врата, и пусти патке у каду, па обуче оне хаљине од мишје коже, а од свиле, од сребра и од злата у ораховим љускама метне у недра па кроз пенџер побегне. Видећи цар где је нема за дуго да дође међ госте, пошље једнога слугу да слуша на вратима, купа ли се још. Слуга отиде и стане слушати, па кад чује где се патке лепршају по води, он помисли да је она, пак се врати и каже цару да се још купа. Кад би у јутру, већ сви готови да иду на венчање, а ње још нема,

224 онда цар нареди| те обију врата, кад тамо види како га је преварила, те одмах пошље потеру за њом, и она је тражила и тражила, и не нашавши је врати се, и цар најпосле мишљаше да су је где растргли зверови. Али она идући за дуго дође у друго царство у једну шуму; не знајући ни шта ће ни како ће, завуче се у једно шупље дрво. У то доба царев син ловио у шуми, па некако пси наиђу на оно дрво, и стану лајати, онда ловци потрчи онамо мислећи да је кака звер у дрвету, а виде девојку у оној мишјој хаљини, пођу да пуцају на њу, али царски син не даде: „Немојте“ рече, „већ да је водимо двору, да имамо што нико нема.“ Кад је изведу из дрвета на поље, запитају је: „Ко си?“ А она одговори: „Не знам.“ А они је опет запитају: „Јеси ли животиња или си човечје створење, или си аветиња?“ Она опет: „Не знам.“ „Знаш, не знаш,“ рече царски син, „ти мораш с нама.“ Кад је одведу двору царскоме одреде је да чува гуске, и слуге је прозову пепељугом. Кад прође неко време, царски син учини велику част и сазове много господе и госпођа и господских девојака и своје и из туђих царевина. Онда она у својој собици свуче хаљине од мишје коже, па обуче оне од свиле, па отиде међу господу. Сви се зачуде њезиној лепоти а особито звезди на челу. Царски син узме је, те играше с њом, па је запита откуда је, а она одговори: „Из Чизме града.“ По том се украде и отиде у своју собу, свуче свилене хаљине, пак обуче опет оне од мишје коже, а господа кад опазише да је нема, стадоше питати: „Куд је та лепота?“ а

највише царев син. Кад се сва господа разиђу,
распише| царски син по свему свету за Чизму град 225
да му јаве где је. Али са свију страна отпишу да
тога града нема. По том он начини опет част, не
би ли и она дошла. А она ондар кад се весеље
почне, обуче сребрне хаљине, па отиде међу го-
споду. Како она тамо, сви полете пред њу, а цар-
ски син узме је за руку, па јој стане говорити:
„Где сте за Бога? ја полудих за вама, а Чизме
града нигде нема.“ „Господине!“ одговори она,
„сад ћу вам право казати; ја сам из Леген гра-
да.“ Пошто царев син мало поигра с њоме, опет
се она некако украде, па отишавши у своју собу
свуче сребрне хаљине, а обуче оне од мишје коже.
По том царев син распише за Леген град где је,
и од свуда отпишу, да тога града нема. Онда он
и трећи пут да част, и она у златним хаљинама
дође. Царев син обрадује се и стане је молити, да
му каже право откуда је, јер, вели, да ни Леген
града није могао нигде наћи. „Е сад ћу вам“ рече
она „право казати; ја сам из Сабље града.“ По-
што царев син поигра с њом, скине прстен с руке
и да јој, а она се по том опет некако украде.
Онда царев син распише за Сабљу град, они му
опет отпишу, да тога града нема. Онда се он раз-
боли, и болујући дуго времена, падне му на ум
на млеко, па да се удроби хлеба. Одмах кажу
кувару, да извади млека, а она девојка у миш-
јој кожи стане га молити да она удроби. „Иди
без трага!“ продере се он на њу, „да упадне каква
длака с тебе, па да платим главом.“ „Не ће, ку-
варе,“ рече му она, „ја сам ноћас снила да ће

одмах оздравити, ако из моје руке што изједе.“
226 На то јој кувар допусти, а она дробећи| у млеко спусти онај прстен у њега. Кад цару однесу млеко, и он га промеша кашиком, нађе прстен, те ђипи одмах и повиче: „Дајте овамо кувара!“ Кувар се сиромах препадне, да није од пепељуге длака упала, па као мртав дође пред царскога сина. „Ко је дробио у ово млеко?“ запита га царски син, а кувар дркћући одговори: „Ја сам, господине.“ „Ниси ти, већ казуј ко је, или ћеш погинути.“ Онда кувар стане плакати и казивати, како га је пепељуга преварила, да је снила, да ће господар оздравити, ако што изједе из њене руке. Кад царски син чује за пепељугу, ђипи па отрчи к њојзи, раздере на њој мишје хаљине и натера је да обуче оне златне, па је одведе оцу и матери, те се лепо венча с њоме. Кад се венчају, приповеди она њима све, како је и за што је од оца побегла, и кад прође година дана, роди она кћер и сина заједно, кћер са звездом на челу као и у ње. Кад деца мало одјачају, седне она с мужем и с децом на интов, па оде своме оцу. Кад дође, а отац баш њојзи за душу даје, па кад је види, Боже! те радости и тога весеља, што је чинио! А ону бабу што је њу учила, што је она и њен муж обдари, то отац тројином, а оне министре, што су казали да може отац кћер узети, све погуби.

59.

Три прстена.

Некакав краљ запроси за свога сина у другога краља шћер, и пошље му књигу иштући ђевојку и уз књигу обиљежје на ђевојку. Кад краљу књига дође и види шта му пише, он рече посланику: „Ја ти, пријатељу, не могу ништа одговорити, док не питам ђевојке.“ По том отишавши к својој шћери каже јој, како је та и та краљ проси за свога сина и послао прстен за обиљежје, „него“ вели „шта ћу му одговорити?“ А она рече оцу: „Одговори му: ако ми не донесе три прстена један од звијезда, други од мјесеца а трећи од сунца, ја га не ћу.“ Краљ каже све ово посланику и пристави: „Поздрави свога краља, и захвали му од мене на питању и моли га, да му не буде жао на одговор моје самосионе шћере, еле јој не могу ништа.“ Посланик се врати и каже својему краљу, шта је и како, а краљ се ражљути и стане мислити, како би добавио ова три прстена, па најпослије тури глас по свему свијету: ко му добави ова три прстена, да ће му дати половину краљевине своје или благо небројено. Али све зафајду. Најпослије краљев син падне у велику жалост, и већ шћаше од јада да се убије, кад тумаривши онако зађе у некаку планину и набаса на једну бабу, ђе украј пута сједи. Он јој назове помоз' Бог, а она му прихвати: „Бог дај буди, несретњи па сретњи и пресретњи сине!“ Краљев син кад ово чу, он се зачуди и упита је, шта ће ово рећи, а она одговори: „Ти си био пропао, али си

228 наишао на| љекара, који ће те — ако Бог да — од те муке избавити.“ Тада он поче да јој казује, шта му је, а она му не даде, него завика: „Доста, доста, ја знам што ти је, него узми ову траву што ми је у њедрима, те је у своја њедра стави; раншчешљај ми косе и пусти ми половицу спријед а половицу низ плећи, пак до довече остани овђе код мене.“ Он је послуша: узме јој траву из њедара и стави у своја њедра, па расплете јој косу која паде по долини сва црна као угаљ, само ђе ђе која сиједа. А кад би испред вечера, рече баба краљеву сину: „Прву звијезду кад угледаш, извади ту траву из њедара и реци: дај ми, Боже, прстен.“ Он тако и учини, и тек што изрече што му је рекла, звијезда се узигра, те предањ прстен паде и у њему она иста звијезда. По том рече му баба, да пази кад изиђе иза горе мјесец, па да исто учини. И он учини, и прстен му паде и у њему мјесец. А кад би у јутру прије сунца, рече му баба: „Пази добро, кад успомаља сунце, па кад помоли, гледај га кроз моје косе, докле са свијем изиђе, и три пута реци: „„Претвори ми, Боже, од ове косе прстен као сунце!““ Те он тако учини, и тек што трећи пут завика, проврже му се од онијех коса прстен сјајан као сунце. Пошто краљев син овако добави сва три прстена, упита бабу: „Шта сам ти дужан?“ А она му одговори: „Ништа друго, него доклен си жив, да се за моју душу Богу молиш, јер ћу ја до мало дана умријети, и да не казујеш никоме.“ По том јој краљев син захвали и у руку је пољуби, и с њом се опрости, и дошавши дома каже све

својему| оцу, а он с онијем прстенима пошље 229
к ђевојци, и она пођe заћ и с њиме се по закону вјенча.

60.

Зла свекрва.

Некакога цара син шетајући се једном нађе на једно мјесто, ђе се бијаху ђевојке скупиле на игру, те се онђе мало заустави да гледа ђевојке и игру. Све ђевојке које онђе бијаху, пристајаху у игру осим три много лијепе, које на страни сјеђаху и као стидно игру гледаху. Царев син кад их опази, приступи к њима и упита их, би ли се удале и за кога би која најрадија. Једна одговори, да би за млинара, јер он има доста круха; друга за чобана, јер има доста млијека; а трећа уздахнувши рече: „Ах, да царев син зна шта бих му ја родила, сјутра би ме вјенчао.“ „Шта?“ упита је царев син, а она му одговори: „Два сина златнијех рука и шћер са златном звијездом на челу од прве уједно.“ Царев син кад то чује, он одмах шњоме, те дома, па у цркву, вјенча се и до мало времена она остане ђетиња. Ови царев син није имао оца него мајку преко мјере злу жену, која је мрзјела сина својега особито сад што је с реда ђевојку вјенчао, и стане својој снаси а његовој жени о глави радити. Они исти дан кад је млада царица шћела родити, пође јој муж у лов, и у томе она роди два сина златнијех рука и трећу

ђевојку златне звијезде на челу. А кад јој свекрва
то види, подстави троје мачади, а оно троје ђеце
затвори у један сандук, пак нареди слузи, да га
баци у најближу ријеку. У вече у саму мрклицу
230 кад се царев син дома врати, истрчи му матер и
јави, да му је жена родила троје мачади. Он одмах
заповједи, да је у исти час понесу насред онога
царева града, и да кажу свакоме које поред ње
прође, шта је родила, и да је цар заповједио да
свако на њу пљуне, а ко не пљуне, одмах да га
погубе. Слуге овако учине, и јадна царица које
од стида које од болести и од зиме до мало дана
умре. Они сандучић с оно троје ђечице пловећи
ријеком нанесе га срећа испред једнога великога
двора и цардина некакога пребогатога чоека, који
баш сјеђаше покрај ријеке пред својијем домом
одмора ради. Кад угледа сандучић, он брже за-
повједи слугама, те га ухвате и донесу му га.
Отворивши га и виђевши ово троје ђечице у њему,
обрадује се и зачуди, добави дојиљу и потхрани
их до оружја браћу а сестру до удаје. Један дан
дозове ови чоек цара па објед, и по обједу изиду
гледати грађевине и цардине, да таке љепоте и
дарила Божјега није било ни у једнога цара или
краља. Цар се зачуди ово гледајући, а особито
оној ђеци, али их не познаваше, колико ни они
њега, па рече: „Хвала Богу љепоте! ништа не
манка ође до само три ствари: тица што збори,
дрво што пјева и вода зелена.“ Ово би жао је-
дноме од ова два брата и рече: „Одох тражити
ове три ствари, да баш ништа не манка.“ И тако
крене. Путујући нађе близу некака језера усред

планине једнога старца, ђе сједи вас сијед као овца, који га упита, ђе иде, а он му све каже. Тада му старац рече: „Ја ћу ти казати, ђе ћеш све ово наћи. Хајде онамо, ђе се ја бацим овом балотом гвозденом, онђе ћеш све| три ствари наћи, 231
него знадп: кад узидеш онамо, стануће вика и граја около тебе велика од хиљаду људи, а никога не ћеш виђети, и нико те не ће ни прстом такнути, а камо ли убити, али немој да се обазреш за собом без свога чуда, јер ћеш се на оно мјесто окаменити.“ Кад то чу ови младић, отрча пут онога мјеста, ђе му је старац балоту бацио, док на један пут рекао би паде небо на земљу, завикаше с хиљаду страна, он се обрне да види ко је, кад не види никога, па се препаде и окамени се. Сјутридан брат му не видећи брата да се врће, пође и он за њим, срете старца, и старац му рече као и првоме. Он му захвали и трчке отиде онамо, кад насред пута види брата окамењена, те почне плакати и љубити га, а у толико зачу ону хуку и вриску од хиљаду различитијех гласова, пак се препаде и поче да натраг бјежи, али теке се обрну, окамени се и он близу брата. Сестра њихова не видећи их натраг, сјутрадан у саму зору устане те трагом за њима, погоди на онога истог старца, и он јој све каже, како је и што је, и стане је одвраћати да онамо не иде: „јер се нико одонуда,“ рече, „није вратио, па кад се људи оружани препану, како не ће ђевојка као што си ти?“ Али она ни најмање за то, него убере некаке траве те добро уши затисне и ручицама сувише, па рече старцу: „Баци ти мени балоту, да онамо идем ђе

она пане, само ми кажи, хоћу ли наћи све три ствари како сам ти казала, и хоћу ли наћи браћу окамењену.“ Старац јој одговори: „Хоћеш,“ па у толико одбаци балоту, а она потеци онамо што
232 је најбрже могла. Дошавши до оба брата| окамењена, позна их и стаде да их плаче, јер јој живо срце пуче; и у то вријеме зачу неколико, ма не баш онолико хуке, него она поткријепи себе, те онамо ђе је пала балота. Кад дође, упази једну велику пећину и у њој види тицу, која јој у они исти час долеће на десно раме, и рече: „Хвала да је Богу! колико има времена да те чекам,“ и рече јој сувише: „Хајде у оно језеро онамо, зацрепни воде зелене, и од онога дрвета што пјева гранчицу очебрсни, и кад дођемо до твоје браће, намажи их да оживе.“ Она то учини, пак кренувши натраг кад дође до браће, намаже их, и у они исти час оживе, те сви дома. Кад дођу, obрадује им се они господар, а још више кад види оне три ствари, које је рекао цар да их нема, пак одмах учини велики објед и дозове цара. Онда рече ова тица: „Кад буде на трпезу, господару, немој износити ни ожице ни пантарула ни ножа, него онако нека цар једе рукама.“ Послуша је ови чоек, и кад дође цар, каже му, како је добавио оне три ствари, и тако да већ ништа не манка, па отолен за трпезу готову. Цар кад види да на трпези нема ожице ни ножа ни пантарула, рече ијетко: „Шта је ово? како ће се ово јести?“ „Лијепо“ одговори тица, „с муком као што су се до сада мучили ова твоја два сина и шћер, и покај се, што си на велику Божју правду смакао

своју жену а њихову матер: ово су твоја ђеца, а на мјесто њих твоја проклета матер подметнула троје мачади.“ Цар се обрадује, притрчи к ђеци, а они к њему, ту се изљубе и изгрле, па отолен дома, и у они исти час смакне матер, а оба сина ожени и шћер уда у један исти дан.

---

61. 233

Опет зла свекрва.

Биле су двије сироте без оца и матере. Стојећи један дан на прозору виде, ђе испред њихове куће прође царев син, па ће рећи млађа: „Ах лијеп ли је они царев син! да ме хоће узети за жену, родила бих му сина и шћер на један пут са златнијема звијездама на челу.“ Ово некако дочује царев син, па они час отиде и ову ђевојку вјенча, па шњоме дома. Он није имао оца, него само матер, врло опаку и злога срца, која кад сагледа сина и невјесту, наиједи се жестоко и стане корити сина, зашто је вјенчао ђевојку, која није њему прилика; али јој укор би зафајду, него почне мислити, како ће снаси својој кридимице до главе доћи, али ни то од сина не могаше. И тако ова млада царица затрудни, те њезин муж добави од некуда једну пророчицу и упита је, да му каже, шта ће му жена родити, а она му одговори: „Родиће ти заједно сина и шћер са златнијема звијездама на челу, него пази добро, да ти се од ње и од двоје ђеце што не догоди.“ Пријеђе него му

се жена породи, дође некака преша овоме цареву сину да иде на војску, па бојећи се жени и ђеци дозове своју опаку матер и рече јој: „Заклињем те небом и земљом и свијем што је на свијету: чувај ми жену и оно што роди, доклен се ја вратим.“ Он отиде, и мало по том роди му жена наједанак сина и шћер са златнијема звијездама на челима, али матер његова на мјесто ово двоје ђеце подметне двоје мало штенади а ђецу од матере
234 сакрије,| затвори их у један ковчежић и добро запечативши да их једној слузи говорећи: „Хајде с овијем ковчежићем те га закопај у земљу у какој пустињи или утопи у ријеку каку; и ако то не учиниш што ти говорим, не долази ми већ на очи без свога ненаднога чуда.“ Слуга посећи ковчежић пустињом чу, ђе плачу ђеца, те полако отвори заклоп, кад види ово двоје ђечице као двије златне јабуке и на челима звијезде, ражали јој се, те их не шћедне закопати у земљу, него их баци у једну јажу од млина, па се врати дома и каже старој царици, да је закопала у земљу у једној дубрави, и она јој вјерује. Ону исту вечер затисне се окно од јаже и зауставе се кола од млина брашненога, а млинар истрчи да види шта је, кад нађе они ковчежић, и отворивши га види јадну ђечицу, али кад види звијезде им на челима, још се више зачуди, па дозове жену своју, а она ђецу подоји и стане их пазити као и своју рођену. Царев син дошавши с војске одмах упита матер, ђе му је жена и шта му је родила, а она му одговори: „Зло и наопако за тебе, синко! Она ти је родила двоје штенади, и ја их нијесам смјела од

тебе убити или бацити, него нагнала сам твоју
жену да их доји, доклен ти дођеш; и ено је за-
творене у тамници у гвожђу, и код ње су ште-
над, пак ти сад чини од ње што хоћеш.“ Кад ово
чу царев син, смртни га зној допаде од велике
туге и жалости, те полети с ножем у тамницу,
да закоље и жену и штенад. А кад диже руку
над њом да је посијече, разрика се жалосна му
жена: „Ах за Бога! не убиј ме! ништа ти крива
нијесам, него ме твоја мати ево оволико времена
овђен у тамници заковала, и подметнула двоје 235
штенади, а моју лијепу ђецу негђе обестрвила;
него се смилуј на мене!“ Царев син кад то чу,
размисли и сажали се на њу, па стане испитивати
и матер и све дворане, али не могаше ништа ра-
забрати, него сви му кажу оно, што му је пасја
мати налагала, и већ не знадијаше, шта ће да
ради, или своју жену да закоље или да иде по
свијету тражити своју ђецу. Оно двоје ђеце игра-
јући се један дан по једној ливади прикаже им
се један младић у бијелијем хаљинама са златни-
јем крилима — а ово је био анђео Божји — и
рече им: „Хајте дома; ево вам ови штап, пак
куцајте по путу њиме и што гођ вам буде потреба,
то ћете имати. Тако ћете дођи у један град, те
уљезите унутра, и ђе највиши двор видите, куцни-
те овијем штапом у врата, те ће ви се врата сама
отворити, па завичите: Ах, ђе си, жалосна мајко
наша? ђе си? изађи и дођи да нас изгрлиш а ми
тебе; већ је вријеме.“ Брат и сестра послушаше
и узевши штап отолен хајде хајде хајде, доклен
их они штап до саме очине куће доведе, те како

их је научио они анђео, тако и учинише: закуц-
нуше и завикаше, и на њихов глас отворише се
врата, и они уљегоше у кућу. Али их у тај мах
опази стара царица и познавши их препаде се,
те брже боље смаче с прста од руке један прстен
и натаче га на они штап, који имаше у рукама
царев синчић, те он у они час занијемље, али се-
стра му кад то виђе, узе они штап и стресе с
њега прстен, па удари стару повикавши: „Ти за-
нијеми; а ти, брате мој, проговори.“ Те стара
остаде нијема, а брат јој опет поче говорити. Ово
236 све| гледаше отац њихов, пак кад их зачуђен упи-
та, ко су, они све кажу, како је и што је било,
те он одмах извади им мајку из тамнице и узе
је опет за своју жену заједно са синовима, а слу-
гама заповједи, те матер његову затворе у једну
бачву катрамом обливену и зажде је насред града.

62.

У лажи су кратке ноге.

Био један цар па имао три сина, и тако је био стар, да већ није ни чуо ни видео. У толикој старости живећи, усни једну ноћ, да има негде у свету некаки град, и у томе граду да има један студенац, па да му је воде из онога студенца да се окупа и умије, да би се помладио и да би опет чуо и видео. Кад се иза тога сна пробуди и дан сване, а он дозове синове своје и приповеди им, какав је сан уснио, па им рече: „Децо моја, не

жалите труда ни блага, него потражите ту воду;
ако да Бог те је нађете, то бих волео него све
царство своје.“ Онда најстарији син рече оцу:
„Дај ми блага једну галију и неколико момака,
па ја идем да тражим ту воду, да ако је нађем.“
Отац му да све то и оправи га у име Божије, и
он се навезе на море и пође морем путовати.
Путујући тако за дуго, дође под један град, у
коме је био цар. Како он дође под град и галија
стане у крај, одмах цар пошаље људе, да му до-
зову господара од галије. Људи отишавши кажу
царевоме сину, да га зове њихов цар, и он одмах
отиде. Пошто изиђе пред цара, запита га цар, ко
је, откуда је и куда иде. А он се осече на| цара 237
говорећи, да је он царев син, и да нико нема
власти питати га, ко је, откуда је и куда иде.
Цар се на то јако расрди и заповеди, те га одмах
окују и баце у тамницу; тако позатвора и његове
људе, а галију му узме у беглук. После тога про-
ђе година дана, а у двору овога царева сина зањ
ни гласа ни трага. Онда приступи други син к
оцу па му рече: „Кад брат мој толико не долази,
дај и мени блага и галију и неколико момака, па
идем ја да тражим тај град и ту воду.“ Отац му
да све као и првоме сину, и оправи га у име Бо-
жије, и син се навезе на море и пође морем пу-
товати. Путујући тако дуго време дође и он под
онај исти град, где му је брат затворен. Како он
дође под град и галија стане у крај, цар онога
града пошље и по њега људе, да га зову предањ.
Пошто изиђе пред цара, и пошто цар и њега запи-
та, ко је и откуда је и куда иде, и он непокорно

одговори као и његов брат, да је он царев син,
и да нико нема власти питати га, ко је и от-
куда је и куда иде. Цар се страшно расрди, окује
га и баци у тамницу. После тога прође опет го-
дина дана, и ни зањ ни гласа ни трага у двору
оца његова. Најпосле изиђе и најмлађи син пред
оца, па му рече: „Шта ћемо радити? Ни један
од моје браће не долази натраг. Дај и мени блага
и галију и неколико момака, да идем и ја да тра-
жим воду. Може Бог дати те ћу наћи и браћу и
воду.“ Отац и њега оправи као и прву двојицу,
а он се навезе на море и пође морем путовати.
И тако путујући дође и он под онај исти град,
где су му два брата затворена. Како он стане под
238 град и галија стане у| крај, цар од онога града
пошље људе и по њега; и он одмах отиде пред
цара, и пошто га цар запита, ко је и откуда је
и куда иде, стане смерно и жалостиво казивати
све по реду, како има оца стара и слепа и глуха,
и како му је отац уснио да има негде у некаком
граду студенац, и да би се помладио, и да би
опет чуо и видео, да му је воде из њега, да се
окупа и умије; и како је имао два брата, и како
су обадвојица један за другим отишли морем да
траже онај град и воду, па кад се ни један није
вратио натраг, да је он сад пошао да тражи то.
Цар кад га саслуша, рекне му: „Кад је тако,
синко, срећан ти пут! Кад се вратиш, немој про-
ћи, да ми се не јавиш, јер и мени има доста го-
дина, пак ако би дао Бог те би нашао ту воду,
могао бих се и ја окупати, не бих ли се помладио.“
И тако га лепо отпусти, и царев син пође даље

путовати. Путујући тако за дуго, дође под једну велику гору. Онде притерају галију у крај, и царев син уседне на коња па пође сувим да путује, а људе на галији остави да га чекају. Идући тако, нађе у гори једнога старога пустиника, и назвавши му Бога, запита га, не зна ли он, да има гдегод таки и таки град. Пустиник му одговори да не зна, „него“ вели „иди на ону велику гору: онде има један ловац, који се зна с тицама разговарати, може бити, да је он од тица чуо да има гдегод таки град.“ Онда се он упути кроз ону планину и нађе ловца, и назвавши му Бога, запита га: „Брате, чуо сам да се ти знаш с тицама разговарати, а оне лете свуда: еда ли си чуо кад од које, да има таки и таки град?“ Ловац му одговори, да није| никад чуо, „него ћемо 239
их,“ вели, „сад питати.“ Па онда сазове све тице те их запита: „Јесте ли кад која виделе таки и таки град?“ Све тице одговоре, да нису виделе, „него“ веле „има један стари орао, који не може да лети, па је остао у шуми: може бити да би он знао казати за тај град.“ Онда ловац и царски син отиду к орлу, па га запита ловац, је ли кад видео таки и таки град, а орао одговори: „Само сам један пут у своме веку прелетео преко њега. Тамо је врло тешко доћи: треба приправити дванаест овнова печених и две метле и једно уже. Јер кад се дође у град, на капији стоје дванаест лавова и чувају град: ко се год прикучи, одмах га растргну, за то им треба дати дванаест овнова, свакоме лаву по једнога, па ће се забавити; кад се већ уђе у град, имају две девојке, што чисте

сав град својим рукама, те би човеку одмах очи ископале, за то им треба дати по метлу, па ће се смирити; мало даље од тих девојака има још једна, која полева сав град сама и вуче воду на својој коси: њојзи треба дати уже, па ће се оканити. Али још треба удесити управо у подне да је човек онамо, јер у то доба царица свагда спава и ништа не зна за себе. Онда треба радити што се може брже, па бежи!“ Кад то саслуша царев син, узме орла на коња, па шњим у галију, те се опет крену путовати. Он је орла добро хранио, да би се што опоравио. И тако изиђу опет под једну гору. Онда орао рече: „Ја са̂м треба да идем онамо да видим како је,“ па се дигне у облаке и надлети се над онај град и све види, како је онамо, па се опет врати у галију, па им рече, да им се ваља сутра рано кренути, како ће моћи до подне приспети у град. Сутрадан како зора забели, они поустају и стану путовати, и путујући једнако управо у подне стигну пред град. Одмах царев син да слугама да носе што треба, па пође пред њима у град. Како они на градска врата, а дванаест страшних лавова скоче да их све растржу. Они им брже баце дванаест печених овнова, а лавови се забаве. Кад уђу у град, а то две девојке чисте град својим рукама, па како их опазе, полете на њих. Они им брже баце две метле, а девојке се смире. Пошавши мало у напред, а то бунар, и на бунару девојка, вуче воду све на својој коси. Како их девојка опази, остави воду, па полете на њих. Они јој баце уже, а она их се окани. Онда момци што брже захвате воде

из бунара, па однесу на галију, а царев син отиде
у двор да види царицу. Кад уђе у царичину собу,
има шта и видети: царица легла на леђа, па спа-
ва. Онда царев син приступи полако, те је об-
љуби, па јој скине прстен с десне руке, и с леве
ноге чарапу, и на кољену остави јој белегу. Па
онда отиде у галију, те је брже боље крену, па
бежи! Кад буду већ подалеко од града, царица
се пробуди, и осети одмах, шта је, па скочи из
собе и стане викати на ону девојку, што град по-
лева: „Тамо она оваквица и онаквица! ти ме то-
лико година служи верно, а сад ме изневери.“
Девојка се стане одговарати: „Ја те служим то-
лико година, па ми никад ниси дала ужета, а он
како дође, одмах ми уже даде.“ Онда царица отиде
к оним девојкама, што чисте град, и стане ви-
кати на њих: „Тамо оне оваквице| и онаквице! 241
толико ме година служисте верно, а сад ме из-
неверисте.“ А девојке јој се стану правдати: „Ми
толико година тебе верно служимо, па нам никад
ниси дала метле, а он како дође, даде нам свакој
по метлу.“ Најпосле отиде к лавовима, па и њима
стане говорити: „Тамо они оваки и онаки! Шта
учинисте? Толико ме година верно служисте, а
сад ме изневеристе.“ А они се стану одговарати:
„Ми толико година у тебе служимо, па нас никад
ниси ничим сите нахранила, а он како дође, даде
нам сваком по печена овна.“ Онда она ућути и
помисли у себи да је сама крива. Царев син дуго
време морем путујући, дође опет под онај град,
где су му браћа затворена. Како чује цар од онога
града за њега, изиђе му на сусрет и лепо га

дочека, па га запита: „Еда што, сине? Није ли Бог дао да си нашао што си тражио?“ А царев му син одговори: „Хвала Богу! нашао сам.“ Цар се врло обрадује па му рече: „Дај да видимо, је ли та вода така.“ Пошто се цар окупа у оној води, постане здрав и млад као да му је то двадесет година. Онда он у радости и у чуду рече царскоме сину: „Кад си ти мене овако обрадовао, и ја ћу тебе обрадовати: она твоја обадва брата код мене су у животу, они се нису умели владати тако мудро као ти, него су били почели на ме осецати се, за то сам их задржао, али их сад теби поклањам обојицу.“ Па му их онда изведе и даде. Сад се царев син на ново обрадује, што је и браћу нашао. Цар им даде њихове обе галије и све људе; још их сувише обдари и спреми им
242 на пут што је год било од потребе. Онда они поседају сваки на своју галију те пођу кући. Путујући тако стану се договарати два старија брата, како би узели воду од свога најмлађега брата, да се оцу умиле као да су је они нашли, и договоре се овако: да подмите његове момке да излију воду у њихове судове, а у његов суд да налију мора. Тако и ураде. Кад дођу кући, отац их једва дочека: „Добро дошли, децо! Еда је Бог дао да сте нашли воду?“ А старији синови одмах прихвате: „Хвала Богу! нашли смо. Ето брат наш најмлађи нека даје најпре своју воду па ћемо онда ми своју.“ Момци одмах излију воду, из суда брата најмлађега и даду цару да се окупа. Он се окупа и ништа му не поможе, па рече другој двојици: „Дајте ви да видим шта ви имате.“ Они

одмах изнесу воду, цар се окупа, и онај час се
помлади, те види и чује као младић. Онда цар
рече најмлађему сину: „Ти ниси ништа нашао,
него си ми донео морску воду; сад иди куд те
очи воде и ноге носе, кад си ме тако хтео да пре-
вариш.“ Па га отера из двора, а он сиромах онда
отиде у свет, и прибије се у једнога кнеза да му
чува овце.

Царица она што је имала воду, остане тру-
дна од царева сина, и кад буде на том доба, она
роди мушко дете. Кад детету буде година дана,
оно почне говорити матери својој: „Мати, где је
наш отац?“ Она му одговори: „Синко, хоћемо га
тражити.“ Иза тога спреми се и седне с дететом
на галију па пође морем, и после дугога путо-
вања по свету кад дође близу града, одакле је
био онај царев син, она притера галију ка крају
мало подаље од града, па изиђе на брег и ра- 243
запне шатор, па онда напише цару књигу: „По-
шљи ми онога човека који је однео воду од мене.“
Цар одмах оправи најстаријега сина. Он седне на
коња, па управо к њојзи под шатор. Кад дође к
царици, она га лепо дочека, па га запита: „Јеси
ли ти однео воду од мене?“ А он јој одговори:
„Јесам.“ Онда га царица запита: „Шта си још?“
А он одговори: „Нисам ништа.“ Онда царица из-
махне шаком те њега по образу. Како га је лако
ударила, одмах су му два зуба испала́, па га опра-
ви оцу и рече му: „Иди, кажи своме оцу, нека
пошље човека који је воду однео.“ Кад он отиде
кући и каже оцу шта би, отац брже пошље дру-
гога сина. Овај како дође к царици, она и њега

лепо дочека, па га запита: „Јеси ли ти однео воду од мене?“ Он одговори: „Јесам.“ Царица га запита: „Шта си још?“ А он одговори: „Нисам ништа.“ Она и њега шаком по образу, и одмах му искоче два зуба, па му онда рече: „Знаш ли што је? Овако ћеш поздравити свога оца: Ако ми не пошље онога човека који је однео воду од мене, све ћу му царство разорити; него стани да ти дам по чему ћете наћи тога човека.“ Па онда седне те препочне лице свога сина на свилену мараму, па онда рече царевоме сину: „Ево, какво је ово дете, онаки је и онај човек.“ Он отиде с оном марамом оцу и каже му све по реду. Цар како види лице на марами, одмах рече да је чити његов најмлађи син, па пошље мараму по свему царству да иде од града до града и од села до села, да му траже сина. Кад тако дође марама у оно село где је царев син у кнеза служио, најпре
244 је донесу кнезу.| Кад кнез развије мараму и стане гледати лице на њој, — чити слуга његов; онда рече слузи: „Море, слуго, ово си ти.“ Он се не хтедне одмах показати, али кад га салете да се каже, јер ваља пред цара да иде, он не имадне куд, него им приповеди све шта је било, па се дигне и отиде к оцу. Кад изиђе пред оца, загрли га отац па му рече: „За Бога, синко, где си? пропаде царство!“ А он одговори: „Ко је томе крив? Него дај ми коња и шта треба да идем тој царици.“ Отац га одмах спреми и пошље царици. Како га царица угледа, одмах га позна, па још и дете га позна и стане га вика: „Ево оца! ево оца!“ Како он дође под шатор, царица и њега

запита: „Јеси ли ти однео воду од мене?“ Он одговори: „Јесам.“ Она га запита: „Шта си још?“ А он извади прстен и чарапу па јој рече: „Ето то; и још имаш белегу на колену.“ Она то све призна, па се загрле и пољубе. После отиду у град па се венчају, и отац још за живота свога преда му царство, а друга два старија сина отера, и тако најмлађи син остане цар у обадва царства.

63.

Јарац живодерац.

Био старац и баба, па имали два сина и двоје снахе. Они су били врло сиромашни и нијесу ништа имали до једнога јарца. Један дан пошље старац млађу снаху да води јарца у шуму, да му накреше да не би крепао од глади. Она по заповијести отиде с јарцем, али мало час, ето ти јарца кући, па се стане дрекењати око куће: 245
„Мехехе!“ Старац изиђе и запита га шта му је и шта је дошао кући. А он одговори: „Послао си снаху да ми креше да брстим, а она ми натакла гужву на губицу, па не могу.“ Онда старац пошље другу снаху; али јарац онако уради и код ње. Пошље старац сина млађега, али јарац онако уради и њему; пошље старијега, и старијему учини јарац онако. Сад пође бака, узме у рукавицу осјевина, и стане просипати за собом, вабећи јарца: „Јац јацо, јац јацо!“ Јарац иђаше за бабом, докле тецијаше из њезине рукавице осјевина, а

кад нестаде, он се онда врати кући по своме обичају и стане га дрека око куће: „Мехехе!“ Опет га старац запита, шта му је, а он одговори: „Послао си бабурину да ми креше да брстим, а она ми натакла гужву на губицу, па не могу.“ Старац мислећи да је истина, што јарац говори, пође сам с њиме; а јарац исто онако уради и њему. Тада се старац ражљути, и како дође кући, одмах јарца закоље, одере га, осоли, натакне на ражањ и припече га к ватри, а мој ти јарац скочи с ражња, па бјежи! бјежи! те у лисичију јаму, а лисице не бјеше код куће. Кад лисица дође, чује да има нетко у њезиној кући, и не смједне уљећи унутра, него пође од своје куће невесела и жалосна. Идући тако ето ти пред њу зеца, па је запита, шта тражи туда тако невесела. А она му каже да се нетко увукао у њезину кућу, пак сад не смије унутра. Онда зец рече: „Хајдемо нас двоје, да видимо, тко би то био.“ И тако пођу. Кад дођу пред јаму, повиче зец: „Тко је у тетиној јами?“ А јарац изнутра одговори: „Ја сам
246 јарац| живодерац, жив клан не доклан, жив сољен не досољен, жив печен не допечен! зуби су ми као колац, прегришћу те као конац.“ Кад то чују зец и лисица, поплаше се па побјегну без обзира. Бјежећи тако наиђу на вука, меједа и лава, па их ови запитају, шта им је, што бјеже. Кад лисица и зец виде овако друштво, они се зауставе па им приповједе, шта је и како је. Онда се дигну сви заједно, еда би како увели тету у њезину кућу; али им залуд бјеше мука, јер им јарац свакоме одговори као и зецу. Ходајући тако

невесели по пољу и бринући се тетом, сретну јежа, и он их запита, шта раде у друштву толики, а они му кажу све шта је и како је. Онда рече јеж: „Хајде да и ја срећу покушам, да видим тко је то.“ Кад дођу пред јаму, повиче јеж: „Тко је то у тетиној кући?“ Јарац одговори: „Ја сам јарац живодерац, живо клан, не доклан, жив сољен не досољен, жив печен не допечен! зуби су ми као колац, прегришћу те као конац.“ На то му јеж рече: „Ја сам јеж, свему селу кнез, савићу се у трубицу, убошћу те у г . . . . у.“ А мој ти јарац бјежи!

64.

Добра дјела не пропадају.

Био је муж и жена, и имали су јединога
сина. Кад им син поодрасте, даду га на науку,
која ће му у неко вријеме и помоћи. Он је био
добар и миран, а за највише пун страха Божи-
јега. Пошто сврши науку, отац му да брод и у
њему трговину, да кроз пространи свијет иде и
да се труди, не би ли у старост родитељима сво- 247
јијема од помоћи био. Он се с бродом навезе, и
пловећи по мору, сретне брод Турски и чује, гдје
у њему велики плач стоји, те запита мрнаре на
Турскоме броду: „Молим вас, шта се та плач у
броду вашем чује?“ А они му одговоре: „Возимо
робље, што смо кроз свијет заробили, и то они
везани плачу.“ Онда он рече: „Молим вас, браћо,
упитајте капетана вашег, би ли их на откупе за

готове новце дао.“ Они га одмах весело послушају, потрче и зовну капетана. Капетан изађе, и они се одмах погоде, он капетану брод и трговину а капетан њему везане робове. Он их призове к себи и почне их питати, оклен је који, па свакоме рече да иде на своју постојбину, и тако редом једно по једно, док најпослије дође до једне старице, која је држала до себе прекрасну ђевојку. Кад њих запита, откуда су, баба му плачући одговори: „Ја сам издалека, бабица од двора царева; а ова ђевојчица, ово је једина шћер царева, коју сам ја из малена гојила; па по несрећи својој отиде у башчу, подалеко од двора. Проклети Турци опазе је и ухвате, она почне викати, а ја опет по несрећи својој намјерим се близу, притрчим на глас, а они ухвате и мене, и поведу обадвоје на брод.“ По том оне не умијући куђ ходити, а и немајући су што тражити куће своје, замоле се њему, да их он узме собом. Он их узме, ђевојку вјенча себи за жену, и оде натраг својој кући. Кад дође кући, отац га запита, ђе му је брод и трговина. А он му приповједи све шта је било, како је откупио робље и отпуштио кућама, „а ова“ рече „ђевојка јест шћер
248 царева, а ова | старица, ово је царева кутња бабица; оне не умијући куд, а и немајући су шта тражити своје куће, остадоше у мене, и ја узех себи ђевојку ову за жену.“ Отац му се на то ражљути: „Несретни сине, што учини! За што ли изгуби моје благо без и каке несреће и без и каке напасти?“ па га ишћера од себе. Он по том са својом женом и с оном старицом живљаше дуго

времена у истоме селу, али у туђој кући, препо-
ручујући се матери својој и осталим пријатељима,
не би ли какогод оца склонили да га јопет к себи
прими, и да му други брод направи, обећавајући
се да ће унапријед бољу памет имати. Послије
толико времена отац му се смилује и прими га
к себи са женом и с оном старицом, и даде му
други брод виши и љепши од првога, пун трго-
вине сваке, да иде јопет трговати. Он отплови,
а жена му и она старица остану код његовијех
родитеља. Кад доплови у један град, види гдје
војници несретне сељане по граду хватају и у
тамницу мећу. Он их запита: „За што то чините,
браћо, те сиромаш у тамницу мећете?“ А они му
одговоре: „За то, за што нијесу царевине цару
платили.“ Онда он пође к власнику и запита: „Ко-
лико, молим те, има они народ похватани царе-
вине да плати?“ Власник му рече толико и то-
лико. Онда он јопет прода свој брод и трговину,
и откупи све похватане сељаке, па се јопет врати
кући без ништа, и паднувши оцу под ноге каже
све шта му се догодило, и плачући почне га мо-
лити за опроштење. Отац му се још више раж-
љути и оћера га јопет од себе. Како ће сад не-
сретни син, на коју ли ће страну?| код богатијех 249
родитеља сад да проси? Док наком толико вре-
мена јопет пријатељи около његова' оца нагова-
рајући, да га јопет к себи прими, обећавајући му
се они, да више не ће бити онаков каков и до
сад, већ да га је невоља на бољу памет научила.
Већ на све дуге јаде отац му се јопет склони,
прими га к себи и даде му брод још виши и још

љепши од првијех. Он испише на крму од брода
изнутра своју жену а на прову ону старицу; по-
здрави се с оцем и с матером, са женом и са
свима у кући, и отисне се пловити. Пловећи тако
дође под један велики град, у ком је цар живио,
испустивши своја сидра стане град топовима по-
здрављати. Сви се грађани зачуде, а и сам цар,
не знајући ко је и што је. Кад буде пред ноћ,
пошље цар к њему свога министра да види, ко је
и што је, и да му рече, да ће сјутра на девет ура
у јутру цар доћи на његов брод. Министар пође,
гдје ће виђети чуда? угледа на крми од овога
брода исписану његову вјереницу а цареву шћер,
коју му је цар још из малена обећао био, а на
прову двора царева бабицу, коју су заједно с њом
Турци заробили били, али од радости није могао
сам себи вјеровати, нити је и коме за то што ка-
зивао. Док сјутрадан, девет ура зазвони, ево цара
са својим министрима на брод, почне се разгова-
рати, ко је и оклен је, и шетајући се с прове на
крму упази ђевојку исписану на крми и старицу
једну на прову од брода, и он позна своју једину
шћер и ње бабицу, што су им Турци заробили,
али ни он од велике радости није се могао увје-
рити, већ позове капетана на двије уре послијед
250 подне, да пође у његов| двор да га искуша, је ли
истинито што му срце каже. По том се поздрави
с њим и отиде. Кад су двије зазвониле, капетан
отиде на заповијест царску. Цар га почне испи-
тивати поиздалека, што му долази она младица
исписана на крми од његова брода и она старица
на прови. Спази се он одмах, да је ово жене

његове родитељ, и почне му све житије своје редом казивати, како је пловећи по мору срио Турски брод, пун робова, и како их је свијех откупио, и свакога дому отпустио, „а ова ђевојка“ рече, „и с њом она старица, не умијући кућ ходити а и не имајући су што тражити своје постојбине, јер им је далеко било, остану у мене, и ја ђевојку вјенчам за своју жену.“ Кад цар то чује, повикне: „То је моја једина шћер, коју су проклети Турци заробили; а та старица, то је од мога двора бабица, која је њу још из малена гојила и чувала; а ти — ти ћеш бити круне моје нашљедник, већ трчи натраг својој кући, и доведи ми шћер моју, а жену твоју, да је виђу још једном пријед него ли умрем, и доведи оца свога и матер своју и сву фамиљу своју, и продај све имање своје; твој отац биће мој брат, а твоја мати моја сестра, а ти ћеш бити мој син и круне моје нашљедник, и сви ћемо живљети у једноме двору.“ По том зовне жену своју царицу и све министре и каже им, што се збило са шћери његовом. Онда се почну сви радовати и велико весеље чинити. По том цар му да свој велики и прекрасни брод, а он свој остави онђе, али рече цару: „Свијетла круно! не ће мене код дома мог вјеровати, ако ми не даш једнога од својијех министара.“ Цар|
му да министра, баш онога ком је шћер своју 251
обећао био. И тако се они отисну и стану пловити. Кад дома дође, отац му се зачуди, оклен тако убрзо дома се врати, и брод љепши и виши добави. Он му каже све шта је и како, и матери својој и жени и оној старици објави радосни глас,

и „ево“ вели „ако не вјерујете, ево вам царског
министра, кога је цар са мном послао да се боље
увјерите.“ Кад жена његова угледа министра, по-
викне од радости свекру своме и свекрви: „Јест
истина, драги оче, ово је министар оца мога, а
мој несуђени заручник.“ Они онда продаду све
своје имање, и отисну се пловити. Министар ови
гледао је свакојако младог нашљедника царева а
вјеренице своје мужа да убије, не би ли се он с
њоме вјенчао, како му је од ње родитеља обе-
ћано било, да би онда он нашљедник царски остао.
Кад су већ били на неки дио пута, зовне он њега
нотњо, кад су сви поспали, да изиђе на кувијерту
да се с њим нешто договори. Он праве мисли без
и каквог страха изађе горе, а ови га онда ухвати
и преко брода у море баци. Брод је једрио, и он
се већ није могао њега ухватити. Онда министар
отиде опет спавати. Младога нашљедника царског
изнесе срећа на једну секу подалеко од краја,
али под једну пустињу, ђе никоме туда пролазак
не бијаше, да би га избавио. Кад у јутру сване,
виде они у броду да њега нема, па почну пла-
кати и јаукати судећи, да се нотњо сам нехотице
утопио, и никако се нијесу могли утјешити и за
највише његова жена, јер су се премного пазили.
Кад дођу код цара, јаве му несрећу, која им се
252 у путу до|годила. Тада настане туга и плач у цар-
ском двору за много, и нигда се утјешити нијесу
могли. Његове родитеље цар прими и код себе
их уздржи као што је обећао био. Несретни зет
царев сједећи на плочи морској живљаше о тра-
вици, која бјеше при плочи прирасла, вас бјеше

већ поцрнио, хаљине на њему изагњиле, да се не
могаше познати, и ни откуда живе душе, која
би га избавила, док срећом његовом послије пет-
наест дана и петнаест ноћи ето ти једног старца
на штапу покрај мора ђе рибу лови. Он га одмах
стане викати и молити, да га на сухо пренесе.
Старац му се обећа: „Хоћу“ рече „али да ми
платиш.“ „Откуд ћу ти платити“ одговори му
он, „кад ни хаљине на себи немам.“ „Ништа за
то“ старац одговори, „ево ја имам при себи ка-
ламар и перо, ако умијеш писати да ми се пот-
пишеш, од свега свога, што би и гда имао, да
ћеш ми половицу дати.“ Он на то пристане са
свим срцем. Старац онда загази и дође до њега,
он му се потпише, а старац њега на сухо пре-
несе. Онда он од куће до куће, од села до села,
го, бос, црн и гладан, даде му неко гаће а неко
кошуљу, само што тијело покрије. Наком триде-
сет дана донесе га срећа у царев град и пред
царев двор, те сједне са штапом у руци покрај
врата од двора, а прстен вјенчани с именом ње-
говијем и његове жене а цареве шћере још му је
на руци стајао. У вече слуге цареве приме га у
двор и даду му што је иза њих остало да једе.
Сјутридан пође и сједне украј врата од царске
башче; али дође башчован те га отоле оћера го-
ворећи му, да ће сад цар туда проћи са сво|јом 253
фамиљом. Он се отоле макне и опет сједне у је-
дан крај од башче, док ево ти цара гдје шета с
његовом матером, а отац његов са царицом, а
жена његова с крником његовим, министром. Он
им се још није хотио открити, већ они шетајући

прођу покрај њега и даду му неколико новаца;
али на оној руци којом је новце прихватао, пр-
стен је стајао, жена га његова угледа, и не мо-
гући ни помислити да је он ње муж, рече му:
„Ну, дај ми руку, да виђу прстен тај какав је.“
Министар, који је до ње стајао, мало се ка и пре-
пане и рече јој: „Одмакни се“ вели „како би с
овом одрпаницом говорила?“ Али га она не ћедне
ни слушати, већ узме прстен и позна име ње и
ње мужа. Како се њој тада учинило, како ли се
срце било окаменило, кад прстен овај виђе; али
се опет устрпи и премучи. Кад дођу у двор, каже
она оцу свом, како је прстен ње покојног мужа
познала у просјака онога што у башчи сјеђаше,
„него пошљи“ рече „нека га зовну, да га испи-
тамо, откуд је прстен они у руке његове до-
шао.“ Цар одмах пошље слуге, те просјака до-
веду. Онда га цар почне испитивати, откуд је,
и како се зове, и како је прстен тај у руке ње-
гове дошао. Он се више не могаше уздржати да
им се не открије, већ почне им редом казивати,
како га је министар они кад су били у путу, преко
брода у море бацио, и како га је срећа на једну
плочу близу краја нанијела, на којој је петнаест
дана и петнаест ноћи живио о трави, која је при
плочи прирасла била, и наком оволико дана како
га је старац један отолен избавио, „и ево“ рече
„Бог и моја правица донесе ме опет мојим роди-|
254 тељима и мојој љуби.“ Они кад ово чуше, они-
јеме од радости, а пошто се мало разабраше,
скочи цар и зовне оца његова и матер и каже
им, што се догодило од сина њиховога. Ко би

сад могао исказати радост ову, која их обузе, кад су се познали, како ли весеље у томе двору постаде! Одмах му донесоше свијетло и ново ођело, измише га и обукоше. За толико дана трајала је радост и весеље не само у њиховом двору, већ по цијелом граду, пјевало се и веселило, и њега за младог цара окрунише. Цар одмах заповједи, те онога министра ухвате и да га зету на вољу да му суди. Он му све опрости, не даде га ни убити ни објесити, већ само оћера га изван њиховог царства, да више под власт њихову не припада. Нови цар почне царовати, кад наком мало дана његова владања, ево ти му онога старца, који га је из мора избавио, носи они потпис што му је потписао, да ће му кад год би што имао, од свега половину дати. Дошавши старац у двор замоли слуге да га пред цара пусте. Слуге уљезу к цару и кажу му, да један старац жели к њему уљести. Цар допусти, и старац уљезавши поклони му се и пољуби му руку и метне му карту на кољено. Цар узме и прочативши је рече му: „Добро, старче мој, сједи, ја сам данас цар, али да сам и просјак, ја ћу ријеч моју и потпис мој потврдити; већ причекај, да почнемо дијелити.“ Цар изнесе књигу и почну прво градове дијелити: „Овај,“ рече „мени, овај теби“ пишући све на карту, доклен све подијеле од највишега града до најмање кућерице. Старац узме своју половину записану сву у карти, и поклони је опет цару говорећи:| „На, нијесам ја старац, човк земаљски; 255
већ сам ја анђео Божиј, којино сам послан био од Бога, да тебе из мора избавим за твоја добра

ђела, која си до сад пред Богом учинио. Већ царуј и уживај, да ти буде дуговјечно.“ Анђела нестане, а он остане сретно владајући.

65.

Царева кћи и свињарче.

Био један цар па имао кћер, која је имала на себи три белеге: на челу као звезду, на прсима као сунце, на колену као месец. Кад дорасте до удаје, рекне оцу, да не ће ни за кога поћи који њене белеге не погоди, а који погоди, за онога ће поћи, да би био највећи сиромах или просјак. Кад се то разгласи по свету, стану је просити многи цареви и краљеви, али она није хтела поћи ни за једнога, јер ни један није могао погодити њезиних белега. Једном она изиђе с дворкињама у шетњу, и наиђе у пољу на једнога сиромашка дечка где чува једну крмачу и троје прашчића, који су у исти мах крмачу сисали. Кад царева кћи види прашчиће, врло јој омиле, па се отисне од других девојака и отиде к свињарчету, које је мало даље од крмаче стајало, и запита га: „Хоћеш ли ми дати једно прасенце испод своје крмаче?“ А свињарче одговори: „Хоћу, госпођо.“ Она га упита: „По што?“ А он одговори: „Не иштем ништа, само да откријеш лице да те видим.“ Царева кћи онда открије своје лице и не сећајући се белеге, а он јој опази белегу на челу,
256 па онда ухвати једно прасе и да јој,| она узме

прасе и радосна отиде кући с осталим девојкама. Кад у вече дете отера кући крмачу и двоје прасаца, отац нападне нањ и стане га карати: „Где ти је прасе, убио тамо њега Бог! Ја гледам да запатим, а ти рашћердаваш.“ Дете није хтело казати, коме је прасе дало, него рече, да је заспало, те прасета нестало. Царева кћи отишавши кући, одмах покаже прасе оцу и матери, и оно њима обадвома омили, јер је било врло лепо, па рекну својој кћери, да би добро било, кад би могла добити још једно, а она му одговори, да има још двоје. Те тако сутрадан дигне се опет с дворкињама, и отиде к свињарчету, и заиште у њега још једно прасе. А свињарче јој каже, да ће јој дати прасе, али да му да да јој види груди. Она одмах раздрљи прси, а он кад јој види на прсима белегу, да јој и друго прасе. Царева кћи узме прасе па весела отиде кући, а свињарче с крмачом и једним прасетом опет својој, и отац га за друго прасе још већма искара. Трећи дан дође царева кћи на оно исто место, и заиште од свињарчета и треће прасе. Он јој обећа дати, само да се открије до колена, да јој види колена. Она се открије, а он кад опази на колену белегу, да јој и треће прасе. Онда царева кћи отиде и с трећим прасетом својој кући, а свињарче са самом крмачом опет својој, и сад се и отац и мати још већма расрде, и тако га искарају и изруже, да једва без боја остане. После некога времена рече свињарче матери, да му умеси једну погачу и испече једно пиле и да му наточи чутуру вина и да струк босиљка. Мати му то све приправи и

257 спреми у торбу. Он узме торбу| на раме па пође и на поласку рече матери: „Идем, мајко, да и ја погађам царевој девојци белеге; не би ли Бог дао да погодим!“ Мати му на то одговори: „Јаој, мој синко, нема те среће у нас.“ А он јој опет рече: „Ја се надам, мајко, ако Бог да.“ И тако се дигне и дође у царев двор, кад тамо, а то дошао и један Турчин да погађа. Кад их изведу к девојци да погађају, рече Турчин свињарчету: „Дед, синовче, ти први говори, а ја знам шта ћу говорити.“ Онда свињарче зачне говорити: „Девојко, је ли ти на челу звезда?“ Тек што он то изусти, а Турчин му у реч: „Валај баш смо у једној мисли.“ Девојка се открије па рече дечку: „Е, то си погодио; сад казуј шта имам на грудима.“ Дечко одговори: „Имаш сунце.“ А Турчин се одмах утакне: „Валај и била, баш сам то хтео да изрекнем.“ Царева девојка открије и груди па рече дечку: „И то си погодио; казуј још шта имам на колену.“ Дечко одговори: „Имаш месец.“ А Турчин: „Моје ми вјере, синовче, шта ћемо нас двојица сад? Ја сам то све знао.“ Онда се сви узбуне шта ће чинити: девојка је волела за Турчина, јер је био леп момак и господски одевен, а свињарче у сиромашким хаљинама. Најпосле нареде да обојица преноће с девојком, па коме нађу у јутру девојку окренуту, онога да буде. Кад настане ноћ и они легну спавати, а девојка се окрене Турчину. Онда дечко устане па изиђе на поље, а девојка заповеди Турчину: „Иди брже и ти за њим, па што год он узради, оно ради и ти.“ Дечко изишавши на поље, чучне у мраку, па извади из

торбе погачу и печено пиле и чутуру с вином, па стане јести и пити. Турчину се кроз помрчину 258
учини да дечко ради онај посао који цара с коња стера, па и он чучне и једва се с великим натезањем онереди. У том чујући Турчин да дете нешто једе и мљеште, помисли да оно једе своју нечист, па стане и он јести своју. Свињарче кад се наједе и напије, узме онај струк босиљка, па се стане трти њиме по лицу, а Турчин помисли да се опо маже својом нечишћу па узме и он од своје што још није био појео, те се добро умаже по образу. После уђу обојица к девојци, и легну уза њу, један с једне, други с друге стране. Девојка се опет окрене Турчину, али од смрада и гада није могла трпети, него се одмах окрене свињарчету које је мирисало на босиљак, и тако у јутру нађу девојку окренуту к свињарчету. Свињарче после остане онде као царски зет, и доведе к себи оца и матер, те су живели сретно до свога века.

66.

Сунчарева мајка.

Бијаше бређа једна жена, па усни да сваке неђеље по један дан има једноничити доклен роди: ако ли то не учини, да ће се у њој проврћи дијете у што друго. Она ово послуша, али нехотице заборави један дан једноничити, него нешто мало изједе, те кад дође вријеме од рођења, роди струк босиока много лијеп и преко мјере мирисан.

Ова је жена гојила ови струк босиља, и огла-
си се зањ по цијелом свијету, док негђе у сви-
јету чује син некакога цара, па пођe у кућу оне
259 жене. Кад царев син виђе ови струк босио|ка,
омиље му врло и замоли матер његову да му га
дарује или за добру плату прода; али она не
шћедне никако говорећи: „Да ми даш половину
очине царевине зањ, не бих ти га дала.“ Чујући
ово царев слуга, пришапти своме господару, ца-
реву сину, да ништа не збори, да ће јој га он
украсти, те тако и буде: некако га украде и ца-
реву сину однесе, а ови њега добро дарује и обе-
сели се, па затвори струк босиока у камару, а
сјутрадан учини велики објед и сазове многе своје
пријатеље на пир да им покаже ови струк бо-
сиока. Кад објед буде готов, пођу слуге те јаве
господару да је све готово, али кад се врате,
нађу све печење и вариво искотрљано кроз ку-
жину и све просуто тамо амо. Кад слуге то виде,
јаве брже цареву сину, а он видећи злу и гору,
поручи гостима да не долазе, него их позове као
сјутра, те тако и буде. Сјутрадан кад буде све
справно, и слуге пођу да јаве господару, опет
нешто све распрша у кужини, проспе јела зго-
тов҇ена и поломи судове. Зачуде се слуге па и
сами царев син, те нареди да се трећи дан трећи
објед приправи, и постави страже да виде кроз
врата ко то ради. Пошто објед буде готов, изиду
сви из камаре и стану вирјети ко ће доћи; кад
ли тамо што је! ђевојка златнијех коса, те они
чувадури једанак скоче и у кужину утрче те је
ухвате и дозову царева сина. Кад је царев син

види, зачуди се и обрадује, па је запита откуда
она у кужину, а она се препаде и исповиђе му
на тајно да је она они струк босиока што га он
гоји и у камари мирише, па да је мишљела да
се он приправљајући оне обједе жени и да јој је
жао било, јер се надала да не ће друге него њу 260
вјенчати. Цар чујући то и видећи прекolијепу
ђевојку обрадује се и обећа јој да ће је вјенчати,
само ако се по закону Христову покрсти, и она
се обећа да хоће. У толико дође некака потреба
да царев син иде на војску, и не могаше му се
инако него да иде. На поласку призове своју
милу па јој рече: „Ја идем на војску, и тебе с
великом раном на срцу остављам, него ти се молим
да се ти опет прометнеш у струк босиока
док се ја вратим, и да се никоме не покажеш,
ако би ко у ову моју камару долазио; а ево овђен
ово мало звонце, кад се ја, ако Бог да, вратим,
и кад у ово звонце закуцнем, ти се проврзи каква
си данас.“ Он пође, и тек што се с њом пољуби,
прометну се она у босиок. Двије царева сина љубазнице,
видећи да је царев син престао к њима
долазити, досјете се јаду, да је какву другу ђевојку
к себи добавио а њих заборавио, па се договоре
да навалице пођу у камару ђе царев син лежи.
Кад уљезу, ништа друго не виде него хаљине,
постељу и још што што царева сина кроз камару
иови струк босиока; али се ништа не досјете.
Обијајући кроз камару тамо амо, еда се није каква
ђевојка ђе сакрила, угледају и оно мало звонце,
те једна од њих тако га зларадичке у руке узме,
те звонце зазвони. Жалосна златнокоса мислећи

да је оно царев син што закуца, на један пут
се прометну ђевојком и међу оне двије изне-
нада стаде. Пошто их виђе, а ове двије њу, за-
чудише се, и ове потоње двије досјете се, те спо-
пану јадницу и закољу, па је мртву у гору по-
261 несу. У вечер слуга царева сина но|сећи вечеру
ђевојци, не нађе струк босиока, него по камари
страшну крв; досјети се своме злу и бојећи се,
да га царев син не смакне, побјеже из града онога.
Пролазећи једна баба оном гором наиђе на ђе-
војку без главе а глава код ње, па јој се ражали
видећи онаку младицу, те стане брати некакови-
јех трава и оживи је. А ова је баба била сунча-
рева мајка. Кад она сирота оживље и виђе да је
у гори, загрли бабу и никада се од ње одвојити
не хоћаше. Али јој баба рече: „Ти, шћерце моја,
хајде с Богом куда знаш, ја нијесам кадра ни сама
себе хранити, ја сам сиромашна без нигђе никога,
а ти си млада и зелена, па како ти Бог да.“ Од-
говори јој она: „Не, за Бога тако! ти си мене
оживљела, и ја сам тебе дужна до смрти љубити,
а ласно ћемо живљети: ја ћу продавати моје злат-
не косе па и себе и тебе хранити, а кад све
косе продам, ондар ћу траву по гори брати па
тебе хранити.“ На ово баба пристане, те сјутра-
дан ова ђевојка одреже бич косе златне и пошље
бабу на пазар, говорећи да га не да за мање од
сто златнијех цекина. Пође баба у они исти град
ђе је царев син био, који се већ с војске вратио
и вас град у короту ставио за смрт своје љуба-
знице. Баба тамо амо ходајући, срећа је нанесе
на царева сина, па га упита, хоће ли купити ови

бич златне косе. Кад царев син види, вас умре од чуда, досјети се да је ово коса његове драге, пак ухвати бабу и упита, откуда јој ова златна коса. Баба се препане и каже све. Ондар он брже боље узјаше на коња а на другога узјаше бабу,
те с њом у оно село ђе баба живи. Кад| тамо, 262
упази ђевојку ђе плаче и нариче свога драгога. Он притрчи к њој те се ту ижљубе, па ондар с њом и с бабом дома. Пошто је цар упита, и она приповједи све шта јој се догодило, он нареди те оне двије проклете ђевојке погубе, а шњоме се по закону вјенча, и бабу до смрти као своју матер држи и по смрти царски укопа.

67.

Лијек од мађија.

Имаше некакав цар јединка сина, који му већ до оружја дорастао бјеше, па шетајући један дан наступи на мађије, оболи и клијенит остане савртијех нога и рука. Цар који свога сина миловаше више него своју душу, ђегођ је био који љекар у свијету, нањ је доводио и обећавао половину царства, ако га који излијечи, али све зафајду; док једну ноћ у сну дође му некака ђевојка и рече му: „Ти, честити царе, залуду све трошиш около свога сина, и зафајду си обећавао половину царства својега ко ти га излијечи, моја ти га је мајка замађијала, него добави очи од змаја, срце од аждахе и змију крилатицу ухваћену

између Госпођа, па свари у једноме лонцу не-
омрчену а у води неначетој, од ђевојке само-
хране а на ватру самотвору, па нека за три јутра
попије на ште срца из молитвене чаше, ондар
ће ти оздравити и мене вјенчати.“ Прене се иза
сна цар и једва чекаше, доклен му дан дође, али
не нађе никога ко ће му све ово добавити, и ако
је залуду обећавао по царства својега ко му све
263 ово донесе. Најпослије је|дан младић обећа му се
ако му да шћер за љубовцу, и цар му без одго-
вора обећа. Ови младић имаше чудотворни прстен,
те с њиме кроза свијет, нађе аждају, па кад се
виђеше, она пут њега да га прождере, а он пут
ње да је уфати. Кад се састадоше, извади он они
прстен (а ноћ бијаше), засја се језеро и планина
од њега те јој заслијепи очи, извади ханџар, закла
је и срце из ње извади. Сад на чуду како ће наћи
змаја, али чу да их има у највисочијим горама
и да лете испод облака, па кад сунце западне, и
они слете и почину по врховима планина, те он
тамо и чекаше кад ће се сунце смирити, док ево
ти један змај долеће и леже у једну шуму, те
ови младић шумке прикучи му се и пушти огањ
плаветан из прстена те му сажеже крила и очи
заслијепи, па брже боље малом шкоипцом извади
му очи. Послије тога пође да тражи змију кри-
латицу, и кажу му да је њу лако уфатити, ма само
у они трем кад се сунце помоли иза планина, јер
она у сунце погледа, и доклен сунце добро копље
не оскочи, слијепа стоји. Тако он прежи кад ће
сунце изаћи, и срећом набаса на једну, уфати је
и прикоље и шњом у торбицу па пут за уши те

к цару. Цар се обесели, и добави лонац неомрчен
воде неначете и ђевојку самохрану, но нема огња
самотвора. Али ови младић окрене около огњишта
с прстеном три пута и изниче огањ, те сваришe у
лонцу очи од змаја, срце од аждаје и змију крила-
тицу и дадоше да пије царев син за три јутра из
молитвене чаше, те пребоље и оздрави. Цар даде
оному младићу своју шћер за жену, и у један дан
ожени сина оном ђевој|ком која му је на сан до- 264
лазила и одмах му се јавила, како му је син оздра-
вио, и удаде шћер, те тако стече сина, невјесту
и зета хвалећи Господа Бога, који може кад хоће.

68.

Биберче.

Била жена нероткиња, па молила Бога да јој да да роди, макар било дете као биберово зрно. Бог јој даде по жељи, те роди мушко дете као биберово зрно. Из почетка у радости није марила што је толишно дете родила, али после дође јој на жао гледајући другу децу која су се с њезиним родила где нарастоше на женидбу и удадбу, а њезино остало као биберово зрно. Онда окрене у плач и јаук сваки дан. Један пут дође јој у сан неко и каже да не плаче више, биће њен син велики као јаблан. Иза тога сна остане весела, али не за дуго, јер мало по том дође јој син и рече да мора ићи куд му је у сну речено; и тако он оде а мати остане плачући. Ишавши он за дуго

дође у један царски двор па уђе у башчу, кад тамо — царска кћи седи под једним дрветом и плаче. Он јој назове помоз' Бог и запита је, за што плаче, а она му одговори да је то дрво под којим сеђаше, родило три златне јабуке, да јој је отац заповедио да чува, али дође ала испод земље те за три јутра однесе све три јабуке једну по једну, те сад не сме оцу да каже, а отац сазвао сутра силне госте да им покаже шта му је Бог дао. Он јој каже да ућути, он ће јој све три јабуке од але донети, само да му да две своје слуге да иду с њим. По том он купи једну овцу и заклавши је сва четири черега метне у торбу а остало баци па понесавши и једно уже оде са слугама иза града на језеро, и онде дигне један камен па рече слугама, да га на ужету спусте доле, па кад задрма уже, да га вуку горе. Тако га слуге спусте, кад тамо — лепа башча и кућа, кад уђе у кућу, а то ала седи код ватре и у великом казану нешто вари. Ала како га угледа, скочи нањ, а он јој брже баци један черег меса; док се она сагну и узе месо, он украде једну јабуку; ала опет на њега насрне, а он јој баци други черег па узме и другу јабуку, кад ала онај черег прогута, она опет на њега насрне, а он јој баци трећи па узме и трећу јабуку; кад ала четвртом на њега насрну, он јој баци и четврти черег, па бјежи натраг, и тек да се ухвати за уже, а ала испадне на поље, а он брже одсече од своје ноге меса па јој баци и задрма за уже, те га извуку горе. По том преда царској кћери јабуке па оде. Мало време за тим прође, а ала почне сваки дан горе излазити, те је сваки дан јела по једну

девојку коју су јој морали из града слати редом,
тако дође ред и на цареву кћер, која је била испрошена. Отац и мати и сва господа испрате је
до језера, и онде изгрливши се с њом и изљубивши отац и мати врате се кукајући, а она остане
сама да чека алу. Чекајући тако стане се молити
Богу, да јој пошље Биберче, које јој јабуке од
але донело, да је сад избави. У том Биберче дође
у град, а град сав у црно завијен. Кад он запита
што је, и они му кажу, он брже на језеро и нађе
царску кћер где седи и плаче, па је| запита, хоће 266
ли поћи за њега, ако је од але избави. Она му
рече: „Хоћу, али ти ме не можеш избавити; један
је само који би могао, али тога нема.“ „А који
је тај?“ запита он, а она одговори: „Истина да
је мали као биберово зрно, ал' он би мене избавио.“ Биберче се насмеје и рече јој да је Биберче
сад велики момак, и да је дошао да је избави.
Она се зачуди и кад види прстен што му је дала
онда кад јој је донео јабуке, осведочи се да је он
баш. Онда јој он каже да га мало поиште, и ако
заспи да га пробуди, кад се језеро задрма. Он
легне њој на крило и она га почне поискати, те
он заспи, кад у један пут језеро се зањиха, а она
почне плакати, и суза кане њему на образ, а он
се тргне, узме мач и стане да чека алу. У том
ето ти але са девет глава, он је дочека и одсече
јој једну главу, а ала јуриш на њега, а он јој
одсече и другу, и тако свих девет. По том заиште од девојке мараму па повади свих језика девет и веже у мараму, а девојци каже да ником
не казује ко је је избавио, он ће већ доћи кад буде

време, па онда оде. Кад и девојка пође кући,
срете је њен младожења и каже јој: ако не ће
казати да је је он избавио, да ће је убити, па
јој је све једно. Она се размисли, и опомињући
се шта јој је Биберче казало, да ће доћи кад
буде време, обећа да ће казати да је је он избавио.
Младожења се врати те понесе за сведочанство
свих девет одсечених глава. Кад она дође с њим
своме оцу и матери, није се могло знати кога
већма грле и љубе, њу или њега, и науме, одмах
да их венчају, али се она начини болесна. Кад
267 прође неколико дана, ето ти Биберчета и каже
да је он избавио девојку. Сад цар коме ће да верује?
девојка не сме да каже, онај прети да ће
је убити; те цар наредп да им суд суди. Кад изађу
на суд, суд рече: ко има сведочанство, онога је
девојка. Кад онај изнесе главе а овај језике, опет
суд не зна, коме ће да верује, јер онај каже да
није главе одмах посекао него потрчао с девојком
к оцу, а кад овај изнесе девојачку мараму,
он каже да је девојка мараму од страха изгубила.
Онда цар рече, да у јутру иду оба у цркву на
молитву, тамо ће бити и девојка, па ко пре дође,
његова је. Биберче није хтело ићи, док не зазвони,
а онај се дигне у поноћи, али чим корачи у цркву,
провали се под њим земља и сав се исече на ножеве.
Онда девојка упали свећу и седне код јаме
да чека суђенога. Кад удари звоно, ето ти Биберчета.
Онда цар види ко је прав, и венча своју
кћер за Биберче. По том Биберче оде својој матери
да види да је он велики.

69.

Царев зет и крилата баба.

Отац и мајка имали сина, па овај уснио да
је постао царев зет. У јутру кад се разбуди, каже
оцу и мајци да је нешто врло лијепо уснио. Отац
и мајка запитају га шта је уснио, а он им одго-
вори: „Вала не ћу да вам кажем.“ Онда га отац
и мајка добро ишибају и назову га инатом па га
отјерају. Овај сиромах што ће, куд ће, те на друм.
На овом је друму за дуго стајао и плакао, док ево
ти царског татарина па му каже: „Помози Бог,
дијете!“ А овај му одговори: „Бог ти помогао!
како си? шта радиш?“ „Фала Богу!| здраво, како 268
си ти? а шта ти је те плачеш?“ а овај му одго-
вори: „Е, мој брате, уснио сам један сан па ме
тераше отац и мајка да им кажем, а ја не шћех,
за то ме избише и казаше ми да сам инат, па ме
оћераше.“ „Е добро“ рече татарин, „кад ниси
шћео њима казати, а ти кажи мени, ја сам цар-
ски човек, па ћу цару казати, и ако буде што
добро, може и за тебе лијепо бити.“ А овај му
одговори: „Макар да си и сам цар, ја ти казати
не ћу.“ Татарин отиде, но чим цару дође, одмах
му све каже, како је једног дечка на путу на-
шао и што је с њим разговарао. Онда цар по-
шаље другог свог човека, те овог јуношу нађе и
пред цара доведе. Сад га упита цар, шта је уснио,
а овај му одговори: „Не ћу да ти кажем.“ А цар
му рече: „Знаш ли ти, ко сам ја, и да сам ја цар,
па ако мени не кажеш, ја ћу те објесити!“ А ју-
ноша му одговори: „Вала ако си баш и цар, ја

ти опет не ћу казати.“ Сад га цар затвори у једну собу до које је била једна велика соба, гдје је била царска кћер у кавезу. Овај је сиромах послије домишљао се, што ће и како ће, кад у вече, мој брате! али негдје звецкају виљушке и кашике, јунош усамљен разгледаше, гдје је дувар слаб, да га како прокопа и види, шта је у другој соби и што се у њој чује. Кад ли, мој брате, прокопа, али тамо царска кћер заспала па јој више главе гори свијећа шарена а ниже ногу бијела, около ње спавају слушкиње а на асталу свега доста. Овај се онда полагано провуче кроз дувар и прикраде ка асталу, па на овом шта нађе, све поједе и попије, па онда ону шарену свијећу изнад главе промијени под ноге а ону бијелу ис-
269 под но|гу метне више главе, па онда отиде на своје мјесто а ону провалу тако зазида, да се никако није могло знати да је дувар кварен. Кад се у јутру царска кћер разбуди, види свијеће промијењене а астал у свему празан, онда стане викати на слушкиње говорећи, да су то оне учиниле. Оне се клеше, да то нијесу учиниле, али царска кћер то не вјерова. Сад царска кћер пошаље оцу свом прошеније, да у дворану ноћу све неко долази и с астала пите и све остало поједе и попије, и да слушкињама заповједи, да се не усуде више свијеће мијењати. Цар јој учини по молби, али при свем том царска кћер опет подозријеваше на слушкиње. Да би дакле и у сну виђела и онога, који све са астала поједе и попије а послије свијеће јој мијења, ухватила, намаже очи некаком травом, која и у сну даје вид, па

онда заспи послије вечере. Пошто прође два три сахата ноћи, а јуноша опет провали зид и уђе у собу те све са астала поједе и попије, па онда узме шарену свијећу изнад главе, те је метне под ноге, а ону бијелу испод ногу више главе, па пође да иде. У томе маху ухвати га царска кћер за руку, но кад види, какви је прекрасан младић, онда га испита, ко је и шта је и откуда је у ову апсану доведен и за што, па по том му каже, нек се опет у своју собу врати. У јутру кад сване, поручи царска кћер оцу, да још толико јела и пића пошаље доказујући му, како су јој слушкиње гладне. Цар и то учини, и тако се од сад храњаше и задовољаваше јуноша са овом љепотом дјевојком дотле, док царски ферман не изиде, да је кћер његова пунољетна и да ће је удати. Кад
ово дозна царска| кћер, онда она пише свом оцу 270
и каже му, да она ни за кога другог не ће поћи но за оног јунака, који цилитом бедеме њиног града пребаци. Разумјевши ово цар позове све своје великаше, везире и паше и заповједи им, да сваки свог сина поведе у први петак. Кад ови дођу и своје синове доведу, онда цар изведе своју кћер и са њом изнесе цилит, па онда по жељи своје кћери заповједи, да који мисли и жели бити царев зет, баца цилит и бедеме града пребацује. У овом јунаштву сви су се надметали, али бадава, ни један не може ни на пола добацити. Кад то види царска кћер, онда замоли свог оца, да оног роба, којег је прије три године дао затворити и којега она кроз дувар опажа како дише и дуварове креће, изведе, и да огледа његово јунаштво.

Чувши ово цар много се удиви и каже, да је тај роб јошт прије три године ту затворен и да је он за њега и заборавио, и мисли, да је он давно иструнуо. По том даде истог роба извести и зачуди се врло, кад га угледа, како је красан младић, те му се одмах врло допадне и омили. Сад му даје џилит и заповједи, да огледа, може ли бедеме пребацити. Остала пак велика господа и њини синови смијаху се и потпрдиваху говорећи: „Хо! хо! јадан ти је, да он пребаци бедеме градске, кад синови Мухамедови не могу.“ Но ово њино смијање преокрене се у жалост, кад виђеше, да овај јуноша тридесет аршина преко свих бедема даље пребаци џилит и до половине га заћера у један велики камен. Сад цар видећи оваковог доброг јунака и не марећи, што је он роб био и од ниског рода, поздрави га лином муширом и
271 по том даде му своју| љубазну и прекрасну кћер за жену а уз њу много дара и блага му поклони. Кад виде ово везирски синови, јако им буде криво и врло му позавиде, и да би на који начин од овог јуноше царску кћер одузети могли, науме шњиме се опкладити, да везирски синови у први идући петак спреме вечеру за хиљаду људи а да царски зет поведе своју жену и хиљаду људи на зијафет, па ако све ово што везирски синови буду спремили, људи не поједу, да царски зет њима уступи своју жену и сву пратњу. На ово обје стране пристану и још се писмено обвежу. Кад приспије вријеме, у које је требало поћи, онда царски зет позове дружину, но не дође му више него девет стотина деведесет и пет људи. Сад

царски зет узме овијех девет стотина и деведесет
и пет људи и своју жену, па се крене на пут.
Идући тако нађе једног чоека, који се бијаше са-
гнуо увом к земљи, и тако стајаше. Сад му цар-
ски зет рече: „Помози Бог, брате!“ а он му од-
говори: „Бог ти помогао!“ „А шта ту радиш?“
„Вала ништа, тек беспослен, па слушах како трава
расте.“ Кад ово чу царски зет а он му рече: „Би
ли ти, брате, пошао са мном у дружину? мене
зову везирски синови на зијафет, па би и теби
било лијепо.“ А овај му одговори, да хоће, и тако
царски зет добије девет стотина и деведесет и
шест људи. Идући даље нађе другог чоека, који
укочен на путу стојаше и на све се стране обзи-
раше. Упита га царски зет, шта он овдје ради и
шта ишчекује, а овај му одговори, да се је оп-
кладио са тицом да она лети а он да трчи „па
ево“ рече, „три сахата како сам овдје заишао, а
тице још нема.“ Зачуди се царски зет оваковој 272
брзини, па га запита: „А би ли ти, брате, пошао
са лином у дружину? мене везирски синови зову
на зијафет, па ће и теби бити лијепо.“ Овај се
обећа и пође, и тако царски зет доби девет сто-
тина и деведесет и седам људи. Идући још даље
опази трећег чоека, који у небо гледаше, и упита
га, што у небо гледа и шта од туда изгледа, а
овај му каже, да је бацио цилит у небо, „и ево“
рече, „три сахата га чекам да пане, па га не има.“
Царски зет позове и овог, те и тај шњим пође,
и тако добије девет стотина и деведесет и осам
друга. Идући са друштвом даље један сахат, опази
опет једног чоека на путу, који бијаше закувао

казан од триста ока качамака, и за доручак му
не било доста, те узео куплачу па по казану лоит
стругуће, назове му помози Бог, а овај му одгово-
ри: „Бог ти помогао!“ „А шта ту радиш?“ „Вала,“
рече „ништа, бијах направио мало за доручак, па
да бијаше јошт, могаше се похарчити.“ Понуди и
овог да шњим пође, а овај радо пристане, и тако
царски зет добије девет стотина и деведесет и
девет друга. Са овом дружином идући даље нађе
петог чоека, овај бијаше попио једно велико је-
зеро воде, па стао на средини те сеири, како се
рибе праћакају. Назове му помози Бог, а овај му
одговори: „Бог ти помогао!“ „А шта ту радиш?“
рече му царски зет. „Вала ништа, јутрос мало
подоручковах, па се овдје свратих на ову водицу,
те мало пијнух и гледам, како се ови црвићи сиц-
кају без воде.“ Понуди и овог, да с њим пође, а
овај једва дочека, и тако царски зет добије хи-
љаду другара, па шњима у мјесто. Кад тамо дођу,
273 онда одсједну коње, па се мало одморе,| а везир-
ски синови спремили вечеру и свега доста — јела
и пића, да и четири хиљаде људи појело и по-
пило не би. Сад царски зет пошаље оног што је
триста ока качамака појео за доручак па му не
било доста, и каже му да огледа јело и пиће и
види, како је. Овај отиде тамо па узме куплачу
те од ораније до казана, од казана до ораније,
ондале кусни, ондале сркни, док све остави пра-
зно, па послије и све пиће попије и дође царском
зету па му каже, да је он сам вечеру сву појео
и да му још није доста. Кад ово види царски
зет, онда позове везирске синове и поиште њине

жене да му даду. Ови га стану молити, да им по
уговору првом не узима жене, већ да јошт њему
опкладу учине, па ако царски зет и ову добије,
онда да му даду своје три жене и све имање. На
ово царски зет пристане и тако се опкладе, да
они ужаре пећ што боље могу, а царски зет да
нађе једног чоека од своје пратње и у онако за-
жарену пећ баце, па ако не изгори, да му даду
своје три жене и све имање; ако ли сагори, онда
да царски зет њима даде своју жену и сву прат-
њу. Кад ови зажаре пећ, онда царски зет рече
ономе што је попио језеро воде, да иде и скочи
у пећ, а овај одмах ускочи у пећ па бљуне из
себе силну воду и жар погаси, па онда стане пе-
вати: „У парева зета сад ће да буде четири же-
не: наша је опклада! наша је побједа!“ Видећи
везирски синови да и овом опкладом не могоше
ништа добити, уплаше се жестоко па умоле цар-
ског зета, те им одобри још једну опкладу, па
му онда рекоше да они имају крилату бабу, а
царски зет нек нађе у својој дружини једног бр-
зог чоека, па нека он| трчи ногама, а баба нека 274
лети, и које прије са изворца испод те и те пла-
нине воде донесе, онога да је опклада. Онда цар-
ски зет повиче: „Дајте ми из дружине оног чоека
који се био са тицом опкладио, да он трчи, а
тица да лети, па три сахата прије тице дође.“
Кад овај чоек дође, онда му везирски синови
даду једну тестију а крилатој баби тиквицу. Баба
полети, а ова потеци, док пре бабе дође те воду
наточи. Таман наточи тестију, а баба долети па
га превари те му узме пуну тестију а уклепа у

руке празну тиквицу, па полети што брже може натраг; док овај тиквицу наточи, баба далеко измакла: али онај што чује како трава расте, одмах опази шум бабинијех крила па дотрчи и каже царском зету: „Баба преварила нашег чоека, узела му пуну тестију а уклепала празну тиквицу, и док овај наточио тиквицу, ево баба ђе је измакла и сад ће бити ту: ја чујем већ како лети.“ Онда царски зет позове оног што је бацио џилит у небо и три сахата чекао да падне па га још нема, те овај угледа бабу па потегне џилитом у облаке те бабу у прси, баба мртва на земљу падне, а чоек стиже и донесе воду. Сад царски зет узме три жене везирскијех синова и све њино благо, па са својом женом, везирским снахама и пратњом дође здраво и весело свом двору, гдје поживи задовољно до свога вијека.

70.

Свети Сава и ђаво.

Пошао свети Сава преко једне планине па срете ђавола. Кад га ђаво угледа, уплаши се и
275 шћедне да| побјегне, али не могне, па се сада сретну на путу. Свети Сава рекне ђаволу: „Помози Бог!“ а овај одговори: „Није ти за тим стало.“ „Како си?“ рече свети Сава, а ђаво му одговори: „Шта је теби брига како сам?“ „Куда хоћеш?“ упита га свети Сава, а овај одговори: „Ни за тим ти није стало.“ „Шта би радио?“ рече

свети Сава; а овај му одговори: „Радио бих ба-
штованлук, кад бих имао мршаве земље и таког
ортака.“ Онда свети Сава каже ђаволу: „Чујеш,
побратиме, баш ако хоћеш да радиш баштованлук,
ево сам ти ја ортак, но да се договоримо, како
ћемо и шта најприје радити и сијати и ко ће сјеме
набављати.“ А ђаво му одговори: „Вала, ако ме
и мрзи с тобом радити и опет ти се покорити не
ћу, али само хоћу да начиним уговор па да от-
почнемо радити.“ Сад се договоре да посаде нај-
прије мрки лук; ово и учине. Кад лук почне да
расте, дошао би ђаво па гледао како су лијепа
и добра пера у лука, а не гледаше шта је у
земљи. Кад лук у највећој снази буде, онда свети
Сава позове ђавола, те дођоше. „Е“ рече сад све-
ти Сава ђаволу, „пола је моје а пола твоје, па
бирај сам које волиш.“ Видећи ђаво силна пера у
лука превари се и узме оно што је на земљи, а
свети Сава узме оно што је у земљи. Кад лук
стане зрети, долажаше ђаво почесто да га обиђе,
али му не бијаше мило кад види да пера труну
и суше се. Лук сазри, пера сва увену, а свети
Сава повади лук и однесе га. Ово ђавола врло
ожалости па се ријеши те још један уговор са
светијем Савом учини, да посију и посаде купус,
па ђаво рече: „Ја ћу оно што је у земљи, а ти
оно што је на земљи“ и тако буде. Купус, мој 276
брате, посаде и овај све растијаше више и раз-
вијаше свој лист, док се и главице укажу. Видећи
ово ђаво мишљаше: кад је оволика чвонта на
земљи, то колика мора бити у земљи, па се врло
радоваше. Кад у јесен буде, свети Сава дође те

купус посијече а ђаволу остави корење. Мало за тијем ево ти и ђавола! Ту су гајде, ту су свирале, хука, бука, пјесма и арата велика. Па чим један корен извади и види, да нема ништа, пренемогне се од муке па онда умоли светога Саву, те још један уговор начине, да посију кромпире, па онда што је у земљи то нека буде светога Саве, а што је на земљи то да њему остане. Овако и учине. Посију кромпире. Кромпири изникну, укаже се најприје цимина, па онда цвијет а за овијем бобе. Видећи ово ђаво стане се смијати и светом Сави пркосити. Но кад буде у јесен, онда цимина опадне и иструне, а свети Сава повади кромпире па у трап. Надимаше се ђаво да пукне од зла видећи овако себе преварена, кајаше се што је са попом имао посла, па опет умоли светога Саву, те посију шеницу и уговоре: што је на земљи нека буде светог Саве, а што је у земљи то да буде ђаволу. Кад шеница порасте и укласа, а ђаво дође над ограду па гледаше колико је израсла, и говораше: „Из малог зрна нарасте оволика стабљика.“ Кад буде у јесен, онда свети Сава позове жетеоце, те шеницу пожње, а ђаволу стрн. Сад ђаво стане плакати па од љутине рече: „Вала, попе, баш хоћу још с тобом да посадим виноград, па шта буде, и ако ме још и овђе превариш, онда од нашега ортаклука нема ништа.“ И тако посаде виноград. Кад виноград
277 треће године| роди и покаже се врло лијепо грожђе, онда се састану да опет бирају шта који воли. Сад свети Сава упита ђавола: „Што волиш, ортаче, или чорбу или густижу?“ а ђаво одговори:

„Вала, ја ћу густижу, а теби џаба чорба.“ Кад виноград сазри, онда свети Сава обере грожђе, метне у кацу па послије источи вино, а ђаволу остане џибра. Сад се, мој брате, домисли ђаво те у џибру наспе воду, начини казан и препече ракију, а свети Сава тек њему, — па му рече: „Шта је то, ортаче?“ а овај му одговори: „Печем ракију, побратиме!“ Онда свети Сава рекне: „Дајде, ортаче, да видим, ваља ли.“ А овај му наточи у чашу. Сад свети Сава сркне једном, другом, па трећи пут благослови и прекрсти се, а ђаво побегне и рече: „Вала, баш то је стару лијек а младоме бијес!“ па тако ишчезне, и више га никако нема тамо гдје чује да је поп.

ШАЉИВЕ ПРИЧЕ.

1.

Пијесак и свети Петар.

Дође један градски ловац у село да лови. Около подна уђе у кућу једнога сељанина познаника да што руча; пошто сједе, погледа около себе и види врло мало земље у оно село, већ све гола литица и силне гомиле натрпане малих и великих камења. Зачуђен упита сељанина, који о ручку рађаше: „Бога ради, побратиме, како ви овђе у овоме селу без земље можете живљети, и откуда ове силне гомиле и рпе од камења?“ „Зло и наопако“ одговори сељанин. „Причају, господару, наши стари да су чули од својијех прађедова, кад је Христос по земљи ходао, да је ходио за њим свети Петар и носио врећу ситнога пијеска, те Господ ђе је хтио да буде брдо, узео би зрно пијеска и рекао би: „„Да умножит сја““ те су за то свуда велика и висока брда; а кад је дошао у наше село, провали се светом Петру врећа и више половицу проспе.“

2.

Ко је то? — Никола!

Једнога сељанина врло почне прогонити брат, којему је име било Никола, и не само што га је сваки дан прогонио, био и глађу морио, него и 279
сву очевину проћордисао, док га најпослије нагна невоља да одбјегне од брата го и бос, т. ј. без нигђе ништа, и од тога часа ни једнога човјека на овоме свијету, којему је било име Никола, није могао на очи виђети ни име чути. Једну вечер куцне му неко на врата, и он пошље домаћицу, своју жену, да види ко је, а она кад види, јави, да је сиромах и да милостињу тражи. Он кад чује, рече јој: „Пушти га унутра.“ Тек што сиромах шћаше да по обичају приступи да му руку цјелива, запита га сељанин: „Како ти је име?“ „Никола“ одговори му сиромах. „Надвор, надвор, из куће“ док јадни просјак онако уплашен побјеже без обзира говорећи: „За што, брате, ако Бога знаш?“ „Како за што“ одговори сељанин, „да ли не знаш да ми је с мојега брата Николе и свети Никола омрзнуо, а камо ли нијеси ти!“

3.

Мој је предњак!

Био један човек па имао жену која је хтела свакад да је њена реч старија, а сиромах муж морао јој давати за право. Један пут кад су седили

пред кућом, пролети онуда велико јато ждралова, а један ждрал пред свима измакао поздраво. Гледајући жена ждралове рече мужу: „Види, човече, како онај ждрал напред лети, оно је баш мој!“ „Није, жено,“ рекне човек, „оно је предњак
280 и старешина оних других| ждралова, а ја сам твој старешина, даклен је мој предњак.“ „Није твој, него мој,“ одговори жена, и тако није твој него мој, они се посвађају, те најпослије жена рекне човеку: „Човече, ако не ће бити мој предњак, ја ћу умрети.“ „Па умри,“ одговори јој човек, „један пут нек је и моја старија.“ Жена легне пак се начини да је умрла. Лежећи тако целу ноћ, кад буде у јутру, рекне јој муж: „Устај, или ћу сад ићи да зовем жене да те окупају и наместе.“ „А је ли мој предњак?“ проговори она, а он јој одговори: „Није.“ А она рече: „Кад није, нека ме купају.“ По том отиде муж и дозове жене, те је окупају и наместе. Онда човек као наричући око ње пришапће јој: „Устај, или идем да те огласе.“ „А је ли мој предњак?“ запита га она, а кад јој он опет одговори да није, она му рече: „Кад није, нека ме гласе.“ Кад већ дође време да се сахрањује, опет јој муж пришапће: „Устај, сад ће доћи поп и ђаци да те прате у гробље.“ „А је ли мој предњак?“ запита жена, а кад јој он опет одговори да није, она рече: „Кад није, нека ме прате.“ У томе дође и поп и ђаци и свет се искупи, те је изнесу на авлију те свештеник очита последњу молитву, а човек као плачући над њом пришапће јој: „Устај, несрећницо! зар не видиш да те хоће у раку да те носе?“ „А је ли мој пред-

њак?“ упита она, а кад јој он опет рече да није,
она одговори: „Е кад није, нека ме у раку носе.“
По том однесу је у гробље, и кад је спусте у
раку, свештеник по обичају баци на њу земље па
оде први. Онда муж рекне свету: „Идите, браћо,
полагано кући мојој, ето одмах и мене,| само хоћу 281
да је ја сам земљом покријем, тако сам јој се за-
верио.“ Онда свет ко оде ко не оде, а муж се
спусти у раку па викне жени кроз заклопац:
„Устај, проклетницо! Ето хоће земљом да те за-
трпају.“ „А је ли мој предњак?“ запита она опет,
а кад јој муж одговори да није, она му рече:
„Кад није, човече, а ти иди кући, подај свету
нека једе и пије за моју душу, а мене нека за-
трпају.“ Кад муж види да ништа не помаже, он
дигне заклопац и рече: „Устај! твој је предњак,
нека те ђаво носи!“ Онда жена ђипи онако с
покровом, па стаде трчати за светом и викати:
„Стан'те, народе, мој је предњак! мој је предњак!“
А свет кад види, помисли да се повампирила, па
бежи! а кад чу поп где она виче: „Мој је пред-
њак!“ помисли да она мисли њега, па бежи ко-
лико игда може, а жена све претрчала па јури
за њим вичући: „Стани, попо, мој је предњак!“
А кад поп види да ће га стићи, падне од страха
— а она прође вичући: „Мој је предњак!“ и тако
отиде кући.

4.

Зет и пуница.

Некакав зет дође у пунице, и сједећи код ватре види ђе двије жене добро посоле један лонац, па помисли у себи да оно што се у лонцу кува, већ није за јело, и као што су зетови у пуницама шаљиви и безобразни, намисли да га и он јошт тако пресоли, да се ни у уста узети не може,
282 па онда оставши сам у кући, завуче обје руке у сланицу и заграби пуне прегршти соли. Сланица је била од древета и имала округлу јаму, на коју се со унутра сипала и напоље вадила. На ону јаму он руке увуче ласно у сланицу, али их заједно, још пуне соли, ни по што није могао напоље извући, и тако мучећи се око тога и натежући, руке подбуну да најпослије ни једне ни празне није могао извући. Кад у том неко рупи на врата, он брже боље сједне, па сланицу с рукама метне међу ноге, да се не би виђело шта му се догодило. Кад по том сједну за вечеру, он од срамоте не смједне казати шта му се догодило, него рече да је сит и да не може вечерати ништа. И тако послије многога нуђења и мољења, он на чудо и жалост свију кућана не ћедне ни сјести за софру нити и шта окусити. Кад се по вечери чељад разиђу из куће, он устане и носећи сланицу на рукама изиђе на поље, па угледавши за кућом кроз мрак своју пуницу ђе стоји, помисли да је пањ некакав, па размахнувши сланицом удари је по плећима колико игда може, говорећи тамо њој матер: „Ти мени не даде вечерати.“

Пуница се на то тргне, и одговори му: „Анате те мате било! Како ти нијесам дала вечерати? Та нијесам ли те звала и нудила више од десет пута!“

5.

За што су простаци сиромаси.

Кад су народи дијелили срећу овога свијета, скупе се сви насред свијета и почну дијелити добра| његова, па да брушкете међу, и кога 283
што допане на срећу, нека га носи. Ришћани не знајући, шта би они одабрали за се најбоље, не пристану на брушкете, него реку да сваки за себе изабира по својој вољи, и да у исто вријеме виде ко што мисли. Реку најприје Латини: „Ми ћемо мудрост;“ Инглези: „А ми ћемо море;“ Турци: „Ми ћемо поље;“ Руси: „А ми ћемо горе и руду;“ Французи: „Ми ћемо аспре и рат.“ „А ви, Срби, шта ћете ви?“ „Док се договоримо“ реку, пак ни данас још се не договорише, те тако сваки своје понесе.

6.

Поп и парохијани.

Буде једне године силна суша, за то састану се сељани пред црквом по летурђији, и укоре попа како му нијесу пријатне молитве к Богу, а

у толико је пута залуд молио за кишу. Поп се нашао мудар и рече им: „Знадите, браћо, да су ми јучер поручили озгор с неба да се с вама договорим, у који ћете дан да вам пошље и колико кише. Сад ми одговорите.“ Рече главар од села: „Ето сјутра у понеђелник.“ Одговори поп: „Сјутра не, за што сам најмио мобу, да ми окопавају фрментин.“ „А оно у уторник“ рече главар, а други одговори: „А зар нијеси видио да ми је толико жито прострто на гувно да се суши?“ „А ми хајдемо у сриједу“ рече главар, а трећи одговори: „Не у сриједу, мене је крсно име, пак ако
284 ми се званице| сквасе, ондар куд ћу ја?“ „А ми елајмо у четвртак“ рече главар, а четврти одговори: „Како у четвртак? да ли ја та дан не женим сина?“ „Хајдемо дакле у петак“ рече главар, а пети опет скочи: „Не у петак, људи говоре да никака срећа у петак није пробитачна.“ „А ви, браћо, хајдемо у суботу.“ „Богме ја не ћу“ одговори шести, „догнаће ми један ортак два вола, ако се погодисмо, пак ваља ми их обидовати.“ Тадар рече поп: „А ви, моји људи! ове друге неђеље, договорите се, пак ми одговорите.“ А сељаци се ни друге неђеље не могоше договорити, па ни до данас.

7.

Оклад шта је најбјеље.

Даду се у разговор два пријатеља, сељанина, шта је најбјеље на овом свијету. Један од њих рече: „Млијеко“, а други да није, него једна друга ствар, те се тако опкладе. Ови потоњи дакле зазовне на вечеру онога што говори и хоће да је млијеко најбјеље, пак по вечери справи га у своју постељу да леже, те пошто леже, однесе свијећу из собе у којој му је пријатељ лежао, и пошто заспи, принесе му пунан шкип умузенога млијека при постељи. Нотњо дигне се гост за своје потребе, те посред млијека, а из млијека насред куће стрмоглав, па повиче онако траповијесан иза сна домаћина. Скочи домаћин знајући, шта се догодило, пак принесе свијећу, и рече му:| „Жао ми 285
те, али ми је мило ђе сам оклад добио, јер је дан бјељи од млијека.“

8.

Љениви слијепац.

Срете један лијенштина на путу слијепца ђе у једну торбу носи пуну крува а у другу гусле, пак сједе пред кућом једном и узме слијепац гусле те уза њих млого лијепу и красну пјесму испјева. Слушајући га љенивац, стане му завидјети говорећи, да нико на свијету ласније од слијепца не живи, а за то што мукте једе а уз гусле пјева

без најмање бриге, те почне молити Бога да ослијепи. Бог као Бог, вала њему, одузме му вид очињи, те ондар он весео. Купи од њекуда гусле и почне се учити појати, те добави вођу те с њиме по свијету крену шљепачки и сваке пјесме појући. Један дан зар су му се биле гусле нешто покварилe, како ли, еле никако не могаше започети да с њима напредује, пак пред скупљенијема насмија се и рече: „Вала, господо, кад ми гусли лијепо не ислепшу, не мили ми се ни да сам ослијепио.“

9.

Зет у пуницама.

Вјери се један врло мршави и у лицу блиједи младић, а при том и врло фалиша. Имао је
286 једнога| слугу којега је научио, да кадгођ би се он што пред ким фалио о чему, да он вазда помаже му полагивати, и рече више него што је он рекао. Пође један пут у пунице и поведе собом полажицу; кад тамо дођу, дочека их пуница, и по вечери почне јој се зет фалити, како он умије добро нашку књигу, а слуга му дода: „Умије неборе и Латинску, те да знате како!“ Даље стане се зет фалити, како има више од десет крава и волова, а слуга рече: „Има ваистину и двадесет.“ Даље рече, како може на годину од осам краставаца добити тридесет цекина, а слуга потврди: „Може, и преко шездесет, душе ми и образа.“

Најпослије рече, да може највишега коња прескочити, а слуга рече: „Може, поштења ми мога, и два један уз другога.“ Слушала пуница то и дичила се, па запита зета: „За Бога, што си тако блијед и жут у образу?“ А зет одговори: „Ово ми се само у љето догоди,“ а слуга потврди: „Јест, вјере ми моје, и у љето и у зиму вазда једнак.“ На то се вјереник ражљути, пак му рече: „Мучи, ничиј сине, ако си све досад истину говорио, ту си најпотоњу слагао.“

10.

Сељанин и господар.

Опотреби један сељанин, који пошто је све своје очинство распросуо, склони се да иде код којега богаташа службу тражити, и нађе једнога богата но при том простака, а замоли га, да би
га на службу| примио, и богати одговори му: „Ја 287
хоћу, но какав занат умијеш?“ Сељанин одговори: „Ја кувати, ја пећи на толико начина.“ Богаташ га на то запита: „А да колико би ми узео на годину плате?“ Сељанин одговори: „Дванаест цекина на годину и да ме храниш и обукујеш.“ Богаташу се врло цијене учини, па на то пристане и прими га у своју кућу. Сјутрадан у јутру дигле се све остале слуге, чељад од куће, па и сами господар, а новога нашег најемника нема, док около самога подна иде господар расрђен да га зове, куцне му на врата ђе је спавати пошао,

и он му отвори. Кад га нађе да се дигао из постеље и онако гола ђе сједи, зачуди се пак му рече: „Тако ли се служи?“ А он му одговори: „Господине! ја те од јутрошњега јутра све овако чекам, како смо се и погодили.“ „А како смо се погодили?“ рече господар. „Да ме храниш и обу- кујеш,“ одговори слуга „пак сам те чекао, кад ћеш доћи да ме обучеш.“

11.
Сељани купују памет.

Састану се један дан на обично мјесто старјешине и главар од једнога мјеста који је на мору школ, и стану се корити једни другога, како од њих никад не може бити мудар као што у друга мјеста има мудријех људи. „Знате ли, браћо,“ рече један понајмудрији „до чеса је то? Све без пусте
288 памети, него хајдемо скупити педесет талијера па да пошљемо у Млетке тројицу од нас да купе, јер су Млечићи, чуо сам, најмудрији и да толико памети имају, да и продавати могу па и цијене. Сви на то пристану, те скупе речене новце, и оправе тројицу, те у Млетке. Кад тамо дођу, почну припитивати ђе би је купили и по што ока. Тако се намјере на некаква мајстора хитра у руги и подсмијеху, који им рече: „Ја ћу вам продати не оку но литру, а двије нека ми остану за те аспре.“ Они пристану, а он од некуда добави једнога миша, те жива затвори у једној шкатуљици, и

рече им: „Ево вам памет овђе, него одмах бјежите дома, и не отворајте, пријеђе но дома дођете.“ Сељани се врате весели у исти брод, с којим су и дошли, па кад дођу близу својега мјеста, рече један од њих: „Ваистину није право да памет подијелимо свакоме једнако, него узмимо ми тројица половицу а половица нека свему селу.“ Остала двојица пристану одмах на то, па кад отворе шкатуљицу, а миш као миш побјегне те се негђе у брод завуче. Сад сељаци начну кукати и лелекати, а један одговори: „Што вам је? ево је у броду, нигђе није побјегла.“ Кад дођу, дочекају их браћа жељно и радосно, но кад чују зли глас, озловоље се, па се најпослије договоре те брод извуку на сухо и стану га редом чувати све по један од села, па кадгођ би што шћели да кому мудро отпишу или одговоре, вазда би у брод отишли, да најпријеђе памети напуне.

---

12. 289

Крепао котао.

Измисли један прости сељанин, како би преварио неког каматника трговца у вароши, који му је доста кривице урадио, и пође један дан у трговца молећи га: „Господару, молим те, узајми ми котао ракијнски, да нешто ракије испечем, а до данашњега дана донијећу ти га и добити нањ талијер.“ Слакоми се трговац и узајми му котао, а сељанин седми дан пође к трговцу и однесе један

преко мјере мали котлић ракијнски говорећи: „Знаш, шта је, господару?“ „Шта?“ запита трговац. „Богме се окотио твој котао“ одговори сељанин, „и ево сам ти ждријебе од њега донио, јер је у мене ждријебан и дошао, а ја твојега не ћу.“ „Браво! браво!“ одговори трговац, „по томе се види, да си човјек поштен, фала ти!“ „Него молим те, господару,“ придода сељанин, „нека још који дан у мене постоји котао, јер га онако болесна не могу справити.“ „Добро дакле“ одговори му трговац. Послије десетак дана дотрчи уплашен сељанин к трговцу, па му рече: „Господару, не знаш несреће?“ „Које?“ запита трговац. „Крепао котао.“ „Како крепао, ничији сине!“ продере се трговац, „како може котао крепати?“ „Ето како“ прихвати сељанин, „што гођ се коти, ваља и да крепа.“ И
290 на овај начин, кад трговац по|тјера сељанина на суд, сељанин и у суду добије разлог, и узме велики котао за мали.*)

13.

Вина мијех и његова пјесма.

Крене сељанин у једну варош на два три дни пред крсно име да донесе два мијеха вина, те купујући онако жељан као и остали сељанин напије се по закону, и начне по вароши као код куће пјевати, па и кад вино натовари, једнако

*) Говоре да се до оно доба котао звао казан, а од ондар, од када је сељанин преварио лакомца, прозвали су га котао.

почне кроз варош онако пјан пјевати и свијем путем дома идући. Кад дође на једну воду, растовари коња да му почине и да мало поспава, јер га је сан био предобио и вино. Кад растовари, сједе покрај једнога мијеха пунана вина и стане махати главом пут њега чудећи се, како вино онако весеље човјеку у главу и у срце улије, пак онда начне га бити што је најбоље могао шаком говорећи: „Пивај и ти, гребен ти свићу! кад си у мијех, не хоћеш пивати, а кад у ме уђеш, колико да триста врази у ме уђу.“

14.

Циганин и властелин.

Упути се некаква силна а при том богата
делија сам у кочији на шетњу, и удаљи се у да-
леке планине| куд га је пут носио. Нагази случајно 291
на три четири Циганина, који кад га виде сама
и ваљана два коња, слакоме се и намисле, како
би му их најбоље и најпоштеније украли. Искоче
сви на пут, и тек што им делија помоз' Бог на-
зове, сви поскидају капе и пред колима на гола
кољена клекну, и један од њих поче му говорити:
„Благо нама, господине, кад смо те дочекали и
да можемо одвратити један дио од онога великога
добра што је био нама твој покојни отац учинио,
али не знамо другога начина, него ћемо сви твоја
кола и тебе у њима вући.“ И тако одријеши је-
дан од њих два коња, а они се подупрегну у кола

и стану га вући. Зачуђен младић од таке и толике почасти, а и онако дичан, пушти се да га вуку. Кад на један пут престану Цигани, и тек што рекну: „Је ли већ доста, господине?“ одбјегну сваки на своју страну, а властелин погледа, кад ли није ни очинијех му пријатеља ни коња, и не знајући, шта ли ће како ли ће, остави кочију насред пута те пјешице натраг у град. Кад дома дође, упита га матер: „Камо ти кола и коњи?“ А он јој одговори: „Тешко свуда без пријатеља, моја мајко! оставио сам их пријатељима твога мужа а мога покојног оца.“

15.

Кава и њезино црнило.

Кад пође једном кум кнез у кума попа у варош на крсно име, најприђе изнесу му каву.
292 Кнез помисли да је кава највиша част, и науми кад се крсно име служи, те купи мало каве. Кад дође кући, рече кнегињи: „Спреми ово каве тамо кад дође кум поп, да му свариш.“

Кнегиња није никад каву ни виђела а камо ли пила али варила, и наком неколико доба прође поп покрај њихове куће, а кнез га сврати у кућу молећи га, да причека док му каву учине. Почне се поп изговарати да нема времена а да се ноћ примиче, али залуду. Уљезе поп, а кнез жени: „Одмах каву пристави да се вари.“ Кнегиња настави пô пињате воде и сву каву у воду, онако

не попржену. Чека поп кад ће та кава доћи, кад кава никад варена, те поп запраши молећи, да га без каве пуште. Потрчи кнез до огња и запита кнегињу: „Је ли већ варена? Је ли пуштила црнило?“ па кад види да није, врати се стидан говорећи: „Опрости, куме попе, Бога ради! преварио ме у вашу варошу један Лацман и Лацмански син, те ми продао некакве каве која не пуштава црнило.“ Поп се насмије, те пође дома без каве.

16.

Кудров и кусов.

Потурчи се један обијесан Влах, а почне већма јаде Хришћанима задавати но доклен је био у своју прву праву вјеру.

Наком неко доба срете се на путу хоџа и поп, и даду се у разговор. Хоџа да би се подсмијао
попу ђе| му се парохијанин потурчио, као руга- 293
јући се и силећи се рече му: „Богу вала, попе, ево отпаде од вас један ваљатан јунак и одабра нашу Турску вјеру, и Турске ми вјере, такога јунака у наше село данас нема, нити је од кад ја знам било.“

Насмије се поп намјесто да се постиди, па одговори хоџи: „Ми у нас зовемо пса кад нема репа кусов, а онога што цијеле уши нема кудров, а пас те пас вазда.

17.

Кад се харчи нек се харчи.

Приспије на ручак кум у кума тврдице изненада, и кум му се ни мало не обрадује, али му је за невољу морало бити да га с веселим срцем дочека и предусрете, говорећи му: „Мило ми је што си приспио, али ми је врло жао што ми се честито није намјерило него кртоле на бистру воду.“ „Остав' се, куме, душе ти!“ одговори гост, „само кад је воља добра, а чуо сам да је гладну човјеку намјерна најбоља.“ Пошто наш тврдица то чује, пођe у куварницу, и тек што уљезе, звекну се шаком по глави, пак узевши соли баци у пињату говорећи: „Ех мога ископања!“ Но размисливши да сама со не ће осмочити кртолу и повољити госта, узме и двије црљене паприке, те пошто и њих врх кртоле вржe, рече: „Кад се харчи, нек се харчи.“

---

294 18.

Жеђа и вино.

Спопане тешка жеђа једнога сељака пошто је био на покладе месне обједовао, а не имајући откуда да купи, срећом види једнога свога сусједа ђе носи пунану боцу вина из једне крчме дома за вечеру, а сељанин жедан и жељан вина, пођe за њим, докле га пристигне, пак му открије да је жељан вина и да је врло ожедњао тако да

би цијелу боцу да не предуши обличке попио. „Валај не ћеш“ одговори му сусјед. Тадар рече му жедни сељанин: „А ти овако: хајде пери ми ако сву не попијем, а ти ми пљуни у брке.“ „Хоћу“ рече сусјед и даде му боцу вина пуну у руке, а сељанин притегне онако жељан и жедан и својски одвали више од поле, пак пошто се добро напије, одагне и рече: „Сад да ти је просто, пљуни ми у брке, кад си ме овако напојио.“ „Валај није право ја тебе него ти мене, кад сам оваки магарац,“ одговори сусјед, и су по боце вина крене уздишући својој кући.

19.

Утопио се поп што није руку дао.

Укрцају се у један чун пет шест простака и један поп да се превезу преко једне ријеке илити блата, док на један мах пухне жестоки вјетар и изврне се| чун те сви у блато. По срећи 295
сви су знали пливати до самога попа, док начну се топити, те се сваки од њих ухвати за чун и преплију на другу страну. Кад се врате кући, кажу и попадији све како је било, и да се поп без памети и без потребе утопио. Стане у сав плач попадија кукати као коме је невоља, пак их запита: „Како се утопи?“ А они јој одговоре: „Кад се изврну чун, и ми сви у воду панусмо, сви једногрлице завикасмо: „„Дај, попе, руку! дај попе, руку!““ и он могаше ласно дати тек да хо-

ћаше, ма не даде и у толико се утопи.“ „Знам ја кукава кукавица“ рече попадија „да је тако, ма да сте му завикали: „„На, попе, руку““ хоћаше скапулати, јер је вазда (тешко мене!) научио узимати, а не давати.“

20.

Зла жена сачувала мужа.

Запанула бијаху два брата на крај пута да чекају крвника који им је понедавно оца убио, и који се та дан с пазара враћао. Кад га упазе на један пушкомет, приправе се да га убију, али он имадијаше још једнога друга који му рече: „Бржај, ако Бога знаш, мрче; не ћемо ноћас никад кући доћи,“ а крвник му одговори: „Мени се, брате, душе ми! не мили у пусту кућу уљести за то што имам несретну жену, и проста Турска сабља ма не њезин језик, и ко би ме убио, душу би стекао.“ Ово чујући два брата, рече старији:
296 „Ваистину, кад овако злу жену има, боље| бисмо му учинили да га убијемо, него хајде да га оставимо.“ И тако га пусте и већ му о глави нијесу радили.

21.

За што се свети Игњатије зове Богоносац.

Свети Игњатије један дан ораше, и о пасу му вишаше тиква из које присркиваше воду кад ожедни. Прође путем Христос и види га, па га зовне: „О Игњатије!“ а он му се одзове: „Што вељаше! ко ме зове?“ Онда Христос рече: „Помага ти Бог!“ „Добра ти срећа,“ одговори Игњатије, а Христос опет рече: „Оли ми дати мало воде да пијем?“ „Хоћу, чоче, а за што не,“ одговори Игњатије, „него дођи овамо.“ А Христос му рече: „Дошао бих, него преко ове ријеке не могу прегазити.“ У то остави Игњатије волове, изује се и пријеђе с ону страну ријеке, кад ли тамо, не види никога и узалуд зове, те се он опет упути натраг. Ражали се Христу (фала њему) да се мучи, па му рече: „Причекај ме мало, ето ме!“ Кад к њему дође, узме га св. Игњатије на плећа. Кад буду насред ријеке, рече Христос Игњатију: „Игњатије!“ А он се одзове: „Што вељаше?“ „Јесам ли ти тежак?“ запита Христос, а Игњатије одговори: „Богме јеси, као сва сила васиљена.“ „Богме си погодио, и јесам баш сва сила васиљена,“ рече му Христос, и нестаде га.

297 22.

Боник и болест.

Разболи се један богати но прости човјек тако да је у двије три године дана све љекаре над собом измијенио без сваке помоћи. Најпослије му досади те стане молити Бога да умре. У томе дође к њему од некуда некакав калуђер, и тек што га види, рече му: „Благо теби, мој болесниче и Хришћанине, кад толико болујеш!“ Болесник му рече: „Какво благо? Овако благо Бог теби дао пак да се наситиш!“ „Ја сам читао“ рече калуђер, „ђе стоји написано: Аште Господ љубит кого, того наказујет.“ „А шта ће то рећи, оче,“ запита болесник, а калуђер му одговори: „Богме рећи ће, да кога Бог љуби, тогај се и опомиње, па тако се опомиње и тебе, него му зафали.“ „Хоћу“ одговори болесник, „али бих му више зафалио да ме заборави до пет шест година; а ово бих добро, ако си ти, оче, каил, тебе даровао.“

23.

Грјешник и луди исповједник.

Отиде некакав грјешник Хришћанин к исповједнику на велики понеђелник да се исповједи, те између осталијех гријехова каже да се је пет пута уз часне посте омрсио. Кад чује исповједник, сав у трепетно чудо остане, и завиче: „Бјеж’, грјешниче! ја те не могу одријешити од гријеха прво

него питам владике, него дођи сјутра.“ Кад по 298
том исповједник отиде к владици и замоли га да он одријеши грјешника од гријеха, владика се стане у цијели грохот смијати, пак му се наруга како он не зна за оваки мали гријех покору изнаћи, па му рече: „Нека очита три оченаша и четири богородице дјево, пак одмах нека се причести.“ Сјутрадан ево ти грјешника да прими покору, и пошто му исповједник каже шта је владика наредио, рече грјешнику: „Моли Бога, што је наш владика добар а знао би ми казати како се мрси уз часне посте.“ Тек што исповједник отпусти онога, ево му другога на исповијест, који му рече да је три пута меса уз посте јио. Сад се нађе у чуду наш исповједник не знајући, колику ће према гријеху покору измјерити, па пошто виђе да не може на крај изићи по покори коју је владика мало пријеђе казао, рече грјешнику: „Још два пут јеђи меса, то јест сјутра и прекосјутра, па очитај три оченаша и четири богородице дјево, па у четвртак приступи са страхом да се причестиш.“

24.

Кум и његова прасица.

Један сељанин замоли некаква другога богатијега од себе у истоме селу да му купи једно мало прасе, јер сам није имао откуда да га купи, па кад узрасте да га подијеле; и ови му га купи.

Кад дође вријеме да се прасе убије, помисли у себи онај сиромашан сељак да није право да му
299 управ половицу од| њега да, па не знајући, како би урадио или да му од њега ништа не да а да поштен остане, пође к своме куму да се свјетује. Кум му рече: „Ти прасе убиј пред вечер и јави ортаку да сјутрадан дође у јутро, да га с тобом подијели, па кад дође у јутро, почни кукати и плакати и реци му, да су прошле ноћи украли, а прасе мртво објеси о прозору да виси.“ Сељанин се обрадује, како ће цијело њему остати, и учини онако, како га је кум свјетовао. Кад сељанин прасца закоље и објеси, кум се привуче по ноћи и прасе украде. Кад у јутру сељанин види да збиља прасца нема, он брже боље кукајући ка куму, и каже му: „Куме, ах за Бога! Мени украдоше ноћас прасца.“ „Тако, тако, куме, вазда говори,“ рече му кум, а он му опет рече: „Ма збиља ти говорим, куме, тако ми светога Јована који је међу нама.“ А кум опет: „Тако, тако, само, куме, вазда говори.“ „Али се не шалим, чујеш? него су ми га украли“ рече опет сељак, а кум једнако: „Тако, тако, куме,“ те ортацима не допадне ни једноме ни дијел.

25.

Капа и сват.

Зовне побратим побратима у сватове. Овај је имао све приправно од хаљина, јере се свадби

надао, али само капе није имао, или је није имао
откуда купити или није могао добавити, те се
тако нађе на чудо, и невоља га наћера, те пође
у једнога сусједа и замоли га да му узајми капу,
доклен се из сватова врати, и| ови му је узајми 300
и каже, да му је чува као своје очи у глави, јер
је и он не носи но само од свеца до свеца. И
тако побратим пође у сватове, али његов сусјед
који му је капу узајмио, чекао је згоду кад су
сватови с ђевојком дошли у цркву, тек што му
сусјед уђе у цркву, а он му онако пред цијелим
народом повиче: „Чујеш! чувај ми капу."

26.

Слово иже, али сирца ниже.

Записао калуђер на сирцу (ђе се реже) иже (и), да би познао, ако ђак осијече мало од сирца. Кад калуђер изиђе из собе, онда ђак узме сирац, да осијече мало, а кад види на сирцу иже, онда осијече повелику кришку, па запише опет онако иже, као што је и било. Кад дође калуђер, погледа сирац и узме у руке: „Ва истину слово изе, али сирца низе."

I (осма), 24. —

27.

Ђаволска сланина.

Некакав крадљивац замотри дању у човека
сланину на тавану, па пође у вече, пошто људи
поспе, те се састраг попне на сомић, и увуче се
на таван. Пошто скине сланину и упрти на леђа,
пође гредом да се врати натраг. па се некако
омакне, те падне на сред куће, ђе је спавао човек
са женом и с ђецом. Кад овај бубне са сланином
међу њих а човек скочи онако у мраку, па стане
викати: „Ко је то?“ А крадљивац одговори: „Ја
301 сам ђаво.“ А човек крстећи се| повиче: „Па шта
ћеш овђе, анате те мате било?“ А крадљивац од-
говори: „Ћути, ево сам ти донио једну сланину.“
А човек, још већма уплашен, повиче: „Иди без
трага, анатемате и тебе и твоје сланине!“ А крад-
љивац онда рече: „Е добро, кад не ћеш, а ти ми
придигни сланину да идем.“ Човек му драговољно
придигне сланину, само да му се ђаво кине из
куће; и он упрти сланину на леђа, и однесе као
своју. Кад у јутру сване, онда човек види, да је
ђаволу придигао своју сланину.

I (дванаеста), 30. —

28.

Еро с онога свијета.

Копао Турчин с Туркињом кукурузе, па на подне отиде Турчин да препне и да напоји коња, а Туркиња остане одмарајући се у хладу. У том удари однекуд Еро: „Помози Бог, кадо!“ — „Бог ти помогао, кмете! а одакле си ти, кмете?“ — „Ја сам, кадо! с онога свијета.“ — „Је ли, Бога ти! а нијеси ли виђео тамо мога Мују, који је умро прије неколико мјесеци?“ — „О! како га не бих виђео! он је мој први комшија.“ — „Па како је, Бога ти! како живи?“ — „Хвала Богу! здраво је, али се Богме доста мучи без ашлука: нема за што да купи дувана, нити има чим да плати каву у друштву.“ — „А хоћеш ли ти опет натраг? не би ли му могао понијети, да му пошљем мало ашлука?“ — „Бих, за што не бих, ја идем сад управо тамо.“ — Онда Туркиња отрчи тамо, ђе јој се муж био скинуо од врућине, те узме кесу с новцима, и што гођ буде новаца у њој, да Ери, да понесе Мујн. Еро докопа| новце, па метне 302
у њедра, па бјежи уз поток. Тек што Еро замакне уз поток, ал' ето ти Турчина ђе води коња да напоји, а Туркиња те предањга: „Да видиш, мо човече! туда сад прође један кмет с онога свијета, па каже за нашега Мују, да се мучи без ашлука: нема за што да купи дувана, нити има чим да плати каву у друштву; те сам му ја дала оно новаца, што је било у твојој кеси,

I (пета), 17. — 14: на траг. 20: замкне. 48: Држи ми море коња, држи ми коња.

да му понесе.“ А Турчин: „Па куд оде? Куд оде?“
А кад му жена каже, да је отишао уз поток,
онда он брже боље скочи на гола коња, па по-
ћерај, уз поток! Кад се обазре Еро и види Тур-
чина, ђе трчи за њим, а он онда бјежи! Кад дође
под брдом у једну воденицу, а он утрчи унутра,
па повиче воденичару: „Бјежи, јадна ти мајка!
Ето Турчина да те посијече; већ дај мени твоју
капу, а на теби моју, па бјежи уз брдо туда око
воденице.“ Воденичар, видећи Турчина ђе трчи
на коњу, поплаши се, и не имајући кад питати,
за што ће и кроз што да га посијече, да Ери своју
капу а Ерину баци на главу, па изнад воденице
бјежи уз брдо. Еро метне воденичареву капу на
главу, па још узме мало брашна, те се поспе, и
начини се прави воденичар. У том и Турчин до-
трчи пред воденицу, па сјаше с коња и улети у
воденицу: „Камо море таки и таки човек, што је
сад ту ушао у воденицу?“ — А Еро му каже:
„Ено га видиш, ђе утече уз брдо.“ Онда Турчин:
„Држи ми море коња.“ — Еро узме коња, а Тур-
чин уз брдо за воденичаром, овамо, онамо по бу-
квику. Кад га већ стигне и ухвати, а он: „Камо,
к...о! новци, што си преварио моју жену, те узео
303 да понесеш Мује на они свијет?“ Воде|ничар се
стане крстити и снебивати: „Бог с тобом, госпо-
дару! ја нити сам виђео твоје жене, ни Мује, ни
новаца.“ И тако им прође читаво по сата, док се
освијесте, и виде шта је. Онда Турчин потрчи на
врат на нос к воденици; кад тамо, али хоћеш! Еро
узјао коња, па отишао без трага, а Турчин савије
шипке, па пјешице к жени. Кад га жена опази

без коња, а она повиче: „Камо, човече! шта уради?“ — Вели: „Тамо њој матер! ти си му послала новаца, да купи каве и дувана, а ја сам му послао и коња, да не иде пјешице.“

29.

Шта је најгоре на свијету, или пијан Србин или гладан Турчин.

Разговарали се Турци у кавани: шта је најгоре на овом свијету. Један вели: Зла жена; други вели: Зла година; трећи вели: Зла ћуд и т. д. Док један повиче из буџака: „Турске ми вјере! ви не знате ни један шта је најгоре на овоме свијету; нема ништа горега од пијана Влаха и од гладна Турчина. Један пут ја мртав гладан дођем пред једну Влашку кућу, а Влах пред кућом теше држалицу за будак. Како ја сјашем с коња, а ја повичем на Влаха: држи море коња, па вичи Влахињу, нека мијеси погачу, и кува ципвару и пече кокош; па онда отидем у кућу. У кући сједи, сједи; чекај, нема ништа! ни Влаха ни Влахиње; нит' се шта пече ни вари. Онда ја скочим, па изиђем на поље, а то мој коњ стоји, ђе сам га и сјао, а Влах једнако теше и ђеља држалицу.
Онда ја не знајући, да је крмак| пијан, сврнем 304
лулу, па њега камишем преко леђа, а он се исправи, па ни пет ни девет, него распали држалицом

I (десета), 27. — [Натпис:] Шта је најгоре на свијету? или Пијан Србин и гладан Турчин.

мене иза врата, а ја бацим чибук, па пођем руком за нож, а он још једном, а ја те на руке. И Турске ми вјере! да не долећеше жене, ћадијаху бити г...а и од мене и од њега.“

30.

Еро и Турчин.

Орао Турчин ралицом по страни изнад некаке ћуприје, а Еро путем ћерао неколико коња натоварених. Кад се Еро прикучи близу, онда Турчин стане викати: „Ћа, шароња, ћа! и ти имаш памет, а Еро је нема.“ У том Еро дође на ћуприју, па наћера коње преко ћуприје, а њега стане помагања: „Јаог мене до Бога милога! Што ћу сад?“ А Турчин, кад то чује, брже боље устави волове, па стрчи к њему: „Шта је море, Еро? Шта је?“ — „Ог мене до Бога милога! ето одоше ми коњи, а ја остадох за водом.“ — „Хајде море и ти за коњма.“ — „Не смијем, господару! Бог и Божја вјера, ја туда за живот пријећи.“ — „Бе хајде море не лудуј, како не смијеш пријећи преко ћуприје, куда иде свијет и коњи натоварени прелазе.“ — Аја! Еро не ће ни по што, него једнако јауче и лелече. Онда Турчин: „Хајде море шта ћеш дати, да те пренесем ја на леђима?“ — „А што иштеш, господару?“ — „Даћеш ми дванаест перпера.“ — „Хајде де!“ — Упрти Турчин Еру, те пренесе преко ћуприје, а кад га спусти на

I (седма), 23. — 25: Зашто лажеш курво?

оној страни, онда се Еро стане пипати по њедрима:| „Немам, господару, ни перпере, Бог и Божја вјера!“ А Турчин: „Како немаш, бре, ана сени ситим! Зашто лажеш? Ходи опет на леђа.“ Еро узјаше опет Турчина, те га још једном пrejаше преко ћуприје; па га онда збаци Турчин на земљу: „Ето, к . . . о! цркни ту, кад немаш чим да платиш,“ па онда отиде својим воловима и почне опет орати; а Еро онда скочи па преко ћуприје: „Еј, Турчине! гледај како и твој шароња има памет, а Еро је нема! Еле он тебе пrejаха два пут преко ћуприје.“ 305

31.

Еро и кадија.

Чувао Еро кадијна говеда, па имао и своју једну краву, те ишла с кадијним говедима. Један пут се догоди, те се пободе кадијна крава сЕрином, па Ерина крава убоде кадијну на мјесто. Онда Еро брже боље отрчи кадији: „Честити ефендија! твоја крава убола моју краву.“ — „Па ко је крив, море! је ли је ко наћерао?“ — „Није нико, него се поболе саме.“ — „Е! вала, море! марви нема суда.“ — Онда Еро: „Ама чујеш ли ти, ефендија! што ја кажем: моја крава убола твоју краву.“ — „А а! море! стани док погледам у ћитап;“ па се сегне руком, да дохвати ћитап, а Еро те за руку: „Не ћеш, Бог и Божја вјера!

I (четврта), 16. —

кад нијеси гледао мојој у ћитап, ље не ћеш ни твојој.“

---

306 **32.**

Хоће воденичар у војску.

Једноме врло богату трговцу дође ред да иде на војску, он се спреми што се љевше може обуче на се стојеће хаљине, припаше свијетло оружје и одјене свога хата врло лијепо па пође на војску. Идући путем наиђе поред једне воденице у којој бијаше воденичар, који имађаше четири витла камена, и бијаше врло богат, а воденичар како га опази, отрчи пред воденицу. Трговац му рече: „Помози Бог,“ а воденичар одговори: „Бог ти помогао!“ па рече: „А куд Бог да, газда?“ а овај му одговори: „Хоћу, брате, уиме Бога на војску.“ „Е вели, мој брате,“ рече воденичар: „лако ти је ићи на војску; да ја имам такога коња, тако оружје и таке хаљине, и ја бих ишао.“ Кад ово, мој брате, чу трговац, а он рече воденичару: „Е добро, брате, ако само хоћеш, а ти хајде, ево ти и оружје и коњ и моје хаљине, а ја ћу чувати воденицу док се ти вратиш.“ Сељак кад ово чује, одмах свуче са себе воденичарске хаљине, те на трговца, а трговачке хаљине на себе, оружје припаше и коња узјаше, па оде на војску, а трговац у воденицу па умјеси опорницу и попреће у ватру па чека, док се испече, те руча и оста чувати воденицу. Кад сељак

дође на војску, одмах се побију, и некако у први мах надвлада непријатељ, а овај почне бјегати. Видећи један непријатељски војник да овај бјега, натури се за њим те овђе те онђе да га посијече, док га стигне па не погоди по врату, већ му одсијече сабљом темењачу| и угледа му се мозак. 307
Кад ово види други војник а он повиче: „О јој! ено у онога се види, брате, мозак.“ А овај му несретни одговори: „Није ово, брате, мозак него г . . . а — да је ово мозак, он би чувао своју воденицу, оно, брате, мозга гдје остаде у воденицу.“

33.

Бекри-Мујо.

Приповиједа се да је у Цариграду негда био некакав Турчин, *Бекри-Мујо (Мујо пијаница)*, коме је иза оца остало небројено благо, па он пропивши се све попио и проћердао, тако, да никаких других хаљина није имао, осим једнога ћебета, којим је огрнут по сокаку ишао, и некаке старе капетине, кроз коју му је перчин био пропао. Један пут срете га Турски цар на сокаку пијана, и стане га карати, што је толико благо пропио и до такога срамотног стања дотјерао; но он се окорно осијече на цара, говорећи му: „Што је теби стало, што ја пијем? Ако пијем,

---

Даница за 1834. год., стр. 90.—94. — 10: срамног. 37: ш (два пута). 76: ће то тако.

за своје новце пијем; а ти ако мислиш, да ја немам новаца, пошто ћеш ми дати Стамбол?“ Цар прем да је знао, да он нема ни паре, опет помисли у себи, да га није подговорио ко други, ко има иоваца, па пошто се обрече, не може се натраг ударити, и зато му одговори: „Не дам ти, Мујо, цијелога Стамбола ни по што, него ћу ти пола дати по то и по то, па онда за невољу можемо у њему оба царовати.“ Мујо му на то одговори: „Добро! Сутра ћу ти у јутру донијети новце.“ И тако се растану. Кад сутрадан Мујо не
308 дође у одређено вријеме с новцима, цар пошаље, те га доведу; но сад Мујо тријезан призна, да нема ни паре, а камо ли да купи Цариград или половину њега. Онда цар одмах заповједи, да га посијеку, што је тако лагао и с царем спрдњу збијао. Мујо се изнајприје стане молити за опроштење, а кад види, да му ништа не помаже, онда рекне цару: „Кад си наумио, ласио ћеш ме погубити; него те молим, да учиниш једну милост прије него ме погубиш: да нађеш у твоме царству три човјека: једнога сиромаха, који ништа на свијету нема; једнога слијепа, који ништа не види и једнога богаља, који нема ни једне ноге, него само труп; па да их доведеш овдје и да их лијепо нахраниш и напојиш, а нас ћемо двојица гледати, шта ће они радити.“ Цар на то пристане, и одмах заповједи, те се така три човјека нађу и доведу, и посадивши једнога до другог, донесе им се јело и пиће, и стану се частити. Кад се подобро наједу и напију, онда слијепац проговори: „Хвала Богу и честитоме цару, који нас је

нахранио бијелога хљеба и напојио црвенога вина!“ А богаљ ни пет ни девет, него на њега: „Курво ћорава! како ти знаш, да је хљеб бијел и вино да је црвено, кад не видиш? Сад ћу те ногом у задњицу!“ Уз то сиромах повиче: „Удри га у мој одговор, ја ћу га платити.“ Онда Бекри-Мујо проговори цару: „Видиш, честити царе, што чини пиће! Нити слијепац има очију, ни богаљ ногу, ни сиромах новаца; а сад, кад се напише, и слијепац стече очи, и богаљ ноге, и сиромах новце; тако сам и ја јуче био стекао новце, да
купим од тебе Стамбол.“| Видјевши цар и саслу- 309
шавши то све, опрости Бекри-Мују, и поклони му живот.

Послије тога чудећи се цар, како вино таку силу има, и гледајући, како пијанице за њим гину, намисли, да га једном и он огледа; и тако заповједи, те му једно вече донесу најљепшега морског вина, па се добро напије. Кад буде други дан у јутру, цар болестан, боли га глава, не може да је подигне с узглавља. Како се то разгласи по двору, скупе се брже боље сви љекари, да лијече цара; но цар каже, да од те његове болести зна боље лијечити Бекри-Мујо, него сви љекари, већ њега одмах да му дозову. Кад Бекри-Мујо дође, цар му каже, како је болестан и ода шта, и запита га, шта ће сад чинити; а он му одговори, опет да пије оно, што је и синоћ пио, пак ће га одмах глава проћи. Цар га онда запита: „Па шта ћу чинити, ако ме послије, кад се отријезним, опет глава узболи?“ А Мујо му одговори: „Опет пиј наново.“ — „Па докле ће тако

трајати?« запита цар. — „Док не огрнеш ћебе, овако као и ја,« одговори му Мујо.

34.

Циганче, па Циганче!

Био један цар па имао царицу која му је
рађала све женску ђецу. Кад једном царица за-
трудни, рече јој цар да ће је оћерати, ако му сад
не роди мушко дијете. Кад се царица породи и
роди опет женско дијете, она се брже боље до-
говори с некаком Циганком у сусједству која је
310 у исто вријеме била родила мушко дије|те, те ђецу
промијене и по том јаве цару, да му је царица
родила сина. Цар се томе врло обрадује и учини
се велико весеље. Кад овај царев син поодрасте
велики, и стане са слугама и дворанима по шуми
ићи у лов, он би често говорио: „Да лијепијех
дрва за гребеништа!« или: „Да лијепијех дрва за
угаљ!« и тако се по томе дозна да он није цар-
ски син него Цигански.

35.

Несретнику се не може помоћи.

За некакога чоека говорило се да је несре-ћан и да му се никако не може помоћи. Један богат чоек намисли огледати, да ли је то истина,

па узме једну кесу новаца те метне на брвину преко које је мало по том ваљало да пређе онај несретник. Кад несретник дође близу к брвини, он рекне у себи: „Доста сам пута преко ове брвине прелазио, хајде сад да огледам, да ли могу жмурећи преко ње прећи," и тако зажмуривши пређе преко брвине и прекорачи кесу с новцима.

36.

Млада и Циганин.

Некаква млада рекне Циганину који јој је био дошао кући ради прошње, да би јој сковао плетиће игле, па ће му дати шиник проса. Циганин јој одговори: „То је добро, снашо, што ти мени обричеш, али нема гвожђа; него не знаш ли од вашијех ђетића какав скопак од мотике или од чега другога." Млада се онда попне на таван и нађе лемеш, те га збаци| доље, и запита 311
Циганина, да ли ће то доста бити, а он јој одговори да ће он додати још од свога гвожђа мало што не буде доста, и однесавши лемеш под своју чергу, донесе млади одмах плетиће игле и узме за њих шиник проса.

37.

Како се Краљевић-Марко јунаштву научио.

Питали Краљевића Марка, како је постао јунак, а он одговорио, да се јунаштву научио од паса и од ђеце: како једно псето макар било нај-веће и нај јаче побјегне, онда сва остала пашчад и најмања и најслабија трче за њим; тако исто и дијете кад побјегне, ђеца трче за њим. А кад се како псето или дијете, макар било најмање и најслабије, испријечи и стане да се брани, онда слабо ко смије нањ ударити.

38.

Ко није добро свезао?

Кад је некакав чоек полазио у воденицу, свеже му жена врећу са житом. Кад буде у путу, одријеши му се врећа и он је до воденице везао десет пута, па кад се вратио кући, опет хтјео жену да бије, што му је није добро свезала.

39.

Како се медвјед преварио.

Изишавши медвјед рано у прољеће из своје јаме угледа дријен ђе је уцватио, а остала дрвета

још и не мисле да цвате, па помисли да ће дријен тако и сазрети прије свију осталијех дрвета, пак се извали подањ да чека. И тако лежећи онђе и чекајући да дрењине сазре, остало све воће сазри и прође.

40.

А шта ти је?

Један чоек којега је бољео зуб, срете другога чоека ђе јауче иза гласа, па га запита, шта му је, а кад му онај одговори да га је ујела змија, он му рече: „Е ја мишљах, тебе зуб боли!“

41.

Како Циганин научи коња гладовати.

Некакоме Циганину учини се тешко хранити коња, за то намисли да га научи гладовати, и тако му престане давати и што за јело. Кад коњ послије неколико дана цркне од глади, Циганин рекне: „Хеј несреће моје! таман кад га научих гладовати, онда црче.“

ИЗ ВУКОВИХ „ДАНИЦА“

1.

[Свијету се не може угодити.]

Један човек идући из вароши кући јао на магарцу, а његов син, момчић од десетак петнаест година, ишао поред њега пјешице. Сусретне ји један човек, пак рече: „То није право, брате, да ти јашеш, а дијете да иде пјешице; твоје су ноге јаче од његовије.“ Онда отац сјаше с магарца, и посади сина наљ. Мало даље сретне ји други човек, пак рече: „То није лијепо, момче, да ти јашеш, а отац да ти иде пјешице; твоје су ноге млађе.“ Онда узјашу обојица, и пођу тако мало, али ји сретне трећи човек, пак рече: „Кака је то будалаштина: два матора магарца на једној слабој животињи! Право би било, да човек узме батину, пак да вас обојицу шћерȁ.“ Онда сјашу обојица, и пођу пјешице, отац с једне стране, син с друге, а магарац у сриједи. Сретне ји четврти човек, пак рече: „Ала сте ви чудна три друга! Зар није доста, да двојица иду пјешице? Не би ли лакше било, да један од вас јаше?“ Онда отац рече сину: „Ми смо обојица свакојако јали

на магарцу, сад ваља да магарац јаше на нама;“ пак онда обале магарца на земљу, те му један свеже предње ноге, а други стражње, па га онда узму на колац међу се, и тако га понесу. А кад се људи, који су ји сретали и стизали, стану сад још већма смијати и чудити, онда отац у један пут бацивши магарца на земљу и почевши га дријешити, повиче: „Та онај је сваки човек луђи од овога магарца, који оће свему свијету да угоди. Ја ћу с мојим магарцем да чиним, како сам и најприје по мојој вољи чинио; а људи нека говоре, шта им драго.“ Па онда узјаше на магарца, а син поред њега пјешице; и тако отиду кући. (Вриједно је овђе споменути, што приповиједа свијетли и честити кнез, Господар *Милош Обреновић*, да му је говорио Скопљаков ћаја-паша, кад би му он за што рекао, „да питам народа“: „Кнез-баша! ако ја успитам свијета, кад станем сјећи реп моме Кулину (ату), један ће рећи: довде, други: донде, пак најпослије ни сапи не ће остати читаве. Него ми како нађемо за добро, онако да радимо.“)

2.

[Потурчиће се и делибаша!]

Обично је, да сви народи обдарују оне људе, који њиову вјеру приме; али у данашње вријеме то највише чине Турци. Прошавше године, кад се Бијоградски паша (Абдул Раман) премјести

у Босну, а нови одма не стигне, задоцни се плата Бијоградским војницима, те не стигне (или се не изда) на вријеме; онда један сирома делија, који ваља да се није знао друкчије помоћи, обуче Српске аљине, пак у петак послије подне отиде пред џамију, и каже, да оће да се потурчи. Турци то једва дочекају, и одма му онђе између себе скупе неколике стотине гроша. Кад га по том запитају, како ће му име наћести, а он одговори: „Као и до сад што ми је било.“ — „Како?“ — „Усеин.“ — „А зар си ти Турчин?“ — „Турчин, амдурила!“ (фала Богу). А кад га Турци онда стану карати, за што збија шалу са светињом, он им одговори: „Ако до другога петка не дође плата, онда ће и делибаша доћи да вам се потурчи.“

3.

[Толкују свето писмо.]

У једноме спаијнском селу нађе некакав сељак учитеља у пољу, па га запита: „Држите ли ви још оно за истину, што сте јуче ђеци толковали: Аще тѧ кто уда́ритъ в҆ десную твою лани́ту, ѡбратѝ ему̑ и другу́ю?“ Учитељ му одговори: „Ја ту нити могу што додати, ни одметнути: тако стоји у Јеванђелију.“ Онда га сељак приуши и с једне и с друге стране, јер је одавно нешто имао зуб нањ. У том удари спаија са својим катаном подалеко поред њи, пак рече катани: „Трчи

де, Миловане, вићи, шта она двојица онамо чине.“ Кад се Милован прикучи к њима, учитељ, који је био здрава и јака људина, приуши сељака и с једне и с друге стране, говорећи: „Али стоји и то написано: Ѣ҆ нюже мѣрꙋ мѣрите, возмѣритсѧ вамъ. Мѣрꙋ добрꙋ, натканꙋ и потрѧснꙋ и преливающꙋсѧ дадѧтъ на лоно ваше;“ пак уз ове посљедње ријечи привеже му још неколико приушака. Онда се Милован врати к своме господару, и каже му: „Није ништа, господине; они само толкују свето писмо један другоме.“ Али паметни спаија, знајући, да толковање светога писма није за онога, који га не разумије, а таково да није ни за кога, још оно вече баци сељака у тавницу на 6 дана, а господина учитеља, који би ваљало да је паметнији и да боље зна поштовати свето писмо, кад му изиђе година, отпусти из службе.

4.

[Велики рецепт.]

У стара су времена доктори били свуда и љекари и апатекари, као што су још у Турској; али је у ришћанској Европи данас обичај, да доктор болеснику само напише, шта му треба, пак се с оном његовом цедуљом, којá се зове *рецепт*, иде у апатеку, те апатекар лијек начини. У Т*** један пут устави један сељак кола са два вола пред апатеком, пак скинувши с њи велика собна врата, унесе ји унутра. Апатекар, избечивши очи

на њега, рече му: „Шта ћеш ти, брате, овђе с тим вратима? Мајстор, што прави врата, сједи мало даље тамо на десно.“ Али му сељак одговори: „Овим вратима, господине, не треба никакав други мајстор осим вас, јер су она здрава и читава, него само гледајте, шта пише на њима: јуче је био господин доктор код моје болесне жене, и ћео је да јој напише некакав лијек, пак нијесмо могли наћи ни пера ни артије ни мастила, него само мало креде, те је ето написао рецепт на собним вратима; него вас молим, господине, гледајте шта пише, те ми побрже начините.“ Апатекар чудећи се и смијући толикоме рецепту, начини му одма лијек.

5.

[Бачванин и Грк.]

Возио Бачванин Грка у Пешту. Један дан купи Грк од чобана на путу младо јагње. Кад дођу у вече у крчму на конак, Грк рече Бачванину: „Море, кочијашу, закољи то јагње и одери, а ја ћу га зготовити, пак ћемо заједно јести.“ Бачванин радо пристане у тај ортаклук. Кад Грк зготови јагње, учини му се мало за обојицу, за то рече Бачванину: „Море, кочијашу, ово је за нас двојицу мало, него ајде да спавамо, па који лепши сан усни, онај сам нека поједе све.“ Бачванин пристане и на то, пак легну спавати. Пошто Грк заспи, Бачванин устане, пак узевши леба

из своје торбе, метне гвоздењак с куваним јагњетом преда се, и поједе све; па онда оставивши гвоздењак празан на своје место, легне и он, те заспи. Кад се Грк пробуди, он повиче Бачванина: „Еј, море, кочијашу! устај, казуј, шта си снио?“ Пробудивши се Бачванин одговори му: „Ти си, господару, старији, ти си господар; казуј ти најпре.“ Онда Грк почне: „Ја сам снио где се отворило небо, па тамо седи Бог на престолу своме, то је тако лепо, да се не може казати; па онда Бог спусти од озго велике мердивене, па зовне и мене да идем горе к њему. А ја онда уз мердивене ајде горе.“ — „Стани, господару, доста је,“ повиче Бачванин, „ја сам гледао кад си ти горе пошао, пак помисли, да не ћеш више амо ни доћи; па онда узмем, те поједем све месо.“ — „Шта море бре,“ повиче Грк поплашен, „ја се шалим море!“ — „Бог ме, господару,“ одговори Бачванин, „ти се шалио или не шалио, ја сам за истину примио.“

6.

Заслужио само једну личину.]

У Донаверту, где су наши Срби пре осамдесет и неколико година с Бабурима мејдан делили, осуде некаква коњокрадицу на вешала. Пошто га вешач, наметнувши му личину на врат, отисне с мердивена, он стане за дуго очи бечити и копрцати се. Кад народ пак стане псовати и викати

на вешача, он се поплаши и, не знајући, шта ће чинити, скочи на обешењака, те га загрли обема рукама, и стане свом снагом вући к земљи; да би личина затегла и удавила га. У том личина пукне, те обојица падну на земљу. Коњокрадица је био још жив, и његов га адвокат одбрани, говорећи: „Он је само *једнога коња* украо, а није *два*; и тако је само *једну личину* заслужио, а није *две*.“ Кад се вешач после подне састане с мајстором, који је личину сукао, он га стане псовати, што му је онака слаба личина била, а мајстор му одговори: „Мени није нико казао, да ће два обешењака о њој висити; а једнога би одржала јамачно, био ти, био коњокрадица.“

7.

[Праведна пресуда.]

У Сарајеву један Чивутин изгуби зашивену кесу новаца, пак пусти телала, и обрече дати с благословом сто гроша ономе, који је буде нашао. Пошто телал вичући прође по сокацима, ето ти једнога сељака, где носи кесу: „Ево, трговче, ваља да су ово твоји новци, што си изгубио.“ Чивутин пун радости спопадне кесу, пак је отпори и стане новце бројити; али му се одма окрене радост на жалост, кад помисли, да му ваља дати сто гроша ономе, што је нашао; и стане мислити, како би му ји не дао. Тако пошто изброји новце,

рече сељаку: „Ти си дакле, побратиме, извадио твоји сто гроша, јер је у кеси било осам стотина гроша, а сад нема више до седам стотина? Добро си чинио! Фала ти!“ Сирома се човек упропасти кад чује то, и више му буде жао на беду, него за обречени сто гроша; зато се стане клети и преклињати, да се он новаца није ни дотакао, него да ји је онако донео, као што ји је нашао; Чивутин пак остане тврдо при своме. И тако се мало по мало сваде, и отерају се кадији на суд. Пошто се обојица закуну: Чивутин, да је у кеси било осам стотина гроша а сад нема до седам стотина; сељак пак, да се он новаца није ни додео, него да му ји је онако донео, као што је нашао; онда им мудри кадија, познавши шта је и како је, пресуди овако: „Ви обојица имате право: ти си, трговче, изгубио осам стотина гроша, а ти си, Еро, нашао само седам стотина; тако то нису новци тога трговца, него некаквога другог човека. Ти дакле, Еро, носи те новце кући, па ји остави, док не дође онај, који је изгубио само седам стотина гроша; а ти, трговче, чекај, док ти се не јави онај, који је нашао осам стотина гроша.“

8.

[Шербеташче.]

Срете некакав бесан Турчин калуђера на путу, па притеравши к њему коња, повиче:

„Шербеташче,*) попе, закон ти!“ Калуђер, као уплашен, одговори: „Оцу, господару, оцу.“ Па завуче руку за собом у бисаге, као да извади нешто, да му да; но место чарапа или чега другога, извади из бисага буздован на синџиру, па онако изненада потегне Турчина њим у главу, те га онесвести и обори с коња, па брже боље скочи и он на земљу, и стане га газити и бити буздованом по леђима; онда Турчин повиче: „Медет!“ А калуђер, бијући га једнако: „Безаконице један! Ко це ти угодити? Сад истес сербета, сад меда.“

9.

[Не помози, Боже.]

Кад је свети Никола по земљи одио, нађе код мора некаквог човека, који једнако виче: „*Не помози, Боже!*“ И запитавши га, шта то чини, он му одговори, да *се моли Богу*. Онда му свети Никола каже, да се тако Богу не моли, него да говори: „*Помози, Боже*!“ Човек то радо прими, и одма заинтачи тако викати. Пошто свети Никола уђе у лађу и навезе се на море, човек у један пут заборави, како га је он научио, да говори, па га стане с обале викати, да би се повратио, да му опет каже, но кад види, да га не може дозвати, онда брже боље скине своју

*) Шербеташче је реч Турска, и значи поклон на шербет (напојница).

аљину с леђа, и раширивши је по мору, седне на њу и стане рукама возити за њим. Кад тако возећи се сустигне лађу, он повиче светоме Николи: „Еј! каконо ти рече мени, да се молим Богу?“ Свети Никола видећи тако чудо, помисли у себи: „Кад се он тако може по мору возити, његова је молитва, макар шта говорио, Богу угоднија, него моја,“ па му одговори: „Као и до сад, као и до сад.“

II

СРПСКЕ НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ

Што ми ти је за што?*)

1. Баба иде про пода, а ноге јој о чукљу висе.

2. Балабан бакће, проз јелешиће, проз густо шибуће, петиња га ћерају, петиња га чекају.

3. Бацих кућу низ прозор.

4. Без главе кљусе пет кобила помузе.

5. Без ивера на води ћуприја.

6. Без коже уђе, с кожом изиђе.

7. Без нога прасе сву љесу попасе.

8. Безубо прасе јуначку главу попасе.

9. Бена бена преко врта шета, за њом иде друга те се руга.

10. Бијела кока испод стрехе вири.

11. Бијела мачка уз поље поскакује, ко гођ је срета у нос је целива.

12. Бијела њива, црно сјеме, мудра глава која сије.

13. Бијели галеб испод земље лети.

14. Бијело је дан није, зелено је трава није, црно је ноћ није, има реп крава није.

15. Бијело је сир није, репато је миш није, со лиже во није.

---

*) У Сријему и у Бачкој кажу: Да што ми ти да што.

16. Бијело као гуска, иде као гуска, и дречи као гуска, а није гуска.

17. Бијело грече низ поље тече, за њим се меће јуначко плеће.

18. Бјела бјелу ђера
преко бијела поља:
дај ми, бјело! б'јела љеба
испод б'јела скута.

19. Богат виђе па побјеже,
а сиромах на се врже.

20. Божје саздање, људско створење, змија оседлана.

21. Браду има поп није,
име носи мој није,
има кабан крој није.

22. Брат и сестра родише се,
вазда скупа путоваше,
један другог не виђеше.

23. Ваган проса свему свијету доста.

24. Везак везе везиља
златном жицом по гори.

25. Веће од града, мање од јајета, горче од чемера, а слађе од меда.

26. Веће од коња, мање од магарета.

27. Вила сједи на врх града,
косе држи око врата,
чека сина Параћина,
док јој дође из Јакина,
и донесе купу вина.

---

18. *У Вукову Рјечнику под* бјела *и* бела *место* ђера преко б'јела поља *има* зове.

28. Випоје поји, на копљу стоји, да није випоја, не би било никога.

29. Висјела је висјелица,
под њом сједи косматица,
Бога моли косматица
да јој падне висјелица.

30. Високо је као коњ, а широко као во, место му је као јаје.

31. Вито и савито, да није вито и превито, до неба би досегло.

32. Витора крава из висока пала, сва се крава распрша, а теле се уздржа.

33. Витора крава, сисе од лакта, више теле што посе, но и крава и сисе.

34. Виђак виси, виђка зја,
виђак вију! те у виђку.

35. Виђка виси, виђка зја, скочи виђка пак у виђку ашајда!

36. Во буче, па пуну кошару набуче.

37. Воду носи вјеверица,
у врпчићу, карашчићу,
доље врата окренула,
вода јој се не просипа.

38. Војвод воду пије, над њиме се барјак вије.

39. Воћку тресем овђе, а род на по сата далеко пада.

40. Вукотићи вуку,
сјекутићи[1] сијеку,

[1] Мјесто *сјекутићи* говори се и *сјекотићи.*

28. *У рукопису м.* поји *и* стоји *има само* поје.

сам баћа превраћа,
низ крив поток обраћа.

41. Гвоздена глава, срце му црно, а бијело лице.

42. Гвозден сједи у лугу у гвоздену клобуку, сузе му капљу уз јелову кацу.

43. Говеђи лонац, бравља нога, чоечко месо.

44. Гора је роди, роса је доји, а сунце узгоји.

45. Граната мајка, гњидава шћера, ко испод ње извира једну по једну избира.

46. Грбаво прасе све поље попасе.

47. Гргур мргур згргукљала ти се цријева докле не угонеташ.

48. Губицом рије, а г . . . цом жиле вади.

49. Гујиња глава, господско рухо, Арапске ноге.

50. Гурава кобила све поље побила.

51. Гураво прасе све поље опасе.

52. Да имам крила, свака би ме литра по цекин била.

53. Дај ми, мати, деленгало, да се проделенгам, да изидем на двор, да се побурам.

54. Дању клања а ноћу звијезде броји.

55. Двадесет и четири брата на једноме коњу сједе, трчећи лете, а никад један другога стићи не може.

56. Два дола суподола, међу њима змај лежи, ђе змај лежи, ту трава не расте.

57. Два клина држиш у руци, а рупе ти две стоје на челу.

58. Два локвања око пања.

59. Два лонца, а четири заклопца.

60. Дванаест јабука, и у свакој по четири спице.

61. Два свијетле, четири стеру, а један мисли да легне.

62. Два се близанца родише, по свијету ходише, а један другога не виђе.

63. Два се бора ударише,
све се гране потресоше,
а четири не могоше.

64. Два се брата прате, трећи их ћера и виче: Хајте!

65. Два се брата преко плота за браде вуку.

66. Два се ђеда за браду потежу.

67. Два се ђеда тиште, а између њих бијела пјена пишти.

68. Два ступца у небо ударају.

69. Двије главе и двије душе двије ноге носе.

70. Двије горе упоредо расту; једна цвати а не роди; друга роди а не цвати.

71. Двије коке под стрехом чуче, нити кисну нит' под њих потјече, а свагда су мокре.

72. Двије ме мајке породише, десет отаца начинише, кад ме са женом саставише, свезане нас оставише.

73. Двије свраке на једној кости стоје, а једна друге не виде.

74. Двије чавке у гори стоје,, свакога виде, а саме себе не виде.

75. Двије чавчице напоредо стоје, а једна друге не види.

76. Двије шибе до неба шибају.

77. Двојица напоредо трче, а стићи се не могу.

78. Двојица простиру, а двојица свијетле а стотина лијеже.

79. Девет баба по леду се плаза.

80. Диворога крава из висока пала, сва се распрашила, а теле сачувала.

81. Добавих се милежа,
и прибавих ситнежа,
кад га ставих у руку
тискох ђеду у рупу.

82. Дође баба усред луга
су шездесет и три зуба,
и обори чет'ри дуба.

83. Дође ђак од туд чак,
научи га његов враг,
да ми копа тору траг.

84. Дође из горе мртав брат, сједе живу брату на врат.

85. Дође јунак го и бос,
скочи с мене врх жене.

86. Дођоше Фати жалосни свати, мукли дођоше, а пјевајући је поведоше.

87. Док се отац роди, син по кући ходи.

88. Долеће тица из далека мјеста, неком назва добро јутро, а некому: зло му јутро!

89. Дољен рај побирај по бисеру пасе.

90. Домаћица сјеђела,
преко прага ногама,
ко гођ у дом улази,
свак јој ноге облази.

91. Дрвена кучка у потоку лаје.

92. Дрвена ребра а пртено срце.

93. Дрвено тело, гвоздени зуби, камен прегризе.

94. Дрвен трбух, кожна леђа, длакама говори.

95. Дужи ивер од кладе.

96. Дупке стоји, дуб се зове,
усред дуба злато поје.

97. Душе нема, а миче се; срца нема, у њем' куца; ногу нема, људе служи.

98. Ђе наш црвенко лежи, онђе никад трава не ниче.

99. Жедно је, на воду иде; танко поје, а воде не пије.

100. Живу ме посјекоше, код живе закопаше, носих друга жива доклен тече вина.

101. Живу тетку свак ћераше,
кад умрије свак љубљаше.

102. Жуто маче пред Богом плаче.

103. Загрмље велики гром, а према њему мали гром, ђе се састаше, ту се слапташе.

104. Закла вола бивола, изуди га на удиће, сваки уд вола даде.

105. Закла вола бика, све село свика, а кад хоће да слави, нема шта да стави.

106. Закукуљено, замумуљено, задевећено, задесећено, не мога га нико откукуљити, одмумуљити, одеветити, одесетити, него они који га је закукуљио, замумуљио, задеветио и задесетио.

---

106. *У Рј. под* закукуљити *и у једном рук. има*: нико га не може раскукуљити, размумуљити, раздеветити, раздесетити, него онај *м.* не мога га нико откукуљити, одмумуљити, одеветити, одесетити него они *и* задесетио: *м.* и задесетио.

107. Залолота лота са висока плота, далеко се чује у незнану земљу.

108. За перчин ме уфатише,
по дно нога посјекоше,
тијело ми однесоше,
а по главе оставише.

109. Заћерах толашу, а толаш грбошу, а грбош бјелошу, а бијелош бјеж' те дома.

110. Здрав си, чоече! ни у здравље моје ни у твоје, него у онога великога дуба, на коме има дванаест грана, на свакој грани по четири гнијезда и у сваком гнијезду по седам тића.

111. Зелена кошара, црна говеда, гвозден кључ који откључава.

112. Зелен ђипиђос, хајд' на гранатос, и около бат, а на бату грозд.

113. Зелено је грм није, бијело је сир није, репато је миш није.

114. Земљи брат је, змија није, а користан никад није.

115. Зими служи а љети зубе кеси.

116. Златни ступци воду заступили,
туда ловци зеца наћераше,
зец утече, ловци изгинуше.

117. Змија шиче кроз шибљиче, за њом се мећe јуначко плеће.

118. Зобах грозд од мора до Дунава, нит' га могох позобати, ни га могох прегорети.

---

109. *У Рј. под* толаш *м.* толашу, грбош *и* бијелош *има:* толаша, грбоша *и* бјелоша.

116. *У Рј. под* заступити *м.* туда: отуд.

119. Зовути бати, зашигли мигли, зареметли петли, за свему селу пергаторија.

120. Зубато прасе све поље нопасе.

121. Зуби гвоздени, срце пртено, а тијело дрвено.

122. И два труп труп,
и два луп луп,
и два гледају,
и два слушају,
и девети мајбаша.

123. Иде поп планином, огрнуо се сланином.

124. Иза гора вила граје,
носи в'јенац око главе.

125. Изађе вила из Пећи,
пуштила косе низ плећи,
чека сина Параћина,
док јој дође из Рудина,
и донесе купу вина.

126. Из дома иде а дома гледа, из горе иде а у гору гледа.

127. Изиде папа иза Цариграда, већа му је глава него Цариград.

128. Изиђе вила иза Церовика, и просу сто грана из златног ручника.

129. Из меса изишло, а месо није; многу штету и хасну починило, а томе криво није.

130. Имам два брата амата, оба' су ми слијепа; док су слијепи мили су, а кад прогледе мрзни су.

---

119. *У Рј. под* зовути бати *м.* зареметли петли *има:* зареметʼли петели.

131. Имам овцу рогачу на глави јој погача, она ваља дуката.

132. Имах брата Вулетицу,
и скројих му гуњиницу
од стотину стризица,
а хиљаду клинчића.

133. Имах брата Јовицу,
искројих му доламицу,
од хиљаду бокунића,
а од триста комадића.

134. Имах кабао млијека, прије га посрках одоздо него одозгор.

135. Имах сестру Јелачу, па јој скројих бјелачу, клин од сто комада, а конац од руна.

136. Испод мртве кобиле жива ждребад скачу.

137. И у мене и у тебе, и у шупца и у лукца, а и у древене палице.

138. Ја га бијем, ја га карам, а он виче: тодорин, тодорин!

139. Ја га носим сваки дан, гојим, њивим и гладим, а никад га не видим.

140. Ја изиђох на сребрно гувно, и ударих у златне свирале, свак ме чу, а нико ме не виђе.

141. Ја имам, а Бог нема.

142. Ја имах бијељ, и вас свијет покрих, а сестре код себе не могах.

143. Јанко деветанко су девет плуга плужи, сам се Бог чуди како дивно плужи.

144. Ја отидох у сенке сендерике, да ми зајми мисли-гусле, дошли су ми стидни гости.

---

144. *У Рј. под* сендерика *нема речи* сенке.

145. Ја пођох по сопоту, а стадох на грнјоту, позвах мрдељаче: донес'те ми тулеоде, е су дошле вазлитраве.

146. Јаребица криј ешти,
у црнојзи клијешти.

147. Ја сам дервиш, не знам ништа,
него сједим крај огњишта,
ђе ђевојка огањ пређе,
преко мене ноге мећe.

148. Ја сам мала, ја сам драга,
ал' ј' у мене пуно врага.

149. Ја сам црна и црвена,
свакоме сам мужу жена.

150. Ја се зовем *куку* и *руз*, без мене вам куку и леле.

151. Ја се једном родих и кроз свијет ходих, свуђ злотвора плодих а ником ништа не учињех.

152. Ја се крстим сваки дан
а за та крст и не знам.

153. Ја се попнем на сребрно гувно,
И ударим златне свирале,
Свак ме чује, нико ме не види.

154. Ја се родих синоћ, а отац ми јутрос, ја пођох по попа, да ми крсти оца.

155. Ја сједим на нероду; пуштите ми сина, матерприна мужа.

156. Ја убих једнога бика на врх зеленика, меса има, а крви нема.

157. Ја ударих гвозденим маљем у камен град, из њега скочи девендука крањ, и прими се уз Мекиш град.

158. Ја упитах пирипора може ли се усред кола?

159. Ја усијах шимишир,
под ливаду под шиншир,
наврани се кордован,
озоба ми шимишир,
под ливаду под шиншир.

160. Ја ухватих за пртено,
а пртено за дрвено,
а дрвено за гвоздено,
а гвоздено за мједено.

161. Јаше род на нероду, и тражи неникли.

162. Јаше тута на баури.

163. Један бик рикну, све село свикну.

164. Један до суводо, два дола суводола, међу њима Влах сједи, сам се цар од њега боји.

165. Један дуб, на њему дванаест грана, на свакој грани по четири гнијезда, у сваком гнијезду по седам јаја.

166. Један једе, а двојица свијетле, четворица настоје, а небројени около себе лају.

167. Један прут све поље огради.

168. Један шућур у долини сједи: што год људи стеку, то све њему снесу, што он од њих прими, то им све поврати.

169. Једна груда воска цијелом свијету доста.

170. Једна чаша масла свему свијету доста.

171. Једно вели: свани, Боже; друго вели: смркни, Боже; треће вели: како ми је, тако ми је.

172. Једно око, четири образа.

---

159. *У Рј. под* шимишир *има м.* шиншир *и* изоба: шимшир *и* изоба.

173. Јеко јечи усред горе,
тражи муку без невоље.

174. Јендек иде изнад куће,
јендечица испод куће,
ђе се сташе, ту се јендекаше.

175. Јендек иде испод куће,
друг га чека усред куће,
ђе се сташе ту се ударише.

176. Јендек иде уз улицу,
јендечица низ улицу,
хоћаху се јендекати,
не даде им чича глава.

177. Јутрос рано једног сата
родише се двадес'т брата.

178. Јутрос се младожења роди, ноћас погину, а сјутра дан васкрсе.

179. Када баба ђеда уд'ри,
насмија се луд и мудри.

180. Када вила сина роди,
царица му сузу проли.

181. Кад десетина два мртва ухватише, и кад их саставише, посао оправише.

182. Кад ђед баби пушта крв,
једва под њом оста жив.

183. Кад изврнем кабао наопако пун кабао млијека, а кад га обрнем наоправо нема млијека ни капи.

184. Кад изврнух пуна би, кад исправих празна би.

---

174. *У Рј. под* јендечица: Јендек иде испод куће, јендечица изнад куће, *даље исто.*

185. Кад изидем на сребрно гувно, и ударим у све свире, ушима ме чују, а очима не виде.

186. Кадијно вино и бегово вино, у једну бачву слито а не помијешато.

187. Кад је Бог стајао на једној нози?

188. Кад кметови звонит' сташе,
челебија тад' музаше.

189. Кад ме у главу ударише, реп ми забише, ђе ме забише ту и оставише.

190. Кад ми дође крух у квас,
привуче се мали пас,
украде ми крух и квас.

191. Кад ми отац мајку бије,
неко плаче неко с' смије.

192. Кад ми отац мајку уби,
она њега мртва љуби.

193. Кад ми сина изједоше,
тадар мене укопаше.

194. Кад натоварих матер на ноге стаде, а кад растоварих на ноге паде.

195. Кад оживљех умријех, мртва оца виђех.

196. Кад се Божо ожени,
дођоше му сватови.

197. Кад се во убија, у што га најпре ударе?

198. Кад се Јека искокота
завуче се испод плота.

199. Кад се коси сено?

200. Кад се кућа прави, гдје се први пут ексер удари?

201. Кад се мома удоми крваве шћери породи.

202. Кад син мајку ношаше,
мајка о злу мишљаше.

203. Кад стриц погибе нико се не заплака, но свак обесели.

204. Кад с' удаде баба Цмиља,
роди триста и три сина.

205. Кад с' удоми мома без стида,
роди шћерцу пуну гњида.

206. Кад ћић паде све се море смрзе.

207. Кад у поље иде, кући окренуло рогове, а кад кући иде, у поље (окренуло рогове).

208. Каква песка у мору највише има?

209. Какве шуме има највише?

210. Карабика пољем иде, карабику бичем бију, што њу боље бију то она боље иде.

211. Клања клада насред пира, реп јој мртав глава жива.

212. Клепетало клепеће
свако јутро и вече,
опомиње мртве,
а сабира живе.

213. Климен виси, пенда зја, климен пенду лепанда.

214. Кобила натоварена у млин уљезе а реп јој не мога.

215. Кобила ождријеби кост, а кост ждријебе, па ждријебе воли бабу кобилу, него кост мајку.

216. Ко вазда кука а невоља му није?

217. Ко воду гази а оћећу не пази?

218. Која воћка само једном ȕцвати, а увијек рађа?

219. Која жена све по води гази, а нигда јој ноге нијесу опране?

---

213. *У Рј. под* климен *има м.* лепанда: вурдеља.

220. Која свећа дуже гори?

221. Који бик воду пије, а шије не прегиње?

222. Који син пали језик своје матере?

223. Који син чупа косе своје матере?

224. Кокотан поје на љепан поље, катабиље бере у њедра га меће.

225. Ко ноге има а на њима не иде, очи има а мало му виде?

226. Ко пјева кад други људи плачу?

227. Ко сваки дан добра чини, а сам себе труди и мучи?

228. Ко се Богу не моли, а Бога се не боји?

229. Коситеро литеро,
ниt' се пече ни вари,
вас се свијет њим храни.

230. Космато је звијер није, завијева вук није, а све лаје пас није.

231. Крава рика иза Дубровника, теле посе иза Босне.

232. Крава риче од Босне, теле сиса од Гараве.

233. Крвав ђеко из пећине блеји.

234. Крвница крвнику чини бруку и дику.

235. Крену стрина су пет сина, кад се три загрлише, два ома падоше.

236. Крешталица крешти
на поповој лијесци,
ту се скупи триста,
а не могу ништа
без поповог прста.

237. Крмељив ђед из пећке гледа.

238. Кроз воду иде, а воде се не додира.

239. Крпа по крпи, типа по типи, ни концем шивено, ни иглом бодено.

240. Куд гођ се обрћу на глави клече, јади их бију а не јече.

241. Кукавица кукуће
Радосаву виш' куће;
Радосав се обрће,
Тражи жени обуће.

242. Кус пас преко села пређе, сви га људи у гу . . цу љубе.

243. Кући иде, а у гору гледа.

244. Кући идеш, а Богу се молиш, да никога у кући не нађеш.

245. Кућица у горици на једној ножици.

246. Лајав делија у процијепу лежи.

247. Лакомо прасе
над грмом пасе,
дан и ноћ тиче
а грм не миче.

248. Лани оцу испод чапре,
а јучера у пећини,
јутрос мртав око ватре,
па у људску мјешетину.

249. Лани хоџе погибоше, а ове им се године калпачине вуку.

250. Легох синоћ без жене, јутрос је нађох врх мене.

251. Леже Пејо у пепео,
а изиђе невесео.

252. Леперица лијеће
свако јутро и вече,
петиња је ћерају
а петиња чекају.

253. Лепирица лепеће
кроз бијело лијешће,
петина је ћерају
а петина чекају.

254. Лете небом банови,
као царски градови,
собом торбе не носе,
нити хоће да просе.

255. Лети бан уз диван
пак се чуди и он сам.

256. Летнух једном на више,
другом падох на ниже,
ко се нађе код мене,
би му грђе од мене.

257. Летну цура криворвата,
носи ђердан око врата,
на рилицу марамицу.

258. Летуница лијеће,
свако јутро и вечер,
петиња је ћерају,
а петиња чекају.

259. Лећела је лећелица,
свако јутро и вечер,
петиња је ћерају,
а петиња чекају.

260. Ливеро коситеро под гором окићено.

261. Лијеска па лијеска, у лијесци ватра гори, и у ватри чоек стоји, сам се Бог чуди, како чоек не изгори.

---

253. *У Рј. под* лепетати *има м.* лијешће: плијешће *и м.* петиња: петина.

262. Лијеска тролијеска, у лијесци огањ гори, а у огњу чоек стоји.

263. Липа тролипа у липи огањ гори.

264. Липу сјекох једно љето,
сјекох липу друго љето,
сјекох липу треће љето,
а све липа једнолика.

265. Литере литере низ камење висјеле, нит' се пекле ни вариле, сав свијет одраниле.

266. Лонац говеђи, заклоп брављи, а месо јуначко.

267. Мајка кукрица, отац јаглика, ђечица манита.

268. Мала сам, глатка сам, једно уво имам, а без мене сав свијет не може да буде.

269. Малено је као орах, а теже је од вола.

270. Мален сам, жесток сам, кад ме такнеш знаћеш ко сам.

271. Малешева крава из висока пала, она се распала, телета не убила.

272. Мали Алија иза плота зове: чувајте ме од кокоши а кучака се не бојим.

273. Мало више мало ниже,
док се два зла саставише.

274. Мање од балоте, а теже од стара соли.

275. Мање од зрна проса, а теже од стара соли.

276. Мање од ораха а теже од товара.

277. Мастан каиш кроз земљу прође.

278. Матора крава, сисе од лакта, више теле што посе но и крава и сисе.

---

267. *У Рј. под* кукрица *м.* јаглика *стоји* јаклика.

279. Међ' коњма расло, међ' женама играло.

280. Мељ меље наврх јеле, шарено се вижле пење, да и оно умеље.

281. Месан ражањ, гвоздено пециво.

282. Метнуо сам ја ручицу
на гвоздену ту ножицу,
т'јешти десном, т'јешти л'јевом,
док изиђе њешто б'јело.

283. Миш се пење уз кунфин низ кунфин, ките бере, ките веже, пендуле пеленгрија, пусто поље Романија.

284. Млада сам и зелена, лијепа а малена, ко ме такне куне ме.

285. Млин меље наврх јеле, шарено се вижле пење, да и оно меље.

286. Мотовило вило по гори се вило, кући долазило, соли не лизало.

287. Мрка кучка на главици лаје, благо оном коме лаје!

288. Мркоња на земљу паде, сав свијет не може да га дигне, док не дође брат бијелоња.

289. Мртва јарчина преко свега села глас пушта.

290. Мртва кучка у потоку лежи, кад се на њу стане све право каже.

291. Мртви живога носи преко непочин-поља; не починула ти душа ни тога ни оног свијета, ако ми је не одгоненуо!

---

280. *У рук.* маље *и* умаље.

283. *У Рј. под* пендуле *само*: Пендуле пеленгрија, пусто поље Романија.

291. *У Рј. под* непочин-поље *само:* Мртви живога носи преко непочин-поља.

292. Мртви Пејо сјеме ије,
тек изије, тад посије.

293. Мртво живо из шуме вуче.

294. Муж и жена, брат и сестра, зет и шура, колико су друга?

295. Мучено и згрчено из поља иде, благо оној којој иде!

296. Наврани се челебија
да ми жени крв испија,
пјевајући на њу паде,
а мучећи пун устаде.

297. Наврх дубокога језера пунан низ бисера.

298. Наврх пласта шака шаша.

299. На врху је окато,
на средини бокато,
а језиком жерав зобље.

300. Надрије се дреко
више нас далеко,
кад бисер просу,
вас свијет посу.

301. Надувен сват о чавлу виси, сваки га тиче а он се не миче.

302. Нађох тиће брадиће, виш' брадића усточиће, виш' усточића носочиће, виш' носочића гледочиће, виш' гледочића челочиће, виш' челочића Гојко крмке враћа.

303. Назимац кус копа бус под котлокрповом кућом.

304. Најдоње земљано, у средини једено, а најгорње мједено.

305. На којој кули девет тавана има?

306. На коме вуку има девет сланина?

307. На нероду јаше, испорено води: дајте ми сина, матерњна мужа.

308. На нерођу сједим, на мајци му јашем.

309. Напријед виле, остраг слинац, од њега се плашиш.

310. Напријед виле, у сриједи буре, остраг слинац.

311. Напувано мијех није,
у њ се сипље врећа није,
око има њим не види.

312. Насред мора тунтурово јаје.

313. Насред мора ћућурово гнијездо.

314. Насред мора ћућурово јаје.

315. Насред села вила
раширила крила.

316. Насрну диздар отуд низ бирај,
срдито дође а мукло пође.

317. Натоварих товарицу и послах је у млин, све уљезе а реп не мога.

318. На царевићу без узла кошуља.

319. Наша баба по ноћи бди а про дан спи.

320. Наша коза јакача,
јака сина родила,
и унука манита.

321. Наша крава по ноћи стеона, а преко дана јалова.

322. Наша снаха оката.
има сису од лакта,

---

312. *У Рј. под* тунтурово *Вук додаје уз загонетку:* Од другијех слушао сам шућурово мјесто тунтурово.

ко је к себе принесе,
да му дио од сисе.

323. Наша тетка кроз ребра сузи.

324. Наш ђед ромадан свезан концем при бадањ.

325. Наш мркоња у кошару уђе, а рогови му не могоше.

326. Нашој одиви удесни целиви, кога гођ пољуби та главу изгуби.

327. Наш чича Лука нашу баку гурка.

328. Нева шета по ливада',
носи пунан мијех јада.

329. Невјеста незвата дође у кућу без свата.

330. Невјеста репата а у дну космата даде кући довлета.

331. Невјеста се газди по зеленој ливади, зеленило кљује, а злато бљује.

332. Нешто лијепо рика на врх зеленика, како лијепо рика, све се село зивка.

333. Нешто црно мало,
име му је јао.

334. Ни брадвом брадвито, ни сврдлом сврдлито, а све рупа до рупе.

335. Ни везено ни решено, свукуд златом нарешено.

336. Ни крива ни дужна, усред горе нађох пакосна мужа.

337. Ни од лакта, ни од педи, сву господу просвијетли.

338. Ни од педао ни од чеперак, а два дућана покрило.

339. Ни прав ни здрав, ни крив ни жив, а кад рече: доста, сву кућу смири.

340. Нити вељу, ни говорим, само ти се каже.

341. Нити једе нити пије, а попијева: тиндирин тиндири!

342. Нити кисне, нит' га сунце жеже, него узури, једе и пије.

343. Нити мисли ни говори, само ти се каже.

344. Нит' је слатко нит' је здраво, када гори не боли, на јуначке очи гори.

345. Ни ткано ни предено, а преко лијенке превјешено.

346. Ни ткато ни сукато, ни руком тицато, а збјено низато.

347. Нит' се пече нит' се вари,
од њега се свијет храни.

348. Нит' се рађа нит' умире,
мртвом главом воду пије.

349. Нит' се рађа нит' умире,
ником живу не да мира.

350. Нит' шушну нит' бушну, а у кућу дође.

351. Ноге има а не иде, главу има а не мисли, језик има а не збори.

352. Носиш га, а ништа ти од преше није.

353. Нођу стеоно, а дању јалово.

354. Нуто нуто и прстом ти кажем (рекавши ово пружи се прст кажипут пут онога коме се загонетка говори).

355. Обали се во низ пострвје до, нико га зауставит' не мога него баба с куђељом.

356. Огледало оглеђе свега љета без вјетра.

357. Од бијела камена постало, хаљину има руком неграђену, од гласа његова мртви људи устају, а послије смрти крсте га.

358. „О делијо, делијо!
Куд си сву ноћ ходио?“
„Сам сам хитро летио,
по свијета тешио.“

359. Од земље се диже, а не може се дигнути.

360. Од куће идем кући гледам, кући идем од куће гледам.

361. Од лакта није, од кварта није, од педи није, сву господу просвијетли.

362. Одлети пата и долети пата, и донесе два ивера златна.

363. Одозгор ћемер, одоздо ћемер, међу њима златни мермер.

364. Одох на глави у Цариград.

365. Одоше два оца и два сина у шуму, расцијепише један ћутак на четворо, сваки по једну четврт узеше, а једна четврт остаде.

366. Од шта поп од тога му и капа, а од шта капа од тога и штап.

367. Озгор иде мајка бе,
син је зове: мајко ве!

368. Озгор ћемер, оздол ћемер,
међу њима жути мермер.

369. Озгор црљено, одоздо црљено, а унутра месо без кости.

370. Озго телдос, оздо телдос, а у среди митволдос телдос.

371. Озго трава, оздо брада, а у сриједи кметска част.

---

370. *У Рј. под* толдос: Оздо толдос, озго толдос, а у среди мићиволдос толдос.

372. Оздол гвоздено, озгор дрвено, а у сриједи месано.

373. О клину виси, о злу мисли.

374. Оклоп заклоп, титош варош.

375. Около нашега зета сједе тридесет и два кмета.

376. Округло је јаје није, репато је миш није.

377. Округло је сир није, сисе има крава није, клобук носи чоек није.

378. Опечен ђеко покрај огња лежи.

379. Опечен зеко у скрињици спава.

380. Опраштио старац м . . . према толиким људма.

381. Орочица хоро води,
преко куће без обуће,
преко прага без образа.

382. О смрти радим, а на смрти сједим, усмртих ја њу док није она мене.

383. Отац мајци даде једно,
мајка оцу сто и једно.

384. Отац у колијевци а син у сватовима.

385. Отац шупљика, мати врљика, ђеца помама; одоше ђеца без трага.

386. Отуда дрвено, одовуда дрвено, срце пртено, а зуби гвоздени.

387. Отуд иде добар дан,
то не био добар дан,
него био Арбанас,
да погуби оба нас.

388. Отуд иде клобучар,
све му дадох што имах,

и по селу заимах
и једва га напитах.

389. Отуд иде петорона војска,
ухватише обрлана бана,
њим уд̓рише о смрдљива врата.

390. Отуд иде тихохођа,
и ухвати панципера.

391. „Оп био! ђе си био?“ „У крви сам био.“ „А што крвав нијеси?“ „У средини сам био.“

392. Паде во у дубоки до, не море га нико извадити до Господин Бог.

393. Паде голуб без крила на јелу без грана, изједе га царица без зуба.

394. Паде зука на милај,
и запјева: дај ми, дај!
да ја Богу дара дам.

395. Паде суд с тавана, сви бачвари дођоше, не могоше га саставити.

396. Пендо виси, пенда зја,
Пендо пенду лаура.

397. Пет браће путем иду, а пет под пластом стоје; који путем иду нијесу покисли, а они под пластом покисли.

398. Пет браће, све један другог у главу барка.

399. Петиња је ћерају
а петиња чекају,

---

389. *У Рј. под* петорона *м.* обрлана *има* оберјана.

390. *У Рј. под* панципер *м.* тихохођа *има* тио ода.

396. *У Рј. под* лаура: Пендо виси, пендо жја, тендо пендо лаура.

398. *У Рј. под* баркати *м.* у главу *има:* у задњицу.

она тамо и амо
ређа бисер на равно

400. Петиња ме ћерају
а петиња чекају.

401. Петорица доносе,
тридесетина уносе,
један меће и премеће,
тиска у дно од вреће.

402. Пет се врана око јаме вију, а у јаму не падају.

403. Пет сестара, у сваке на глави кључица.

404. Печен јарчић у скрињици спава.

405. Пијукало пијуче,
бабу тражи око куће,
да га баба пољуби,
пијук главу изгуби.

406. Пилипиљ цара копа под липов пањ на Ђурђев дан.

407. Пињатица ври под њом огањ не гори.

408. Писано и преписано, а руком нетицано.

409. Плавоница мркоњицу лиже.

410. Пових злато, развих злато, кад ли злато незаспато.

411. По води плови, по суху ходи, а из куће се никад не извлачи.

412. Подигле се роговаче,
сусрете их рендесало,
хоћаше их рендесати,
не да бендеш ни гледати.

---

412. *У изд. од 1821.*: рендесило; *у Pj. под* бендеш: рендисало *и* рендисати; *овако је било и у рук. па исправљено.*

413. Подиже се без рука ратник из покривена лука с војском без оружја.

414. Подиже се муж и жена, брат и сестра, зет и шура, понесоше хљебац и по, кад подијелише сваком по по хљеба допаде (а њих шесторо).

415. Подиже се петељева војска,
те оћера по леду говеда,
кад ми бјеше у киту шшеница.

416. Подиже се петориља војска,
те очисти бана обрљана.

417. Пођох пућем и распућем,
нађох прут неубрат,
рече Бог: Остав' то,
то је мој помоћник.

418. Пођох пућем и распућем,
нађох ризе и паризе;
нит' су ризе ни паризе,
него Турске рукавице.

419. Полеће бијела тица без крила, паде на сухо дрво без грана, уби је цар без рука, изједе је царица без зуба.

420. Полеће лабуд без крила на дуб без грана, уби га цар без рука, изједе га царица без зуба.

421. Полеће лабуд про невјерног пољa, и опет без крила долеће дома

422. Полећеле гуске тиритингуске, сусрете их опеченчело.

423. Полећеле титирингуске,
тамо горјен по молишбога,

---

415. *У изд. од 1821.*: те ми.

418. *У Рј. под* пуће *нема првога* и.

423. *У Рј. под* титирингуске: опеченчело.

сусрете их опеченчеле:
„Ђе идете, титирингуске?“
„Ђе идемо да идемо,
тебе не питамо.“

424. По лопара у греди виси.

425. Поручио домадар домадарици: Пошљи ми шетље петље, скваси ми се шикмик у загореник.

426. Поручио цицибан
своjој љуби на диван:
„Не брижи се ни стараj,
дивно сам ти закопан,
у земљицу стрмоглав,
а у бијељ замотан.“

427. Поручује домадар домадарици: Пошљи мене тисли мисли, пале су ми мрке челе на пљешивац.

428. Поручује цицибан цицибаници:
Пошљи мене шетљу петљу на магарици,
покисе ми бијела пјена на загалици.

429. Посијах сјеме без рала, а пожњех без српа.

430. Посијах црно сјеме по бијелој њиви.

431. Пошетало јато чеврљуга, а пред њима јединкало, а за њима пантош; јединкало јединкати шћаше, не да пантош ни гледати на се.

432. Преко мора купина.

433. Преплива тица дугорепица и преплива море, а крила не скваси.

434. Присичаре на мачаре, на пање декање, на сење дупоре.

---

434. *У Рј. под* чаре: Присип чаре на мигаре. *Тако и у Јукићеву* „Бос. Пријатељу.“ *У изд. од 1821.*: присип чаре.

435. Пројде бан Јербан с мора на Дунаво коњском вриском, јуначком виком, мало га ко виђе, сватко га чу.

436. Пројдох гору густицу,
најдох крушку жутицу,
а под крушком гледало,
кроз гледало чесмало,
кроз чесмало провало. —
Провалила ти се душа, ако ми не ћеш
одгоненути!

437. Пројдох пут и распут, најдох прут неђељан, рече Бог: Остав' то, то је мој потребач.

438. Проз гору иде гору не тиче, по води гази
воду не пије.

439. Просјачица проси, а жље дома доноси.

440. Просу се бисер низ људско поље, ђе паде ту не стаде.

441. Пружих платно од мора до Дунава, па га савих у орахову љуску.

442. Псоглав бијел на црном пољу клечи.

443. Пуна греда бијелијех пера.

444. Пуна јама загонита јада.

445. Пуна јама смрада и потајна јада.

446. Пуна кућа ђака, сви муче а један говори.

447. Пуна лијенка бијелијех голубића.

448. Пуна љеса проса, нит' се љеса угиње, нит' се просо просипље.

449. Пунан долац модријех обојчина.

450. Пуна соба за крајцару.

451. Пуна тепсија златнијех кошчица.

---

435. *У Рј. иод* Јербан: свак.

452. Пуна ћелија ђака, на њој нема врата.

453. Пуна црква ђака, ни откуда врата.

454. Пуна чаша масла свему свијету доста.

455. Пун бријег бубрега.

456. Пун до иверја.

457. Пуно решето љешника, међу њима орах.

458. Пут тебе иде, очи бечи, а зубе кечи, а тебе све на маіье живот долази.

459. Пуче пушка на леду, оде пара чак до цара.

460. Пуштих мајку у црнилу,
чекам брата у свјетлилу.

461. Пуштих овце, помузох кошару.

462. Пуштих штицу у море, а штица тракове, а тракови цвјетове, а цвјетови тумбеке; то се чуло у Млетке.

463. Расла честа шумица,
под шумицом пољана,
под пољаном гледура
под гледуром Костур град,
и у граду господар.

464. Расло дрво клинково,
на клинкову клунково,
на клункову климпеста,
на климпести невјеста.

465. Расло дрво кунково,
на кунково клинково,
на клинково климпеста,
на климпести невјеста.

466. Растов труп, љесков прут, а у њему огњен јунак лежи.

---

462. *У изд. од 1821.:* пушта.

464. *У Рј. под* клиников: на клинково *и* на клунково клемпеста.

467. Рашири кољена, да проћерам говеда, док нам дође голета, да учини работу.

468. Рече Бог: Дом је мој,
спомени се: Бог сам твој.

469. Рије земљу свиња није, мрко је курјак није, а свакоме досадан је.

470. Рогом пије, рогом једе, рогом Богу славу даје.

471. Роди баба кост, а кост ждријебе, не шће ждријебе матери кости, него к баби кобили.

472. Роди баба пет синова, свијех тисну у пет репова.

473. Роди буха буздована.

474. Роди буха трупину.

475. Роди кобила кост, а кост ждријебе, па ждријебе не хоће да иде за мајком кости, него за бабом кобилом.

476. Роди мајка четири сина у години без прекида, прије рођења видјеше се а без крста умријеше.

477. Роди ми се сакат брат,
од туд дође ћорав сват,
ђе се сташе ту огањ даше.

478. Роди се копиле од оца рђе и мајке погрђе.

479. Родих прво сина, па стекох мужа, кад првога изједох, тад другога погребох.

480. Родих сина огњевита а унука суманита.

481. Родише се два брата једнака, и дан и ноћ ходаше а један другог не такоше.

482. Родише се девет баба из девет јама, све девет носе на глави косу.

483. Родише се товарице,
и дан и ноћ товарише,
нит' једоше нити пише.

484. Родише се три саката, а сакати три брката.

485. Сав во уђе а рогови не могоше.

486. Сави злато, разви злато, а то злато к'о и злато.

487. Сав мркоња лежи, а плеће му ходи.

488. Сав свијет заоћела, а себе не могла.

489. Сав свијет обиђох, а једног паља не могу.

490. Саздаде ме Бог од шта и Адама, свакога напојих и нахраних; а кад умријех, нити ми Бог прими душе, ни земља тијела.

491. Сама гита гита, сама кућу чува, док самача дође.

492. Самар носи кљусе није,
роге има коза није.

493. Сам лончић у пољу ври.

494. Само пије а не ије, а на узнак лежи.

495. Сандук стоји на вјетру, вјетар га отвора а вјетар затвора.

496. Сва говеда покисоше, а четверо не могоше.

497. Сва гора покисе, а четири прута не могоше.

498. Сваки данак мајка црна
бијелога рађа сина.

499. Свак ме љуби јер сам мирна, нијесам лијепа јер сам црна, мужа зовем кад је прешпа, пак сам онда боља и љепша.

500. Свакоме зло чини, никог се не боји, свему свијету над главом стоји.

501. Свезан је рамазан длаком за бадањ.

502. Свему свијету један тањир доста.

503. Све наше снашице кад се пробудише за три дни не заспаше но злато завијаше.

504. Све по кући изгоре, а кућа оста.

505. Све типа на типи а нигђе иглом неза-вађено.

506. Сви се момци заклеше да се женит' не ће, а кад им до невоље би, сваки се од њих ожени.

507. Свуд ходило а у праг упрло.

508. Седам брата из једне мајке вире, сви седам трче а један другога не може стићи.

509. Сива кобила сиво торила, што год торила све (твом) оцу и матери за душу давала.

510. Сивац море прескочи ни копита не скваси.

511. Сисун бисун, пун бисера посут, а бесједом покривен.

512. Сједа сједи у Сједину граду,
цар је проси, окован је не да.

513. Сједе на врага, оде без трага.

514. Сједи баба на пећини, ноге распечила, очи обечила, вели баба: ђиди брек!

515. Сједи вила наврх вила, чека синова из бијелијех градова.

516. Сједи госпа у двору, косе јој на двору.

517. Сједи Мара надно града, ђуштила косе доврх града.

518. Сјекутићи сијеку, вукотићи вуку, сам баћа превраћа.

519. Скитао се делија у шарене гаће, када дође у сваће, скидоше му гаће.

520. Скочи овца преко доца, и прескочи триста и три коца.

521. Скочи срна иза трна, ђе се свила ту и умрла.

522. Скочише ђеца те начинише оца.

523. С кућом ије и пије,
роге носи враг није.

524. Славуј тица гизда
сав свијет нагизда,
а себе не може.

525. Сламна кућа, гвоздени притисци.

526. С ону банду Бојане
ту је шатор разапет,
под шатором делија
на руке му ђевојка.

527. Споља тијело, а унутра кошуља.

528. Спријед шило, страга вило, оздол хартија, озгор мантија.

529. Сребрно маче пред Богом плаче.

530. Срце дрвено, ребра пртена.

531. Срце пртено, тијело дрвено, а уста гвоздена.

532. Старац курдеља а баба лекурда, а у сриједи дивно дијете сједи.

533. Старац сједи на коранци, белу косу дере, а за себе лој меће.

534. Старац сједи под воћком,
покрио се обојком,
заложио брабоњком.

535. Ствар је часна, ма је груба, има уста ал' је без зуба, кад се сама у себе ражеже, бијеле пјене пушти од преше.

536. Сто орлова једно јаје снесе.

537. Стрица ми оборише, главу му оставише, кад га мртва донесоше, на огањ га наложише.

538. Сусрете ме шиго миго
и упита ђе сам био;
кад му казах ђе сам био,
одмах ме је укорио.

539. Тавно нева у тавној клијети вез везе, танку гојту плете.

540. Тањир до тањира чак до Варадина.

541. Тањичица вињичица, у њој поје витикос.

542. Таран иде по страни, носи чабар на глави, скупише се мачке, скочи таран у чабар.

543. Тек што се такнух на четири мјеста, на земљу падох као пјаи песта.

544. Ти га ја, ти га ти, ти га не мо'ш погодити.

545. Тијело бијело, срце црно, глава ледена.

546. Тијело дрвено, уста гвоздена, срце пртено.

547. Тијело му је дрвено, зуби су му гвоздени, срце му је пртено.

548. Типа на типи, а нигђе крпљена није.

549. Типа на типу, крпа на крпу, ни концем швено, ни иглом бодено.

550. Тисова жђелица, у њој дванаест јабука, у свакој јабуци по четири шапице.

551. Тица без зуба а свијет изједе.

---

541. *У Рј. под* тињичица *м.* тањичица: тињичица.

550. *У Рј. под* жђелица: у њу *и* у сваку јабуку.

552. Тица шаргизда све село нагизда, а себе не може.

553. Товар носи а на глави иде.

554. Трепетљика трепеће,
свега љета без вјетра.

555. Тресло, пукло, пак се слаже,
а крваве зубе каже.

556. Тридесет брата на једној узглавници лежи, а један другог не тиче.

557. Триста орлова једно јаје снесоше.

558. Три четири ходитеља, пети шести бодитеља, седми осми поклопиш а девети завртиш.

559. Трпљех муке за три дана ради шале и играња.

560. Трчи трчи трчуљак, виси виси висуљак; Бога моли трчуљак, да отпадне висуљак.

561. Туре иде гредицом, завргло се седлицом.

562. Тури тутњу у бутњу, да не зја.

563. Турчин тужи, на њега триста и три гужве.

564. Тута јаше на баури, а баура скаче.

565. Тута тамо, тут' овамо, тута те за врата.

566. Ћапа коза ћапораста, ћа на боку бијела.

567. Ћивер-коза ћиверица, на боку је широка.

568. Ћивер-коза ћиверица,
Ћивер сина породила,
А унука суманита.

569. Ћиглићала јаретина, ћиглићала дрветина, ћиглићала ти душа докле ми не угонеташ.

---

560. *У Рј. под* висуљак *нема*: трчи трчи трчуљак.

570. Ћиђер паћиђер, на глави му коситер; кад ћиђер кликне, све мртве дигне.

571. Ћиђер поје под лопух,
ћиђерица доходи,
мрвице му доноси.

572. Ћуђерице ћуђере
под боботи на земљи,
ћуђерице долазе,
бабулице односе.

573. Убих вола бивола, окрвавих два дола.

574. Убих вола бика
наврх церовика,
све се село свика
на мојега бика.

575. Убих вола бика, све се село срика око вола бика наврх јасеника.

576. Убрах штап наресач, рече Бог: Остав' то, то је мој потребач.

577. Ували се во у дубоки до, не може га нико извадити, нако кад се сам извади.

578. У води сам а не чујем,
воду плијем а не бринем,
над њом спавам а не тонем.

579. У главу ми попухују
а у ребра покуцкују,
репом јади одушују.

580. У горици куц куц, а у води бан брц.

581. У горици на једној ножици.

582. Угркиња воду носи,
угрци је сусретоше,

---

582. *У Рј. под* угркиња *има м.* паде *и* даде: пада *и* даје.

угркиња земљи паде,
угрцима воде даде.

583. Ударих маљем у камен град, изиде девендука краљ, и прими га Меко капетане.

584. У дно ражањ, у сред бадањ, у врх клокон.

585. Уђе курјак у тор, овцу ухвати, па кост изједе, а меса се не дотаче.

586. Узенги-бенги, у земљи лежи, киша га бије, кишу бегенише.

587. Узех жену сакату, наврх главе језик има.

588. У сиједа ђеда сиједо тијело.

589. Уиништи га, укладушти га, полего се, заућајти га.

590. У јаду стојим,
на јаду сједим,
а о јаду мислим.

591. У једној кући огањ гори а кроз другу дим излази.

592. У једном брлогу дванаест назимаца лежи, а ни један с краја није.

593. У једном суду и вино и ракија (па неће да се помијеша).

594. У коме мјесецу највише рупа има?

595. У лијешће палијешће,
у лијешће вода стоји,
а у води огањ гори.

596. У лијешће палијешће,
у лијешће огањ гори,
а у огњу човек стоји.

---

584. *У Рј. под* клекон *м.* сред *и* клокон *има* град *и* клекон.

597. У мртвој кобили дроб говори.

598. У мртву стрицу срце куца.

599. У нас јарац чудан јарац,
у њега су рози чудни рози:
на једноме змај кује,
а на другом вран граје;
ни чује вран, кад змај кује,
ни чује змај, кад вран граје.

600. У нас коза јакача, јака сина родила и унука манита.

601. У нас коза ћиверица, ћи на боку шарена.

602. У наше бабе кожне очи.

603. У наше баке стаклене очице.

604. У нашега бијелца девет покроваца, и опет му се ребра виде.

605. У нашега вранца девет покроваца, и опет се ребра виде.

606. У нашега ђеда пунан мијех меда.

607. У нашега солдата сва кошуља од злата.

608. У нашега спахије бијеле су демије, кад их једном свуче више их не обуче.

609. У нашега татице руњате гаћице.

610. У нашега ћаће реснате гаће.

611. У наше јетрве четири свекрве, кад је двије бију, друге се двије крију.

612. У наше поснице пуне ноге јарице.

613. У наше сваће
везене гаће,
кад је сват виђе
не би му грђе.

614. У наше тете сисе до пете.

615. Унутра кожа, а около месо.

616. У облаку се родила, кроз горицу ходила, ни сису дојила ни траву пасла.

617. У пете нишани, у нос згађа.

618. У почетку иде на четири ноге, усред живота на двије, а у старости на три.

619. Упртим те у пртачу, однесем те у вртачу, справим ти справу, зачепим ти јаму.

620. У соби напето, у кући раздрто.

621. У соби ни пенџера ни врата, и опет у њој сједе четири војника.

622. Утече ми кубас уз брдашце низ брдашце, ко ми не ће казати, крваво му срдашце.

623. Утече памрак синоћ у мрак, уз оно брдашце, низ оно брдашце, крваво ти срдашце ако ми не одгоненеш.

624. У трбух му дувам, руком га давим а прстима бијем.

625. У уста мећем, вилицом мичем, грлом га пијем, а не прождирем.

626. У цара један, у краља два, а у нас сила има.

627. Учини се монастир у дубоки горски вир, калуђери бескапци, нит' су попи ни ђаци.

628. У шта је срце пртено?

629. У шта су два грла, а једна шија?

630. Халан јаше на халану, хам му је кита до копита.

631. Цар вечера, буздован му игра.

632. Царевић воду пије, копље му се врти.

633. Цар царици извади клин из ребара.

634. Цигулин цичи у лугу, да није цигулина у лугу, сви би људи (били) за ругу.

635. Цигуљин цичи, цивра воду вуче, кекељене друже, камо моје уже.

636. Циче кост преко кост, свему свијету даде глас.

637. Црвен јарац по кошари скаче.

638. Црвен трчи по путићу
у црвену клобучићу:
аса са! црвен ти сам ја.

639. Црв сам био па не био,
у јају сам зимовао,
па црв опет изишао,
у лептира с' претворио.

640. Црљена сам и румена, што сам мања то сам боља а што виша то сам жешћа.

641. Црљен Зако по пећини звечи.

642. Црна кера за собом бијело цријево вуче.

643. Црна кошара, црвени волови, зелени рогови.

644. Црна се калуђерица по селу поскитала.

645. Црн бика све село свика.

646. Црн бор о плоту виси.

647. Црн галоња у небо зја.

648. Црни стрико о вјешалима виси.

649. Црногорац и приморац у један лонац.

650. Црно маленоваздан цара вара.

651. Црно малено кућу чува.

652. Црно малено украј пута жива меса чека.

653. Црно мало неваљало,
свему св̀јету додијало.

654. Црно, мало, зове се вангец.

---

635. *У Рј. под* цигуљин *м.* цичи: цим.

652. *У штампаном* на путу *м.* украј пута.

655. Црно мече уз поље тече, ђе гођ клече, право рече.

656. Црно цријево из неба виси.

657. Чако бако на дуб клечи,
испод њега шиго мига.

658. Чаурица воду носи, у мјешчићу чаурчићу, стрмо грлом иесвезано.

659. Чвор до чвора, на врху лисичиј реп.

660. Четверица простиру,
а двојица свијетле
један хоће да леже.

661. Четири брата на једноме коњу јашу, и један за другим трчи, а никад стигнут' један другога (не може).

662. Четири брата на једноме коњу, сва четири трче, а један другога не тиче.

663. Четири брата путем трче, један другог не може да стигне.

664. Четири буле на коњу јашу, једна другу не може да стигне.

665. Четири душе, пет глава, сто ноката.

666. Четири ножице а два опанка.

667. Четири ока, четири бока, а четрдесет ноката.

668. Четири стријеле једно дрво гађају.

669. Четири су сотитеља, пети шести бодитеља, седми осми заклепало, а девети завртало.

670. Четири штапа кроз гору иду, а горе не тичу.

671. Чупра сједи на трклљи,
те све нешто чепрљи,

---

671. *У Рј. под* чупра: трклу *и* с њсм.

тешко томе до смрти,
ко се ш њоме упрти.

672. Чуча чучи бјега бјежи, скочи чуча те ухвати бјегу.

673. Шара бука покрај лука шета.

674. Шарено вижле, шајко му име, шајко ждракуле те уз планине.

675. Шарено ти коло вељу,
ни на небо ни на земљу.

676. Шеремет мет, краљев зет, за вратима стоји, ђевојку проси.

677. Шетала баба оката,
носила сина рогата.

678. Шетала се биволица
поврх кладе на покладе.

679. Шетао се делија про носа му ченгија.

680. Шећер злато шећерало, мртво а живо у месној пећини.

681. Шило мотовило, испод неба проходило, турски заносило, грчки не умјело.

682. Шта без очи путем иде, а без главе дома дође?

683. Шта је најбјеље на свијету?

684. Шта је најбрже на свијету?

685. Шта је најслађе на свијету?

686. Шта је тврђе од челика?

687. Шта је у кући ново нетесано?

688. Шта капу на глави држи?

689. Шта кроз воду иде, а воде се не дохвата?

---

676. *У Рј. под* шеремет: ђевојке.

690. Шта на воду иде, а воде не пије?

691. Шта над животом стоји а руке се боји?

692. Шта на себе живо месо једе?

693. Шта иа тавану бити не може?

694. Шта о клиину висити не може?

695. Шта пређе човека у кућу улази?

696. Шта прије вола у кошару уђе?

697. Шта свагда носиш, а није ти ни за каку потребу?

698. Шта се без душе на таван пење?

699. Шта у Бога трога нема?

700. Шта у гори без мозга лаје?

701. Шта у решету не може стајати, а носи се?

702. Шта цара с коња шћера?

703. Што без нога бјежи а без рука граби?

704. Што би зимус на овна то је љетос на оца.

705. Што богати у џеп носи,
а сиромах на пут баца?

706. Што богату смрди, а сиромаху мирише?

707. Што Бог нема а ми имамо?

708. Што Бог није оставио?

709. Што више бреме од себе носи?

710. Што воду пије а у небо гледа?

711. Што главом риља а репом жиле вади?

712. Што говори: „Вај! вај!
ђе је мору крај?“

713. Што гору ломи без рука, а лишће ије без зуба?

714. Што дан и ноћ крст носи, а крштено није?

---

712. *У Рј. иод* вај *нема*: што говори.

715. Што ђевојку обљуби, прије него се удоми?

716. Што за сунцем чезне а од сунца гине?

717. Што из горе иде а у гору гледа?

718. Што из грла без главе на далеко зове?

719. Што је бјеље од снијега,
а бистрије од млијека?

720. Што је више од коња, мање од миша, грче од чемера, а слађе од меда?

721. Што језика нема да каже, а што гођ вели ништа не лаже?

722. Што је љепше од злата а милије од брата?

723. Што је љепше од лијера а више од свијета?

724. Што је љепше с наопака но с лица?

725. Што је љети студено а зими вруће?

726. Што је нама на бунини,
то је цару на трпези.

727. Што је преко дан јалово, а по ноћи стеоно?

728. Што је при тебе а миш му је име?

729. Што је при тебе а пас му је име?

730. Што је слађе од меда а грче од чемера?

731. Што је цару на трапези.
то је нама на буњишту.

732. Што коњу у репу расте а пред женом игра?

733. Што крајем иде а говори: „Вај, вај, ђе је мору крај крај!"

734. Што мање веће премеће?

735. Што месо ије а не прождире?

736. Што ми ти је, да ми ти је: коме је памет у репу?

737. Што мртво оживи а живоме душу чека?

738. Што на воду иде а воде не пије?

739. Што наврх главе око има?

740. Што на огњу гори а огањ не тиче?

741. Што на репу зубљу носи?

742. Што на репу око има?

743. Што на себе кућу носи?

744. Што не збори, нити твори,
а што хоће то говори?

745. Што од коња пред женом игра?

746. Што од куће у поље сито иде, а из поља кући гладно?

747. Што одлеће па долеће, и донесе два биљега злата?

748. Што озгор ниче а оздоле миче?

749. Што планином иде а планину не тиче?

750. Што по ноћи клечи а про дану вечи?

751. Што по ноћи цвати, а про дан вехне?

752. Што прије цара вина пије?

753. Што прије цара за трпезу сједе?

754. Што прије цара меса једе?

755. Што прије цара у постељу иде?

756. Што про дан вири, а по ноћи цкили?

757. Што про дан плаче, а по ноћи пјева?

758. Што путем иде а очи нема?

759. Што путем иде а пут не тиче?

760. Што само себе кућу направи и само себе у њој затвори?

761. Што само себе у тавницу без кључа затвара?

762. Што свакога дужи, а никому дужан није?

763. Што сву росу попије, и вас снијег изије, а облак развије?

764. Што се диже и клања, када пане упане?

765. Што се у јад увуче, па пет шест пута притуче?

766. Што сиромах на пут баца, то богати у шпаг носи.

767. Што с кућом путује, а ни с ким не другује?

768. Што с мене почиње а краја нема?

769. Што стоји на камену а камен му је на глави?

770. Што сто пута иje, а један пут воде пије?

771. Што с црквом дан и ноћ стоји, а никад Бога не моли?

772. Што турином риља, а репом жиле вади?

773. Што ћућури снесоше, то људи разнесоше.

774. Што у гори без мозга лаје?

775. Што у дан меса иje, а по ноћи звијезде броји?

776. Што у огњу гори, а огња се не боји?

777. Што у масну чорбу иде па пије, ма не прождире?

778. Што у сунце гледа а сунцу уди?

779. Што шест мјесеца бди, а шест мјесеца спи?

780. Шуто јуне кроз гору гуди.

781. Шућур сједи на мору,
У зелену javору,
Што гођ људи стекоше
Све шућуру дадоше.

782. Шушубача путем иде,
сусрете га шушубач,

ту се шћаху шушубати,
ма не даде шупље гвожђе.

Одгонетљаји.

1.觉Цревље на ногама.

2. Стативе.

3. Бијелац и жуманац из јаја.

4. Кобила на тијеску и кошеви из којијех се уље циједи.

5. Преко леда.

6. Хљеб у пећ.

7. Свилена бубица.

8. Бритва бријаћа.

9. Патка.

10. Зуби.

11. Бокара кад се из ње пије.

12. Писмо.

13. Јемљеш.

14. Сврака.

15. Ротква.

16. Гусак.

17. Од пушке зрно.

18. Овца и јагње.

19. Гној, ђубре.

20. Мост преко воде.

21. Јарац.

22. Нeђеља и понеђељник.

---

12. *У рукопису:* хартија и мастило и писар.

23. Сунце.
24. Свилена буба.
25. Не знам шта је. [Орах?]
26. Седло.
27. Кад сунце на истоку излази.
28. Жито у класу.
29. Дјевеница и мачка.
30. Врата на стопици.
31. Путови.
32. Орах.
33. Чоек кад пуши.
34. Брашно кад пада испод камена.
35. Кабао и ђерам.
36. Звоно црквено.
37. Крава и виме.
38. Пијевац и реп му.
39. Глас од звона.
40. Руке, зуби, језик и грло.
41. Фишек.
42. Казан.
43. Опанак.
44. Вила.
45. Смоква.
46. Срп.
47. Вериге.
48. Игла.
49. Паун.
50. Коса.
51. Срп.
52. Месо говеђе варено.
53. Врата и кључ.
54. Ђерам.

55. Пера на колу воденичноме.
56. Ватра међу пријекладима.
57. Овца кад је музеш.
58. Уши око главе.
59. Очи и капци.
60. У години мјесеци и недјеље.
61. Псето.
62. Очи у глави.
63. Кад се два овна роговима побију.
64. Чоек кад оре.
65.–66. Гребени кад се што гребена.
67. Врашно испод камена воденичнога.
68. Очи.
69. Трудна жена.
70. Конопље.
71. Очи и трепавице.
72. Руке, прсти, кукац и копча запучена.
73.–76. Очи у глави.
77. Ноге.
78. Овца, очи, ноге и длаке.
79. Уштипци.
80. Орах кад падне с гране у горњој љусци.
81. Бурмут у нос.
82. Пила кад од великих древета прави мајстор штице.
83. Вук.
84. Тељига кад волови ору.
85. Буха.

86. Кад се мртац изнесе из куће.
87. Лепиња.
88. Глас зли или добри.
89. Овце по ливади.
90. Бо̓кара којом се пије.
91. Пратљача.
92. Сандук с хаљинама.
93. Тестере.
94. Гусле.
95. Сврака.
96. Дубојка.
97. Сахат.
98. Ватра.
99. Звоно на живинчету.
100. Розга и лоза.
101. Пекна-прасица, печена о Божићу.
102. Кандило.
103. Овце и јагањци.
104. Главица бијелога лука.
105. Кокош, кад снесе јаје.
106. Заклоп и кључ.
107. Грмљава.
108. Бадњак.
109. Млин и брашно.
110. Година и мјесеци и недјеље и дани.
111. Лубеница.
112. Грах тачкаш.
113. Репа.
114. Камен у земљи
115. Саонице.

---

106. *У Рј. под* закукуљити: Кључ и брава.

116. Кад је Мојсије бјежећи од Фараона прешао преко мора, а Фараон с војском пропао у море.

117. Косач и коса.

118. Узда коњу у устима.

119. Кад звоно звони и свему мјесту оглашује.

120. Срп.

121. Тестере.

122. У коња двије ноге предње, двије стражње, два ока и два уха и реп.

123. Облак.

124. Зора.

125. Тиква.

126. Реп у живинчета.

127. Мјесец.

128. Сунце кад излази иза брда.

129. Перо.

130. Опанци нови и продрти.

131. Чела и улиште.

132.
133. } Лађа од дрвета и од клина.

134. Предиво на кудјељи.

135. Клас кукуруза.

136. Чељад у кући.

137. Срце.

138. Чекрк кад се што суче.

139. Перчин.

140. Вјетар.

141. Старијега.

142. Снијег све покрије ма мора не.

---

116. *У рукопису:* Кад су Мисирци натјерали цара Мојсила на море.

143. Дијете од девет мјесеца кад сиса.

144. Просуља.

145. Чобани кад зову жене, да понесу музлице, да музу овце.

146. Приганице у просуљи.

147. Столац на ком се сједи.

148. Мачка.

149. Земља која свако сјеме прима и рађа.

150. Кукуруз.

151. Змија.

152. Раскрсница.

153. Грмљава.

154. Колач и крух.

155. Загоненула некаква жена цару кад дојахала на коњу који се није ождријебио, и молила га да јој из тамнице пусти оца, којега је она кроз прозор својијем млијеком хранила.

156. Орах.

157. Огњило и кремен и варница и труд.

158. Кад ко пита млинара, може ли му самљети.

159. Снијег кад пане, па кад удари киша те га растопи.

160. Звоно.

161. Калуђер тражи соли.

162. Сврака на крмачи.

163. Звоно.

164. Нож или мач у ножницама.

165. Година и мјесеци и недјеље и дани.

166. Коњ и очи му и ноге и реп.

167. Каиш на нози.

---

145. *У рукопису*: Чобанин кад хоће да музе овце.

157. *У Рј. под* Девендука крај: Кресиво, варница и труд, *а у рук.*: Огњило, кремен, искра и труд.

168. Воденица.

169.⎫
170.⎭ Сунце.

171. Кревет, врата и дирек више врата.

172. Боца.

173. Бик кад буче.

174. Кад теле нађе краву те посе.

175. Зуби горњи и доњи.

176. Теле, крава и чобан.

177. Двадесет прста кад се дијете роди.

178. Сунце.

179. Кад пјан чоек на долини падне.

180. Кад се пролије звијезда.

181. Огњило и кремен.

182. Онај ко точи вино и бачва.

183.⎫
184.⎭ Капа кад је на глави и кад се скине.

185. Вјетар.

186. Бјелац и жуманац у јају.

187. Узјахујући на магарца.

188. Зуби и језик.

189. Чавао.

190. Миш кад начне крух.

191. Киша кад находи, некоме је жао а некоме мило.

192. Кад чоек што својом руком убије пак ије.

193. Крух кад се запрече у огањ пошто се колач изије.

194. Врећа пуна и празна.

195. Спавање и сан.

196. Божић и бадњаци.

197. У длаку.

198. Кокош кад се расквоче.

199. Нигда него трава.
200. У главу.
201. Лу́беница.
202. Пушка о рамену људском.
203. Кад се убије ужирен вепар.
204. Бачва вина опи много људи.
205. Смоква.
206. Сириште и млијеко.
207. Плуг.
208. Мокра.
209. Криве.
210. Барка и весла.
211. Главња на огњу.
212. Звоно.
213. Звоно и звечак.
214. Ожица кад се једе њоме.
215. Кокош и јаје и пиле.
216. Кукавица.
217. Жаба у води.
218. Дјевојка и вијенац.
219. Лађа.
220. Ни једна дуже, свака на краће.
221. Суд у који се вода точи.
222. Пламен, свјештило и свијећа.
223. Вретено.
224. Звоно на овну.
225. Тамничар.
226. Попови.
227. Зуби.
228. Дијете у колијевци.
229. Материно млијеко.
230. Кучка.

231.)
232.} Лула и чибук.

233. Језик.

234. Пушка мала за појасом.

235. Рука и прсти, кад хоће чоек да се прекрсти.

236. Црквено звоно.

237. Проја у пећи.

238. Ракија.

239. Живина с различним перјем.

240. Клинци у поткову.

241. [Зима.]

242. Чутура кад се зове у сватове.

243. Пушка.

244. Кад чоек иде у воденицу.

245. Гљива.

246. Језик.

247. Нос над брцима.

248. Јагње печено.

249. Желуд.

250. Чоек и зима испред зоре.

251. Кад се пече у непелу па пукне.

252. Врата и прсти од руке.

253. Чунак кад се че.

254. Ждраљеви.

255. Ћу́рак кад се накостречи.

256. Замлатница или ударац.

257. Ћу́рак кад се накостречи.

258. Кад се че.

259. Чунак и прсти.

260. Укосници на невјести.

261.
262. } Огледало.
263.
264. Овца и вуна.
265. Сисе у жене.
266. Опанак, опута и нога.
267. Чокот, грозд и вино или ракија.
268. Шиваћа игла.
269.
270. } Угљен.
271. Орах.
272. Глиста.
273. Кад се пуни пушка.
274. Угљен.
275. Искра.
276. Жив угљен.
277. Змија.
278. Чоек кад пуши.
279. Сито.
280. Дјетао и црв; тичје гнијездо и змија.
281. Прстен на прсту.
282. Жрвњи кад се у њима жито меље.
283. Мрнари по катаркама.
284. Коприва.
285. Дјетао и црв; тичје гнијездо и змија.
286. Челе.
287. Трлица кад се трли лан.
288. Ноћ и сунце.
289. Гајде.
290. Кантар или терезије.
291. Барка кад се ко у њој вози преко мора.

292. Перо кад се умочи у мастило, пак се њим пише.

293. Чешаљ и уш.

294. Шест, одговори они који се пита. — Нијесу но три, рече они који пита.

295. Жито неовршено.

296. Комар.

297. Зуби.

298. Коса на глави.

299. Ватраљ.

300. Снијег.

301. Сало прасеће о чавлу.

302. Брада, уста, нос, очи, коса и чешаљ.

303. Слушао сам још у Тршићу, али сад не знам шта је. [Кртица и кртичњак.]

304. Цријепња, крух и сач.

305. Трстика.

306. На луку.

307. Загоненула некаква жена цару кад дојахала на суждребној кобили водећи коња којему су мајку распорили те га из ње извадили, и молила га да јој из тамнице пусти оца, којега је она кроз прозор својијем млијеком хранила.

308. Кад чоек јаше на суждребној кобили.

309.\
310. } Во

311. Трбух.

312. У пушци зрно.

313.\
314. } Пупак.

---

302. *У Рј. под* брадићи: Брада, уста, нос, очи, чело и чешаљ у коси.

303. *У Рј. под* котлокрпов: Ово је некаква загонетка, али не знам шта значи.

315. Сувајa.
316. Вјетар.
317. Ожица кад се једе њоме.
318. Јаје, а и пијетао.
319. Ћук у Боци.
320. Лоза, вино и ракнја.
321. Постеља.
322. Ибрик чим се вода пије.
323. Кад капље бачва.
324. Мач о бедри.
325. Сврдао.
326. Смрт.
327. Рукавац у точку.
328. Змија.
329. Ластовица.
330. Метла.
331. Свилена бубица.
332. Звона на цркви.
333. Драча кад убоде.
334. Сат у кошници.
335. Змија шарена.
336. Овца и вук.
337. Игла.
338. Козиј реп.
339. Пецива.
340. Нити од натре.
341. Прапорац што се дјетету, мeће око грла.
342. [Језик.]
343. Нити.
344. Дуван у лули.
345. Пустина.
346. Перје на перу или длаке на стоци.

347. Женско млијеко.
348. Сунђер.
349. Неправда.
350. Мрак.
351. Дијете у колијевци.
352. Као за ноктима.
353. Кревет.
354. Нокат.
355. Млин водени.
356. Мјесец.
357. Пијевац.
358. Сунце.
359. Клупко.
360. Сјекира на рамену, а и пушка.
361. Игла.
362. Чела.
363. Јаје.
364. Клинци у коњском поткову.
365. Дјед, син и унук.
366. Казан, капак и лула.
367. Овца и јагње кад блеје једно за другијем.
368. Жуманце у јају између биоца и љуске.
369. Хљеб у пећи.
370. Корњача.
371. Лук.
372. Коњ потклван и оседлан.
373. Пушка.
374. Сандук, заклопац и брава.
375. Зуби около језика.
376. Репа.
377. Чутура.

378. Хљеб печен.

379. Ракија у суду.

380. Грозд на чокоту.

381. Квочка и пиплад.

382. Кад човјек буши камен и меће у њ барут да га разбије.

383. Кад човјек усије једно зрно а роди их много.

384. Чокот и вино.

385. Пушка и цијев и сачма.

386. Скриња.

387. Мач.

388. Покладе.

389. Кад се ко усекне.

390. Мачка и миш.

391. Бубрег у лоју.

392. Снијег.

393. Снијег и земља и сунце.

394. Чела на цвијет.

395. Јаје.

396. Звоно и звечак.

397. Прсти у преље.

398. Игле плетиће.

399. Сито кад се сије брашно.

400. Чунак кад се че.

401. Рука, зуби и језик.

402. Игле плетиће кад се плете чарапа.

403. Игле плетиће.

404. Ракија у суду.

405. Пипле и квочка.

---

380. *У Рј. под* опраштити: Грожђе.

406. Челе.

407. Мравињак.

408. Змија шарена.

409. Пламен и котао.

410. Огањ кад се запреће и распреће.

411. Корњача.

412. Овце и курјак и пас.

413. Рој.

414. Муж са својом женом и брат његове жене.

415. Кад се мухе руком гоне са скорупа.

416. Кад се човјек усекне прстима.

417. Воштана свијећа.

418. Пожице.

419.}
420.} Снијег, земља, сунце.

421. Морска лађа, једро и море.

422. Варнице и вериге.

423. Варнице од огња и вериге или таван.

424. Ухо у глави.

425. Жито кад се врше.

426. Лук пор.

427. Човјек с гувна поручује жени за врећу, кад се наоблачи.

428. Човјек поручује жени из воденице, да му пошље кола, да носи брашно.

429. Писмо кад се напише и прочита.

430. Писмо.

---

415. *У Рј. под* петељев: Чини ми се прсти кад се њима задржава у карлици скоруп а млијеко се саљева у котао; *а у изд. од 1821.:* Кад прсти скидају муе са скорупа.

423. *У рук. м.* варнице: искре.

431. Овце, вук и пас.
432. На котлу повраз.
433. Барка.
434. Воденица.
435. Ждралови.
436. Коса, очи, нос, уста.
437. Змија.
438. Звоно на живинчету.
439. Просуља проза село.
440. Сузе низ образ.
441. Вид очињи.
442. Купусна главица.
443. Зуби.
444. Пушка.
445 Пуна пушка.
446. Зуби и језик.
447. Зуби.
448. Звијезде на небу.
449. Купус у градини.
450. Свијећа.
451. Звијезде.
452. Зрна у шипку.
453. Сјеме у лубеници.
454. Сунце.
455. Хљебови у пећи.
456. Сир у каци.
457. Мјесец међу звијездама.
458. Псето.
459. Писмо.

---

451. *У рук.*: Небо и звијезде.
455. *У рук.*: Сомуни у пећи.

460. Ноћ, зора и дан.
461. Челе и кошница.
462. Тиквено сјеме и вријежа, и цвијет и тикве.
463. Коса, чело, очи, уста и језик.
464. Смоква.
465. Смоква на смокви.
466. Вино у бурету.
467. Црквена врата, људи и поп.
468. Потрес.
469. Парцов.
470. Пијевац.
471. Кокош, јаје и пиле.
472. Рука, прсти и рукавица.
473. Зрно сијерка кад се посије па никне.
474. Зрнце каквога сјемена, из којега послије узрасте дрво.
475. Кокош и јаје и пиле.
476. Прољеће, љето, зима и јесен.
477. Чарак и пушка.
478. Масак од кобиле.
479. Колач.
480. Лоза и вино и ракија.
481. Рогови у живинчета.
482. Репље кад изникну.
483. Ноге.
484. Струк од кукуруза.
485. Сврдао.
486. Ватра кад се запреће.
487. Врата на кући.
488. Игла.
489. Свог сјена.

490. Лонац.
491. Кључаница.
492. Пуж.
493. Мравињак.
494. Тигла на кући.
495. Кокошињи реп.
496. Сисе крављe.
497. Сисе у краве.
498. Ноћ и дан.
499. Кафа и цукар.
500. Смрт.
501. Мач о појасу.
502. Сунце.
503. Бубица кад свилу савија.
504. Лула.
505. Перје на кокоши.
506. Мрнари у потреби кад се весала добаве.
507. Путник, ако ће куд ићи мора на кућни праг доћи.
508. Коло од млина брашненога.
509. Сувача.
510. Мјесец.
511. Јеванђелије.
512. Овца у тору, и курјак и пас.
513. Лађа.
514. Бура кад пува.
515. Кокош на гнијезду.
516. Репа.
517. Ватра и дим.
518. Зуби и језик.

---

517. *У рук.*: Ватра у кући и дим.

519. Јаје шарено и љуска му.

520. Чунак преко пређе, а једни веле и зец кад трчи кроз шеницу.

521. Варница.

522. Навиљци и сијено.

523. Спуж.

524. Игла.

525. Млада под вијенцима.

526. Гране од јабуке и јабука.

527. Желудац кокошињи.

528. Ластавица.

529. Кандило.

530. [Вретено.]

531. Брава, кључ и скриња.

532. Чокот и грожђе.

533. Ткаља за разбојем.

534. Грозд на чокоту.

535. Пињата кад преко ње пребуја пјена пошто узаври.

536. Груда сира.

537. Бадњак.

538. Кад човек туђ посао гледа.

539. Чела у кошници.

540. Траг коњски.

541. Дијете у колијевци.

542. Спуж.

543. Крст и метонија.

544. Тигањ.

545. Фишек.

---

525. *У рук. је тако исто било, па Вук место тога написао:* вакит по женској капи од сламе или од лозе.

546. Скриња.
547. Сандук.
548.
549. Перје на кокоши.
550. Година и мјесеци и недјеље.
551. Сунце, кад топи снијег.
552. Игла.
553. Клинац у потковy.
554. Брњица у уху.
555. Шипак кад презри па на грани пукне.
556. Лијес на кући.
557. Млијеко од триста оваца кад се у један сирац сабије.
558. Во.
559. Жена кад роди дијете.
560. Свињче и жирка.
561. Пуж.
562. Дијете и сиса.
563. Вретено.
564. Врана на овци, или на шугавој свињи.
565. Жена кад чисти собу или кућу па сметлиште смете за врата.
566. Сврака.
567. Бокара.
568. Лоза, вино и ракија.
569. Дипли.
570. Кокот у зору кад запјева.
571. Тићи у гнијезду.
572. Кад узимљу напоре жене.
573. Кад се ноктима утуче буха или уш.
574. Кокош кад снесе јаје.
575. Бачва вина.

576. Свијећа воштана.
577. Снијег.
578. Човек у лађи.
579. Дудук или свирала.
580. Клепетуша.
581. Гљива.
582. Крмача и прасци.
583. Огњило и кремен, и варница и труд
584. Кочка.
585. Црв у зубу.
586. Глиста; жито.
587. Мотика.
588. Бијељ.
589. Стативе.
590. Зрно у пушци.
591. Лула и чибук.
592. Пера или спице у кола.
593. Јаје.

594. У ономе у коме се жнијеве жито, јер сваки клас остави своју.

595. Огледало.
596. Кад се ко гледа на зрцало.
597. Кућа и чељад.
598. Сахат.
599. Воденица и ваљалица.
600. Винова лоза.
601. Милојка.
602. Пенџери на соби.
603. Наочари.
604. Бијели лук.

---

599. *У рук.*: *м.* ваљалица — ваљарица.

605. Мотовило и девет пасама пређе.
606. Прасац са сланином.
607. Муха златница.
608. Јаје и његова кора.
609. Чађ.
610. Димњак.
611. Разбој — натра.
612. Рак с икром.
613. Ловац и препелица.
614. [Тиква?]
615. Желудац.
616. Вила.
617. Пр . . ж.
618. Човек.
619. Вучија.
620. Пећ собна.
621. Орах.
622. Зец.
623. Сунце.
624. Дипли.
625. Дуван.
626. Господара.
627. Улиште чела.
628. У свијеће.
629. У бисага.
630. Ован.
631. }
632. } Јагње и реп му.
633. Чап из бачве.
634. Воденица.
635. Кад прасци сисају, па кад које изгуби сису и цичећи тражи је.

636. Гром.
637. Језик.
638. Пијевац.
639. Буба свилена.
640. Паприка.
641. Језик.
642. Игла и конац.
643. Броћ.
644. Просуља.
645. Звоно црквено.
646. Грозд.
647. [Димњак.]
648. Грозд о чавлу кад се објеси.

649. Риба из мора и из друге воде па кад се заједно варе.

650. Буха.
651. Катанац.
652. Трн.
653.⎫
654.⎭ Буха.
655. Кантар.
656. Вериге.
657. Жир на дрвету и свињче испод њега.
658. Сисе од козе или овце.
659. Трска и кунина.

660. Псето и друга каква четвороножна животиња кад себи намјешта постељу: четири ноге и два ока.

661. Витао.
662. Витњак.
663. Точкови.
664. Витао.

665. Мртва чоека четворица кад носе.
666. Саонице.
667. Трудна жена.
668. Четири сисе музлицом кад се музе крава.
669. Млин уљани.
670. Крављe сисе.
671. Змија.
672. Мачка и миш.
673. Кокош.
674. Зец.
675. Дуга на небу.
676. Мачка и миш.
677. Спуж.
678. Гусјеница.
679. Интуљ.
680. Дијете у трбуху материну.
681. Ждраљеви.
682. Потков коњски
683. Дан.
684. Ум.
685. Сан.
686. Крмећа сурла.
687. Јаје.
688. Конци.
689. Ракија.
690. Звоно на живинчету.
691. Ка[illegible] на глави.
692. Свијећа.
693. Бунар.
694. Сјенка; јаје.
695. Пара или вјетар.
696. Пара.

697. Блато под ноктима.
698. Тиква.
699. [У тице млека, у гаврана белега, у камену срца или мозга.]
700. Сјекира.
701. Вода, а носи се у леду и у снијегу.
702. Кад хоће на поље да изиђе.
703. Риба у води.
704. Струка или гуњ од вуне.
705. Бале из носа.
706. Гној или ђубре што се носи на баштину.
707. Господара и гријеха.
708. Кућу, и остало, што су људи поградили.
709. Мрав.
710. Кокош.
711. Игла и конац
712. Весла кад се вози.
713. Вјетар.
714. Вретено од беланџе којом се мјери.
715. Буха.
716. Мјесец.
717. Пушка о рамену
718. Звоно.
719. Дан.
720. Дрво и род од маслине.
721. Свето писмо.
722. Новци.
723. Сунце.
724. Бумбар кад се изврне.
725. Извор водени.
726. Кокош.
727. Постеља.

728. Мишица.

729. Пас чим се паше.

730. Со.

731. Кокош.

732. Ситка.

733. Барка кад се вози.

734. Мрав зрно кукуруза.

735. Зуби.

736. (У Ц. г.) кантар.

737. Свијећа воштана кад гори над онијем што умире.

738. Звоно на живинчету.

739. Ручица од просуље.

740. Вода у каквом суду кад врп.

741. Свијетњак.

742. Ватраљ.

743. Жаба корњача и спуж.

744. Перо што пише.

745. Ситка.

746. Торба.

747. Чела.

748. Нос.

749. Вјетар.

750. Брав или во.

751. Свијећа.

752. Чаша.

753. Шкањ; ожица и пирун.

754. Пирун.

755. Буха.

756. Свијећа и стијењ.

757. Ћук.

758. Папак од вола али брава.

759. Ноге у обући.

760. }
761. } Бубица свилена.

762. Драча.

763. Сунце.

764. Кљука кад се њоме копа земља.

765. Шипка у цјеви од пушке кад сабија фишек.

766. Слипе.

767. Спуж.

768. Небо.

769. Звјере у пећини.

770. Пушка јер се сто пута може избацити док се једном испере.

771. Звоно.

772. Игла.

773. Крстине.

774. Сјекира.

775. Остањ, којијем се дању волови гоне, а у вече се прислони уза што.

776. Пепео.

777. Ожица.

778. Облак.

779. Змија.

780. Добош.

781. Млин.

782. Ловац и вук.

О ОВОМ ИЗДАЊУ.

I. **Српске Народне Приповетке.** Приређујући ово издање за штампу уредникова је намера била да да̂ читаоцу у једној књизи све српске народне приповетке, које је Вук Стеф. Караџић издао, као и оне, које су нађене у његовим хартијама и по смрти му штампане. С тога је и узето за основу овом издању друго — Вуково — издање од 1853. године.[1] У њему је 50 народних приповедака, и оне су овде штампане под бр. 1.—50. Од ових приповедака шест (овде под бр. 18., 37., 41., 44., 48. и 49.) је штампано још 1821. године у додатку „Српских Новина", у Вуковој првој збирци народних приповедака,[2] а друго шест из ове прве

[1] **Српске Народне Приповијетке** скупио их и на свијет издао *Вук Стеф. Караџић.* Mit Vorbehalt des Uebersetzungs-Rechtes. У Бечу у штампарији јерменскога манастира. 1853. — 8°, л. 2, стр. XII и 263. До стр. 228. су приповетке; на стр. 229. и 230. је преглед садржаја („На којој се страни почиње која приповијетка"), на стр. 231. су „Штампарске погрјешке (које су се до сад опазиле)", а од 233. до краја „Имена г. г. Пренумераната".

[2] **Народне Српске Приповијетке,** написао *В. С.* У Бечу, 1821. — 8°, стр. 48. Само су до стр. 31. приповетке; од 33. до краја су загонетке. Предговор овог издања прештампан је

збирке штампано је поново тек у посмртном издању, год. 1870.[3] (овде у одељку „Шаљиве приче“ под бр. 26.—31.), у коме је штампано у „Додатку“, поред оно 50, још и 20 нових приповедака и 41 шаљива прича, с овом напоменом (стр. 183.—184.):

> У овоме додатку наштампане су оне приповијетке и шаљиве мале приче, за које је Вук у предговору првога издања ове књиге казао да их има још за једну оваку књижицу, и свакоме ће јамачно мило бити да их овдје има заједно са онијем приповијеткама првога издања.
>
> И за ове се приповијетке мора казати да би оне много савршеније биле да их је Вук за живота свога сам на свијет издао, јер их је он хтио још нешто поправити и боље за штампу дотјерати, но кад то не бјеше суђено нека их сваки ево прими овако наштампане како су се у рукопису нашле; па ако се у њима нађе што погрјешно, нека сваки опрости и помисли: да је боље што су се и овако наштампале него никако.

у предговору другог издања с омањим изменама. Разлике су ове: у првоме нема *х*; 2., 6. и 7. пад мн. у придева гласи на *и, им* м. *ијех, ијем*, нпр. Народни Српски, новим итд; 2. п. мн. од приповијетка и загонетка је: приповијетки, загонетки м. приповиједака, загонетака; ћео, прећеране, у том, ријечма м. хтио, претјеране, у томе, ријечима; знатније су само ове измене: то је готово народно књижество, коме ништа више не треба, него га ... м. то је готова народна књижевност, којој ништа више не треба него је .... (*овде* стр. XI) и зашто м. јер (овде стр. XII у напомени).

[3] **Српске Народне Приповијетке.** Скупио их и на свијет издао *Вук Стеф. Караџић.* Друго умножено издање. У Бечу у наклади Ане удовице В. С. Караџића. 1870. — 8°, л. 1, стр. XIV и 352. Од стр. 313. до краја су „Имена ГГ. пренумеранта.“

Приповетке су ове штампане под бр. 51.—70., а приче у одељку „Шаљиве приче“ оним редом као и тамо.

Сем тога неколико је шаљивих прича објављено у Вуковим „Даницама“ за год. 1828.,[4] 1829.[5] и 1834.[6] Како оне нису нигде на другом месту штампане, сем једне (овде под бр. 33. „Шаљивих прича“), то су унесене у ово издање у одељак с натписом „Из Вукових „Даница““, и то 1.—4. су из „Данице“ за год. 1828., стр. 225.—240.; 5.—7. из „Данице“ за год. 1829., 36.—41.; и 8. и 9. из „Данице“ за год. 1834., стр. 89.—90. и 94.—95. У „Даницама“ су све без натписа.

---

[4] **Даница.** Забавник за годину 1828. издао *Вук Стеф. Караџић,* Философије доктор, и учени друштва: Санктпетербургскога вољнога љубитеља Руске Словесности, Краковскога, Тирингско-Саксонскога за истраживање отач. старине, и Краљевско-Гетингскога член кореспондент. *Трећа година.* У Бечу, у штампарији Јерменскога намастира. — 12°, л. 12 (календар, предговор и „садржање“), стр. 248 и л. 14 („имена гг. пренумеранта“).

[5] **Даница.** Забавник за годину 1829. издао *Вук Стеф. Караџић,* [даље као у III]. *Четврта година.* У Будиму, у штампарији крањ. универс. Пештанскога. — 12°, л. 12 (предговор и календар), стр. 65 и 13 л. („имена гг. пренумеранта“).

[6] **Даница.** Забавник за годину 1834. издао *Вук Стеф. Караџић,* Философије доктор, учени друштва: Санктпетербургскога вољнога љубитеља Руске Словесности, Краковскога, Тирингско-Саксонскога за истраживање отач. старине, Краљевско-Гетингскога и Московскога историје и старине Росијске член кореспондент, и бивши президент славнога магистрата наше и вароши Београдске. *Пета година.* У Бечу, у штампарији Јерменскога намастира. — 12°, стр. 130.

Под дугом браздом при дну забележене су разлике уза сваку приповетку, која је два пута штампана. Ортографске разлике нису бележене; остављено је да се овде помену. Тако у ранијем издању: ни у једној речи нема *х*; у неколико се разликује интерпункција, нпр. запетом одваја све споредне реченице, па и предметне од главне; у приповеци „За што у људи табан није раван" (овде под бр. 18.) реч *свети* написана је скраћено *св*. Прво издање разликује се од другога и у томе, што има свуда *човек* м. *чоек*.

Штампарске грешке, означене Вуком на стр. 231., исправљене су, а и многе друге, од којих неке неће бити свакако штампарске, али их је требало доследности ради исправити. Знатније су:

на више места биле су неке речи *састављене*, премда их Вук у „Приповеткама" пише *растављено*; оне су штампане сада растављено; таке су: за дуго 17_{12}, у јутру 19_{25}, три пут 54_{12}, у мало 97_{1} (требало је тако штампати и на стр. 9_{17}), по мало 142_{4}, у вече 130_{16} (грешком довече м. до вече 201_{4}) итд.; погрешке као: не што 8_{23}, по што итд. овде се не помињу; једном је: увретен 26 а други пут: у вретен 27, сада је штампано на оба места растављено; тако је требало раставити и: унапредак 21_{29};

на неколико места опет су неке речи *растављене*, а иначе су *састављене*; овде су штампане састављено: сјутрадан 116_{13}, откуд 57_{26} итд.;

питање *јели* овде је свуда *растављено* у: је ли, и ако га је Вук и у овој књизи редовно писао тако састављено;

речца *год* или *гођ*, додана неодређеној заменици: што, ко итд. или прилогу: гдје, кад итд., овде је писана *одвојено* кад значи: што било, где му драго итд., а *састављено* кад значи: нешто, негде итд.; у Вукову издању на ту се разлику није пазило [в. стр. 642. другог државног издања друге књ. Српских Нар. Пјесама];

стављен је апостроф у: ал' 31 и т. д., хајд' 146, помоз' Бог 270, стан'те 287;

пети падеж одвојен је запетама;

место *ър* (*самогласно* р) стављен је знак р̈ (као и у „Пјесмама“), као: умр̈о, зар̈же, зар̈ђало;

од других исправака треба истаћи:

сретан м. срећан 81, јер је тако у целој приповеци; каквијех м. какијех 105 и кћер м. ћер 145 — према рукопису;

није исправљено, и ако је можда требало: чобанину 12_{13} према ном. чобан и другим облицима те речи у тој приповеци.

Ових правила држало се и при прештампавању оних приповедака из трећег издања (од 1870. г.). Само су овде чињене и друге исправке, јер је ово издање врло некритично. Треба споменути да у њему нису биле исправљене ни оне погрешке, које је Вук исправио (нпр. није додано *букву* иза речи *спопадне* посмртног издања стр. 1_{19} [у др. изд. 2_2], ни *њиме* иза *удри* стр. 38_{13} [47_{22}]; место *свак* треба *сваки* стр. 29_9 [36_7] итд.), а има и безброј нових (нпр. испуштене су речи: *ти* у: ето ти аждаје стр. др. изд. 61. [у посмртном 49], *да рекао* у: па шта цар рекао да рекао 65 [52]; *срдит* у: јер ће сад мој син срдит доћи 72 [58]; *с* у: не би ли

се растала с његовим дететом 74 [59]; *и* у: и напипље попа 187 [148], а у: а она видећи златни и лијени прстен 144 [115]; има даље: он м. они 167_6 [овде 173_9], види м. виде 167_8 [173_{11}] и обратно 168_{25} [175_2], прво м. први 168_1 [174_4], каже м. кажу 174_{18} 181_5 итд.) Кад је толико погрешака у прештампаном, онда није чудо што је више у оном штампаном из рукописа. Куриозности ради помиње се овде само погрешка ℮ııс м. оде (стр. 272.). Ту има и других недоследности, јер их Вук није био потпуно спремио за штампу. Гледало се да се сада у овом издању исправе и те недоследности и погрешке, те да се колико толико спољашњим обликом приближе приповеткама које је Вук издао. Тако:

исправљене су погрешке против фонетичкога правописа: изкоријенили 191_3 [193_{17}], изшибају 267 [273], странпутицама 218 [222], отсједну 272 [278] и т. д.

на неколико места има погрешака у дијалекту: заповјести 192 [195], расјече 202 [205], смјех 203 [206], побегне 204 [207], заповеде 205 [207], кољену 244_{16} [249_4], после 277 [283], завидити 285 [291];

на неколико места била су *мала слова* место *великих*: из чизме града 224 [228], између госпођа 262 [268] итд.;

на више места нема *х* у речима, а требало би: увати 186 [188], 187 [189], ранимо 190 [192], њи 190 [193], би 200 [202], 201 [204], одма 240 [245], тео 242 [247], аљине 252_6 [257] итд.;

у интерпункцији мењано је само у случајима где је била потребна исправка смисла ради или због штампарске погрешке; пореди нпр. 277_6 са 271_{18} трећег издања;

међу другим исправкама треба нарочито истаћи ове:

она двојица 191 (м. оно двојица 189); све осам соба 197 (м. све осам собе 194); три вијека 203 (м. три вјекова 200, овде погрешно вјека); ће 205 (м. ћеду 202); кад дође *друга* недеља 212 (м. кад дође недеља 209); глед*и* 212 (м. гледа 209); са својијем *по*братимом 220 (м. са својијем братимом 216); какв*а* 220 (м. кака 217), тако исто: какв*у* гођ 222 (219), некакв*у* 223 (219), некакв*е* 223 (219); али не *да* тече да аспри стече 221 (м. али не тече да аспри стече 217); младиће 225 (м. млађиће 221); шћери 231 (м. кћери 227); шт*а* му је 250 (што му је 245); *ј*опет 253, 254 (м. опет 248, 249, неколико пута); с*ј*утрадан 265 (м. сутрадан 259); инако 265 (м. инакао 260); *шћ*ер 269 (м. кћер 263); пера 281 (м. перја 275); жед*н*и 301 (м. жедњи 294); тек што га види 304 (м. шта 297).

Требало је може бити исправити у приповеци „Царев зет и крилата баба“ ова места: поздрави га *лином* муширом (да није: *чином муширом?*) стр. 276., а би ли ти, брате, пошао са *лином* у дружину? (може бити: *са мном*, према реченици на истој страни: би ли ти, брате, пошао са мном у дружину?) стр. 277., *куплача* (два пута; да није *кутлача?*) стр. 278., па по казану *лоит* стругуће (може бити грешком м. *и тло*) стр. 278., гледам како се ови црвићи *сицкају* без 'воде (да није: *гицкају?*) стр. 278., али се није поуздано знало како.

Из „Даница“ приповетке су прештампане потпуно верно.

У хартијама Вуковим нађени су оригинални рукописи од приповедака под бр. 2—8, 13, 14, 16, 19—24, 26—31, 33, 39—40, 45—46, 50, 51, 53 до 57, 59—63, 66 и 67, даље варијанти од приповедака 9, 10 и 32 о којима Вук у предговору (овде стр. XV) говори. Од неких су приповедака и преписи сачувани; већина је преписа Минина и Тиролова. По овим рукописима и чињене су поменуте исправке. Вреди поменути да је натписе обично обележио Даничић и да су они тако и штампани; само је један у штампаном промењен: приповеци бр. 7. (*Права се мука не да сакрити*) био је прво натпис *Служба за новчић*.

Из предговора Вукова зна се од кога је добио приповетке од 1—50; из ових рукописа дознаје се извор за још 13. Тако приповетке: 54. (*Кум риба*), 55. (*Царичина снаха овца*), 56. (*Вилина гора*), 57. (*Тица дјевојка*), 59. (*Три чрстена*), 60. (*Зла свекрва*), 61. (*Опет зла свекрва*), 66. (*Сунчарева мајка*) и 67. (*Лијек од мађија*) добио је од Вука Врчевића; 53. (*Гвозден човјек*) и 62. (*У лажи су кратке ноге*) од Грује Механџијћа; 51. (*Баш-Челик*) од Максима Шкрљића и 63. (*Јарац живодерац*) од Дамјана Груборовића свештеника из Хрватске.

Ови рукописи имају вредности и зато, што јасно казују и како је Вук радио при издавању народних умотворина. На другом месту моћи ће бити потанко говора о томе; овде се огледа ради само штампа један од тих рукописа (овде стр. 124. до 126.) потпуно онако, како га је Вук добио.